

Stanislas
Pierret și
Arnaud
Littardi

OPERATIUNEA

SERUIVEN

Doi
diplomați
turci
în Franța

În perioada 2004-2008, Stanislas Pierret a fost consilier cultural la Ankara, iar Arnaud Littardi director al Institutului Francez de la Istanbul. Până atunci fiecare ocupase mai multe posturi diplomatice: primul la Praga și Budapesta, cel din urmă la Québec, Canberra și Atena.

În anii petrecuți în Turcia au lucrat împreună și au legat o prietenie puternică. Astfel că în 2008, când a primit misiunea de a organiza evenimentul „Anotimpul Turciei” în Franța, Stanislas Pierret i-a cerut prietenului său, Arnaud Littardi, să-i fie complice și partener în acest demers. O aventură din care s-a inspirat cartea de față, care combină ritmul detectivistic, jurnalul de călătorie și metafora filosofică.

Începând din 2011, Stanislas Pierret este consilier de cooperare al Ambasadei Franței în România și Director al Institutului Francez din București.

Stanislas Pierret și Arnaud Littardi

Operațiunea Serüven

Doi diplomați turci în Franța

Stanislas Pierret și Arnaud Littardi

Operațiunea Serüven

Doi diplomați turci în Franța

Traducere din franceză de Laura Marin

Editori:
Silviu Dragomir
Vasile Dem. Zamfirescu

Director editorial:
Magdalena Mărculescu

Redactor:
Aurelia Năstase

Coperta colecției:
Faber Studio

Director producție:
Cristian Claudiu Coban

Dtp:
Corina Rezai

Corectură:
Georgiana Paraschiv
Lorina Chișan

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
PIERRET, STANISLAV

Operațiunea Serüven / Stanislas Pierret și Arnaud
Littardi ; trad.: Laura Marin. - București : Editura Trei,
2014

ISBN 978-606-719-021-2

I. Littardi, Arnaud
II. Marin, Laura (trad.)

821.133.1-31=135.1

Copyright © Stanislas Pierret și Arnaud Littardi, 2014

Copyright © Editura Trei, 2014
pentru prezenta ediție

O.P. 16, Ghișeu 1, C.P. 0490, București
Tel.: +4 021 300 60 90 ; Fax: +4 0372 25 20 20
e-mail: comenzi@edituratrei.ro
www.edituratrei.ro

ISBN: 978-606-719-021-2

Mulțumirile noastre lui Carole Hanem Effendi

Prolog

Șirul de mașini care trecea zi și noapte pe podul de peste Bosfor începea să se subțieze. Era ora patru a dimineții. Ultimeii noctambuli se hotărâseră până la urmă să plece acasă la un somn scurt, poate nemeritat; cei care se trezeau cu noaptea în cap nu-și începuseră încă ziua lungă de muncă, fără îndoială prost plătită. Numai întârziată de noapte sau de zi, cine știe, mai circulau, spre o destinație și un destin necunoscut. Precum în Bosfor, în Istanbul mișcarea nu se oprea niciodată.

Noaptea era caldă și umedă în acel sfârșit de lună mai. Vântul din sud sufla ca un uscător uriaș peste puzderia de fire și cabluri de la capetele podului. Era vântul numit lodos, care provoacă nebunie. Paza fusese întărită în seara aceea, căci statisticile arătau clar: când el începea să bată, depresivii de toate felurile erau atrași în mod irezistibil de podul de peste Bosfor, unde veneau să-și umfle plămânii cu acest aer cald, ca și cum ultima lor speranță în această viață ar fi fost să se transforme în aerostate. O cădere de la 64 de metri în apa rece și învolburată avea ca efect limpezirea minții, dar, de obicei, era prea târziu pentru ca ei să-și mai poată revizui atitudinea. Nu se știa decât de unul singur care scăpase ca prin minune. Ceva instinctiv se revoltase în el și se zbatuse atâta în aer, cu

toți mușchii încordați într-un efort disperat de a urca, încât acea cădere mortală se transformase într-o plonjare lipsită de gravitate.

Unii pun aceste sinucideri pe seama unui blestem care se abătuse peste încercările de a lega Europa de Asia. Ultimul care făcuse un efort în acest sens fusese împăratul persan Xerxes în anul 480 î.Hr., în cealaltă strâmtoare, a Dardanelelor. Zeii îl făcuseră să plătească cu vârf și îndesat o ne-săbuiță ca aceasta, scufundându-i flota și dezorientându-i armata. Se spune chiar că, tocmai pentru a îndepărta această fatalitate și a-l îmbuna pe zeul strâmtoarelor, taxa se încasează numai când treci din Europa în Asia, nu și invers. Alții susțin cu glas tare că e vorba în mod clar de dorința nestăvilită a turcilor de a înlesni invadarea inevitabilă a Europei. Drept dovadă, un panou urează bun venit în Europa într-un sens, dar niciunul nu-i întâmpină pe șoferii care trec în Asia. Ideea că, statistic, mulți dintre cei care merg într-un sens se și întorc, ceea ce echivalează cu plata unei călătorii dus-întors, este o explicație mult prea rațională pentru a fi populară. În orice caz, fie și dezorientat de acest sistem, zeul strâmtoarelor continua să se răzbune, trimițând vântul acela să sufle pentru a cere sacrificiile care i se cuveneau. Era dreptul lui de vamă și, cu o singură excepție, după cum am văzut, era un bilet numai dus spre infern.

Pe malul asiatic, în mașina lor de patrulare, Ali și Mustafa se luptau cu toropeala. Căldura umedă le îngreuna pleoapele. Conversația lor despre finala campionatului de fotbal se terminase și ea foarte repede, subiectul nemaiaivând niciun interes. Incredibila victorie a echipei Beşiktaş, a treia din Istanbul, îi scutea de o confruntare între Fenerbahçe și Galatasaray, de un război fratricid și civil care ar fi ridicat o jumătate de țară împotriva celeilalte. ăsta da sport! În

schimb, dacă Beşiktaş câștigă sau pierde, e totuna pentru turci; mai puțin însă pentru suporterii lui Beşiktaş, un trib de centru moderat, care nu cunoaște gustul sângeului. Clubul acesta era neinteresant. Nu avea dușmani și nu era susținut de ură. Era de altfel fără culoare, în alb și negru, ca tricourile jucătorilor.

Pe malul european, Serkan făcea echipă cu Azize, o femeie tânără cu dinți lungi și privirea înăsprită de un simț al datoriei aproape obsesiv, care ținuse să conducă mașina.

Serkan nu era misogin, dar, după părerea lui, Azize avea toate defectele: n-o interesa fotbalul, vorbea doar când avea ceva de spus și era mereu pe punctul de a-l judeca din priviri. De fiecare dată când își oprea ochii asupra lui, Serkan trebuia să se abțină să verifice dacă era închis la prohab. „E plăcut să faci echipă cu cineva care îți oferă atâta încredere!”, îi zisese el revoltat într-o zi. „Așa te ajut să te îndrepti”, îi replicase ea cu răceală. „Ai nevoie de asta.” Constrâns să-și înăbușe și cel mai mic căscat de teamă să nu fie executat la curtea marțială a privirii lui Azize, Serkan se chinuia să afișeze un profil la fel de bățos și impasibil ca acela al lui Atatürk de pe medalia de aur pe care o primise cadou la nuntă.

Pornirea bruscă a mașinii îl făcu să tresară. Azize ambală motorul și lăsă ambreiajul cu un hârșăit de gumă smulsă de pe asfalt, după care dădu drumul sirenei. Țintuit de scaun, Serkan văzu cum tânăra femeie schimba vitezele cu un calm dezmințit de expresia feței: avea privirea fixă ca un fanatic, un kamikaze pe punctul de a străpunge un portavion. Ajunsă la viteza maximă, apăsă pe frână, derapă și se opri de-a curmezișul șoselei, cu farurile bătând în balustrada de protecție. Azize țâșni din mașină și sări peste pasarelă. Apoi, nimic. Tăcere. Serkan își spuse în sinea lui că vântul nu greșise în privința coechipierii sale și că zeul strâmtorilor

își ceruse victima. Coborî și el din mașină. Imediat, echipa asiatică, scoasă din letargie de țiuitul sirenei, își făcu apariția. Temându-se cu toții de ce putea fi mai rău, cei trei bărbați șovăiră o clipă înainte să se aplece peste balustradă ca să constate pagubele.

Serkan luă lanterna și lumină întunericul de jos. Pe pasarela inferioară, Azize își punea mânușile, voind să recupereze fără să lase amprente o haină de piele pe care o flutura vântul, agățată în grilajul de protecție. Polițista înțelese numaidecât despre ce era vorba și sună imediat la centrală pentru a anunța probabila tentativă de sinucidere și a cere să fie trimiși anchetatorii de la Serviciul științific și vedeta de la poliția fluvială. Strălucind ca și când l-ar fi învins definitiv pe inamicul public numărul 1, Azize era deja aproape de Serkan, cu trofeul în mână, haina de un roșu de porfir care aducea a sânge uscat.

— N-am mai văzut niciodată marca asta, zise ea arătând pe căptușeală o gheară în formă de cap de lup cu numele Lycaon. Putea să fie efectiv piele de lup, în orice caz, nu era piele obișnuită, iar culoarea era sinistră. Nu provine cu siguranță din bazar.

— Nu, într-adevăr, altminteri, ar fi fost posibil să fie piele de măgar! Ai văzut pe cineva? întrebă Serkan.

— Constructorul precizează că această mașină parcurge un kilometru cu pornire de pe loc în 34 de secunde. Știind că podul măsoară 1 510 metri și că ne aflăm chiar la mijlocul lui, mi-au trebuit cam 25 de secunde și 67 de sutimi ca să ajung până aici. Proprietarul sau proprietara acestei haine a avut suficient timp la dispoziție ca să sară între momentul în care i-am zărit umbra și cel în care m-am apropiat de locul în care a dispărut. Asta o să scriu în raport.

Încurajat astfel să continue conversația, Serkan se întoarce și privi automat în direcția malului european, spre

punctul în care staționaseră. Își dădu seama că, pentru a putea întrezări o umbră de la 755 de metri, ar fi trebuit ca aceasta să nu facă multe eforturi pentru a se ascunde. Sau mai degrabă să facă multe eforturi pentru a fi remarcată. Mândră de isprava ei, Azize nu-și dădea seama că atenția îi fusese mai mult ca sigur atrasă în mod intenționat pentru a o face să descopere haina și să constate numaidecât sinuciderea. Dar de ce? Dacă sinucigașul ținea să fie identificat imediat, ar fi putut proceda în alt fel. Chiar dacă proverbul „de ce să simplifici lucrurile când le poți complica” avea numeroși adepți, Serkan nu era mulțumit și le-o va spune anchetatorilor. Dacă acceptau să-l asculte, se aflau încă departe de a elucida cazul...

La Ankara, după câteva zile de la incident, Polat Alemdar, așezat confortabil la biroul său de la Serviciul de informații al Direcției Generale a Siguranței Naționale, se uita visător la raportul pe care tocmai îl primise de la Siguranța din Istanbul. Presupusa sinucidere a unui oarecare Kubilay Bozkurt, fost director cultural al unei fundații private foarte bogate, nu mirosea a bine. După o carieră de-a lungul căreia luptase pe toate fronturile, inclusiv pe cele mai minate, și pentru care colegii îl porecliseră Rambo, Polat Alemdar se apropia liniștit de pensionare. La limita acțiunii directe, dar scutit de fastidioasele treburi administrative din rațiuni de merite profesionale, juca mai mult rolul de consultant. La câte îi văzuseră ochii și îi auziseră urechile, nimeni nu-l întrecea când era vorba să simtă o afacere dubioasă.

Rambo mirosea și de data aceasta că ceva nu era în ordine, flerul îl înșelase arareori. Sigur, nu-l mira nici cât negru sub unghie că trupul nu fusese găsit; din pricina curenților din Bosfor nici măcar nu se putea ști unde să fie căutat. Dacă rămâne la suprafață, apa mai puțin sărată a Mării Negre îl

duce în Mediterana. Dacă, dimpotrivă, se scufundă (mulți dintre sinucigași își leagă o piatră de gât ca să fie siguri că se duc la fund), e tocmai invers, curentul de adâncime care vine dinspre Mediterana îl duce în Marea Neagră. Dar explicația aceasta de bun-simț nu-l mulțumea pe Polat Alemdar. Avea și el îndoielile agentului Serkan, pe care îl surprinsese ușurința cu care coechipiera lui reperase silueta sinucigașului în ciuda întunericului și a distanței. Probabil că, într-adevăr, atenția patrului fusese distrasă în mod intenționat. De aceea, o concluzie de tipul sinucidere falsă sau chiar omucidere era pripită. Acest Kubilay Bozkurt, lăsându-și haina la vedere pentru ca poliția s-o găsească, nu se încurcase cu jumătăți de măsură pentru a se face remarcat. De ce nu-și trăsesese un glonț în cap în mijlocul Pieței Taksim? Așa ar fi fost sigur că n-avea să treacă neobservat!

Polat Alemdar șovăia. Dacă intuiția îl înșela (cu vârsta, nu se știe niciodată) și era vorba chiar de o sinucidere, rămânea o îndoială în privința telefonului mobil. Prin fundația pe care o conducea, Kubilay Bozkurt era strâns legat de o familie cu influență și renume. Avea o listă impresionantă de contacte și fusese numit președinte la „Timpul Turciei în Franța” înainte de a-și da demisia de la fundație. Acesta să fi fost oare motivul sinuciderii lui? Dar opțiunea de a se ține la distanță de o organizație unde domnea confuzia, care nu era în stare să producă decât încurcături, nu împinsese pe nimeni în Turcia să-și pună capăt zilelor. Ba, dimpotrivă, erau socotiți săriți de pe fix mai curând cei care rămâneau acolo. Din acest punct de vedere, până și scrisoarea care fusese găsită la domiciliul lui, menită să-i justifice gestul, era absolut neconvingătoare:

„Subsemnatul Kubilay Bozkurt, în deplină sănătate mintală și corporală, declar că renunț la viață de

bunăvoie. Să nu se simtă nimeni vinovat, nici familia, nici prietenii care m-au înconjurat cu afecțiunea și cu sprijinul lor. Le cer dinainte iertare pentru acest gest care i-ar putea răni, dar care e departe de a fi nesocotit. Vreau să dau această luptă finală în acțiune, nu așteptând pasiv ultimul asalt al forțelor obscure. Învingător sau învins, ce mai contează, îmi voi fi îndeplinit misiunea și mă voi fi regăsit fără mustrări și fără regrete în valea lupilor unde m-am născut, departe de vechile parapete”.

Mesajul acesta comunica mai degrabă decizia unui soldat gata să moară în luptă decât disperarea unui om hotărât să termine cu viața. Și apoi, ce era cu referința aceasta păgână? Faptul că purta prenumele unui cuceritor mongol și că se numea „lup gri” să-l fi dezechilibrat oare pe Kubilay Bozkurt? Să se fi crezut vârcolac și să fi pus la cale să-și facă trupul să dispară? Dată fiind importanța omului și a afacerilor în care era implicat, Polat Alemdar preferă, pentru orice eventualitate, să paseze cazul la Afacerile Externe, cu recomandarea să dea puțin mai mult cu nasul în organizarea manifestării „Timpul Turciei în Franța”. A făcut însemnări pe dosar indicând că sugera să fie trimiși doi agenți în Franța pentru a cerceta cazul mai îndeaproape și l-a aruncat cu neglijență în coșul pentru corespondență. Polat „Rambo” Alemdar reușise mereu când venea vorba de „hard” și nu credea deloc în eficiența așa-numitei „soft power”. Astfel de operațiuni culturale foarte fastuoase n-aveau de ce să împingă un om la sinucidere. Poate doar la nebunie!*

* În lb. fr., *loup-garou*. (N. red.)

Capitolul 1

Misiunea

Punându-și ceașca de cafea turcească pe marginea biroului, Sinan Yalçıntaş desluși pe chipul colegului și prietenului său, Ahmed Yavaşan, o stupoare cel puțin egală cu a lui. Tocmai luaseră cunoștință de scrisoarea ultraconfidențială de la *Dışişleri Bakanlığı*, Ministerul Afacerilor Externe din Turcia. Nici savuroasa aromă a băuturii lor favorite, pe care n-o consumau decât *az şekerli* — adică ușor îndulcită —, nu reușea să împrăstie amărăciunea care-i cuprinsese pe cei doi diplomați la citirea notei clasate secret de apărare și intitulată „Operațiunea Serüven”^{*}. Numele acesta de cod, care evoca în același timp avataruri, alergătură și trăsnăi, li se părea de-a dreptul ridicol, iar foaia de parcurs era cel puțin derutantă. Li se încredințase supervizarea unei mari manifestări culturale în Franța, merită să restabilească imaginea într-o câțva șifonată a țării lor dragi, ceea ce însemna afectarea lor imediată și necondiționată la un proiect pe cât de vag, pe atât de periculos.

^{*} În lb. turcă, *aventură*. (N. red.)

Sinan exageră:

— Misiunea aceasta e de-a dreptul absurdă, donquijotescă. Ministerul n-a reușit încă să găsească nici numele, nici logoul „Operațiunii Serüven“. Ce vrea de la noi? Să reușim acolo unde, de șase luni de zile, numeroși experți de toate felurile — ambasadori, lingviști, specialiști în publicitate, sociologi, muftii și filosofi — au eșuat?

Ahmed îi întărește opinia:

— Doar ai citit nota eminentului consilier al dragului nostru ministru. În ciuda mobilizării celor mai fini cunoscători ai Franței și ai limbii lui Molière, nimeni n-a izbutit să găsească magica formulă care să convingă Înnaltul Comitet de Organizare. Înțeleg de ce ministrul e atât de enervat de încurcătura asta.

Ar trebui oare ca această manifestare de mare anvergură să nu mai fie numită cea mai importantă din câte a organizat Turcia în lume de la Expoziția Universală din 1867 încoace?! Ce ironie și ce jignire pentru elita diplomației turce, ale cărei propuneri s-au întors toate bifate „respins“ fără apel. Titulatura „O mie și una de Turcii“ păruse totuși o vreme să fie acceptată unanim, dar fusese respinsă în cele din urmă deoarece kemaliștii, adepți ai unei Turcii moderne și deschise spre viitor, au considerat-o prea orientală. Același lucru pentru „Otomania“, îndepărtată pe motive de rezonanță imperială. La polul opus, „Turcia de azi“ a dezlănțuit furia conservatorilor pentru că era prea modernistă. Nici amatorii de calambururi cu al lor „Turcia în frunte“^{*} n-au avut mai mult succes decât susținătorii noilor tehnologii, care propuseseră cu sobrietate „Turquie.fr“. Cel mai simplu

* În lb. franceză, *Turquie en tête*, unde *en tête* (în frunte) sună la fel cu *en-tête* (antet). (N. red.)

ar fi fost să păstreze cuvântul „Sezon“, termen generic folosit în administrația franceză pentru manifestările culturale străine, dar traducerea în turcă, „mevsim“, se referă exclusiv la fenomenele climatice și la activitățile specifice lor. S-ar fi vorbit astfel despre „Sezonul Turciei“ ca despre sezonul căpșunilor sau al dovlecilor! Una peste alta, nimeni nu avea aceeași imagine și aceeași idee despre Turcia, iar sensibilitățile cele mai polarizate se împotriveau oricărei forme de identitate conferite acestei manifestări a Turciei în Franța.

Sinan se enervă:

— Și logoul? Ei se-așteaptă să fac eu designul doar pentru că am prenume de arhitect? Nu există nici măcar o propunere care să stea în picioare! Și nu pentru că nu s-ar fi apelat la cei mai buni graficieni din țară. Îți spun eu că evenimentul ăsta e de numit la propriu și, pe deasupra, are să fie și invizibil pentru că nu se va găsi nicio imagine care să-l reprezinte.

Aprobându-și în tăcere prietenul, Ahmed răsfoia cu scepticism diferitele proiecte care le fuseseră trimise.

Un mare caricaturist desenase un om singuratic meditănd sub un arbore, care nu trezise decât întrebări și stupefacție. Un mic prinț, de tipul Saint-Exupéry, cocoțat pe semiluna turcească, de unde se uita la steaua lui, nu provocase entuziasm. Podurile de toate felurile și de toate formele desenate de numeroase agenții produsese răplictiseală. În fine, un simbol cuneiform și întortocheat stârnise numeroase glume printre experții Înaltului Comitet de Organizare, care dăduseră frâu liber ironiei în însemnările pe care le făcuseră pe marginea motivului: „O hieroglifă! Dar nu e manifestare egipteană!“ „S-ar zice că-i o oaie gata de sacrificiu pentru *kurban bayramı*,

să-i dăm oare numele de Sărbătoarea Sacrificiului?" *Ben Fransız kaldım!**

Ahmed comentă, întinzându-i foaia lui Sinan:

— Mă surprinde că logoul acesta a declanșat atâta ironie. La Târgul de carte de la Frankfurt, a fost aproape același design și germanii n-au rămas totuși în afara chestiunii, ca francezii.

Sinan mormăi:

— Unii sunt în stare de orice pentru un joc de cuvinte. Francezii „rămân francezi”, *Fransız kalmak*. Ce glumă bună!

— Fără îndoială, dar, dacă e adevărat că francezii rămân francezi, cu sentimentul acesta de indiferență ușor superioară, pe care li-l reproșăm atât de des, „Operațiunea Serüven” va da chix.

— Să nu uităm însă că la Frankfurt era cu totul altceva: standul turc de la târg era sub autoritatea Ministerului Culturii. În cazul nostru, decid diplomații... Ei au o viziune diferită despre Turcia. Tu știi ce imagine a țării noastre se presupune că promovăm? N-au vrut „O mie și una de Turcii” deoarece consideră că națiunea e una și indivizibilă, dar noi știm prea bine ce și cum e.

Ahmed, foarte atașat de valorile republicane, zise îndreptându-și spatele:

— Poate, dar nu se glumește cu unitatea națională.

— Calmează-te, Ahmed! Nu sunt un separatist periculos. Vreau doar să spun că diversitatea culturală e un atu pentru o țară ca a noastră și o imagine bună pentru străini. În orice caz, dacă proiectul devine operațiune de propagandă, va fi sortit eșecului.

* Traducere cuvânt cu cuvânt din lb. turcă, „am rămas francez”, însemnând de fapt, „n-am înțeles nimic”. (N.a.)

Continuară să dezbată, dar, în fond, aveau aceeași convingere: era o misiune imposibilă. În ciuda spiritului lor combativ și înverșunării bine cunoscute, se simțeau și ei puțin descurajați.

— Ce naiba căutăm noi pe galera* asta?

Ahmed i se adresase pe un ton disperat prietenului său, mare amator de literatură franceză ca și el, mai ales de Molière, care figura la loc de frunte în panteonul lor personal. Apoi, continuă:

— Nu pricep nimic din misiunea asta absurdă, nici din tergiversările grotești ale ministerului în privința logoului și titlului. La ce bun, de altfel, să te chinui să găsești nume unei manifestări care va fi uitată imediat după ce s-a încheiat? Și apoi, ce idee ridicolă organizarea unui astfel de eveniment! Cu ce scop? Știi dacă i s-au fixat obiectivele?

Sinan izbucni:

— Și mai ales de ce tocmai noi? De ce au apelat la noi? Noi, diplomați cu experiență! Cultura e bună la începutul carierei, dar la nivelul nostru! Am trecut de vârsta unor astfel de activități culturale vagi, numai bune pentru promovarea unor abonați ai ministerului, esești mediocri și alți artiști confidențiali. Și, oricum, francezilor nu le place Turcia; nu-i interesează decât din motive strategice și comerciale. Atunci, cultura ei, cum să nu!

Să recunoaștem, în ciuda umanismului lor: cei doi intimi ai cancelariilor și ai serviciilor consulare, obișnuți cum nu se poate mai bine cu toate procedurile diplomatice, care ocupaseră deja în repetate rânduri posturi prestigioase de ambasadori, manifestau față de misiunile

* Aluzie la piesa „Vicleniile lui Scapin” de Molière. (N. red.)

culturale acel ușor dispreț pe care dădea bine să-l afișezi în cadrul ministerului. Iată de ce, zdruncinat de ceea ce considera a fi o dizgrație nedreaptă, Sinan nu se putea abține să nu-i împărtășească prietenului ciuda care îl cuprinsese:

— Nu înțeleg deloc de ce ne-au ales pe noi pentru o misiune ca asta. Să fi greșit amândoi cu ceva?

Spre justificarea lui, trecerea de la domeniul politic la cultură nu era în ordinea firească a lucrurilor diplomatice și semăna mai degrabă a lipsă de gust în evoluția unei cariere sau, mai rău, a retrogradare. În anuarul Ministerului Afacerilor Externe, această biblie a diplomației, pe care orice agent îl consultă cât e ziua de lungă pentru a încerca să descopere incidentele de parcurs ale colegilor, s-ar înscrie pentru totdeauna și pata aceasta rușinoasă, ruptura aceasta de neînțeles, oprirea aceasta brutală. Numai la un astfel de gând, pe Sinan îl cuprindea furia și se dezlănțuia împotriva superiorilor lui foarte nerecunoscători; aceștia nu-i favorizau decât pe slujbașii care se ocupau de dimineața până seara de consultarea faimosului anuar, dedicați neîncetat planului propriei cariere, a căror unică obsesie era să reușească să înainteze un singur dosar, al lor. Mai puțin pățimaș, Ahmed se străduia să-și liniștească prietenul pe care-l cunoștea de peste treizeci de ani folosind o sintagmă mult mai modernă decât diplomația culturală, care nu se putea să nu-l împace pe Sinan:

— Nu poți nega totuși importanța acestei „soft power”. E un alt fel de a practica diplomația, nu e cu nimic mai prejos. Spune-ți că această experiență de excepție, această misiune imposibilă, fără îndoială, e o încercare pe măsura stimei de care ne bucurăm în rândurile administrației noastre.

Însă ultimul lui argument se dovedise de necombătut: ordinul venea de foarte sus și trebuia acceptat, altminteri, ar fi riscat să pună capăt definitiv prețioaselor lor cariere. În după-amiaza aceea, au fost primiți chiar de consilierul ministrului, iar evenimentul acesta nu putea decât să-l însenineze considerabil pe Sinan.

Mic de statură, îndesat și bineînțeles mustăcios, cam strâns în costumul lui gri, acesta ar fi putut trece ușor drept un practicant de *yaglı güreş** îmbrăcat de sărbătoare, dacă n-ar fi avut privirea aceea răutăcioasă. Dincolo de politețea lui aparentă și în ciuda lipsei de prestanță, toată lumea știa că avea o inteligență redutabilă și că era un colaborator fidel al ministrului. Prietenia cu acesta data încă din vremea studiilor, pe care le urmaseră într-o universitate americană de prestigiu. Tot acolo, o întâlnise și pe viitoarea soție, care venise să studieze într-o țară în care purtarea vălului islamic, departe de a fi interzisă, ca în Turcia, era aproape recomandată pe motiv de afirmare a identității. Consilierul întruchipa, de fapt, noile elite anatoliene, care păstrau încă un iz autohton, ca să nu spunem necioplite, aflate la antipodul urbanității și eleganței puțin snoabe, care le fusese cultivată celor doi eroi ai noștri în școlile lor de prestigiu. Sinan absolvise Saint-Joseph, iar Ahmed, Galatasaray. Elita elitelor. Ei aveau totuși suficient de multă distanță și experiență ca să nu se lase păcăliți de aparențe și să știe că inteligența și spiritul deschis nu se găsesc mereu acolo unde sunt așteptate. Mărimea biroului consilierului era de altminteri un indiciu suficient care să le sugereze vizitatorilor neatenți importanța personajului.

* Wrestling specific turcesc, în care competitorii sunt unși cu ulei. (N. red.)

Încăperea era vastă și, în plus, decorată cu mai mult gust decât s-ar fi putut aștepta de la un prieten credincios al noii puteri: un mobilier contemporan îndrăzneț, din lemn, oțel și sticlă, la care erau asortate covoare, caligrafii și vase din ceramică de Iznik de cea mai bună calitate. În ansamblul acesta modern otoman, o singură piesă nu-și găsea totuși rostul. Pe masa joasă din colțul-salon unde Sinan și Ahmed fuseseră invitați să se așeze, se afla o replică în miniatură, din bronz, a lupoaicei romane care îi alăptează pe Romulus și Remus. Tot căutându-și locul în fotoliul larg de piele, cu spatele la fereastră pentru a lăsa lumina să cadă mai bine pe fețele oaspeților, consilierul o mângâia cu un gest discret și afectuos, pe care-l repeta probabil de multe ori, așa cum arăta luciul aurit al bronzului din unele locuri și în special de pe mamelele și botul lupoaicei.

— Bună ziua, domnilor. Ce serviți? Ceai, cafea? Da, aveți dreptate, un pic de *açık çay* e mult mai potrivit pentru această oră a după-amiezii. Așadar, cum ați primit vestea? Am ținut să vă primesc — cu titlu personal și, firește, confidențial — ca să nu înțelegeți greșit „Operațiunea Serüven“.

Introducerea aceasta nu presupunea niciun fel de răspuns și nu a fost întreruptă decât de sosirea tăvii cu ceai. După ce ușa capitonată fu închisă cu grijă de cerberul de serviciu, consilierul continuă:

— Ideea acestei manifestări culturale în Franța — nu-miți-o cum vreți, am încredere în domniile voastre — nu ne aparține. Unul dintre consilierii de la Ambasada Franței și-a propus să îmbunătățească relațiile dintre Franța și Turcia. Va trebui să-l cunoașteți, deoarece e acum directorul comitetului francez de organizare. Marea întrebare e cum naiba o fi reușit, când nu-și dorea nimeni una ca

asta. Și-a luat ca adjunct un fost director al Institutului Francez de la Istanbul, atât de cunoscut acolo, încât era nevoit să converseze tot sfertul de oră de mers din Piața Taksim până la Tünel. Cei doi formează un cuplu destul de ciudat. De-ați ști ce le-a putut trece prin cap doar ca să-și prelungească cu doi ani șederea în Turcia, pe lângă cei patru pe care îi petrecuseră deja aici! S-ar zice uneori că iubesc Turcia mai mult decât turcii înșiși și că vor s-o promoveze în locul nostru. Vorba proverbului: „Ferește-mă, Doamne, de prieteni, că de dușmani mă păzesc singur“. Nu numai că sunt mult prea activi pentru gustul celorlalți diplomați ai noștri, dar eu n-am deloc încredere în eficacitatea lor. E de-ajuns să aruncați o privire peste programul pe care l-au pregătit în mai puțin de doi ani. În afară de asta, rup un pic de turcă și se înțeleg foarte bine cu echipa noastră. Așa se face că, pe ordinea de zi a ultimei întâlniri de la Paris, vă vine să credeți sau nu, francezii îi trecuseră în delegația turcă!

Sinan interveni:

— Iertați-mă, domnule consilier, dar nu vedeți aici un semn că acești doi francezi, cu siguranță foarte simpatici și competenți, trec drept niște zănatici în ochii administrației lor și că, la urma urmei, aceasta e reticentă?

— Știți, nici noi n-am sărit în sus de bucurie când am primit invitația. Relațiile erau atunci într-o fază avansată de degradare. Aduceți-vă aminte că o nouă lege privind genocidul armean fusese votată în Parlament, pentru a sancționa de data aceasta negarea lui, în timp ce mulți oameni din Franța, care nu puteau fi acuzați de negaționism, se ridicau împotriva legilor numite acolo „memoriale“^{*}. Vă dați seama că atmosfera nu era de na-

* Legi care impun puncte de vedere oficiale ale statului francez despre unele evenimente istorice. (N. red.)

tură să ne determine să decidem cum să ne cheltuim banii și energia într-o țară care nu ne iubește și nu se sfiește să ne-o arate. Și apoi, mă interesează cultura ca și pe dumneavoastră, „soft power“, cum zic prietenii noștri americani, ceea ce e bine, dar, în cazul Franței, ne temem să nu fie cireașa de pe tort.

Ahmed crezu că-și auzea propriile cuvinte rostite în cursul dimineții în biroul lui Sinan. Să fi fost oare ascultați în ajunul plecării lor în misiune? În fond, nimic n-ar fi fost imposibil. El însuși avusese deja prilejul să fie uluit de precizia informațiilor pe care serviciile lor erau în stare să le obțină despre ambasadele străine. Și atunci, de ce nu și despre conversațiile propriilor agenți?

Consilierul continuă:

— Până la urmă, s-a decis totuși că ocazia nu trebuia ratată. Francezii, vreau să spun poporul francez, sunt fără îndoială mai curând ignoranți decât ostili cu adevărat. Și trebuie să mărturisim că n-am făcut mare lucru pentru a le îndrepta prejudecățile și a ne îmbunătăți imaginea. Dumneavoastră sunteți specialiștii, dar, după părerea mea, ne-am înșelat crezând că, dacă noi cunoaștem foarte bine Franța, reciproca e valabilă de la sine. În realitate, francezii par să fie complet amnezici în privința relațiilor care există între cele două țări. Dumneavoastră, care întruchipați atât de bine francofonia, trăiți pesemne cu sentimentul că nu vi se răspunde la fel.

Nimic de replicat la așa ceva. Sinan și Ahmed întâlneau în fiecare zi printre colegii de promoție care iubeau Franța câțiva decepționați. S-ar fi zis că acele instituții bilingve de învățământ deveniseră uzine de fabricat diplomați care, cu cât cunoșteau mai bine această frumoasă țară, cu atât ajungeau, paradoxal, s-o iubească mai

puțin. Ahmed își aducea și acum aminte ceremonia de înmânare a diplomelor de la Universitatea Galatasaray. Ascultând discursul rectorului — care era și mai kemalist decât el —, nu se putuse abține să nu arunce o privire în primul rând, unde se așezaseră membrii delegației franceze, gândindu-se că, dacă ar fi fost în locul lor, s-ar fi ridicat și ar fi plecat ostentativ pentru a-și exprima dezaprobarea. Consulul general rămăsese nemișcat și afișa o mască imperturbabilă, abia deranjată de o strâmbătură din nas, ca și cum s-ar fi abținut să strănute. În fond, poate avea dreptate. Nu era nici locul, dar nici momentul. Socotelile s-ar fi reglat oricum mai târziu. De ce, la urma urmei, să strice petrecerea studenților și a familiilor venite cu mic, cu mare, de la cel mai îndepărtat văr la cea mai în vârstă bunică, să sărbătorească succesul universitar al celui mai tânăr?

Și apoi, oare nu mulțumită francofoniei aceste șicane dintre cele două țări nu se transformau în rupturi? Între Franța și Turcia rămâneau într-adevăr limba și cultura, care întrețineau în continuare flacăra. La urma urmei, să te sprijini pe cultură pentru a încerca să relansezi relația franco-turcă nu era poate o idee atât de proastă.

Consilierul adăugă:

— În orice caz, *ok yaydan çıktı*, cum se zice pe la noi, săgeata a fost trasă și n-o mai putem opri. De aceea m-am gândit la voi. Nu pentru a vă trimite în fața săgeții, fiți siguri de asta, deși n-am nicio îndoială că ați fi în stare s-o faceți dacă interesele superioare ale patriei ar fi în joc. Ci pentru că, n-are niciun rost să ne ascundem, lucrurile nu merg atât de bine pe cât ne-am dori. Nu spun „mai rău decât ne temeam“, dar totul trebuie supravegheat îndeaproape. Ministrul e îngrijorat. Sunteți printre elementele

noastre cele mai bune, sunteți competenți și devotați. Da, da, n-o spun ca să vă măgulesc sau ca să îndulcesc situația. Am informațiile mele și știu că meritați toată încrederea noastră. Iată ce așteptăm de la dumneavoastră...

Consilierul nu era câtuși de puțin genul de general gata să moară pe câmpul de luptă, ceea ce explica fără doar și poate longevitatea lui în postul sensibil pe care-l ocupa. Dar prea puțin le păsa de asta celor doi diplomați. Chiar dacă învățaseră să nu-și facă iluzii cu privire la ce puteau să însemne astfel de flatări, adică nimic, ele îi liniștiseră totuși în privința evoluției carierei lor. Instrucțiunile pe care le primiseră erau atât de secrete, încât e cu neputință să le dezvăluim detaliile în povestirea noastră. Să ne mulțumim însă cu precizarea că ei le-au consemnat cu strictețe în carnetele lor într-o limbă codată asemănătoare cu hitita. La sfârșitul întrevederii, consilierul coborî vocea pentru a-i avertiza că unii agenți jucau rol dublu și că vor întâlni mai mult ca sigur în drumul lor multe piedici și capcane. Le mai spuse că nu era deloc exclus ca, tocmai în cadrul ministerului, una sau mai multe persoane să fie hotărâte să saboteze „Operațiunea Serüven”. O anchetă, care fusese încredințată unui as al serviciilor secrete, era în curs. Va trebui așadar ca ei să fie vigilenți, căci aveau datoria să reușească cu orice preț. În fine, le-a permis să plece dându-le un răgaz de trei zile până să părăsească Ankara, ca să găsească și un nume, și un logo adecvat!

Odată îndeplinită partea care se dovedi de departe cea mai ușoară a misiunii lor — adică să-și anunțe familiile de detașarea imediată și necondiționată ca trimiși culturali foarte speciali în Franța —, Sinan și Ahmed se putură ocupa pe îndelete de un aspect cu mult mai plăcut

al aventurii lor comune: alegerea hainelor. Cu grija aceasta pentru eleganță, care pare să fie o caracteristică națională împărtășită deopotrivă de bărbați și de femei, cei doi tovarăși se dedară unui dezmăț al cumpărăturilor. Zeci de costume, cămăși de toate culorile și cravate pentru fiecare zi care avea să fie petrecută în Franța, fără s-o uitate totuși pe aceea purtată în mod obligatoriu la fiecare 29 octombrie — Ziua Națională —, o cravată de un roșu perfect republican. Sinan profită de acest lucru și-i aminti prietenului său că, deși francezii sunt convinși că au cravata de la cavalerii croați din Regimentul „Royal-Cravate” de pe vremea lui Ludovic al XIII-lea și al lui Ludovic al XIV-lea, e foarte probabil ca originea cravatei să nu fie croată, ci turcă. Trusoul acesta a fost completat cu încălțăminte din piele strălucitoare, cu vârfuri ascuțite, cu laptopuri și telefoane mobile ultimul model, precum și cu valize cu cifru. Un singur lucru le mai rămânea de făcut înainte de a părăsi Ankara: să meargă, așa cum își promiseseră, la mausoleul lui Atatürk pentru a aduce un omagiu primului dintre turci.

Deși nu îndrăznea să-i spună prietenului său, care-l găsea uneori puțin prea idolatru, Ahmed spera mult să găsească în decursul vizitei la ultimul locaș al bravului om inspirația de care duceau lipsă. Au oprit un taxi în trei secunde, lucru care, văzut din Franța, după cum aveau să descopere în periplul lor, semăna deja mult a minune. Și, cu toate că pe drum lansau întruna propuneri de titluri și de nume, așa cum ar lansa baloane, abia când ajunseră în fața sarcofagului primului dintre turci, Sinan și Ahmed au avut revelația: „Timpul Turciei în Franța”! Simplu, direct și consensual. Sinan puse repede mâna pe telefon și-l sună pe consilier pentru a-i da vestea cea bună. Ideea a fost

socotită foarte bună și a fost transmisă numaidecât ministrului, care a aprobat-o pe loc. Rămânea de găsit logoul...

Ziua următoare fu dedicată familiei și se încheie cu o cină în vastul apartament al lui Sinan, situat pe strada Paris, nu departe de Ambasada Franței. În meniu: inevitabila *mercimek corbaşı*, acea supă de linte roșie pe care cei doi prieteni aveau s-o regrete mult în timpul călătoriilor lor, senzaționalele vinete umplute al căror nume, *imam bayıldı*, înseamnă la propriu „imamul a leșinat”, *börek* cu brânză, cartofi și praz, biban la grătar, o sumedenie de prăjituri, unele mai delicioase decât altele, totul însoțit de un *rakı* parfumat.

După așa o masă copioasă, cei doi diplomați ai noștri luară trenul de noapte spre Istanbul și abia a doua zi în zori ajunseră în gara Haydarpaşa de pe malul asiatic al Bosforului. Cafeaua turcească pe care au băut-o pe o terasă *Kahvehane** în Calcedon nu se putea compara cu aceea de la minister. Contemplând panorama de vis care se deschidea în fața ochilor și a cărei magie îi entuziasma și îi bucura ca pe niște turiști, Sinan și Ahmed s-au aruncat nepăsători într-un schimb de platitudini despre Bosfor, din care reieșea că această mare interioară și ineluctabilă nu intra în mod cert în nicio categorie a înțelegerii. Ceva mai târziu, se plimbară pe faleză. În acel sfârșit de mai, când băieții săreau în apă ca să se răcorească, ageri și cu pielea lucind ca niște delfini, domnea deja o căldură sufocantă. Pe mal, familiile luau cu asalt locurile cu verdeață pentru a se deda la tradiționalul *mangal*, acest picnic câmpenesc sau urban prin care turcii își aduc aminte că sunt un popor de nomazi.

* Cafenea. (N. red.)

Sinan voia cu orice preț să revadă Saint-Joseph, unde își petrecuse o bună parte din tinerețe și unde dobândise subtila cunoaștere a limbii franceze, așa că cei doi prieteni se duseră mai întâi la Moda și de acolo trecură pe malul european cu *vapur*. „Vapur“, „vaporetto“: Istanbulul era, împreună cu fratele său inamic Veneția, unul din orașele în care transportul zilnic se făcea la fel de bine pe apă și pe uscat. Veneția, mult timp urbe rivală, își ridicase gloria pe ruinele fostului Constantinopol, iar comerțul cu noul Istanbul fusese atât de intens, încât urmele schimburilor lor se vedeau peste tot, și într-un oraș, și în celălalt. Dar trebuia odată să accepți să le vezi fără să fii împiedicat de confruntarea dintre Orient și Occident, dintre islam și lumea creștină. Pentru aceasta însă, rămâneau mulți nori de împrăștiat și mulți ochi de deschis. Va reuși oare „Timpul Turciei“? Era o adevărată provocare. Ajunși la Karaköy, urcară spre Galatasaray și Palatul Franței. Aici, se întâlniră din întâmplare cu unul dintre foștii lor prieteni, să-i zicem Ahmed S. În treizeci de ani, Ahmed S. nu se schimbase deloc, parcă ar fi băut un elixir al tinereții. Străbătând neobosit în lung și-n lat cartierul Pera, acest pieton inveterat își căuta dintotdeauna idealul feminin pe străzile Istanbulului, ceea ce nu-l împiedica să se întoarcă seară de seară acasă la mama lui, proslăvind Turcia republicană, laică și modernă.

Se hotărâră toți trei să ia cina în cartierul Tünel la restaurantul Asmalı Mescit, pe care îl frecventaseră cu foarte mare plăcere în tinerețe. Aici, îl găsiră, ca și cum l-ar fi lăsat cu o seară înainte, pe patronul laz care le făcu onorurile casei servindu-i cu cele mai bune *mezze**.

* Feluri de mâncare orientale. (N. red.)

Discuția aluneca însă inevitabil spre fotbal. Ahmed Yavaşan, scos din sărite de rivalitatea dintre Galatasaray și Fenerbahçe, care îi terorizase întreaga copilărie, ținea cu Beşiktaş pentru că în Turcia trebuia neapărat să ții cu o echipă, altfel ai fi riscat să-ți pierzi naționalitatea. Sinan Yalçintaş, absolvent de Saint-Joseph, nu putea să țină decât cu Fenerbahçe. Cât despre Ahmed S., el era, ca întotdeauna, un caz aparte: fost elev al liceului, ar fi trebuit să parieze pe Galatasaray, dar preferase să îndure persecuțiile camarazilor și să-și afirme sprijinul necondiționat pentru Fenerbahçe. Și trebuia să ai o mare abnegație ca să înfrunți injuriile aproape cotidiene ale celorlalți elevi, care se enervau și mai mult, considerând acest lucru o pură provocare la adresa lor. Dar Ahmed S. a avut în cele din urmă momentul lui de glorie când a comentat într-o zi, în clasă, un text din Corneille, pe care l-a comparat cu propria-i dilemă: ținea cu Fenerbahçe tocmai ca să-și cinstească tatăl. Își trădase echipa numai ca să rămână credincios familiei. Imaginați-vă numai ce emoționant a fost!

Timpul părea să se fi oprit la tinerețea lor, când nu ratau niciun derby, niciun meci de cupă și se întâlneau într-un bistro din cartierul Pera, unde le comentau cu lux de amănunte și pasiune.

Apoi, înainte să se ducă la culcare la faimosul Pera Palace, profitară de această ultimă noapte în Istanbul și se opriră la un *türkü bar*, unul din locurile acelea în care turcii și kurzii din întreaga Anatolie vin să dea glas eternelor cântece populare bând *raki* până în zori.

A doua zi dimineața, când își luaseră rămas-bun, era luni, 1 iunie. Ahmed urma să mai petreacă o zi la Istanbul înainte de a pleca spre Izmir, de unde avea să ia

vaporul spre Franța, îmbarcându-se pe Kybele, o biremă foceeană reconstituită de arheologi. Avea de tras la galere încă de la începutul misiunii! Ciudat fel de a-l băga la apă! Sinan era obligat însă s-o pornească la drum, pentru că începea să se încălzească și el pleca cu mașina. Trebuia să ajungă repede la Edirne, fostul Adrianopol, orașul cu trei frontiere, turcă, greacă și bulgară. Dovedindu-se bun cunoscător al țărilor din Europa Centrală, primise din partea consilierului instrucțiuni speciale, despre care tot ce se poate spune e că urma să traverseze *MittelEuropa* pentru a întocmi un raport privind situația din țările situate în centrul continentului și poziția lor față de Turcia și de comunitățile turce.

Interludiul 1

A fost o joacă de copii pentru el, călare pe o motocicletă Norton Commando 961 SE, să se strecoare printre mașinile care stăteau la coadă la frontiera cu Bulgaria. Se fofila ușor chiar și cu atașul pe care-l achiziționase ascultând de sfaturile unui membru al clubului Norton Owners, un cerc aristocratic de amatori avizați, care prefera puterea cuplului în locul ambalării motorului și era neînduplecat față de invazia motocicletelor japoneze.

Nu-l oprise nimeni în partea turcă, ca și cum el n-ar fi avut nevoie de alt pașaport decât haina lui de piele roșie, marca „Lycaon”, imprimată pe buzunarul interior din stânga, și capul lui Farkas, credinciosul său câine-lup, care se ivera din atașul motocicletei, cu ochii protejați de ochelari de schi și comic de-a dreptul, dacă n-ar fi avut botul acela monstruos.

Nu se gândise nimeni să-l ia la întrebări nici în partea bulgară. Rețeaua se dovedea la fel de eficientă ca întotdeauna, iar înfățișarea lui și marca hainei făceau restul. Parcase în spatele cabinei vameșilor și, cu Farkas urmându-l, se închisese înăuntru cu șeful de post. Pe când îi arăta ce așteptări avea de la el, îi văzu pe fereastră pe vameșii roși de o curiozitate amestecată cu teamă cum trăgeau cu ochiul. Îl amuza mereu

frica pe care o inspira. Obişnuiţi cu autoritatea lătrătoare a şefului lor, bărbaţii fuseseră pesemne uşor surprinşi să-l vadă acum pe acesta atât de cooperant şi întrucâtva supus cum nu fusese vreodată. Când ieşise cu Farkas cu tot, îl încercase plăcerea răutăcioasă de a-i sfida pe bieţii vameşi care, lăsându-şi privirile în jos şi întorcându-şi repede capul, îşi găsiseră urgent un motiv temeinic să nu-l observe. Nimeni nu-i stătea niciodată în cale. De altfel, dacă s-ar fi încumetat cineva, Farkas ar fi sărit imediat, paznicul credincios din legenda care pretindea că privirea lupului îi lăsa fără glas pe cei care ar fi avut neno- rocul să-i stea în cale.

Capitolul 2

Fie ce-o fi!

Sinan plecă din Istanbul oarecum emoționat, ba chiar cu un strop de *huzun*, cum se zice în turcă la rusescul *tosca* ori la portughezul *saudade*. Misiunea lui avea să dureze nouă luni și, pentru prima dată în viață, diplomatul acesta cu experiență resimțea un oarecare dor, pe care specificul ubuesc al „Operațiunii Serüven” îl accentua. „O să fie bine, *Inch’Allah!*”, își zise într-un acces de optimism forțat pe când urca în automobilul pe care-l închiriasse, un Renault Mégane, mândria coproducției de automobile franco-turce, produs în uzinele de la Bursa, prima capitală a Imperiului Otoman; portbagajul lui în formă de cocoasă de cămilă părea să-l înscrie brusc în convoiul de caravane ancestrale, care străbătuseră țara secole la rând. Sinan apucă pe autostrada de la Edirne spre Beşkistaş. Ca de obicei, era aglomerație în trafic, iar șirul de automobile care mergeau bară la bară pe asfaltul fumegând parcă ar fi fost un *kebab* gigantic fript la soarele

arzător al acestei zi de 1 iunie. Fără să le pese de vreun pericol, vânzătorii de *simit*, al căror strigăt ascutit (*Siiiiiiiiit!!!*) ducea cu gândul la chemarea la rugăciune a imamului, se luau la întrecere cu vacarmul circulației și se strecurau printre mașini legănând platourile pe care îngrămădiseră covrigi cu susan. Cei mai tineri vindeau pe șest banane, ziare, ceasuri și lozuri în plic. Sinan profită de ocazie și-și luă un adaptor pe care-l conectă numaidecât la bricheta automobilului ca să-și încarce telefonul. Aici totul era cu puțință și tocmai asta era forța acestei țări, a cărei vitalitate părea inepuizabilă, își zise el, zâmbind cu gândul la geniul practic al compatrioților lui, pe care îl putuse testa și în ajun, când, în timp ce se plimba pe Istiklal, marea arteră pietonală, o aversă bruscă declanșase apariția imediată a unei puzderii de vânzători ambulanți de umbrele!

După câțiva kilometri, Sinan se hotărî să facă plinul la o stație de benzină. Opri mașina lângă o mulțime de autocare cu turiști, intră în giganticul restaurant cu auto-servire, care aducea a bloc operatoriu de spital, cu bucătarii lui cu măști și mănuși care tăiau alimentele cu scalpul, și se așeză la rând în spatele pasagerilor autobuzelor. Într-o sală mică de-alături, șoferii vlăguiți de drumul lung se relaxau în fotolii largi cu plată, care îi zgâlțâiau și le masau cu zgomot spatele dureros. Unii porneau spre micuța moschee din împrejurimi și îngenuncheau pentru rugăciune. După ce măncă o supă de linte și câteva *köfte* și bău un pahar de *ayran*, Sinan își recăpătă forțele. Se duse apoi să se spele pe mâini la baia curată ca lacrima, după care făcu niște cumpărături, mirodenii, baclavale, fistic *nar* sau sirop de rodie și ulei de măsline pentru a-și înveseli șederea în Franța cu mirosuri și culori din țara

lui. Îi dădu trei lire bărbatului care-i spălase mașina și se pregătea să demareze când îi sună telefonul.

— Alo, Sinan, unde ești?

— Bună, Ahmed, abia am trecut de Büyükçekmece. Știi bine ce cozi sunt la ieșirea din Istanbul. Cel puțin spectacolul podului Kanûni Sultan Süleymaniye, construit de celebrul meu tiz, Mimar Sinan, m-a ajutat să aștept cu răbdare. *Ne var ne yok?* Ce-i nou?

— Ascultă, am o veste bună: ghici ce-am văzut când mă plimbam pe Istiklal?

— Bine, dar pe Istiklal vezi ce vrei și ce nu vrei, asta nu sună a veste!

— Depinde de punctul de vedere! Cunoști motivul acela compus din trei cercuri mici așezate în triunghi, înconjurat de nori?

— Cred că da. E cel de pe caftanul lui Murad al IV-lea, roșu și auriu, culorile liceului tău iubit?

— Exact, dar acum e pe o ceramică, iar desenul e răsturnat și pe albastru. Îmi pare rău că n-are galben ca pe tricourile echipei tale preferate. Acum, lăsând gluma la o parte, m-am gândit că ar fi un logo foarte potrivit pentru „Timpul Turciei“.

— Bine, dar ne aflăm la mii de leghe de Turcia contemporană pe care suntem autorizați s-o promovăm!

— Așa e, dar marele public iubește și patrimoniul, iar al nostru e mult prea bogat ca să fie trecut cu vederea. Și apoi, cu un motiv tradițional discret și rafinat, francezii vor fi mulțumiți. Nu trebuie să uităm că media lor de vârstă e de două ori mai ridicată decât cea din Turcia.

Sinan confirmă:

— Ai dreptate. Dacă tot căutăm să le arătăm dinamismul Turciei cu orice preț, riscăm să-i facem temători. Și

așa sunt pe cale să ne considere „extratereștri“! E mai bine să le oferim o imagine care să-i liniștească.

— Exact! Un logo care să simbolizeze o Turcie grațioasă și senină! O să aducă puțin a fabricant de ceramică pe folie cu antet și pe cărțile de vizită, dar măcar va fi pe placul tuturor și economisim cheltuielile pentru grafician. În afară de asta, e peste tot, chiar și pe magneții de frigider. Mi-am cumpărat și eu unul să-l țin ca talisman care să mă ferească de deochi și de răul de mare! Hai, drum bun!

Sinan se sui în automobil resimțind mai puțin tristețea care îl cuprinsese la gândul că urma să plece din țara natală. Misiunea putea să înceapă! Scoase din radioul mașinii un CD cu cântece de dragoste anatoliene foarte melodioase și melancolice și-l înlocui cu unul pe care era o selecție de teme balcanice interpretate pățimaș de Kolektif Istanbul, o trupă tânără formată din turci și francezi, care făcuse să danseze treizeci de mii de locuitori din Ankara la Sărbătoarea Muzicii.

După vreo patru ore de mers, Sinan ajunsese la frontiera cu Bulgaria. Nu văzuse niciodată atâtea camioane și mașini așteptând la vamă. Pe o distanță de vreo 20 de kilometri, camioanele de 38 de tone tot așteptau unele în spatele celorlalte, iar șoferii lor, ca să le mai treacă timpul, fumau, beau ceai, numărau mătăniile sau jucau *tavla**. Din când în când, câte-o mașină privilegiată o lua pe sens interzis și se strecura până în fața impresionantului pluton. Dispozitivul acesta îi aduse aminte inevitabil de frontiera germano-cehoslovacă de la Rozvadov, în vremea comunismului, cu cele patru controale vamale succesive ale sale. Nu lipseau decât câinii-lupi dresați de

* Table. (N. red.)

STB* care să încercuiască perimetrul pentru a-i prinde pe clandestini! Tânăr atașat de ambasadă la Praga, trecea des frontiera ca să scoată discret samizdaturile prietenilor săi disidenți. În ciuda statutului său privilegiat de diplomat, păstra din perioada aceea o teamă ușoară la fiecare traversare de frontieră. „Bineînțeles, își zise în sinea lui, ministerul nostru nu dă greș niciodată: Ahmed, care are rău de mare, trebuie să plece cu vaporul, iar eu, care am mai degrabă rău de frontieră, am de străbătut șase țări și de înfruntat hoarde de vameși bănuitori. Mulțumiri Direcției de resurse umane!” Și aceasta cu atât mai mult cu cât, deși Cortina de Fier căzuse între timp, un zid de neînțelegere părea să se ridice de la o vreme între Europa și Turcia.

Și numai bine că, deși cu pașaportul lui diplomatic a trecut fără probleme de vama turcă, se văzu condus de bulgari pe un drum lateral, dar nu ca să-i facă vreun favor, ci pentru a-l lua la bani mărunți pentru o vinietă pe care n-o avea și despre care nu pricepea nimic, așa că situația se înrăutăți. Din principiu, dar fără să se încreadă prea mult, Sinan se folosea de statutul său diplomatic doar pentru a opri răscolitul mașinii. Tonul vameșilor începuse să atingă o magnitudine de 5,7 pe scara KGB-ului și răbdarea lui, limita, când se apropie un civil îmbrăcat în piele roșie însoțit de un câine-lup uriaș, care părea să fi descins direct din pădurile Transilvaniei. Totul amuțise pe neașteptate. Animalul se învârti în jurul mașinii fără să fie interesat câtuși de puțin de ceva anume. Stăpânul lui insistă, dând ordine și lătrând pe un ton surd, dar botul câinelui rămase mut. Furios, le ordonă vameșilor

* Securitatea de Stat. (N. red.)

să-l lase pe Sinan să plece, iar el nu așteptă să i se spună de două ori.

La câțiva kilometri depărtare de vamă, asigurându-se că nu era văzut și urmărit, Sinan se opri pe un drum forestier ca să se lămurească în privința acestui incident care întrecuse limita. Stăpânul câinelui se purtase ca și cum era sigur c-o să găsească ceva, de unde și furia lui în fața eșecului animalului. Detaliul acesta nu l-ar fi uluit dacă nu l-ar fi auzit pe bărbat strigându-și câinele cu numele de „Farkas”, lup în maghiară. Și, când li se adresase vameșilor bulgari, le vorbise în turcă! Sigur, mai existau și bulgari musulmani, supraviețuitori ai războaielor balcanice și ai persecuțiilor. Nu toți ajunseseră halterofili în echipa olimpică turcă! Dar, chiar admitând că vameșii bulgari erau pomaci, lui Sinan nu-i venea să creadă că primeau ordinele în turcă. El coborî din mașină și deschise portbagajul. Mirosul mirodeniilor pe care le cumpărase pe drum îl izbi în nas: nu-i de mirare că simțul câinelui fusese tulburat! Dar să fi fost oare ceva de găsit? Sinan începu să golească portbagajul, dădu la o parte mocheta, scoase roata de rezervă și nu trebui să caute mai departe. Sub cric, bine pusă la vedere, o punguliță cu praf alb. Bine că n-o găsisese controlul! O îngropă și-și văzu de drum. Călătoria începea bine. Și nu era decât la prima frontieră din câte avea să traverseze...

La Sofia ajunse seara, epuizat de traseul interminabil prin tunelele înguste și scobite în munții neprietenoși. Odată cazat la hotel, comandă la cină o salată grecească și bău o ceașcă de ceai, după care se duse la culcare.

A doua zi dimineată, pe când se plimba prin Grădina lui Boris, celebră pentru trandafirii ei, Sinan se opri la un chioșc să-și potolească setea. Adresându-i-se în limba

turcă, vânzătorul mustăcios îl ceru știri despre țara lui. După accentul târăgănat și mai ales după tenul măsliniu și ochii de vultur, Sinan își dădu seama că interlocutorul lui provenea de pe la Marea Neagră. Urmă o discuție pasionantă despre problema arzătoare a aderării Turciei la Uniunea Europeană. Vânzătorul îi mărturisi lui Sinan că îl surprindeau rezervele europenilor, aceiași europeni care acceptaseră în rândurile lor fără să încrunte din sprâncene România și Bulgaria, țări francofone și magnifice, de o diversitate și o bogăție culturală fabuloasă, dar țări mistuite de corupție și de economie paralelă de la instalarea fanarioților în Țara Românească și Moldova. Aventurile prin care urma să treacă Sinan aveau să-i dea dreptate vânzătorului mustăcios. Și, într-adevăr, pe drum, cum visa el la toate aceste orașe (Sofia, Skopje, Belgrad, Pecs, Budapesta, Eger) care fuseseră cândva mândria Imperiului Otoman și-și închipuia popasul pe care nu-l putea rata la Viena, orașul pe care Soliman Magnificul îl asediase prima dată în 1529, iar urmașul lui ghinionist în 1683, se trezi înfruntând pe drumurile Bulgariei practica detestabilă a bacșişului și puțin lipsi să nu cadă victimă jefuirii străinilor, pusă la cale fără niciun scrupul de poliția națională. Oprit pentru un presupus exces de viteză, a fost obligat să facă uz de toată diplomația lui ca să-i țină piept polițistului, care încerca să-l ușureze de câteva sute de euro.

Ajuns la Skopje, descoperi, spre marea lui surpriză, vizitând moscheele și monumentele funerare din orașul vechi, că se vorbea mai mult turca decât albaneza. Firmele marilor magazine și ale băncilor erau în limba turcă, iar câteva mari panouri publicitare anunțau deschiderea unui lanț de hipermarketuri turcești în regiune. „De ce

să nu ne lase să intrăm în Europa?” se întreba el în barbă. „N-au înțeles oare că suntem deja în ea?” Trebuie spus că mulțimea de camioane turcești și de automobile Mercedes de pe drum, înmatriculate în Germania și pline-ochi cu copii turci, l-au convins pe deplin de această realitate incontestabilă și, obsedat de fluxul mașinilor care treceau continuu, avu sentimentul că autostrada era o lungă omidă turcească ce se întindea până la Paris.

Era o imagine pe care o să i-o descrie cu plăcere lui Ahmed, dragul de el, despre care spera că ajunsese la bordul galerei Kybele. Oprindu-se la un *kebaççı* ca să mănânce niște broșete înainte de o porni iar la drum, își consultă e-mailul și citi următorul mesaj:

De la: Ahmed Yavastan [mailto:ayavastan@mfa.gov.tr]

Trimis: marți 2 iunie 2009 15:09

La: syalcintas@mfa.gov.tr

Subiect : Galera!

Sevgili Sinan,*

*Nasılsın?** Aici e panică la bord și nici măcar n-am ridicat ancora! Așa cum prevedea, mă tem că prietenul nostru aventurier ne-a imbarcat pe o galără afurisită. Ieri, o mașină m-a adus de la aeroport direct la Foça, unde am picat în mijlocul dramei, al tragediei grecești, ar trebui să spun. Mă aștepta un cor al plângerii: mai întâi, pentru că Kybele n-o să aibă niciodată o soră mai mică împreună cu care să facă această cursă, din lipsă de fonduri pentru a construi o copie

* Dragă Sinan (N. a.)

** Ce mai faci? (N. a.)

a unei nave de luptă. Acum înțeleg de ce mi se părea că ochii pictați de o parte și de alta a prorei galerei, aidoma vaselor antice, îi dădeau un aer trist: să străbați Mediterana de una singură cu un idealist la comandă nu prea sună reconfortant! M-am abținut să spun că nu era chiar atât de grav dat fiind că n-avea să se mai teamă nici de pirați, nici de berberi și cu atât mai puțin de dragul nostru Hızır Hayreddin Pașa, teribilul Barbarossa, a cărui flotă i-a ajutat atât de mult pe prietenii noștri francezi împotriva lui Carol Quintul! Și apoi, având în vedere întorsătura politică pe care o ia proiectul, ar fi mai bine ca în portul Marsilia să ajungă un vapor comercial cumsecade (?) decât o redutabilă navă de luptă. Presa locală ar fi în stare să vorbească de o invazie turcă precum la Nisa, unde nimeni nu părea să știe că ghiuleaua de tun a fost trasă în zidul ruinat al castelului împotriva dușmanilor lui Francisc I, aliatul lui Kanunî Sultan Soliman.

Lăsând gluma la o parte, banii promiși n-au sosit și, în lipsa unui avans, nu se poate pleca deoarece nu există niciun sfanț pentru a-i hrăni pe vâslași, iar ei nu sunt deloc niște ocnași pe care să-i susții cu lovituri de bici. În mod normal, partenerii francezi ar fi trebuit să plătească, așa că m-am dus azi-dimineață să mă întâlnesc cu directorul Centrului Cultural Francez de la Izmir. Un tip încântător, ce a făcut din centrul său un loc foarte plăcut, cu o grădină superbă care atrage toată lumea bună din Smirna, iar el e oarecum vedetă. S-a integrat atât de bine încât ar putea trece drept un levantin din Alsancak cu ai săi çok mersi cu accent târăgănat. El însuși consideră că a făcut tot ce i-a stat în putință și că e de datoria „administrației centrale” să preia ștafeta. Dar tu ai lucrat ca și mine la Paris și știi care sunt procedurile și cum sunt contabilii francezi: nu vor să audă decât de rambursări pe facturi și-o țin pe-a lor, chiar dacă „în mod excepțional”

un avans de 50% poate fi acordat. Dacă nu intervine cineva pe lângă responsabilul financiar, Kybele nu va fi gata să pornească în larg și tot proiectul se va duce la fund. Am cerut ca ambasada noastră să înștiințeze partea franceză (ți-am trimis o copie a e-mailului meu).

Așa se face că proiectul are deja câteva săptămâni bune de întârziere și nu văd cum va ajunge Kybele la 1 iulie la Marsilia, doar dacă nu cumva o să fie transportată de vreunul din cargoboturile prietenului nostru armator sau dacă vâsleșilor o să li se dea să bea vreo poțiune magică. Am să te țin la curent, dar pentru moment mai aștept puțin înainte de a-mi testa rețeta împotriva răului de mare și de a striga: „Ahmed, bătrâne căpitan, a sosit ceasul! Să ridicăm ancora!” (Călugării de la Saint-Jo vă dădeau voie să-l citești pe Beaudelaire?) Am să profit de trândăvia mea obligată ca să-mi cultiv amintirile despre Izmir și să pun în ordine alte proiecte. Aș vrea să aflu mai multe despre un proiect cu un nume ciudat, „Müsennâ”. Se pare că ar fi vorba de un amestec de muzică barocă și otomană. Nu știu mare lucru, dar asta mi se pare de-a dreptul incredibil. Măine mă duc să mă interesez la Conservatorul de muzică tradițională de la Ege Üniversitesi.

Sună-mă când vrei, sper că drumul tău prin Balcani e mai rapid și nu atât de presărat cu piedici ca traseul meu maritim.

Al tău,

A.Y.

Continuându-și drumul spre Belgrad, Sinan încerca să-și aducă aminte noțiunile de sârbo-croată pe care le învățase când era student la Istanbul. Născut la Praga,

unde tatăl lui era atunci ambasador, fusese crescut aici de o fermecătoare *niania* cehoaică și păstrase din această inițiere precoce în farmecul slav o înclinație puternică pentru limbile din Europa Centrală. Și astfel, în afară de franceza învățată la călugării de la Saint-Joseph, studiasse intens nu doar ceha, ci și rusa, maghiara și polona. Și, în vreme ce unii colegi îl întrebau mereu la ce-i folosește o astfel de investiție lingvistică, Sinan se felicita în sinea lui pentru învățarea acestor limbi așa-zis rare. Revenind la modă după căderea zidului Berlinului, ele l-au ajutat să ia cu brio concursul de la Ministerul Afacerilor Externe și mai ales să fie numit consilier la Varșovia. Refăcea astfel în sens invers traseul urmat de un străbun de-al lui și restabilea legătura cu originile central-europene ale familiei sale. Străbunul lui, un mic nobil polonez, Jan Kameninsky, îl urmase în exil la Constantinopol pe Stanislas Leczinski, nefericitul rege fără regat. Ca mulți dintre compatrioții săi, se stabilise la sfârșitul vieții la Polonezköy, un sat care există încă și azi. În afara limbii materne, Kameninsky vorbea rusa și slava veche, lucru care îi înlesnea accesul la toate limbile slave, un atu major în cariera sa de tălmăci aflat în serviciul Înaltei Porți, pe care a îmbrățișat-o de cum s-a convertit la islam.

Sinan avu din nou neplăceri la trecerea spre Belgrad pentru că nu schimbase bani și nu dispunea decât de lire turcești. Numeroasele carduri pe care le poseda, ca orice turc care se respectă, nu erau acceptate. Vameșul, un sârb înalt care semăna înfricoșător de mult cu generalul Mladici, îl amenință că-i confiscă permisul și mașina și că-l trimite numaidecât la închisoare dacă nu plătea pe loc. După o bună jumătate de oră de negocieri, situația era de-a dreptul critică. Sinan începuse să arunce priviri

neliniștite împrejur, convins că vameșul acela cu câinele-lup avea să-și facă din nou apariția. Salvarea îi veni de la un compatriot de-al lui care fusese oprit pentru un control de rutină. Generos, acesta îi dăruie 20 de euro pentru taxă în schimbul promisiunii că se vor revedea cândva la Istanbul. *Inch'Allah!*

Enervat de această nouă pacoste, dar ușurat în sinea lui că traversase deja două frontiere, Sinan a fost cât pe ce să facă un accident la intrarea în capitala sârbă, situată la confluența Dunării cu Sava. Își parcase mașina pe un promontoriu ca să se odihnească și se lăsase cuprins de visare. Fermecat de vederea confluenței celor două fluvii, își aduse aminte trecerea prin Belgrad din *Călătorie în Orient* de Lamartine. Belgradul, asemenea tuturor așezărilor turcești, coboară în străduțe înguste și sinuoase spre fluviu, în vreme ce Semlin (Zemun), primul oraș maghiar de după graniță, strălucește de cealaltă parte a Dunării cu toată splendoarea unui oraș european, cu clopotnițe ridicate în fața minaretelor, într-un contrast despre care vorbise un alt gigant al literaturii franceze, Victor Hugo, în *Dunărea furioasă*. Emoționat, recită fără șovăială versurile pe care le învățase la călugări:

*Belgrad și Zemun sunt în război.
Să pornim, cetate turcă și oraș creștin,
Zemun! Belgrad! Ce vi se-ntâmplă?
Nu puteți să trăiți laolaltă,
Copiii mei? E nevoie să mă tem
Pentru soarta care vă dezbină
Într-atât încât să vă urâți,
În loc, cetăți pașnice,
Să vă oglindiți în apele mele magnifice,*

*Zemun, cu turlele tale gotice negre,
Belgrad, cu minaretele tale albe?*

Dându-și seama că se făcuse aproape miezul nopții, Sinan sări în mașină și coborî pe malul Savei, care se aprinsese de la miile de felinare și de lumini ale șalupelor și vapoarelor. Fluviul era în sărbătoare și parcă semăna cu Gangele. Oameni tineri făceau baie și mâncau pește prăjit. Melodii balcanice, un amestec de muzică țigănească, turcească, grecească și evreiască, se auzeau de pe fiecare șalupă plină-ochi de lume. După ce se delectă cu sunetul viorilor și țambalelor, Sinan își luă o cameră într-un hotel plutitor, care îl legănă încetișor până în zori.

După ce se trezi, Sinan se uită în Ghidul Michelin să vadă bucata de drum care îi rămânea de făcut până la Budapesta. Îi părea rău că n-avea cum să treacă prin capitala Bosniei și Herțegovinei, care fusese unul din orașele cele mai înfloritoare ale Imperiului Otoman, grație mai ales comerțului cu Ragusa. I-ar fi plăcut să vadă ce ajunsese Sarajevo. Între 1992 și 1995, la post prin regiune, se dusesse de două ori la Sarajevo în timpul războiului și observase de foarte aproape, mulțumită Căștilor Albastre, pozițiile sârbilor de pe coasta muntelui care găzduise, în 1984, Jocurile Olimpice de Iarnă. A doua oară, îl însoțise pe primarul Istanbulului, care participa la o ceremonie organizată cu ocazia celei de-a 900-a zi de asediu. Ambasada le procurase un autovehicul blindat pentru a putea ajunge la Mostar, care fusese, după cum se spune, orașul cel mai frumos din Herțegovina. După ce parcurseseră vreo 100 de kilometri într-un soi de capsulă tip NASA și fuseseră opriți de vameși-tâlhari de felurite naționalități, înțeleseseră că țara devenise un fel de *Gruyère* mai mult

găuri decât brânză. Mostarul arăta îngrozitor. Toată partea musulmană fusese distrusă, întâi de sârbi, apoi de croați, și nu mai rămăsese nimic, nici măcar un acoperiș ori vreun zid. Era mai rău decât la asediul Stalingradului, după cum le explicau militarii care îi escortau, pentru că explozibilele fuseseră puse cu multă conștiinciozitate în fiecare casă; era o metodă radicală de a-i convinge pe musulmani să plece de-acolo pentru totdeauna.

Cu mai puțin de un secol în urmă, bosniacii fuseseră și ei izgoșiți din țara lor și se treziseră într-o Turcie străină, reușiți la Istanbul în cartierul *Yeni Bosna*, noua Bosnie, sau în sate de pe coasta egeenă precum Alaçatı, abandonate de grecii care se mutaseră la periferii ale Atenei precum *Nea Ionia*, noua Ionie. Istoria poate că nu se repetă, dar pare să reînvie adesea situații trecute...

Sinan luă prânzul în grabă ca să aibă mai mult timp de hoinărit prin Belgrad înainte de a porni spre Budapesta. Se duse în centru și se plimbă în cel mai mare parc din oraș, Kalemegdan, al cărui nume vine din turcă: *kale* înseamnă fortăreață, iar *meydan*, piață. Admiră bătrâna fortăreață cu același nume, care suferise numeroase asedii ale armatei otomane după victoria lui Soliman Magnificul și a celebrilor lui ieniceri. Ceva mai departe în jos, descoperi un impresionant edificiu funerar musulman de formă hexagonală, cea mai veche relicvă a ocupației otomane, și un monument închinat Franței cu inscripția „Să iubim Franța cum ne-a iubit și ea”, care îi stârni un zâmbet diplomatului. Cu cei 100 000 de locuitori ai săi la începutul secolului al XVII-lea, Belgradul era al doilea mare oraș al imperiului după Istanbul. Sinan se opri într-una din acele faimoase *kafanas* din centru, comandă o cafea, apoi, sări în mașină, o luă pe șoseaua de centură

și intră pe autostradă în direcția Voivodina, o provincie maghiarofonă a Serbiei. Fără să oprească la Szeged, orașul vrăjitoarelor maghiare și al celebrului salam, ajunse la Budapesta în mai puțin de cinci ore.

Începuse să se întunece și Sinan își dădu seama că se oprea încă o dată din drum la asfințit, în faptul serii. Incidentul de la frontiera bulgară îl marcaseră mai mult decât voia să recunoască. Diplomatul se străduia să-și scoată din minte imaginea acelui vameș, care părea un Wotan însoțit de lupul său Fenrir, amândoi ieșiți parcă direct dintr-o punere în scenă postmodernă a operei lui Wagner. Se îndreptă spre hotelul Gellert unde își luă o cameră și, cu toate că ora era târzie, se hotărî să se lase pradă plăcerii de a înota în celebra piscină în stil *Secession*. Avea nevoie! Constată că stilul *Art Nouveau* unguresc era mult mai oriental decât cel de la Viena sau de la Praga, iar vizita pe care o făcu după baie la Muzeul de Arte Decorative îi întări această intuiție: Pesta era un oraș *Art Nouveau* înțesat de lucruri de origine turcă.

A doua zi dimineața, se sculă devreme pentru a se bălăci cu voluptate printre jucătorii de șah de la miticele băi *Sechenyi*, alt loc de renume al plăcerilor acvatice din Budapesta pe care își promisese să-l viziteze. Era foarte entuziasmat de această moștenire a ocupației otomane, care durase totuși 150 de ani, cum își zicea în gând urcând spre cartierul Gül Baba, un bătrân derviş care dăduse numele acestei coline cochete, plină de trandafiri, unul din locurile cele mai cunoscute din Budapesta. Sinan își completă turul băilor turcești cu un popas la băile termale Rácz. Aici, a fost surprins de firea unguroaicelor, foarte mulțumite de trupurile și de nuditatea lor. Ultima dată când fusese la baie în Turcia se dusese la

Kizilhamam, în apropiere de Ankara, la un hotel foarte special rezervat cadrelor AKP. Precum în casele otomane de altădată, unde o parte era rezervată femeilor, *haremlik*, și alta bărbaților, *selamlık*, totul era aici *ayrı*, adică separat. Bărbații se scăldau într-o piscină de două ori mai mare decât aceea a femeilor, care se bălăceau în tot felul de salopete foarte colorate, adaptări balneare ale costumului de schi, în care arătau ca niște caracatițe uriașe. Exasperată de constatarea că stricta separare a sexelor nu ținea cont de prezența a numeroși băieței care rămâneau cu mamele lor, fapt care nu mai șoca pe nimeni, soția îl obligase s-o ia cu el în bazinul pentru bărbați pe Deniz, micuța lor de trei ani. Contravenția aceasta a iscat un șir întreg de tocmeli cu personalul și Deniz, în bikini roz, dar cu bonetă de baie pe cap, după modelul femeilor prezente, inclusiv al mamei, care era furioasă că i se impunea acel „văl de baie“, a trecut din mână în mână din zona femeilor în zona bărbaților! La Budapesta, însă, era altfel și, chiar dacă apa semăna mai mult cu un lichid sterilizat de cultivat microorganisme decât cu apa pură de la Kizilhamam, Sinan se simțea în elementul lui printre unguroaicele libere și solare. Cu toate acestea, înțelese repede că simpatia lui față de maghiari nu era deloc reciprocă. Spre marea lui uimire, constată rapid că, imediat ce înțelegeau că era turc, locuitorii Budapestei se arătau mai puțin binevoitori, ba chiar ostili. Trebuia recunoscut că, dacă ocupația otomană dăduse patrimoniului viticol mondial Tokaiul, regele vinurilor și vinul regilor, precum și una dintre cele mai bune școli de turcologie din lume („Înțelepții învață multe de la dușmanii lor“)*, ea nu

* Aristofan, „Păsările“. (N. red.)

fusesse o petrecere pentru prietenii maghiari, care nu încetau să le spună copiilor lor încă de la grădiniță că Europa datora totul ungurilor, căci ei o eliberaseră de barbari! La Ankara, un prieten diplomat francez îi mărturisise chiar că fiul lui de cinci ani, supus unei maghiarizări intense la grădinița pentru copiii maghiari pe care o frecventa, le spusese când aflate că familia avea să se mute în Turcia: „Nu-i posibil. Nu putem merge la turci, ei sunt dușmanii noștri, ai ungurilor!”

În vreme ce, cu puțin înainte de miezul nopții, se plimba de-a lungul Dunării și urca pe *Fő utca** până la Institutul Francez, observă în fața clădirii manifestanți care scandau „Nagymagyarország, nem szeretünk a franciákot”** și „Jos Trianonul, trăiască Ungaria Mare!”. Sinan își aminti atunci că era 4 iunie și înțelese că acești naționaliști înflăcărați comemorau în felul lor tratatul care redusese marele regat al Ungariei, ce se întindea din Transilvania până în Croația, la o țărișoară izolată în inima Europei cu micuța ei mare interioară, lacul Balaton. Mai departe, pe podul Lánchíd, niște tipi cu mutre suspecte, îmbrăcați în cămăși negre, cu banderole și cruci care aminteau de sinistrele cruci cu săgeți din cel de-al Doilea Război Mondial, se înghesuiră sub ochii lui într-un automobil 4x4 negru, strălucitor. Brutele astea erau din Garda națională și-i apărau pe locuitorii Budapestei de hordele de străini!

Șocat de imaginea aceasta, care nu corespundea deloc cu ideea pe care și-o făcuse despre noua Europă, unită și pacificată în sfârșit, Sinan se opri, în fața Operei, la

* Strada Mare. (N. red.)

** Ungaria Mare, nu-i iubim pe francezi. (N. red.)

Művesz, una dintre cafenelele de pe bulevardul Andrassy, frecventată altădată de Kosztolanyi sau de Karinthy. În timp ce savură un pahar de vin alb (fehér bor, după cum îi plăcu să-i comande chelneriței amabile), se gândi la imperii: cel rus, cel austro-ungar, cel otoman... Niciunul dintre giganții aceștia nu supraviețuise după Primul Război Mondial și tratatele de la Sèvres, de la Trianon... Toate aceste imperii se destrămaseră pe neașteptate din cauza asasinării arhiducelui Franz Ferdinand de către un naționalist sârb la Sarajevo! Și chiar Turcia ar fi dispărut de pe hartă dacă Mustafa Kemal ar fi acceptat Tratatul de la Sèvres. La urma urmei, Ungaria suferise ca și Turcia, și aceste două țări încetaseră brutal să mai existe în același timp: greșiseră tabăra, aleseseră Germania. De fapt, nici nu avuseseră de ales, pentru că Rusia era dușmanul lor comun!

Față în față cu Sinan, stătea la masă un domn foarte în vârstă, care tocmai terminase de citit ziarul *Magyar nemzet*. Recunoscând imediat în el un bătrân intelectual cu nostalgii după Imperiul Habsburgic, i se adresă: „Sunteți cumva autorul *Recviemului pentru un imperiu defunct?*” Trecut bine de 90 de ani, Ferenc F. se născuse supus al împăratului Franz-Joseph care, la urma urmei, fusese un fel de sultan al imperiilor centrale, gândi Sinan în timpul lungii discuții despre fărâmițarea imperiilor multinaționale și supremația statelor-națiune de azi, care urmase. Ferenc F. îi explică anume că el făcuse mereu diferență între statele-națiune, cu fundamente solide, și țările din Europa Centrală, care purtau pur și simplu marca incertitudinii destinului, a precarității existenței naționale și a vulnerabilității lor. Evocară amândoi acel frumos eseu al scriitorului Istvan Bibó, care scrisese în 1946: „Referirile

la moartea unei națiuni sau la nimicirea ei trec drept vorbe goale în ochii unui occidental, căci, dacă poate să conceapă exterminarea, opresiunea sau asimilarea treptată, nimicirea politică de pe o zi pe alta nu e pentru el decât o metaforă grandilocventă, în vreme ce pentru națiunile din Europa de Est e o realitate tangibilă”.

La sfârșitul discuției, Sinan înțelese că, pentru Ferenc F., Imperiul Habsburgic fusese singura incarnare autentică a unui stat multinațional în cadrul căruia statele puteau să trăiască și să existe în continuare într-o armonie aproape perfectă (în această privință exagera, bineînțeles, având o viziune destul de romantică despre imperiu, își zisese Sinan), dar, după ce imperiul fusese nimicit de forțele străine, statele mici erau sortite pieirii sau robiei. Pe Sinan îl pasiona să recitească istoria Turciei din perspectiva acestei viziuni „imperialiste” a istoriei europene...

Interludiul 2

Din câte-și amintea, se bazase mereu numai pe el însuși. Nu știa nimic despre originile lui și renunțase de multă vreme să le mai caute. Adoptat sau răpit de țigani care rătăceau între Balcani și Anatolia cu un circ ambulant, devenise un cal de bătaie, bun de corvoadă și priceput la acrobațiile cele mai riscante. Să plătească el oare cu sacrificiul copilăriei răscumpărarea pe care părinții lui refuzaseră s-o achite? N-avea să știe niciodată și, la drept vorbind, nici nu conta. Copil fiind, își găsisese alinarea în căldura animală a Vulkăi, cățeaua trupei, care-și apăra puii ca o lupoaică, iar puii ei îi fuseseră primii tovarăși de joacă. Cu toate acestea, chiar în cadrul haitei, el era deja un lup singuratic. Tratat ca un câine de oameni, dovedise printre câini că nu era altceva decât un om. La moartea Vulkăi, care fusese singura creatură ce-i arătase afecțiune, evadase și-și pierduse urma în Istanbul, împins de o singură ambiție: să devină lup printre oameni. Pentru un tânăr ager și descurcăreț ca el, care nu se dădea în lături de la greu, supraviețuirea nu era nicicum o problemă în jungla urbană. Având forța necesară să împingă niște containere uriașe pe roți, în care dezmoșteniții sortii strângeau tot ce putea fi reciclat din gunoaiile menajere, reuși să scape destul

de repede de căratul tomberoanelor. Lustragiu, băiat de curse, ucenic bucătar, ucenic frizer, muncitor în construcții, se făcuse remarcat în timpul organizării unui festival de către directorul unei mari fundații culturale pe când lucra la montat de schele și făcea minuni cu talentul lui de acrobat. Sedus de vitalitatea puștiului, acesta îl adoptă și-l educă. El avansă rapid și, în cele din urmă, ajunsese să preia sarcinile binefăcătorului său. Ascensiunea lui nu era însă chiar atât de excepțională într-o țară precum Turcia, în care îndrăzneala și tinerețea îți permiteau să te afirmi chiar dacă nu aveai familie și diplome. Ca un actor desăvârșit ce era, intrase în jocul noului mediu, unde se trezise aruncat în avanscenă; acolo, exista bunul-simț să nu i se amintească de fiecare dată, dar nu se uita că el provenea „de jos”. Furia i se va potoli oare vreodată? În ciuda anilor, tot nu știa dacă era preferabil un zâmbet prefăcut sau un scuiptat sincer.

În noaptea aceea, avea să dea lovitura: o să se strecoare încet prin întunericul cald și umed din portul Izmir, o să escaladeze dintr-o singură mișcare un gard, o să cadă în tăcere. Nimeni nu putea bănuși că tânărul acela sălbatic, care luptase pentru supraviețuire, nu dispăruse niciodată de tot în spatele directorului respectabil care devenise. Căinii de pază din port se dovediră mai isteți și nu scoaseră niciun sunet, ca și cum l-ar fi recunoscut drept unul de-al lor. Ajungând la galera care părea să-l fixeze cu o privire sumbră și resemnată, alunecă în apa calduță și urât mirositoare și plonjă sub carenă fără să facă vreun zgomot.

Capitolul 3

Galera ia apă

În vreme ce Sinan Yalçintaş îşi vedea de drum, Ahmed Yavaşan era blocat la Izmir. Atâta timp cât o parte din bani nu intrau în contul comandantului galerei, nu se întâmpla nimic. După ce-și petrecuse prima zi încercând să descurce problema, n-avea decât să-și ocupe timpul, în interes de serviciu și personal, după cum îi poftea inima. La urma urmei, situația ar fi putut fi considerată foarte agreabilă. Proiectul era, firește, complicat atât din punct de vedere tehnic și financiar, cât și politic. Pe internet, circulau deja acuzații fanteziste de măsluire a istoriei, ca și cum turcii ar căuta cu orice preț să convingă că ei erau fondatorii Marsiliei! Galera aceasta putea să fie deci o pacoste în toate sensurile cuvântului, dar, la urma urmei, nu Ahmed avea să tragă la rame — cel puțin nu în sens propriu.

Din nefericire, diplomatul nu putea să considere această parte a misiunii lui ca fiind o croazieră de agrement. Avea rău de mare.

S-ar fi zis că ministerul procedase în acest fel cu bună știință, pentru a nu fi acuzat de favoritism la adresa lui, doar dacă nu cumva aceasta era fărâma de perversitate sau de indiferență a celor de la resurse umane, ce părea să fie trăsătura specifică a administrațiilor seculare.

Dar, când soarta își bate joc, întâmplarea drege uneori lucrurile. La conferința de presă a lansării unui alt eveniment maritim — o cursă pentru ambarcațiuni cu pânze Istanbul-Brest —, Ahmed cunoscuse un skipper celebru, care îi mărturisise că și el zăcuse ca un câine în primele zile de competiție și îi dăduse remediul lui. Nu tocmai convins, Ahmed răsuflase totuși ușurat, își învinsese teama și se întorsese la ale lui.

Ideea de a rămâne câteva zile la Izmir nu-i displăcea. Nu mai călcase prin orașul natal tocmai din adolescență, când se terminase cu vacanțele lungi la bunici. Nu-i fusese niciodată dor de Izmir. Era o filă întoarsă a istoriei personale și nu-și dădea osteneala nici s-o evoce, nici s-o revadă. Cea mai precisă amintire era aceea a durerii pe care o simțea la fiecare început de an școlar, când, după ce umblase toată vara desculț pe plajă, își punea din nou în picioare pantofii pe care îi purtase în anul din urmă. Bunicul lui, care folosea drept momeală la pescuit de *çupra** crabi în cochilii de melci, îl comparase cu un crustaceu mic, nevoit să-și schimbe regulat carapacea. Izmirul îi rămăsese în amintire ca orașul copilăriei, acela în care crescuse, tocmai datorită acelei senzații, când, de fapt, el nici nu trăise efectiv acolo. Părinții plecaseră să facă bani la Istanbul la scurtă vreme după nașterea lui, iar viața la Liceul Galatasaray, din cartierul Beyoğlu, printre

* Doradă. (N. red.)

cafenele, librării, teatre și cinematografe, îl transformase într-un adevărat locuitor al acestui oraș.

Totuși, i se întâmpla să se lase în voia amintirii cu îngăduință față de trecut, care uneori câștigă atunci când viitorul pare să se restrângă. Ultima dată îl luase prin surprindere pe când se uita la un film comic și absurd, pe care-l împrumutase de la mediateca Institutului Francez de la Istanbul ca să-și umple o seară liberă și singuratică, așa cum nu prea avea. Era un episod din seria de pastişe ale filmelor de spionaj „Le Monocle”. Paul Meurisse, amenințat de o bandă de adversari pe cât de cheflii, pe atât de rău intenționați, îi cheamă în ajutor pe Dalio și pe Robert Dalban cântând „J'irai revoir ma Normandie, c'est le pays qui m'a donné le jour”. Cu adevărat de excepție trebuie să fie Liceul Galatasaray pentru un turc dacă, în timp ce ascultă un vechi cântec franțuzesc, este cuprins deodată de dorul de orașul în care s-a născut!

Trezit devreme, Ahmed își începu acea frumoasă dimineață de 3 iunie cu o plimbare de câțiva kilometri pe „Kordon”, o largă promenadă de-a lungul golfului Izmir, un loc binecunoscut de socializare și convivialitate la orice oră din zi și din noapte. Când nenumăratele cafenele și restaurante închideau unele după altele, apăreau practicanții de jogging, manifestările sindicale sau grupările patriotice, după caz. Tot aici era și locul unde se țineau marile serbări populare. Dar, în zori de zi, nimic nu era mai potrivit pentru a-ți revigora plămânii și a-ți pune neuronii în mișcare înainte ca ziua de lucru să înceapă decât o plimbare pe Kordon.

Izmir „trădătorul”, după cum fusese poreclit, era un bastion laic și republican de neatins. Dar el simboliza la fel de bine diversitatea culturală a Turciei atât prin

urmele păstrate din perioada otomană, cât și prin realitatea mult mai anatoliană a prezentului. Era mai ales un oraș prosper și dinamic, care aspira la un rol economic și cultural important în regiunea Mediteranei, ba, mai mult, o metropolă de cinci milioane de locuitori, unul dintre cele mai mari porturi comerciale din Europa, rivalizând mai degrabă cu orașul Anvers decât cu Marsilia, care nu mai putea să facă față comparației. Așa se face că Izmirul suportase cu greu înfrângerea în competiția pentru organizarea următoarei expoziții universale. În ciuda eforturilor depuse pentru seducerea factorilor de decizie, comitetul de candidatură uitase pur și simplu că trebuia nu numai să se influențeze voturile, ci și să se facă presiune până în ziua alegerilor ca să existe siguranța că vor fi acordate Izmirului. Dincolo toate acestea, după un obicei probabil datorat originii lor tribale, turcii participaseră în număr foarte mare la evenimentele create pentru a lăuda frumusețile orașului, crezând că impresionau astfel cu mobilizarea lor. Această amuzantă marcă de entuziasm colectiv avusese totuși un defect major: rămaseseră între ei în momentul în care ar fi trebuit, dimpotrivă, să invite delegații străine pentru a le convinge și a le obține adeziunea. Această dublă naivitate făcuse Izmirul să piardă victoria anunțată, fiindcă toată lumea era de acord în ceea ce privește atuurile de care dispunea orașul, superioare față de cele ale altor candidați din bătrâna Europă.

Ar trebui, își zise Ahmed, să ne aducem aminte de cauzele acestui eșec și să evităm transformarea manifestării „Timpul Turciei” într-o sărbătoare turcă-turcă sau în vreo consfătuire cu obișnuiții participanți la cocktailurile ambasadei. Ahmed se săturase în misiunile sale anterioare

de paraziții aceia abonați la recepțiile oficiale, care nu aveau alt țel decât să lase impresia că erau indispensabili ca să rămână pe listele ambasadei. De data aceasta însă, pentru a profita din plin de ocazia care i se va oferi ca să-și extindă și să-și diversifice rețeaua de influență, trebuia să treacă peste această constrângere, comună de altfel tuturor ambasadelor din orice țară.

Una dintre metodele de evitare a acestei piedici era să se încurajeze colaborările artiștilor și intelectualilor turci și francezi. Nimic nu era mai potrivit pentru înmprospătarea contactelor, favorizarea unei mai bune cunoașteri reciproce și atragerea unui public amestecat. Ahmed putuse constata, citind programul sărbătorii publice, că și organizatorii ținuseră cont de acest lucru. Familiarizarea comisarilor francezi cu Turcia din misiunile lor anterioare fusese desigur foarte folositoare în acest sens. Era mai ales cazul proiectelor elaborate la Izmir, începând cu spectacolul muzical „*Müsennâ* — serbări și divertismente la Istanbul în secolul al XVII-lea”.

Ideea îi venise uneia dintre fiicele țării, o anume Sibel, care descoperise barocul în timpul studiilor muzicale în Franța. Tânăra primise, ca și surorile ei, o educație clasică, după voia părinților și în buna tradiție a principiilor educative ale lui Atatürk pentru construirea unei Turcii moderne, deci europene. Cu toate acestea, nu se știe de ce, Sibel făcuse o pasiune pentru muzica otomană din secolul al XVII-lea, convinsă că putea exista o legătură cu muzica occidentală din aceeași epocă. În mod surprinzător, reușise să atragă în această aventură un grup de barochiști francezi și de muzicieni de la Conservatorul de muzică tradițională de la Universitatea egeeană. Ahmed învățase să se țină departe de prejudecăți, mai ales de

cele proprii, și voia să afle cât mai multe despre acest eveniment, cu toate că nu putea să-și stăpânească un oarecare scepticism. Ca pe mulți alți compatrioți de-ai lui, îl încerca o mare neîncredere față de tot ce venea dinspre Imperiul Otoman. În afară de cucerirea Constantinopolului de către Mahomed al II-lea și de supremația lui Soliman Magnificul, singurul lucru pe care-l privea cu ochi buni era crearea, în 1868, a îndrăgitului liceu Galatasaray, într-o perioadă în care imperiul făcea eforturi să se modernizeze. În plus, acest argument era la îndemână și pentru a le aduce aminte europenilor în general și francezilor în special că Turcia nu așteptase să candideze la statutul de membră a Uniunii Europene pentru a se întoarce spre Europa. Dar, până la urmă, din toată istoria imperiului, reținea mai ales un lung declin până la naufragiul din Primul Război Mondial, din care Turcia abia scăpase cu viață datorită intervenției lui Atatürk. Și nu el era acela care să deplângă dispariția caligrafiei odată cu inventarea alfabetului turc, chiar dacă era capabil să-i aprecieze rafinamentul și să-i admire cele mai frumoase realizări.

Ajuns în campusul Universității egeene, primi încă o confirmare a rupturii care exista între Turcia de azi și trecutul ei. Muzica tradițională turcă se preda într-un alt conservator decât cel în care se învăța muzica occidentală clasică. Era dovada supremă că trebuia să alegi una dintre ele! O situație simbolică! Turcia era nevoită oare să întoarcă spatele istoriei sale pentru a fi acceptată de Europa? Alte voci se ridicau în apărarea ideii că trebuia, din contră, să-și asume trecutul. Faimosul proces al memoriei! Regretele și recunoașterile păreau să se înmulțească, de la Vatican până în Australia, trecând prin Franța.

Dar, având în vedere numărul de războaie, de masacre și de crime din istoria umanității, eram încă departe! Pe Ahmed îl enerva această tendință, care părea să reducă subiecte extrem de grave la un ritual politico-mediatic. De altfel, așa reacționase la petiția pentru recunoașterea genocidului armean susținută de un grup de intelectuali turci, printre care și unii dintre prietenii lui. Chiar dacă obligația de neutralitate a unui diplomat de carieră nu i s-ar fi impus, tot n-ar fi semnat-o. Așa cum nu semnase nici petiția contra atentatelor teroriste de la Asala, care îi viza-seră pe diplomații turci din străinătate în anii 1970–1980 și în care unul dintre colegii lui își pierduse totuși viața. În același timp, era foarte conștient de faptul că procesul memoriei era doar un efect la modă, Europa oferind cel mai bun exemplu în acest sens cu reconcilierea franco-germană. Ar fi trebuit ca Turcia să procedeze la fel? Ahmed nu vedea prea bine cum ar fi putut ea să scape de așa ceva, dar se gândea că ar trebui s-o facă într-un ritm propriu și să conștientizeze această necesitate cu de la sine putere, nu constrânsă. Ca un bun umanist ce era, nu putea să nege evenimentele din 1915, nici suferința armenilor, dar, ca bun kemalist ce se afla, se încăpățâna să considere că primul proces de memorie consta în a nu uita tentativa de dezmembrare la care puterile europene supuseseră Turcia. Mulțumită lui Atatürk, Tratatul de la Lausanne corectase Tratatul de la Sèvres și îi restabilise Turciei demnitatea. O posibilitate pe care Ungaria, de pildă, n-o avusese, fiind forțată să rămână ca în Tratatul de la Trianon. Ahmed îi evocase adesea prietenului său Sinan asemănarea aceasta și era nerăbdător să-i citească raportul în lumina acestei traversări a Europei Centrale. Dacă se ținea de programul stabilit, Sinan trebuia să ajungă în seara aceea la Budapesta.

Directorul conservatorului îl primi pe Ahmed cu acea cordialitate condescendentă specifică oamenilor bine educați, care le permite să fie politicoși fără să devină slugarnici și să respecte formele fără să pară ceremonioși. Era mai ales ceva tipic pentru universitate, unde un student, dar și un cadru didactic cu grad inferior puteau să i se adreseze unui profesor cu *hocam*, maestre, fără să pară că imitau vreun ucenic Jedi din *Star Wars* sau vreun discipol al sectei Templului solar. Ahmed trecu direct la subiect, scuzându-se la început pentru ignoranța-i sinceră: „Mă surprinde un lucru, cum poate această doamnă Sibel să pretindă cu atâta seriozitate că e posibilă o legătură între cele două repertorii atât de străine unul de altul, încât se predau în conservatoare diferite?”

Diplomatul ascultă apoi cu mare interes istoria acelui polonez vândut, la începutul secolului al XVII-lea, la palatul sultanului, după ce fusese prins de tătari. Wojciech Bobowski sau Albertus Bobovius, convertit la islam sub numele de Ali Ufkî, zis Santurâ pentru cât de bine stăpânea instrumentul cu coarde denumit psalterion, avea și darul limbilor, fiind cunoscut ca vorbitor a aproape cincisprezece, și darul muzicii, pe care putea s-o transcrie de cum o auzea. Cu talentele lui, fusese oprit la palatul sultanului ca tălmăci și muzician. Prezența unui muzician european acolo nu era însă atât de neobișnuită; sultanul însuși, după spusele martorilor timpului, se delecta din când în când ascultând „un franc care cânta la spinetă”. Acești „franci” erau mai ales muzicieni italieni, dar Ali Ufkî jucase un rol mult mai important, care nu-i era clar lui Ahmed și-i rămânea învăluit în mister. Poziția în cadrul seraiului, acolo unde occidentalii nu erau admiși, îi permitea lui Ufkî să adune informații prețioase,

pe care se grăbea să le comunice reprezentanților străini. Toate acestea miroseau bine a spionaj cultural și, în acea perioadă de tensiune extremă din Mediterana, era clar că, pentru a obține informații de primă mână despre datinile și obiceiurile otomane, curțile europene recurgeau la orice mijloace. Era cazul carnetelor în care Ali Ufkî transcrisese unele melodii otomane cu notație europeană, și aceasta nu pentru a-i înzestra pe muzicienii turci cu o scriitură care nu le era de folos, ci pentru a face această muzică accesibilă europenilor. Unul dintre carnete îi fusese încredințat lui Antoine Galland, viitorul traducător al celor *O mie și una de nopți*, pe atunci tânăr atașat încadrat la Ambasada Franței. Un alt carnet plecase în bagajele unui diplomat englez. Ufkî scrisese de asemenea explicații privind islamismul în latină pentru folosul creștinilor și o gramatică a limbii otomane. Cu toate acestea, el poate oricând să treacă drept un veritabil precursor al dialogului intercultural și interreligios, deoarece a fost primul traducător al Bibliei în limba turcă și a compus chiar și arii turcești pe baza experienței lui psalmice. În cele din urmă, a fost eliberat și a călătorit prin imperiu până în Egipt și probabil la Mecca. Să fi fost Ufkî un agent dublu sau un convertit cinstit la islam, preocupat de o mai bună înțelegere între religia în care se născuse și cea pe care o adoptase? Greu de spus. De altfel, cazurile de convertire nu erau rare. Nu toate erau spontane, ce-i drept, dar constituiau un rezervor pentru înalta administrație otomană, care se dovedea de un pragmatism foarte îndrăzneț (80% dintre viziri erau de origine creștină). Convertiți cu forța sau de frică, din convingere sau de nevoie, unii dintre ei câștigaseră avere și recunoaștere pe lângă sultan. Astfel, contele de

Bonneval, după ce-i insultase la rând pe doamna de Maintenon și pe prințul Eugen, după ce îi trădase pe francezi și pe austrieci, devenise general otoman sub numele de Ahmed Pașa și o luase așa de bine pe calea înțelepciunii, încât murise derviş la mănăstirea Galata. Originar de pe coasta egeeană, Ahmed nu era nici el prea sigur că nu era pe jumătate grec. Cât despre prietenul lui, Sinan era la fel de polonez ca Ali Ufkî. Nimic de mirare că acesta își înscrisese numele în istorie ca primul tălmaci muzical între Orient și Occident.

Directorul conservatorului transcrisese carnetele lui Ali Ufkî în turca contemporană. El îi explică lui Ahmed că acestea constituiau o mărturie remarcabilă, care putea fi coroborată cu numeroasele povestiri de călătorie din epocă. Confruntarea surselor muzicale, istorice, literare și iconografice oferea despre viața de la Istanbul și despre schimburile dintre estul și vestul Mediteranei un tablou cu totul diferit de cel al urii de nestins dintre islam și creștinism, la care se reduceau de cele mai multe ori relațiile dintre curțile europene și Imperiul Otoman.

— Dar ar trebui să vorbiți cu doamna Sibel dacă vreți neapărat să aflați mai multe. Am lucrat împreună săptămâna trecută și trebuie să fie încă pe-aici. Ea a creat tot acest proiect al punerii în oglindă a muzicii, dansurilor și sărbătorilor din Europa și Turcia. Oglinda aceasta mare era Istanbulul, singurul oraș de pe pământ în care întâlneai oameni din toate colțurile lumii în secolul al XVII-lea. Exista și Izmirul, firește, dar Istanbulul era capitala...

— Și de ce *Müsennâ*?

— Vă va spune ea. Eu pot să vă dau însă o pistă: are legătură cu caligrafia.

„Stranie coincidență! Și eu, care mă gândeam adineauri că nu era de regretat renunțarea la caligrafie...” își zise Ahmed. Dar ceea ce îl surprindea cel mai mult era că directorul conservatorului nu avusese ideea să meargă să vorbească despre asta cu vreunul din colegii de la conservatorul de vizavi. Și invers, niciunul dintre aceștia nu venise să verifice împreună cu el dacă muzica europeană avea vreo legătură cu muzica din Turcia. Totul devenise evident numai în viziunea doamnei Sibel. Era clar că trebuia să se întâlnească cu ea.

Întors în oraș, Ahmed luă prânzul la restaurantul Centrului Cultural Francez, cunoscut pentru grădina și mâncarea lui foarte bună. Cu această ocazie, se informă cu privire la programul directorului pentru că ar fi vrut să vorbească cu el despre expoziția arheologică de la Luvru și cea referitoare la Le Corbusier. Proiectul acestui arhitect de reconstruire a Izmirului după marele incendiu din 1922, chiar dacă nu fusese pus în aplicare, marcase profund urbanismul din Turcia și carnetele lui de călătorie erau pline de desene și de observații despre arhitectura otomană. Însă directorul nu era acolo și îl primi asistenta lui, despre care i se dăduse de înțeles că era mâna lui dreaptă. Văzând-o, poate și din pricina căldurii, Ahmed își alungă cu greu din minte gândul că el ar fi acceptat-o cu plăcere și ca mâna lui stângă. Parcă fără să observe interesul cu care era urmărită și apelând la un profesionalism tonifiant, dar nu indiferent, doamna îi propuse să-i trimită, de îndată ce avea să se întoarcă directorul, dosarele celor două expoziții care, după cum afirma, nu întâmpinaseră niciun obstacol de nedepășit. Pentru că nu voia să complice lucrurile mai mult decât era cazul, Ahmed se mulțumi cu aceste explicații. Urma numai să viziteze Centrul de artă contemporană.

În ciuda numelui, „PAMIR” nu atingea încă vârful artei contemporane. Transformarea unui imobil, a cărui destinație nu era clară, în centru de artă contemporană, care să le ofere tinerilor artiști emergenți unul din puținele locuri de rezidență și spații de expunere, nu-i pusese niciun fel de problemă proprietarei, care se bucura în același timp de bogăție și de lipsă de griji, ceea ce contrazice până și fabula „Pantofarul și financiarul”^{*}. Cu siguranță, Lale nu era preocupată de sacii cu bani fără fund, căci nu-i venise niciodată ideea să-i numere, ceea ce nu însemna deloc că obișnuia să cheltuiască fără măsură; doamna își gestiona relaxată bogăția, iar din acest motiv nu se credea nicicum mai presus decât restul oamenilor. Pentru ea, banii erau un mijloc care-i permitea să se dedice într-un tot al unei pasiuni, arta contemporană. Îi era mai greu atunci când alegea artiștii pentru că ei erau tot mai numeroși și proveneau din orizonturi foarte diferite, ca o epidemie socio-culturală. Astfel, un arhitect lăsase totul baltă pentru a deveni coregraf, un agronom era pasionat de muzică ori un avocat se dedicase ciroului, ca și cum tribunalele predispuneau la clovnerie! Ahmed, a cărui carieră, în sensul cel mai nobil pe care-l poate avea acest cuvânt în diplomatie, era un exemplu de continuitate, era de fiecare dată surprins de aceste reconversii și uluit de-a dreptul de reușitele la care ele puteau să conducă. Mobilitatea și flexibilitatea societății turce, față de cea europeană, îl uimeau tot timpul. În mijlocul acestei mici lumi boeme, plină de voioșie și de atenție, Lale avea un discernământ care o scutea de multe decepții. Centrul de artă contemporană era un succes, iar ea avea norocul

* Fabulă de Jean de La Fontaine. (N. red.)

sau înțelepciunea de a fi mai mult fericită decât mândră. Dimensiunea internațională a centrului lipsea încă, dar spera s-o dezvolte cu ocazia organizării „Timpului Turciei” și a proiectelor culturale europene, după cum îi explică lui Ahmed.

Poziția socială îi deschidea doamnei Lale toate ușile din Izmir, iar generozitatea ei firească atrăgea tot mai mulți invitați, mai ales la casa ei din Çeşme sau pe vre-unul din iahturi. Soțul ei hotărâse de fapt că era util să aibă unul mare, unul mediu și altul ceva mai mic, fără să mai pună la socoteală celelalte ambarcațiuni de toate calibrele și modurile de propulsie. El era însă atașat în mod special de primul velier pe care-l cumpărase împreună cu niște prieteni din copilărie. Ahmed a fost numaidecât invitat la bord, chiar în acea seară, pentru a ciocni un pahar.

— Nu puteți refuza, va veni și directorul Centrului Cultural Francez, un prieten foarte bun.

— Îmi pare rău că trebuie să v-o spun, dar nu pot onora încântătoarea dumneavoastră invitație. Știți, în următoarele zile, am să merg cu vaporul mai mult decât mi-aș dori și prefer să mă mai bucur cât se poate de uscat.

— Dar astă-seară nu vom ieși în larg, vom rămâne în port, apoi, vom merge să mâncăm pește la grătar undeva aproape de plajă. Vă asigur că e un vapor mare și, când e ancorat în port, nici nu se simte că stă pe apă. Ne-ați face o mare plăcere.

Încurcat, dar sedus, Ahmed acceptă până la urmă invitația. Au luat mai întâi un automobil caraghios care se clătina, un Tofaş 124 Murad vechi, un Fiat turcesc, de la care Lale pierduse cheia care oprea alarma. Așa se face că au mers cu alarma urlând prin centrul orașului

ca după niște spărgători de bănci. În vreme ce Ahmed se aștepta să vadă poliția venind după ei dintr-o clipă în alta, Lale nu părea nici măcar să dea atenție vacarmului care îi făcea pe trecători să se întoarcă și să se uite la ei. Singura consolare era că nu riscau să calce pe cineva, doar dacă ar da peste vreun surd, deși felul în care conducea doamna s-ar fi calificat, politicos spus, drept nepăsător.

— Șoferul nostru folosește acest automobil la cumpărături sau când se duce să recupereze una dintre mașinile lăsate aiurea și numai el știe cum se decuplează alarma. E foarte convenabil, îl poate parca oriunde și nimănui nu-i va trece prin minte să-l fure. Sunteți prieten cu Sinan Yalçın, nu-i așa?

La răspunsul lui afirmativ, Lale îi poveste că, într-o seară, după o cină târzie și ceva băutură, Sinan ținuse morțiș să facă o baie în mare înainte să plece a doua zi dimineața la Ankara, chit că n-avea să doarmă toată noaptea. Chemarea apei era îmbietoare, dar Izmirul, deși e oraș maritim, n-are nicio plajă la mai puțin de 50 de kilometri distanță și trebuia mers cu mașina, dar cu care? Cum toate erau împrăștiate, nu rămânea decât Tofaş 124 Murad. Ca și cum pricepuse că e ora două dimineața, ea nu scoase niciun țuiit tot drumul. Sinan, nerăbdător și gata să sară și în cea mai mică baltă, nu mai rezistă și-i rugă să oprească la marginea drumului, unde găsi o trecere printre două stânci ca să ajungă la mare. Apa, întunecată, rece și urât mirositoare, trezise din beție pe toată lumea, dar Sinan și Lale nu-și pierduseră deloc entuziasmul, bălăcindu-se singuri un moment și țipând de bucurie în fața prietenilor, care îi așteptau bătând pasul pe loc pentru a se încălzi. Inspirat cu siguranță de Sinan și de Lale, care se arătau și mai expansivi decât de obicei,

baia și alcoolul având și ele un cuvânt de spus, automobilul Tofaş începu să urle pe drumul de întoarcere. Alarma despica noaptea în două și în ciuda... îndrăznealei (așa să se zică oare?), Lale se hotărî să parcheze mașina într-un cartier mărginaș și să continue drumul pe jos. Nici măcar ea nu se vedea oprită de poliție în miezul nopții, pe jumătate băută și cu părul ud, într-o mașină care, nici mai mult, nici mai puțin, părea furată.

Lale încă mai râdea și Ahmed începea să se teamă că nu vor ajunge niciodată la Çeşme, când se opriră în fața casei din oraș în care locuia, unde îi aștepta un automobil 4x4 mult mai confortabil și performant. Era în același timp și o veste bună, și o veste proastă: restul drumului avea să fie mai liniștit, dar n-o vedea deloc pe Lale conducând o mașină silențioasă. Era mult prea obișnuită cu Tofaş, când ceilalți șoferi o evitau. Din fericire, fiul doamnei îi aștepta și a condus el. În drum, îl luară și pe directorul Centrului Cultural Francez, cu care au avut o conversație plăcută. Pe la mijlocul traseului, Lale le arătă viile pe care le cultiva fiul ei. Producția avea să iasă abia peste doi-trei ani, dar nu din asta trăia el. Spre marea dezamăgire a directorului centrului, pentru care nu exista niciun alt vin în afară de Bordeaux, tânărul fusese obligat să apeleze la un viticultor italian pentru că niciun francez nu fusese atât de isteț și de întreprinzător ca să se îngrijească de via lui.

Pe când erau aproape de mare, Lale îi indică fiului său un drum de țară care șerpuia printre dealuri. La capătul lui, se vedea o superbă construcție din lemn.

— Aici ne dăm jos și luăm berlina, va fi mai confortabil, iar soțul meu o preferă. Îmi pare rău pentru toate aceste schimbări.

— E casa dumneavoastră de la țară?

Ahmed întrebase naiv, știind prea bine că Lale nu organizase această cursă în etape pentru a-i arăta cât de mari îi erau parcul de automobile sau proprietățile.

— Nici vorbă, aceasta e pentru cai. Casa e acolo.

Ea arată spre o cabană care părea minusculă pe lângă somptuosul palat pentru cai.

— Dar nu locuim aici, e pentru rândași. Soțul meu face câte un popas ziua, de la Izmir sau de la Çeşme, după cum e cazul, dar seara se întoarce acasă.

Soțul ei, un *gentleman farmer* perfect, era în realitate un prosper om de afaceri. Originea averii lui era destul de misterioasă, dar bărbatul era la fel de lipsit de griji și de jovial ca soția lui. Paria la cursele de cai cu tot atâta succes cât avea ea cu mâinile de la Centrul de artă. Cum nu-i păsa de câștig, norocul îi zâmbea cu nerușinare. Cu siguranță că l-ar fi părăsit dacă ar fi vrut să izbândească mereu. Odată, fusese cât pe ce să-și piardă viața și își jurase să nu se mai teamă niciodată de moarte. Trăia așadar ca și cum n-avea să moară vreodată sau, ceea ce e același lucru, ca și cum ar urma să fie trăsnet pe loc. Era văzut arareori supărat, iar figura-i deschisă îi era luminată tot timpul de un zâmbet straniu, care părea să-i fie adresat cuiva pe care numai el îl putea vedea. Ahmed, după o seară excelentă, trecu prin experiența a ceea ce însemna, cât se poate de concret, fatalismul acestuia. La volanul celei mai puternice berline din toată gama, conduse înapoi spre Izmir cu 240 de kilometri pe oră, zâmbind mereu, într-o tăcere mormântală.

A doua zi, Ahmed află la telefon că Sinan se bălăcea printre femeile goale din băile ungurești, ca un Ingres care s-ar fi regăsit, grație unei pensule magice, în

interiorul băii lui turcești, în vreme ce galera Kybele tot nemișcată era, arătându-și cu prudență capacitatea de navigație în clipocelile din port. El se hotărî să nu se lase mai prejos și se duse să-și petreacă ziua la Çeşme, de astă dată în ritm propriu.

În iunie, în peninsula Çeşme, începuse vacanța, deși nu erau vizitatori. Negustorii de la Izmir nu-și închiseră încă prăvăliile din centrul orașului pentru a veni aici, scutindu-le astfel pe doamnele din înalta societate de cei 70 km de distanță față de furnizorii lor obișnuiți. Un frizer demn de reputația sa trebuia și el să meargă după clientela lui în migrarea ei estivală. Ca într-un naufragiu, ajungeau mai întâi femeile și copiii, căroro li se alăturau în weekenduri soții foarte ocupați până în momentul în care, învinși de caniculă, până la urmă se stabileau undeva la malul apei. Izmirul nu mai era la Izmir, se muta cu totul la Çeşme. Localurile de noapte, chiar și cele din Istanbul, precum celebrul Babylon, care se muta în timpul verii la Alaçatı, nu se lăsau mai prejos. Curios mai era destinul acestui mic sat pitoresc, aparent nevinovat, dar marcat de pecetea tragediilor istoriei! Mai întâi populat de refugiați greci din insula vecină Chios, trăise din dezvoltarea viței-de-vie și a morilor de vânt. De la un război de independență la altul, când Imperiul Otoman a pierdut Balcanii, refugiații bosniaci au luat locul grecilor la Alaçatı. Populația s-a schimbat din nou odată cu ocupația grecească din 1919, pentru ca ulterior să redevină bosniacă în 1924, odată cu victoria lui Atatürk și un ultim schimb de populații. Morile de vânt încetaseră să mai funcționeze una câte una, chiar dacă vântul continua să sufle. Și el a fost cel ce a revigorat satul, care a fost promovat în decurs de câțiva ani drept

una dintre etapele majore ale circuitului internațional de surf și o stațiune balneară dintre cele mai râvnite din Turcia. „Vântul istoriei avea astfel de capricii”, își spunea Ahmed gândindu-se la Sarajevo și la Mostar, despre care îi vorbise Sinan cu câteva zile în urmă.

La capătul autostrăzii încă aproape pustii în mijlocul săptămânii, Ahmed redescoperi toate senzațiile copilăriei, Mediterana. În ciuda hotelurilor, „resorturilor” și altor construcții de care peninsula nu fusese scutită și cu un mic efort de imaginație, mașina timpului funcționa la Çeşme în acel sfârșit de primăvară, când natura era tot mai înfloritoare și nu apucase încă să fie nici arsă de soare, nici invadată de turiști. Soneria telefonului îl întrerupse însă din visare tocmai când plaja i se deschidea în fața ochilor. Aruncând o privire mânioasă pe ecran, văzu că-l căuta consilierul ministrului, lucru care-l determină să facă ceea ce nu hotărâse niciodată un șofer turc, în ciuda eforturilor de armonizare cu Uniunea Europeană: se opri la marginea drumului pentru a vorbi la telefon. Bine a procedat și noroc că stătea jos: fără ca măcar să-l întrebe ce mai face sau cum o duc soția și copiii, lucru care în alte circumstanțe ar fi fost luat drept o impolitețe crasă, consilierul îi spuse că birema lua apă și că trebuia să se ducă în port fără zăbavă pentru că se bănuia o tentativă de sabotaj.

În fața mutismului lui Ahmed, consilierul se alarmă:

— Mă auziți?

— Deja?

— Da, deja! Vă prevenisem că trebuie să vă așteptați la astfel de obstacole. Faceți tot ce e necesar, m-a sunat însuși Çankaya. Știți că președinția a susținut proiectul și

nu încapă discuție ca această galeră să rămână în port și cu atât mai puțin să se scufunde.

Consilierul părea să-și redobândească umorul, ușurat de simplul fapt că reușise să transmită deopotrivă informația și responsabilitatea cu care aceasta trebuia să fie tratată. Încă un negustor de umbrele și de pălării, primele pentru a se acoperi, celelalte pentru a-i face pe alții să le poarte.

— Nu vrem un alt „Rainbow Warrior“, adăugă el și mai satisfăcut.

„Da, și nu tu o să te scufunzi“, se gândi Ahmed, înțelegând că nu-i rămânea decât să se arunce în apă, dar, din păcate, nu de pe plaja din Çeşme.

Ahmed făcu stânga-mprejur rapid și o luă înapoi, încercând să se concentreze la șofat. Era inutil să construiască ipoteze până n-avea să constate amploarea pagubelor. Îl sună pe Sinan ca să-l prevină, de data asta fără să mai oprească. Cei doi hotărâră ca Ahmed să facă tot ce-i stătea în putință ca vaporul să iasă în larg. La urma urmei, atâta vreme cât echipajul era sigur, ar fi mult mai ferit de eventualii sabotori în largul mării decât în port, unde chiar și o supraveghere constantă putea fi dusă de nas.

Exact cum se temea, Ahmed îl găsi pe capitan în plină criză de paranoia, cerând în ordine: un cordon de securitate pe chei, înotători de luptă în jurul vasului, protecția marinei naționale și acoperire aeriană. El se mai liniști puțin constatând că Kybele plutea încă și că mica baltă pe care o vedea în cală nu prezenta riscul s-o ducă la fund.

— Linișteți-vă, Hayreddin Bey, nu văd niciun motiv de alarmă.

„Pașa“ urlă:

— E mult mai rău, era aproape invizibilă și am fi putut să plecăm fără să ne dăm seama. Bine că am întârziat, altfel avaria s-ar fi declanșat în larg și ne păștea naufragiul.

— Cum puteți fi sigur că e tentativă de sabotaj? Nu e mai degrabă un...

(Ahmed nu voia să zică defect de fabricație, dar se gândea la așa ceva pentru că văzuse și rapoarte nefavorabile printre cele care îi fuseseră transmise.)

— Hai, spuneți odată, „defect de fabricație“! Veniți să vedeți și dumneavoastră!

De aproape, Kybele i se păru lui Ahmed incredibil de mică și de fragilă: ceva mai mare decât o navă de pescuit hamsii sau una de traversat golful Izmir. Cum să străbați jumătate de Mediterana cu asemenea barcă? Dacă ăsta era volumul vapoarelor din Antichitate, frigienii erau foarte curajoși, dacă nu inconștienți. Urma să-și spună că el nu s-ar încumeta la o asemenea odisee, când își aduse aminte că exact acest lucru se aștepta de la el. Când urcase la bord cu neîncredere, descoperise cu groază că vaporul se legăna până și la cea mai mică mișcare. Hayreddin Bey îi arătă o gaură minusculă care, efectiv, nu se putea explica decât printr-o intervenție ulterioară asamblării navei. Fără să mai stea pe gânduri, se întoarse pe uscat, oftând deopotrivă de ușurare și de nedumerire.

— Sunteți sigur de oamenii dumneavoastră?

— Dar cum puteți să-i bănuți? Sunt cu mine de la bun început. Dacă vreunul din ei ar fi vrut să saboteze proiectul, n-ar fi avut de ce să aștepte până acum.

— În cazul acesta, când ați putea pleca? E limpede că pericolul vine din exterior și că, odată pe mare, n-ați mai risca nimic, cu excepția vreunui submarin...

Ca s-o scurteze cu protestele, incriminările și lamentațiile, Ahmed nu încercă să-l convingă:

— Este ordin de la președinte. Am pierdut și așa destul timp. Descurțați-vă. În ceea ce mă privește, am să lămuresc povestea aceasta a bugetului cu francezii. Să fiți gata pentru mâine-dimineață la prima oră.

În drum spre Centrul Cultural Francez, Ahmed mormăia întruna în barba pe care o tundea mereu foarte scurt (era mult să-i fi spus bărbos): „Ce naiba o să facem în galera asta? Ce naiba o să facem în galera asta?” Întrebarea îi dădu poate ideea unei stratageme. Se vedea destul de bine în pielea lui Scapin, chiar dacă nu prea putea să și-l închipuie pe director, *müdü*r, în cea a lui G ron te. Nu era at t de bătrân  i în niciun caz nu putea fi luat drept un naiv. Dar parcă po i să știi vreodată cum se-ntoarce roata!  i începu să repete în drum dialogul pe care l-ar fi putut avea...

AHMED SCAPIN — *Domnule director, aveți vreo veste de la contabila dumneavoastră? Am văzut-o foarte întristată de ceea ce i-a i spus.  ncerc nd s-o  nveselsc, ne-am dus să ne plimbăm  i să vedem corabia Kybele în port. Un tânăr turc ne-a întins mâna  i am trecut; ne-a făcut complimente  i ne-a dat să m nc m cele mai bune fructe din lume  i să bem cel mai bun vin.*

M D R G RONTE — * i ce-i a a r u în asta?*

AHMED — *Sta i, M d r Bey, nu vă gr bi i.  n timp ce m ncam, el a pornit corabia în larg  i, v z ndu-se departe de port, m-a pus într-o barcă  i m-a trimis să vă spun că, dacă nu-i trimite i acum prin mine 50 000 de euro, o să vă răpească contabila.*

MÜDÜR — *Cum naiba 50 000 de euro?*

AHMED — *Da, Müdür Bey; și în plus nu mi-a lăsat decât două ore la dispoziție.*

MÜDÜR — *Ah, pungașul de turc, cum mă omoară el pe mine!*

AHMED — *De dumneavoastră ține, Müdür Bey, salvarea neîntârziată a contabilei la care țineți atât de mult.*

MÜDÜR — *Ce naiba căuta ea acolo?*

AHMED — *Nu se gândea la ce putea să i se-ntâmples.*

MÜDÜR — *Du-te repede, Ahmed, repede, repede, la turcul acela și spune-i că pun justiția pe el.*

AHMED — *Justiția în largul mării! Vă bateți joc de oameni?*

MÜDÜR — *Ce naiba căuta ea acolo?*

AHMED — *A tras-o ața.*

MÜDÜR — *Ahmed, trebuie, trebuie să ajuți ca un prieten de încredere.*

AHMED — *Ce-ați spus, Müdür Bey?*

MÜDÜR — *Să te duci la acest turc și să-i spui să-mi trimită contabilă și să rămâi dumneata în locul ei până ce voi strânge banii pe care mi-i cere.*

AHMED — *Ei, Müdür Bey, dar nu vă gândiți la ce spuneți? Cum credeți dumneavoastră că turcul ăsta are atât de puțină minte încât să mă ia pe mine în locul preaiubitei dumneavoastră contabile?*

MÜDÜR — *Ce naiba căuta ea acolo?*

AHMED — *N-avea cum să știe ce-o paște. Gândiți-vă, Müdür Bey, că nu mi-a dat decât două ore.*

MÜDÜR — *Zici că cere...*

AHMED — *Cincizeci de mii de euro.*

MÜDÜR — *Cincizeci de mii de euro! Dar n-are minte?*

AHMED — *Ba are, dar minte de turc.*

Urcând scările care duceau la recepția centrului, Ahmed se gândea că, la urma urmei, într-un gest nebunesc și disperat, căpitanul Hayreddin, cu capul lui de pirat din Africa de Nord, ar fi fost în stare s-o răpească pe contabilă Centrului Cultural Francez, amenințând s-o vândă unei matroane din Orientul Mijlociu dacă nu-și primea banii, și tocmai atunci directorul îi ieși în întâmpinare.

Ahmed i se adresă:

— Bună ziua, domnule director, aveți vreo veste de la contabilă dumneavoastră?

— Bună ziua, Ahmed Bey. Așadar, sunteți la curent?

— Da, eram cu ea în port.

— Și cum s-a întâmplat?

— Un tânăr turc ne-a salutat respectuos și ne-a invitat la bord. Ne-a dat fructe și un pahar de vin excelent.

— Ce bine, sunt încântat de acest deznodământ.

— Dar nu știți tot.

— E drept. Atunci, spuneți-mi, când pleacă?

— Hayreddin așteaptă un răspuns ferm de la dumneavoastră. Gândiți-vă, Müdür Bey, că nu mi-a lăsat decât două ore.

— Cum? Dar ce mai vrea pungașul ăsta? N-are minte? Doar că n-am fost obligat să ameninț că-mi vând contabilă la barbari ca să obțin de la Paris plata cotei-părți! În cele din urmă, banii au venit și ea trebuia numai să-i ducă o copie după ordinul de plată căpitanului Hayreddin. Ar trebui să fie mulțumit.

— Iată un lucru care a fost bine făcut. Totul s-a aranjat, dacă pot spune așa, și v-ați salvat contabilă.

— Oh, de-ați ști, dacă mi s-ar fi cerut o răscumpărare, nu sunt sigur c-aș fi plătit-o! Glumesc, desigur.

— Desigur. Dumneavoastră nu sunteți Gêronte.

— Excelent! E drept că-i o galeră dată naibii, dar ce-ar căuta ea acolo? Ah, voi, francofonii, ne uimiți mereu cu atâta cultură despre țara noastră. În schimb, nu se poate spune că Molière avea o opinie favorabilă despre turci.

— Vă mulțumesc pentru compliment. Dar ne vom lua revanșa, dragă prietene. Și o să vă aduceți aminte de vorbele mele: Sultanul va fi primit până la urmă la Versailles!

Și, cu această piruetă, Ahmed reuși să-și ascundă în același timp și confuzia, și pofta nebună de a izbucni în râs. La urma urmei, stratagema aproape că funcționează fără ca Ahmed să fi jucat rolul lui Scapin până la a mărturisi sub ciomăgeală: „Eu făceam, domnule, pe vârcolacul“.

A doua zi dimineața, se îmbarcă pe Kybele strângând în buzunar magnetul-talisman în culorile logoului, care spera să-l ferească și de răul de mare, și de naufragiul posibil în orice clipă. Silueta navei însoțitoare care îi aștepta deja în larg se vedea la orizont mai curând liniștitoare. Dar nu putuse să verifice componența echipajului care, oricum, avea să se schimbe în timpul escalelor. Ce-ar împiedica așadar un sabotor să urce la bord? Nimic.

Capitolul 4

O pană în istoria în marș

Ducându-se spre Ambasada Turciei la 5 iunie dimineața, Sinan o luă cu plăcere pe jos pe bulevardul Andrassy. Îi plăcuse mereu această splendidă arteră, ce traversează orașul de la Dunăre până la Piața Eroilor, mai întâi pentru somptuoasa ei frumusețe de tip Haussmann, dar fără îndoială și pentru că, evocându-l pe acel feroce apărător al independenței Ungariei, curajosul conte Andrassy, îi aducea aminte de frumoasa actriță pe care el o admira necondiționat, Romy Schneider, care șoptise cu dragoste numele acestuia în filmul *Prințesa Sissi*. Se hotărâse să profite de acest popas pentru a trimite o telegramă confidențială la minister și urcă direct la cifrator. Adăugase și o scrisoare ceva mai substanțială despre traversarea foarte instructivă a provinciilor balcanice ale fostului imperiu, pentru că Sinan era un adept al scrisorilor. Mult mai elaborată, mai lungă și mai bine scrisă decât o telegramă, succintă și laconică prin forța lucrurilor,

scrisoarea i se părea mai potrivită cu analiza pe care un diplomat respectabil trebuie s-o furnizeze. Din nefericire, Sinan trebuia să se recunoască minoritar în această bătălie pierdută de la bun început: clanul telegrafiștilor câștigase de multă vreme. Scrisoarea nu mai era la modă. Funcționarii turci preferau să se limiteze la producția de rezumate pur factuale, care descriau gestionarea problemelor spinoase ale administrației turco-turce și nu spuneau nimic despre țara din care diplomatul le trimitea. Cum de putuse să decadă în asemenea hal diplomația țării lui, una dintre cele mai bune din lume, se tot întreba Sinan, în vreme ce diplomații de odinioară, de felul lui Mahomed Effendi, erau oameni curioși, adevărați exploratori care aduceau în ambasadere lor din Europa artiști și oameni de știință renumiți. Regreta acest timp demult apus și strălucirea lui, care fusese înlocuit cu serbezeala micului telegrafist desăvârșit, ale cărui texte intenționat insipide țineau cont doar de un singur criteriu: să nu emoționeze sau să nu-i contrarieze pe funcționarii din minister cărora le erau adresate.

Amator de mâncare bună, ambasadorul își invită vizitatorul la unul dintre cele mai bune restaurante din oraș, celebrul Bagolyvár, Cucuveaua, aflat la doi pași de birourile cancelariei. Restaurantul acesta avea pereții acoperiți de trofee de vânătoare și chelnerițe fermecătoare încălțate cu surprinzătoare sandale din curele de piele care urcau până la genunchi și îmbrăcate cu fuste scurte și negre peste care purtau șorturi albe, ce păreau să-și ia plăcut zborul în funcție de ritmul mișcărilor lor de-a lungul și de-a latul localului plin de lume. El reprezenta în chip strălucit Europa Centrală așa cum o vedea Sinan, care era foarte încântat să descopere că Bagolyvár adăpostea încă

această specie central-europeană pe cale de dispariție de la căderea zidului Berlinului încoace: chelnerița cu minijupă și sandale din curele. O altă particularitate care-l făcea unul din locurile repute de divertisment din oraș era că dădea direct spre grădina zoologică, unde se aflau tot felul de specii rare, precum și o poartă orientală la intrare, incredibilă de-a dreptul, decorată cu elefanți și urși care se vedeau din aleea Állatkerti, o menajerie *Art deco* în porțelan de Zsolnay pentru elefantul sultan și pentru marele lui vizir, rinocerul, și un parc foarte iubit de locuitorii din Pesta, care veneau aici pentru foarte exotice safariuri de duminică.

După ce chelnerița își notă comanda lor într-un carnețel pe care-l scoase din mulțimea de buzunare pe care le avea șorțul ei de dantelă, începură conversația. Schimbară câteva cuvinte despre clima continentală a Ungariei și despre căldura insuportabilă (37°C dimineața) care dăduse peste Budapesta în acel început de vară, despre cuvintele turcești din limba maghiară, despre atât de rafinata artă de a trăi a ungurilor, la origine un popor de barbari venit din Asia Centrală; apoi trecură la lucruri serioase, adică la criza politico-economică ce cuprindea țara, în timp ce alegerile legislative tocmai îi sancționaseră din greu pe comuniști, care pierduseră puterea atât din cauza scandalurilor repetate legate de corupția de care clasa politică era cangrenată, cât și a situației economice. Țara era vlăguită, aproape lipsită de economie proprie, cedată, cu mâinile și picioarele legate, marilor grupuri și băncilor străine, care îi luaseră cu japca economia. Șomajul creștea întruna, în unele regiuni, precum Miskolc sau Nyéregyháza, atingând 30%, în vreme ce ungurii care făcuseră împrumuturi cu dobânzi halucinante

ca să devină proprietari nu mai reușeau să-și achite datoriile. Și, colac peste pupăză, rana de la Trianon rămăsese tot deschisă, după cum reieșea din promisiunea făcută de prim-ministru în timpul campaniei electorale de a le acorda transilvănenilor naționalitatea maghiară, adică acelor unguri din România care ajunseseră de partea rea a graniței după ce aliații împărțiseră fostul Imperiu Austro-Ungar. Nu cumva istoria era pe cale să se repete? se întreba ambasadorul. El îi mărturisi lui Sinan teama că s-ar putea relua scenariul anilor '30, lucru pe care părea să-l confirme și surprinzătoarea convingere cu care se afișau în oraș membrii partidului Jobbik din Noua Gardă Maghiară, partid de extremă dreapta care atinsese recordul de 19% din voturi. Iar, când Sinan îi povesti episodul din ajun cu parada de milițieni în cămăși negre de la Institutul Francez, ambasadorul îi spuse că-l treceau fiorii când îi vedea, așa de mult semănau cu acele Cruci cu săgeți care, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, deportaseră și asasinaseră sute de mii de evrei din Ungaria! Ce destin tragic a mai avut și Ungaria, o țară pe cât de seducătoare, cu tradițiile ei desuete și totuși actuale, precum obiceiul sărutatului mâinii, *kezét csókolom*, pe atât de neputincioasă în a se împăca cu propriul trecut, își zicea Sinan, în vreme de interlocutorul lui continua să analizeze noile raporturi de forță din țară.

Aducându-și aminte de posturile pe care le ocupase ca tânăr diplomat în Europa Centrală, chiar înainte de căderea zidului Berlinului, și de toată speranța pe care o creaseră revoluțiile succesive de catifea duse de prietenii lui disidenți, Sinan era nevoit să recunoască faptul că, în urmă cu 20 de ani, nu se așteptase deloc la ce se întâmpla acum. Nu avea nici cea mai mică nostalgie față de

comunism și de acea lume totalitară în care domneau denunțarea vecinului, puterea polițienească omniprezentă și absența aproape totală a libertății de expresie. El își pusese toate speranțele în vocea care se afirmase odată cu oameni ca Patočka, Havel, Kuroń, Wałęsa, în care co-existau liberalismul și solidaritatea. Din nefericire, toate aceste țări aderaseră până la urmă la capitalismul cel mai sălbatic, în vreme ce discursurile identitare monopoli-zau dezbaterea politică, fiecare țară din Europa Centrală intrând ca melcul în propria cochilie și plângându-se de efectele perverse ale globalizării. Era surprinzător să observi cum aceste țări, care doriseră atât a doua zi după căderea zidului Berlinului să adere la un ansamblu mai mare, la început la NATO, apoi la Uniunea Europeană, nu se gândeau, după câțiva ani, decât să se destrame și să se retragă în sine.

Cu vreo câteva zile înainte de plecarea din Ankara, Sinan urmărise fascinat o dezbatere televizată pe cât de târzie, pe atât de pasionantă, care punea față în față doi filosofi cu opinii diferite despre globalizare. Primul, un guru septuagenar așezat și senin, lăuda meritele noului comunism ce trebuia instaurat pentru a se pune capăt capitalismului mondial, care ducea lumea la pierzanie, concentrând întregul capital în mâinile câtorva oameni și provocând astfel revigorarea fascismului. Bătrânul gândea în termeni de global și universal și își proclama sus și tare dorința de revoluție radicală și mondială, eșecul comunismului datorându-se, după el, caracterului său parțial și național. Era strălucitor și foarte clar. Era un filosof al rațiunii care recomanda liniștit întoarcerea la Internaționala socialistă ca soluție la toate relele, un „apostol al viitorului radios” demn de Zinoviev! Iar acest guru așezat

și senin zâmbea pe ecran, în timp ce, în numele rațiunii, al universalității și al istoriei, acest comunism a cărui reîntoarcere o propovăduia omorâse milioane de oameni. Nicio vorbă, firește, despre gulag! Viziunea lui despre comunism era esențialmente romantică (după modelul numeroșilor intelectuali turci, a căror figură emblematică era poetul rebel Nâzim Hikmet). În fața lui, celălalt protagonist părea torturat și cumva posedat. Soluția sa pentru ieșirea din criza morală și politică prin care trecea țara avea în vedere recursul la identitatea națională, nu sub forma sa biologică, dar ca atașament la o serie de valori comune de bază, dintre care prima era laicitatea. Denunțând cu vehemență decadența societății turce, respingea în același timp americanizarea și islamizarea. Felul în care separa comunitățile unele de altele înfricoșa. Era totuși evident că obsesia lui privind islamizarea societății mergea mână în mână cu identitatea lui iudaică, chiar dacă onestitatea intelectuală îl obliga să denunțe politica dusă de Israel. Era un filosof al diferenței și se știa prea bine unde putea să ducă și această filosofie. Dacă se gândea mai mult la asta, Sinan nu știa care din cele două perspective era mai periculoasă...

Lăsându-și la o parte reflecțiile filosofico-istorice, Sinan își întrebă gazda:

— Domnule ambasador, nu cumva Europa se confruntă cu o criză fără precedent? În secolul al XIX-lea, se vorbea despre Imperiul Otoman ca despre o boală a Europei, iar rușii n-aveau nicio rezervă în a se declara adepți ai eutanasierii! Dar, azi, oare nu Europa e bolnavă?

Ambasadorul dădu din cap, dar nu răspunse efectiv decât în momentul în care gustă din desertul lui preferat (o înghețată de la neîntrecutul Gerbeaud) și, din păcate,

după părerea lui, revendicările identitare se răspândiseră mai peste tot în Europa: întâi, în Italia, apoi, în Flandra și în Olanda. Nici Franța nu era scutită!

Sinan îi mulțumi ambasadorului și, tocmai când își luau rămas-bun, un angajat de la ambasadă își făcu apariția cu sufletul la gură și îi înmână un plic urgent. Era o telegramă de trei rânduri care îl vestea cum nu se putea mai succint că trebuia să plece imediat din Budapesta. Comitetul de organizare al manifestării „Timpului Turciei în Franța” era în criză totală când până la eveniment rămăsese doar o lună și el trebuia să vină la Paris de urgență pentru a încerca să pună lucrurile în ordine. O ședință pe această temă era stabilită pentru marți 9 iunie, în cursul dimineții. Sinan era dezamăgit. Sperase să petreacă vreo două săptămâni prin Europa Centrală, pe urmele trecutului propriu, să facă un salt la Varșovia după Budapesta, unde avea câțiva prieteni apropiați și de nădejde, înainte să ajungă la Berlin pentru a se interesa îndeaproape cum o mai duceau compatrioții lui din cartierul Kreuzberg, despre care se spunea că erau destul de încordați în acele zile, după ultimele ciocniri declanșate de incendierea unei clădiri locuite de turci de către *skinheads*. Dacă era să fie cinstit, trebuia să recunoască și că ar fi dorit să mai rămână la Budapesta ca să petreacă puțin timp alături de Nora, iubirea lui din tinerețe. I-ar fi plăcut să meargă împreună la Zene Academia* să asculte muzica lui Franz Liszt, pe care îl descoperise cu ajutorul ei, sau a lui Bela Bartók, care a reinventat în mod genial cântece populare, precum și turcești. Ar fi dorit mult să revadă împreună cu frumoasa unguroaică colecțiile extraordinare de covoare

* Academia de Muzică. (N. red.)

otomane de la Muzeul de Artă Decorativă, precum și băile Király, cele mai vechi băi turcești din oraș. O plimbare până la Szépművészeti Múzeum*... Dar, conștient de gravitatea situației, își anulă la telefon întâlnirea stabilită pentru acea seară, cu promisiunea să se revadă cu altă ocazie.

În vreme ce traversă uriașa Dunăre, care desparte și unește în același timp Buda cea aristocratică și Pesta cea burgheză, Sinan se luptă cu dorința de a face un ocol de șase kilometri pentru a înota la cotul Dunării. Născut în zodia Peștilor, Sinan nu se simțea nicăieri mai bine decât în apă, scăldându-se peste tot și în orice anotimp. În lumea acvatică era cu adevărat în elementul lui și nu se ferea niciodată de înotul în ape tulburi, așa cum se întâmplase odată la Marea Baltică, aproape de Murmansk, în cursul unei misiuni foarte speciale de spionare a unei nave sovietice. Amintirea aceasta marină îl duse repede cu gândul la galeră și la sabotajul a cărui victimă fusese Ahmed, drept care își scoase telefonul și își verifică e-mailul. Avea de la Ahmed un mesaj nu chiar liniștitor.

De la: Ahmed Yavastan [mailto:ayavastan@mfa.gov.tr]

Trimis: vineri, 5 iunie 2009 15:52

La: syalcintas@mfa.gov.tr

Subiect: începe bine!

Dragă Sinan,

După ce-am răsuflat ușurați că ridicaserăm ancora și scăpaserăm — cel puțin așa credeam — de sabotori, iată-ne deja blocați la prima escală. Nici nu părăsiserăm bine apele

* Muzeul de Arte Frumoase. (N. red.)

teritoriale turce (faci repede trei mile chiar și vâslind), că o vedetă a marinei elene ne-a și interpellat și ne-a obligat să acostăm în portul cel mai apropiat. E o insulă liliputană, care are probabil nume doare pe hărțile grecești. Au pus un far, o cruce și un drapel, câțiva pensionari și o capră sub pază bună, și pisicile fac restul pentru marcarea teritoriului urinând pe unde le vine pe această stâncă improbabilă, și n-ai cum să greșești, te afli în Grecia. O suveranitate astfel afirmată n-are cum să fie contestată!

Eu mi-am învins furia, dar am avut ceva de furcă pentru a-l potoli pe căpitanul Hayreddin care, precum Haddock din Tintin, începuse s-o ia pe arătură, făcându-i pe greci în toate felurile cu un lux de epitete de care până și Homer ar fi fost mândru:

„Înghiți-v-ar apele să vă înghită de nenorociți de kara-bunezi, pirați, bazbuzuci, corcitură ale lui Amfitrite, zapoteci, zigomari, clistiri, minotauri, iconoclaști, ieniceri, tehnocrați!”

S-a calmat însă imediat când a văzut sub o banchetă de înot o pungă cu praf alb. Cum mă uitam la el bănuitor, începu să se bâlbâie: „Nu eu, vă jur, e un complot!”

Ofițerul de la vama elenă îl privi făcând pe grozavul. Ca-n filme, cu gesturi precise care aveau o practică îndelungată, înfipse cuțitul în pungă și îl duse la nas. Ai lor eram! Nici măcar imunitatea mea diplomatică nu ne era de vreun ajutor. Mă așteptam să-l văd pe ofițer rânjind la noi batjocoritor și cerându-ne să-l urmărim la post, dar înfipse a doua oară cuțitul și mai gustă o dată. A treia oară, la fel. „Bietul de el, mi-am zis, de atâta control de droguri a făcut dependență!” S-a uitat la noi pe rând și a zis, complet nedumerit: „Dar e praf de copt!”

Și uite așa am scăpat basma curată! După un control în toată regula (mai să desfacă piesă cu piesă vasul

asamblat cu atâta trudă), am primit permisiunea să plecăm a doua zi. Însă rămân mai multe semne de întrebare: De ce praf de copt, când descoperirea unei pungi cu droguri ar fi pus capăt aventurii noastre care abia începuse? Cine a plasat-o la bord? Sunt absolut sigur că nu era când am plecat. Unul dintre vameșii greci? Cineva de pe iahtul însoțitor? Ne fusese trimisă cu barca o delegație ca întărire, în care era un individ de la consulatul grec, dar, drept să-ți spun, m-a uimit cu ineficiența lui. Am avut chiar impresia că se afla acolo mai mult ca să ne înfunde decât să ne ajute în fața compatrioților lui...

În cele din urmă, o scoatem la capăt, fii liniștit. Am decis să-mi continui drumul la bordul iahtului care merge în spatele nostru și să fac o mică anchetă. De aici vine pericolul, parcă văd. Pentru că o fi căpitanul nostru nebun (dar cine n-ar fi când ar porni într-o astfel de expediție), însă nu atât încât să se torpileze singur.

Și ca să închei într-o notă optimistă: n-am timp nici măcar să mă gândesc la răul de mare!

Al tău,

A.Y.

Nevenindu-i să creadă, Sinan citi a doua oară mesajul și îl sună pe Ahmed în grabă pe telefonul mobil:

— *Merhaba kardeşim*, praf de copt ascuns sub bancheta de înot? Cu ce scop? Intenționați să faceți precum Nas-tratin Hoge și să-l vărsați în apă în speranța că, dând din vâsle, are să se facă iaurt?

Ahmed îi confirmă că suna a glumă proastă și că nu pricepea nimic. Fusese fără îndoială ținta unui complot

organizat de forțe pe cât de dușmane, pe atât de secrete și de incompetente și care, într-un mod lamentabil, se transformase în praf, nu în iaurt! Acestea fiind zise, referința la Nastratin Hogea putea să fie o pistă: cui, dacă nu unui turc, crescut cu astfel de povești de adormit în picioare, i-ar fi putut veni o idee ca asta? Iată o ipoteză care se potrivea cu avertizarea consilierului ministrului cu privire la tentativele de sabotaj conduse chiar din interiorul administrației lor...

— În orice caz, ar trebui să fii și tu atent, ești mai vulnerabil pe uscat decât sunt eu pe apă!

Sinan îi mulțumi lui Ahmed și, după ce îi trasmise că ministerul îi ceruse să fie la Paris la 9 iunie pentru o reuniune de criză, se oferă să vină să-l ia de la aeroport cu mașina. Zise *kolay gelsin!* ca să-i ureze drum bun și închise telefonul ușor îngândurat.

După ce o luă spre Győr, Sinan se uită după indicațiile pe care scria Pozsonyi, care înseamnă Bratislava în maghiară. Neplăcut impresionat de cearta cu vameșii sârbi, nu mai uită de data aceasta să-și ia vinieta numită *matrica*, un nume latinesc, lucru rar întâlnit în maghiară, o limbă asiatică de o complexitate nemaivăzută, un adevărat coșmar pentru turist și singura limbă în care, deși folosește alfabetul latin, e cu neputință să recunoști cuvântul farmacie, *Gyógyszertár*, în vreme ce meniului i se spune *etlap*, iar hotelului, *szálloda*! Două ore mai târziu, trecea granița slovacă.

Trebuie spus măcar că relațiile dintre unguri și vecinii lor slovaci nu erau prea fericite. Ultimele alegeri contribuiseră din plin la resuscitarea numeroaselor litigii latente dintre cele două țări, printre care se afla și problema crucială a apei și a barajului de pe Dunăre de la

Gabčíkovo, care punea în pericol, conform ungarilor, alimentarea cu apă a întregii lor populații. Fără a uita interzicerea limbii maghiare în administrația și presa slovacă, interdicția intrării președintelui Ungariei pe teritoriul slovac sau încăierările sistematice dintre extremiștii unguri și slovaci în timpul meciurilor de fotbal.

Pentru a-i justifica pe descendenții lui Arpad, trebuie spus că slovacii, care redescoperiseră în mod miraculos independența după căderea comunismului, dădeau dovadă de un naționalism exacerbat. Luând ostatică populația maghiarofonă din Slovacia, păreau să simtă plăcerea răutăcioasă de a-i provoaca pe vecinii lor. Una peste alta, era sigur că slovacii nu-i iubeau pe unguri, iar ungurii, chiar dacă o mare parte a elitelor lor erau de origine maghiară, la rândul lor, aveau aceleași sentimente. De altfel, nu-i iubeau mai mult nici pe cehi, care îi ținuseră în șah în timpul primei republici cehoslovace formate după destrămarea Imperiului Austro-Ungar, impunându-și cât de mult putuseră supremația economică și culturală. Slovacii erau văzuți ca o adunătură de țărani și de neghiobi, pe când cehii îi aveau pe Werfel, Brod și Kafka. La sfârșitul secolului al XIX-lea, Boemia cehă era deja centrul industrial și financiar al Imperiului Habsburgic și, mai târziu, în timpul primei republici, tot Cehia dominase noul stat. Regimul communist care luase ființă în urma loviturii de stat din 1948 de la Praga nu schimbase cu nimic situația. Cât despre Václav Havel, ales președinte al Cehoslovaciei după Revoluția de catifea din 1989, el nu considerase potrivit să se ducă la Brastilava să-l investească slovacii. Patru ani mai târziu, se produsese ruptura și federația se dizolvase brutal și pentru totdeauna.

Ca în ajun la Budapesta, Sinan nu putea să nu deplângă paradoxul care făcea aceste țări din Europa Centrală, odată eliberate de sub plumbul comunismului, să se certe în permanență și să se insulte. Să fie oare din pricină că, timp de o jumătate de secol, nu cunoscuseră decât de o normalizare forțată și că fuseseră pur și simplu private de identitatea lor națională pentru a se topi în marele bloc comunist; erau astăzi atât de ușor duse de nas de sirenele seducătoare ale replierii naționaliste? Trebuie recunoscut, își spunea Sinan, că trăsăturile naționale au fost fără îndoială cele mai bune arme de luptă împotriva opresiunii sovietice. Structura mintală a ungarilor se arătase în mod clar mai puțin solubilă în ideologia comunistă decât cea a vecinilor lor, așa încât a fost nevoie de inventarea unui cuvânt pentru a denumi comunismul maghiar și i s-a zis „comunismul gulașului“! Aceasta se datora în bună parte și limbii maghiare care, date fiind raritatea și ciudățenia ei în sânul Europei, se dovedise un formidabil mijloc de rezistență! În schimb, cehii, profund germanizați, deși făceau parte din marea confrerie a popoarelor slave, dăduseră dovadă de o supunere cât se poate de teutonă sub jugul comunist. Era un paradox pe care unul dintre prietenii lui Sinan, aflat în post la Praga în același timp cu el, îl puneă cu plăcere în evidență cu o formulă care făcea deliciul recepțiilor diplomatice: Cehii? Au șarmul *germanilor* și eficacitatea *slavilor*! Polonezii se sprijiniseră pe biserică pentru a-i atrage pe muncitorii din KOR*, ceea ce nu reușiseră să facă disidenții cehi, o mână de oameni izolați și fără contact cu lumea muncii. Variantele foarte diferite de *homo sovieticus* pe care le-a

* Comitetul de Apărare al Muncitorilor. (N. red.)

cunoscut Europa Centrală în cei 50 de ani de comunism se datorau cu siguranță istoriei foarte diferite a acestor țări. Cehii, cărora le fusese greu întotdeauna să-și afirme independența, se amuzau pe seama lașității lor atât de bine întruchipate de bravul soldat Svejek. Umorele lor, coroziv ca sarea pe asfalt, avea ceva distructiv și găunos, în vreme ce mândria li se redusese la minimum. În schimb, polonezii se considerau cu toții eroi și făceau pe martirii, după modelul vecinilor unguri, cărora nimic nu le plăcea mai mult decât să se închipuie cavaleri eliberatori. Aveau în comun acest ego nemăsurat, egoul nobililor de altădată.

„Ce sentimente nutreau astăzi aceste țări față de turci?“, se întreba Sinan, continuându-și monologul în vreme ce gonea nebunește pe autostradă. Aveau toate motivele obiective să-i iubească. Într-adevăr, Turcia, ca primă armată a NATO, fusese destulă vreme un paratrăsnet mai bun împotriva imperiului sovietic decât Europa, care nu făcuse niciodată mai nimic ca să le ajute. Dar, între timp, imperiul sovietic se destrămase, iar aceste țări erau acum membre cu drepturi depline ale NATO. Din acest motiv, nu prea mai aveau nevoie de ea. În plus, de la războiul din Irak, Turcia se îndepărtase de SUA, iar relațiile dintre cele două țări se răciseră destul de mult. Pe scurt, schimbările geopolitice din ultimii ani nu duceau în direcția bună, cu atât mai mult cu cât islamul se radicaliza în lume și avea tendința să ia locul ideologiilor de stânga din Orientul Mijlociu și Apropiat.

La căderea nopții, Sinan ieși de pe autostradă pe la Valtice. Valtice, cu al său castel baroc și ale sale taverna, în care se bea un vin excelent din viile vecine de la Mikulov. În urmă cu 20 de ani, aici descoperise Sinan muzica

barocă, grație festivalului organizat în impozantul castel, leagănul familiei Lichtenstein. De la instrumente la costume și feluri de mâncare, organizatorii acestei feerii de secol al XVII-lea dăduseră dovadă de ingeniozitate în reconstituirea unei veritabile sărbători baroce, pe care o încheiase un foc de artificii în grădinile castelului, baroc și el. Coborând într-o *pivnice*, Sinan comandă un pahar de vin de Mikulov. O orchestră interpreta cântece de pahar. Câteva cupluri dansau. Lângă el, un grup de intelectuali despica firul în patru. Unul dintre ei, cel mai în vervă, critica republica cehă și politica la fel de proatlantică pe cât de eurosceptică a lui Klaus. După el, numai instaurarea unei noi monarhii ar fi în stare să stabilească o nouă ordine morală. Comunismul, zicea el, degradase atât de mult cunoștințele oamenilor, încât republica se afla de fapt în mâinile mafioților. Achiziționarea întreprinderilor de stat de către foștii nomenclaturiști convertiți peste noapte în partizani ai liberalismului cel mai excesiv era dovada cea mai vie. Sinan nu putea decât să aprobe această constatare, chiar dacă, după părerea lui, același lucru se petrecea în prezent și în țările occidentale din pricina globalizării. Înalți funcționari, corespondenți occidentali ai nomenclaturiștilor sovietici, erau parașutați în fruntea unor mari grupuri apărute în urma unor privatizări, ale căror fuziuni le organizau ca și cum ar fi creat ei înșiși aceste societăți, umplându-și în trecere buzunarele de dividende exorbitante.

Dificultatea, continua în acest timp neomonarhistul, consta în a găsi prințul ceh care să nu fi colaborat cu nemții în timpul războiului (trebuia totuși să existe unul, dacă se căuta bine!) și care să fie suficient de popular, moral și creștin pentru a prelua frâiele țării. Unul dintre

prietenii lui, care purta ochelari rotunzi cu rame de baga sub care își ascundea ochii obosiți, îi zise că era în zadar, că Cehia nu mai exista, că nu mai era în realitate decât o regiune. „E greu să nu-i dai dreptate, gândi Sinan, când se știa prea bine că această țară abia de măsura cât jumătate din Istanbul!” Vecinii lui de masă erau nostalgici ai Imperiului Austro-Ungar și regretau cu amărăciune puterea lui pierdută. E un sentiment care se întâlnește în toată Europa Centrală și mai cu seamă la austrieci, nu fără motiv. Austria de azi e o țară bogată, desigur, dar o țară care s-a topit realmente, o țărișoară care își asumă foarte greu această nouă identitate.

După ce le oferi un rând de băuturi vecinilor lui de masă și ciocniră paharele întru gloria imperiilor decăzute, Sinan își continuă drumul. În fața indicatorului spre Konopiště, îl trecu un fior gândindu-se la castelul acela imens și lugubru cu același nume, împodobit cu miile de trofee de vânătoare ale arhiducelui Ferdinand, care îi atrăsese și porecla de „măcelarul din Boemia”. Când îl vizitase în urmă cu vreo câțiva ani, Sinan avusese impresia că aceste trofee nu erau altceva decât o prevestire sumbră și funestă a dramei ce avea să se declanșeze odată cu asasinarea lui la Sarajevo. Oare oamenii masacrau animalele pentru a ști să se ucidă după aceea mai bine între ei? Ideea aceasta îi mai venise odată, când citise povestea acelor haite de câini care, la sfârșitul Imperiului Otoman, fuseseră duse, din motive de igienă și de sănătate publică, pe o insulă în largul Istanbulului de către Tinerii turci, inventatori ai Turciei moderne și progresiste, dar și responsabili de genocidul armenilor din 1915. Câinii aceia, ale căror urlete se auzeau și din Pera, s-au omorât între ei până la ultimul.

Sinan sosi la Praga târziu în noapte. Cunoștea orașul ca pe ochii din cap și ajunsese în centru numaidecât, în ciuda schimbărilor de circulație. După ce trecu prin Náměstí Míru (Piața Păcii), o luă înspre Žižkov (fostul cartier țigănesc pe cale de îmburghezire avansată) și se opri în fața palatului Akropolis, un loc foarte la modă și alternativ, situat aproape de biserica funcționalistă a lui Plecnik. Diplomatul urcă scara imobilului de alături câte patru trepte deodată și sună la ușa de la etajul al cincilea. După trei încercări, cineva veni în cele din urmă să-i deschidă.

— *Ahoj*, tu ești, Sinan! a exclamat un bărbat chel, neras de trei zile, cu ochi de bufniță și ochelari.

— *Jak se máš?* Sinan îl îmbrățișă pe vechiul lui prieten Josef K. și constată că părea mai mult ca niciodată ieșit direct din romanul lui Kafka și că-și cultivase în continuare personajul și nevroza tipic central-europeană cu aceeași sânguință. După el, venea un băiețel care-i semăna leit și care purta același prenume. Același mers ușor legănat și aceeași înclinare a capului, același fel de a pronunța cuvintele și aceeași afectare. Doar barba nerasă de trei zile îi lipsea! În fundal, se vedea Barbora, un fel de Sfântă Fecioară care nu avea ochi decât pentru Josef al ei, cu mulți ani mai în vârstă decât ea, care ar fi putut să-i fie tată. Spre marea uimire a tuturor prietenilor săi, tânăra, a cărei timiditate ascundea o voință bine afirmată, reușise nu fără trudă să-l convertească pe celibatarul convins la viața de cuplu și apoi la căsătorie. Venirea pe lume a micuțului Josef sau Josef al II-lea atunci când tatăl lui tocmai împlinise 60 de ani era de-a dreptul un miracol! După ce trăise lângă mama lui în cartierul Diablice (s-ar fi putut spune la fel de bine la dracu'n praznic) timp de

60 de ani, Josef se însurase în cele din urmă. Pe Sinan îl distrase să descopere că, în timpul ultimei sale vizite, Barbora cedase în fața obiceiurilor de băiat bătrân ale lui Josef: în apartamentul în care locuiau, el dispunea de propria sa cameră și de un birou destinat activităților literare, în timp ce Barbora dormea în sufragerie, iar o cameră mai mică lângă bucătărie îi era rezervată lui Josef al II-lea.

Josef era autorul unor eseuri foarte frumoase despre literatura și arta cehă, scrise într-o limbă foarte îngrijită, și a unor volume de poezie. Dar nu avusese niciodată forța să scrie un roman și lucrul acesta îl obseda atât de mult, încât făcea constant urticarie pe tot corpul, avea amețeli și tulburări de vedere. Așa se face că, în ultimii trei ani, își dicta eseurile și Barbora le scria pe hârtie.

— Am pregătit o supă evreiască în cinstea ta, îi spuse Josef, servindu-și prietenul cu un pahar de bere Staropramen. Lui Sinan i se părea că Josef nu se schimbase deloc din ziua în care-l întâlnise prima oară, în urmă cu vreo 20 de ani, în biroul lui de la mezaninul Muzeului de arte decorative, a cărui fereastră principală dădea direct spre vechiul cimitir evreiesc. În fiecare zi, venea cu bicicleta, pe care o urca în birou de teamă să nu i-o fure cineva. În văgăuna aceasta, care adăpostea printre alte comori o colecție de fotografii făcute de Josef Sudek, Josef K. lucra și scria la o mașină veche sinopsisurile expozițiilor viitoare. În timpul mesei, Sinan îi vorbi prietenului său despre noua sa misiune, care avea ca etapă următoare întâlnirea cu corespondenții săi francezi, stabilită pentru 9 iunie la Paris.

Între două linguri de supă, Josef îi spuse:

— Ei bine, n-o să fie simplu deloc. Ținând cont de poziția noului lor președinte, organizatorii francezi riscă s-o dea în bară.

— Așa e, dar și de partea turcă mă aștept la bucurii. Fii sigur că nici guvernul nostru nu va rata vreo ocazie ca să dea cu bâta-n baltă.

Lăsând pentru o clipă la o parte astfel de perspective nu prea plăcute, își amintiră cu emoție de excursiile lor în munții Krkonoše și Metaliferi, atât de necesare pentru a putea respira în comunism. Apoi, vorbiră despre prietenii lor din grupul de gimnastică, *Soupove*, cu care se întâlneau în fiecare luni seară la o braserie din Praga pentru a discuta pe ascuns despre politică și despre acțiuni mai mult sau mai puțin extravagante, precum reconstrucția unei coloane simbolizând puterea austro-ungară în piața Staré Mešto, după cum preconiza unul din grup care, deși făcuse deja pușcărie pentru așa ceva, tot nu se lăsa. Vorbiră, bineînțeles, și despre Kafka, despre sanatoriile în care Josef se interna mereu, precum cel situat la nord de Piskovci, care devenise unul din locurile preferate de pictorul Gaspar David Friedrich. Vorbiră, de asemenea, despre germanii sudeți, despre bogăția de la Teplice (fost Rauschenberg) și despre alte orașe germane din Boemia, despre tragica lor dispariție după 1945, precum și despre propaganda comunistă, care îi transformase pe sudeți în naziști și în susținători ai lui Hitler. Vorbiră, în cele din urmă, despre dispariția sudeților și a evreilor, despre separarea de Slovacia. Praga, orașul cosmopolit, nu mai era acum decât ceh, pur și simplu ceh. Se dusesse vremea cetății polemice în care, pe strada Na Příkopě mai jos de Piața Wenceslas, cea pe care o evocă Rilke în *Frați și surori*, se întâlneau altădată evrei, cehi și germani. Asaltată de turismul în masă, Praga ajunsese să

semene mai mult cu Disneyland, ceea ce îl întrista mult pe Josef. Măicuța avea încă, desigur, câteva mărci distinctive, dar era mai ales o pradă visată de agențiile de turism...

Plimbarea făcută a doua zi dimineața îi confirmă lui Sinan că orașul pe care îl iubise atât de mult încât puțin lipsise să nu se căsătorească acolo părea acum un vast decor de cinema, ca și cum celebrele studiouri Barrandov, situate la marginea urbei, se extinseseră până în centru. După ce urcă din nou dealul Žižkov cu taxiul, trecu să-i salute pe Josef și pe Barbora (care îi pusese într-un șervețel vreo zece ștrudele cu mere pentru drum), apoi o porni din loc spre Franța. Traversarea Germaniei avea să fie lungă și plictisitoare, cu popasuri reduse la strictul necesar.

Cu mulți ani în urmă, fusese nevoit să rămână trei zile la Augsburg din cauza unei defecțiuni la automobil și se plictisise de moarte în acest oraș letargic, pe care nici măcar hurelul neobosit al mașinilor de curse, care transformase centrul orașului în circuit de automobile, nu reușea să-l scoată din somnul adânc. De-atunci, își promisese să nu mai rămână peste noapte în Germania.

Sinan o luă spre Pilsen și conduse atât de repede, încât nici nu-și dădu seama că ajunsese la graniță. În vremea comunismului, făcea trei ore până la vamă și cel puțin două ca să treacă frontiera. Astăzi, datorită noii autostrăzi, făcea traseul în de două ori mai puțin timp și nu mai exista oprire între Cehia și Germania. Era ca și cum Republica Cehă intrase la apă și traseul Praga-Paris se făcea în mai puțin de 10 ore. Sinan își continuă drumul în același ritm pe autostrăzile teutone pline până la refuz de mașini de mare putere. Șirul acesta de limuzine încetinea brusc atunci când o mașină din Est mergea cu

viteză mică sau când un panou de semnalizare anunța că se lucra la drum. Sinan se opri doar câteva minute pentru a face plinul la una din puținele benzinării de pe autostradă (era mai bine să fii prudent), unde își astâmpără și foamea cu un *bratwurst* cu gust de chimen. La toaletă se plătea; tot aici se vindeau și prezervative de toate felurile și de toate culorile.

Pe la Heilbronn, auzi un zgomot pe care nu reuși să-l identifice precis. Să fi fost de la instalația de aer condiționat, de la cutia de viteze, care-și făcea de cap, sau de la o pană de motor? Sinan își văzu mai departe de drum fără să-și facă prea multe griji. Era sâmbătă seara și toate service-urile erau închise de mult. Orice-ar fi fost, trebuia să ajungă în Franța cât mai repede cu putință pentru a nu mai fi nevoit să treacă prin experiența de la Augsburg și-și repeta acest lucru ca o mantră când, deodată, un zgomot puternic îi asurzi urechile și îl forță să meargă cu 20 km la oră până la următorul popas. Odată oprit, deschise capota, se uită cu atenție în viscerele mașinii fără să găsească nimic în neregulă, apoi, se întinse sub mașină și constată cu stupeoare că șasiul fusese tăiat fără îndoială de duhul cel rău sau de vreunul din acoliții săi! Nu trebuia să-și stoarcă mintea ca să înțeleagă că scopul acestui nou sabotaj era să-l împiedice să participe la reuniunea fatidică de marți. Și ce ironie a sorții ca el să facă pană tocmai la Heidelberg, floarea idealismului german și a filosofiei istoriei lui Hegel. Nostimă coincidentă să rămână în pană în orașul în care marele filosof german afirmase că sensul istoriei era realizarea spiritului absolut! Da, dar uite că azi istoria nu mai avea sens, era în pană ca și mașina lui, iar „Operațiunea Serüven“ era în pericol să nu poată demara vreodată. La ce putea să-i folosească

filosofia? Istoria avea oare un sens? Enervat de această defecțiune tehnică, Sinan își reveni la gândul că istoria era deschisă și că el nu-și putea permite să decidă sfârșitul unei istorii care nu se stinge, nici nu se termină vreodată, ci e mereu pe cale să se construiască. Pe aceste considerente, sună la vreo cincisprezece service-uri auto pentru a primi unul și același răspuns laconic și automat: „Es ist geschlossen!“^{*} Toți mecanicii erau plecați în weekend, iar singurul care îi răspunse în cele din urmă îi spuse că avea foarte mult de lucru și că abia luni dimineața putea să-i ia mașina. Disperat de-a dreptul, Sinan își zise că sfârșitul manifestării „Timpul Turciei“, ucisă în fașă, putea să coincidă foarte bine cu cel al carierei lui, de la care mai spera încă nenumărate evenimente fericite.

Și atunci când ajunsese chiar la fundul sacului, spunându-și că-l urmărea blestemul de la Augsburg și risca să-și petreacă o bună parte din noapte în mașină rumegând la propriul eșec anunțat, o caravană de Mercedesuri care veneau din Turcia se opri la popas. Nici nu se apropie bine de unul dintre compatrioții săi ca să-i explice necazul, că acesta se și oferă să-i remorcheze mașina până în satul următor, unde locuiau niște turci veniți în Germania să lucreze la construcții, printre care s-ar găsi cu siguranță până la urmă și un mecanic. A fost un băcan sau mai exact o femeie. Foarte respectuoasă față de legile nescrise ale tradiției și mai ales față de aceea că mecanica e o meserie de bărbat, îl chemă pe soțul ei. Semn bun, tânărul, păros și cu pielea închisă la culoare, avea pe haine urme de unsoare ca un indian Sioux pictat de război, marcă incontestabilă a bravurii sale. Pesemne

* E închis. (N. red.)

e un mecanic foarte priceput, își zise Sinan. Însă, ostentat deja, dar victorios, după ce se luptase cu un grup electrogen recalcitrant, ale cărui urlete de agonie se auzeau de altfel din spatele prăvăliei, el își chemă fiul în ajutor. Îmbrăcat într-o cămașă albă și în blugi, acesta părea suficient de integrat în societatea germană ca să-și permită să se odihnească la sfârșitul săptămânii. El ar fi dat cu plăcere o mână de ajutor, dar — și acesta era un alt semn de integrare la care un neonazist ar fi plâns de fericire — nu se pricepea decât la automobile BMW. „Dar vărul Ali a lucrat la Bursa și știe sigur care-i treaba cu un Mégane.“ Vărul Ali era de fapt un expert în automobile Renault turcești. Se uită la Sinan, se minună și îi zise sobru:

— Cineva chiar vă vrea răul. Dacă ați mai fi mers câțiva kilometri, ați fi sfârșit într-un fund de prăpastie.

Împinseră mașina în hangarul din spatele prăvăliei, care ținea loc și de depozit, și de atelier, dar vărul Ali părea sigur de el:

— Durează prea mult ca s-o repar astă-seară, în curând se apropie miezul nopții. Dar mâine-dimineață, la prima oră, mă apuc de treabă. *Problem yok!*

Reparația dură toată ziua de duminică. Ali se întrerupea des ca să dea telefoane și, de fiecare dată, un unchi, văr sau cumnat, care avea o cheie sau un bulon de care el avea nevoie, venea să ajute. Sinan spumega, dar, fără să știe prea bine de ce, „baletul“ acestor oameni buni la toate, a cărui coregrafie se baza exclusiv pe legile spiritului de familie și ale abilității de a se descurca, îl liniștea. Francezii vorbesc mereu de „sistemul D“, dar ce le rămâne din el? Totul e reglementat. Turcii păstrează încă „sistemul T“, câtă vreme nu e zdrobit de cele 8 000 de pagini de acquis comunitar. Poate că mașina lui nu

va fi reparată după normele europene, dar va merge! Și, într-adevăr, duminică seara era gata. Însă era prea târziu ca să plece, și atunci Sinan trebui să-și mai sacrifice o noapte la Heidelberg. Dar măcar era înconjurat de strădania compatrioților săi și lucrul acesta aproape că-l împăcase cu Germania profundă, care nu avea de-a face în niciun fel cu dieta de la Augsburg! Era victoria lui Hegel asupra lui Luther.

Și astfel putuse să pornească din nou la drum, iar istoria noastră să continue grație inventivității și priceperii unui coreligionar. După toate aceste peripeții, se simți ca un erou când ajunse la Paris în cursul după-amiezii ca să-l ia pe Ahmed de la aeroport și să salveze împreună „Operațiunea Serüven“!

Capitolul 5

Pe urmele lui Barbarossa și întâmplă-se orice!

Controlul la care fuseseră supuși la nici câteva mile de coasta turcă făcu birema să mai întârzie o zi. În cel mai bun caz, putea pleca abia sâmbătă, 6 iunie, cu trei săptămâni înainte de deschiderea oficială. După conversația cu Sinan, Ahmed îi convocase numaidecât la o ședință de criză pe căpitanul vasului Kybele și pe cel al iahtului însoțitor, amândoi fiind singurele persoane în privința cărora era aproape sigur că nu aveau niciun amestec în această a doua tentativă de sabotaj.

Ahmed le spuse că-și va continua drumul la bordul iahtului, pretextând că avea nevoie de radio pentru a comunica în permanență cu superiorii săi, dar fără să scoată o vorbă despre bănuielile privind prezența unui spion. Ca să mai câștige din timpul pierdut, îi convinse să schimbe traseul și să taie canalul Corint în loc să înconjoare Grecia. Desigur, nu era drumul pe care îl făceau

foceenii, dar validitatea științifică a proiectului nu avea să fie prea afectată. Important era să se demonstreze că se poate naviga cu Kybele. În sfârșit, ceru o listă cu toate persoanele care ar putea să urce la bord de-a lungul traseului și crearea unui sistem de control al identității cu scanarea retinei și probă de AND, precum și controlarea sistematică a bagajelor tuturor pasagerilor. El avea să se ocupe de contactarea autorităților din Grecia, Italia și Franța pentru a se asigura de cooperarea lor deplină și a obține un veritabil permis de liberă trecere. Căci, dacă birema avea să fie oprită și controlată de sus până jos la fiecare escală, n-ar ajunge la destinație decât atunci când Marsilia ar deveni capitala europeană a culturii, adică în 2013, și proiectul s-ar amâna, e cazul s-o spunem, până la calendele grecești.

Ahmed reușise deja să-l prindă la telefon pe Spiros, un coleg grec din Ministerul Afacerilor Externe, pe care îl cunoscuse când era în post la Atena. Petrecuseră mult timp împreună încercând să dezamorseze incidentele provocate de survolurile neașteptate ale spațiului aerian, pe care grecii și turcii se acuzau reciproc că-l încălcau. La drept vorbind, se vedeau sau vorbeau aproape în fiecare zi! Se întreceau în imaginație și elocvență pentru a-și exprima demnitatea rănită în comunicate răzburătoare, preluate cu grijă de ziarele lor, îngrijindu-se totodată ca nimic serios să nu poată reieși din asta. Astfel, fiecare dintre cele două țări își salva onoarea în ochii opiniei publice (și, în plus, își justifica cheltuielile militare întreținând ficțiunea unei debarcări iminente). Lucrul acesta ajunsese să fie un fel de joc între ei și rămăseseră prieteni. Ahmed putea conta pe Spiros pentru a fi ferit de orice alt incident cu Paza de coastă a Greciei.

Și tot la intervenția lui Spiros, Ahmed a fost invitat la o cină între patru ochi cu comandantul locului. Familia lui Stavros părăsise Turcia în 1924, ca sute de mii de greci din Anatolia, fără să știe ceva despre Grecia, o țară care le fusese dată ca patrie, deși ei nu călcaseră niciodată acolo de 2 500 de ani. Bunicul lui primise un chioșc de ziare la colțul unei străzi din cartierul Noua Smirnă de la Atena și, grație aceluși simț al sacrificiului propriu familiilor elene când vine vorba de educația copiilor, ascensiunea socială a funcționat puțin câte puțin. Stavros nu-i purta pică Turciei pentru acest exil forțat, dar avea o nostalgie a rădăcinilor lui anatoliene. El zise:

— La vremea aceea, nu se vorbea de purificare etnică. Și ce tragedie, ce greșală! Și pentru voi, și pentru noi. Turcia exaltă acum diversitatea culturilor pe propriul teritoriu. Foarte bine, dar ce rămâne din toate astea, la urma urmei? Câteva mii de rumi* și câteva sute de levantini? O puzderie de patriarhi care amintesc că la Constantinopol a fost capitala religioasă a celui mai mare număr de confesiuni, dar ai căror credincioși nu se mai înnoiesc? Și iată-mă pe o piatră supraveghind coastele Turciei, pândind ca în *Deșertul tătarilor*** o invazie improbabilă, când ar fi trebuit să fiu acolo, cu voi, la petrecere, bând *rakı* și dansând *zeybek*. Avem mult mai multe lucruri în comun decât subiectele de discordie dintre cele două coaste ale Mării Egee. Să începem așadar cu această salată de caracatiță pe care dumneavoastră o numiți *ahtapot* și eu *chtapodi*, vom continua cu o doradă la grătar, care nu și-a pus cu siguranță vreodată problema apelor teritoriale,

* În lb. turcă, cetățeni ai Turciei de origine greacă, ortodocși; numele le vine de la Roma, în lb. turcă Ruma. (N. red.)

** Roman de Dino Buzzati. (N. red.)

nici că unii îi zic *tsipura* și ceilalți *çipura*. În schimb, ca să vă aduc aminte că aici sunteți în Grecia și nu în altă parte, veți bea *uzo* în loc de *raki*!

Amabilitatea comandantului nu era de fațadă, la un ordin venit de sus. Era sincer. La rândul lui, Ahmed nu se sinchisea să-l contrazică nu din teama de a-l contraria, el chiar era de acord. Îndrăgise întotdeauna poate nu Grecia (să nu exagerăm!), ci partea de cultură elenă pe care orice locuitor din Izmir o poartă în el. Așadar, nu-i era greu să conceapă o atitudine asemănătoare la un grec care, fără să aibă Turcia în inimă, nu se simțea străin în Anatolia.

Ironia făcea probabil parte din decizia superiorilor lui de a-l fi desemnat tocmai pe el, care suferea de rău de mare, să urmeze periplul galerei. Dar spera să fi fost luate în considerare și cunoștințele lui despre Mediterana și mai ales despre Grecia. Familiarizat cu problema cipriotă și cu relațiile greco-turcești, se aștepta la câteva rafale, dar nu la furtuna care se declanșase împotriva proiectului Kybele, de parcă biata corabie cu cei 20 de vâslași ai ei ar fi reîncarnarea vasului amiral al lui Barbarossa și ar amenința cu raiduri de pedeapsă devastatoare toate porturile de la Mediterana. Ahmed nu uitase strigătul la care cu toții întorseseră capul dintr-odată — „Mamma, li Turchi!”, când debarcaseră la Palermo pentru câteva zile de vacanță în familie, deși abia după aceea își dăduse seama că nu li se adresa lor, ci că, în Sicilia, chiar și azi, această interjecție exprima uimirea și descumpănirea. Periplul corabiei Kybele, pe care se conta pentru a depune mărturie despre o istorie și un patrimoniu comun într-o Mediterană care nu fusese doar loc de conflicte, ci și spațiu de schimburi, lua înfățișarea unei *razzia*, conform

declarațiilor unor comentatori, pe care un naționalism orb îi făcuse fanatici.

El îi explică lui Stavros:

— Lucrul cel mai trist sau cel mai amuzant e că grecii nu sunt singuri în această cruciadă. Și alții, inclusiv foștii gali, care nici măcar nu se născuseră în secolul al VI-lea î.H., strigau în cor împotriva unei preținse încercări a turcilor de a falsifica istoria.

Stavros îi răspunse ironic:

— Recunoașteți că aveți antecedente, de exemplu, când vă proclamați urmași ai hitiților.

Ahmed se eschivă:

— Eu nu mă născusem pe-atunci, dar, în ceea ce privește corabia Kybele, nimeni nu pretinde că foceenii erau turci, vă garantez.

— Fiind eu însumi originar din Foça și adevărat urmaș al foceenilor, n-am nicio îndoială în această privință. Dovada: noi doi nu semănăm absolut deloc! Vreți o cafea turcească sau o cafea grecească?

Din păcate, nu toți grecii aveau umorul comandantului („și nici toți turcii pe-al meu“, se complimentă Ahmed cu modestia de care era atât de mândru). Compătimindu-l, Stavros se oferă chiar să-l găzduiască peste noapte pentru a-l scuti să doarmă pe vapor. Dar el își aduse aminte de un consilier al ministrului grec al finanțelor, care nu-i arătase atâta amabilitate. Îl cunoscuse la un seminar despre consecințele economice regionale ale integrării Turciei în Uniunea Europeană. Era un bărbat mic de statură, slab și trist, care avea rang de consilier comercial, dar nu putuse niciodată să plece din Atena, refuzând posturi prestigioase, însă prea îndepărtate pentru a rămâne în același timp aproape de mama sa și de

bazinul mediteraneean. Fără să fie un lacanian pur și dur, Ahmed își dădu seama că aceste două motive erau de fapt unul singur și că el nu putea pur și simplu să taie cordonul ombilical prin care era legat de „mama Mediterană”. N-ar fi putut accepta un post decât în Spania sau în Italia, ceea ce îi limita drastic perspectiva carierei.

„Și de ce nu la Istanbul, îl întrebase Ahmed, e aproape de Atena.” „N-am fost niciodată la Constantinopol și nici n-am să calc vreodată. Familia mea e originară din acest oraș. Mama a fost acolo, dar eu nu pot.” „De ce nu? Istanbulul e un post bun. Ați auzit doar ce-au spus specialiștii la acest seminar, efectele creșterii de la Istanbul se resimt până la Salonic. Și apoi, cultural vorbind, Istanbulul pentru dumneavoastră...” „Știți, l-a întrerupt el deodată, întristat și cumva nestăpânit, trebuie să vă mărturisesc un lucru, n-o luați personal, nu e corect politic, am încercat să lupt cu mine, dar nu pot. Urăsc Turcia. Îmi doresc foarte mult să văd Constantinopolul, dar nu voi ajunge acolo niciodată. Nu pot. Vă urăsc.” Își aruncase mesajul de ură cu atâta blândețe și suferință totodată, încât suna aproape a declarație de iubire. Ahmed rămăsese pe gânduri. Chiar și acum, când se afla pe o insulă din Grecia și putea să zărească luminile de pe coasta Turciei de la fereastra camerei lui, nu reușea să înțeleagă. Cum de un bărbat, fără îndoială sensibil și destupat la minte, era atât de irațional și de sumbru? Ahmed se amăgea cu siguranță, căci admirația pe care o avea pentru filosofia Luminilor îl făcea uneori să uite că nu există soare fără umbră, cu excepția deșertului. Oare să fie ariditatea prețul plătit pentru lumină? Excelent subiect de bacalaureat, își zise Ahmed, dar, până una-alta, rămâneau de făcut câteva eforturi pe drumul prieteniei greco-turce.

El însuși crescuse cu ideea că actul fondator al Republicii Turcia era victoria împotriva grecilor din 1922. Sigur, Grecia nu era decât una din puterile de ocupație, dar celelalte își schimbaseră rapid planurile și chiar îl încurajaseră pe Atatürk în demersul lui. Turcii nu mai purtau pică Franței, Angliei, Italiei, ci Greciei, ea era inamica!

Cele două țări aveau în comun faptul că fuseseră cât pe ce să dispară, desigur, în contexte diferite. Fosta colonie și fostul imperiu destrămat se vedeau acum pe terenul unui naționalism la nivel de drapel. Astfel, toate balustradele din fier forjat ale balcoanelor aveau un inel care servea la arborarea drapelului, pe care toți aveau obligația să-l atârne la fereastră de Ziua Națională. În zilele acelea, Grecia este la fel de albastră pe cât e Turcia de roșie. În timpul mesei, Ahmed și Stavros se lansară într-o competiție patriotică din care nu se putu lămuri cine era învingătorul.

Stavros spuse deja triumfător:

— Noi avem două zile naționale. La 25 martie, când v-am izgonit din Peloponez, și la 28 octombrie, când am spus „nu” Italiei fasciste.

Gândindu-se la prietenul lui Sinan, care se afla pe semne în drum spre Heidelberg, Ahmed comentă:

— Sărbătoarea lui Nu! Iată un fel foarte hegelian de afirmare a libertății. Ei bine, noi avem patru zile naționale! Ziua Republicii, pe 29 octombrie, Ziua Victoriei, la 30 august, când noi v-am izgonit pe voi, 23 aprilie, când Atatürk a reunit pentru prima oară Marea Adunare Națională, și 19 mai, când a chemat la insurecție.

Stavros ripostă:

— Trișați, încurcați ziua națională și comemorarea. Am văzut-o pe cea din 19 mai, ceea ce voi numiți Sărbătoarea

tinereții și a sporturilor. Iertați-mă, doar nu vreți acum să mă faceți să cred că acele defilări de tineri în șorturi și fuste scurte sunt considerate sărbătoare națională. Între noi fie vorba, astea țin de alte timpuri. În afară de Coreea de Nord și de Cuba...

— Avem chiar cinci, cu 10 noiembrie, ziua morții lui Atatürk.

— Dar asta nu durează mai mult de un minut!

— Se poate, dar știți vreo altă țară în care tot poporul, oriunde ar fi și orice ar face, se oprește și se ridică în picioare, o dată pe an, la ora 9 și cinci minute fix?

— Vă cred, dar, cu tot respectul pe care îl merită Atatürk, e cam supraréalist. Nu pot să uit totuși ziua în care eram în Piața Taksim în taxi și șoferul se opri deodată în vârcă sirenelor, ieșise din mașină și rămăsese în picioare lângă ea, cu lacrimi în ochi. Parcă ar fi fost o simulare de pregătire a orașului pentru un atac nuclear.

— Râdeți, râdeți, dar, dacă am face din 29 mai sărbătoare națională, ați râde mai puțin. Vă spune ceva 29 mai 1453?

— Oh, Constantinopolul era deja supt de sânge când turcii l-au ocupat. N-aveți niciun motiv de laudă! N-ar fi existat niciodată 29 mai dacă n-ar fi fost 13 aprilie, știți prea bine!

Discuția, la care contribuise din plin și uzo, se în-cingea tot mai mult, iar umorul celor doi bărbați ar fi pierit complet dacă 13 aprilie 1204 nu i-ar fi împăcat. În acea zi fatidică de marți, 13, de care se temeau toți ortodocșii superstițioși, cea de-a patra Cruciadă, uitând de drumul Mormântului Sfânt, se opri la Constantinopol, jefuindu-l până la ruină, din care n-a putut să-și revină realmente niciodată. De atunci, grecii declaraseră mereu:

„Decât să vezi în oraș mitra latină, mai bine turbanul turc!“ În termeni mai literari, preferau să fie masacrați de turci decât de catolici.

Conversația aceasta îl conduse pe Ahmed cu gândul la comemorarea a 800 de ani de la devastarea Constantinopolului, pe când se afla în post la Atena. Văzuse defilând preoți cu steaguri negre care strigaseră „ortodoxia sau moartea“ când un prelat propusese o deschidere timidă spre Vatican. Rana încă nevindecată a început numaidecât să sângereze. După 800 de ani! Spre aprecierea lor, ultima oară când un catolic oficiase un serviciu divin pe pământ ortodox fusese la Sfânta Sofia, în schimbul unui ajutor împotriva otomanilor, care nu venise niciodată. Grecii nu digeraseră niciodată acest afront.

Ahmed era prin forța lucrurilor sensibil la dimensiunea religioasă din Uniunea Europeană deoarece era convins, ca mulți alți turci de altfel, că, la urma urmei, acesta era singurul obstacol adevărat în fața aderării Turciei. Restul era doar literatură. De fapt, în unele domenii, Turcia putea să depășească deja multe țări membre și nimic nu te împiedica să crezi că n-ar fi îndeplinit în cele din urmă condițiile de aderare, poate mai repede decât se credea. Și atunci, ce argument le-ar rămâne în picioare adversarilor încăpățânați ai Turciei ca s-o împiedice? Teoriile bizantine despre frontierele Europei? În aceste condiții, lui Ahmed îi plăcea mult ideea că Grecia fusese exclusă din Europa de schisma din 1054, confirmată de ocuparea Constantinopolului un secol și jumătate mai târziu. Nu se vorbește oare de Biserica Răsăriteană? Nici chiar amenințarea turcilor, dușmani *a priori* comuni fiindcă erau musulmani, nu fusese îndeajuns pentru ca ritul latin și cel grec să se unească.

Ahmed îi zise comandantului:

— Dragă prietene, frontiera Europei nu trece prin Bosfor, ci prin Adriatica. Și nu ripostați cu prințesa Europa dusă pe insula Creta de Zeus prefăcut în taur alb, cu democrația inventată de greci, cu Platon și toți filosofii dumneavoastră, dintre care, fie vorba între noi, jumătate proveneau din Asia Mică! Ați abuzat destul. Și nici măcar nu vorbesc de Jocurile Olimpice. Să nu-mi spuneți că dumneavoastră credeți în fantasmagoria de anglofil filoelen că Jocurile Olimpice ale „erei moderne”, cum se spune, ar avea vreo legătură, oricât de mică, cu cele din Antichitate. De s-ar fi păstrat fie și o uncie din aceste valori pe care le revendicați, jocurile centenarului din 1996 s-ar fi organizat la Atena, nu la Atlanta, capitala CNN-ului, companiilor Delta Airlines și Coca-Cola. V-ați dovedit conștiința națională și identitatea elenă organizându-le pe cele din 2004. V-a făcut bine la conștiință, dar mai puțin la finanțe. E cazul să revenim pe pământ. Realitatea e că, uitați-vă pe o hartă dacă vă place geografia, voi, grecii, sunteți totuși mai aproape de noi, turcii, decât de finlandezi! Dacă voi sunteți europeni, atunci suntem și noi. Dacă noi nu suntem, nu sunteți nici voi, și ar fi bine să îndreptăm această greșală cât mai repede!

— Nu râdeți, criza mai avea puțin și vă îndeplinea dorința; dacă n-ar fi fost FMI, Grecia ar fi ieșit deja din zona euro!

— E drept, dragă comandante, că abia de îndrăznesc să-mi închipui sau mai bine zis îmi închipui foarte bine concertul, urletele, vacarmul mediatic dacă o astfel de criză ar fi lovit Turcia. Parcă văd titlurile din presa europeană: Turcia a dat faliment și Europa e pierdută! Turcia,

o piatră de moară care ar putea scufunda Europa! Ce să ceri de la turci, niște inconsecvenți pe jumătate corupți!

— Liniștiți-vă, dragă Ahmed (îmi dați voie să vă spun pe nume?), dacă ați fi făcut deja parte din Uniunea Europeană, ar fi trebuit să plătiți pentru greci! Ar fi fost culmea, nu? Închipuiți-vă atunci presa turcă: Turcia ruinată de Grecia! La ce naiba ne trebuia nouă galera aceasta europeană?

— Nu văd decât o singură soluție, dragul meu Stavros. Să părăsiți zona euro și să creăm împreună zona egee: n-aveți decât să ne vindeți insulele pe care le apărați atât de scump. La beneficiile vânzării s-ar adăuga și economiile pe care le-ați face renunțând la cheltuielile militare. În schimb, n-ați avea nevoie de viză turistică.

— Vreți așadar să intru în șomaj!

— Stavros, îmi pare rău, nu vă vreau decât binele. Uitați, am găsit: veți intra în armata turcă în calitate de controlor-șef al galerelor, al pirogilor și al celorlalte corăbii, și așa vom face cauză comună împotriva traficantilor și clandestinilor din Marea Egee! Și atunci am duce Europa de nas!

Această evocare a traficului și a galerelor îi trezi puțin, lăsând o urmă de stânjeneală, ca și cum s-ar fi simțit vinovați de fraternizare în timp de război și i-ar aștepta Curtea marțială. La urma urmei, Stavros nu știa dacă nu cumva Ahmed nu căuta să-l convingă că acea cocaină e praf de copt, iar Ahmed putea să-l bănuiască pe Stavros în sens invers. Și apoi, oricât s-ar fi simpatizat ei reciproc, unul era grec și celălalt turc. Lucrul acesta nu trebuia uitat.

Ahmed îl întrebă pe Stavros:

— Ce vă gândiți să faceți?

— Nimic, nu vă pot reține pentru trafic de praf de copt și, dat fiind că autoritățile noastre sus-puse au decis să nu blocheze acest proiect cultural, sunteți liberi să vă continuați drumul. Nu revin asupra lucrurilor pe care vi le-am spus.

— Bănuți așadar că descoperirea acestei pungi de praf de copt ascunde ceva. Și, ca din întâmplare, paza dumneavoastră de coastă ne-a forțat să acostăm. De ce?

— Am fost înștiințați printr-un telefon anonim.

— Grec sau turc?

— Greu de spus. În orice caz, naționalitatea celui care a telefonat nu o condiționează pe cea a comanditarului, dacă vă gândiți la un complot. Dar dumneavoastră ce intenționați să faceți?

— Nu sunt polițist și n-am autoritate asupra acestor vase, încă și mai puțin în apele teritoriale grecești. Aș putea doar să fac pur și simplu o anchetă la bordul iahtului însoțitor. Manevra nu poate veni decât de acolo.

— Pot da dispoziție să fie controlat, dacă vreți. L-am lăsat să ancoreze într-un golf învecinat pentru că nimic nu indica să fie suspect, dar...

— Mai bine nu. Probabil că n-ați găsi niciun fel de urmă de ceva la ora aceasta și n-am face decât să-l punem în gardă pe vinovat. Și, în plus, am pierde timp și am intra astfel în jocul adversarului.

— Ei bine, în acest caz, vă urez mult noroc. Din păcate, tot ce pot face este să vă pun la dispoziție o vedetă mâine-dimineață pentru a ajunge la bord. Somn ușor. Am impresia că aveți nevoie.

Noaptea ar fi putut să fie mai odihnitoare, dar Ahmed era nerăbdător să afle ce putea găsi pe iaht. Mahmureala îi dădea o ușoară senzație de amețeală, care semăna mai

degrabă a hulă. Dacă reușea să-și controleze mahmureala după o seară de beție, poate i-ar veni de hac răului de mare! Uimit de această constatare, își luă la revedere de la Stavros și, după ce se asigură că birema era pregătită de drum și îi dădu ultimele instrucțiuni căpitanului, se îmbarcă fericit pe vedeta din port.

Când ajunse la bordul iahtului, fu surprins de liniștea și de lipsa de activitate. Nimic nu dădea vreun semn de plecare. Pe punte, nimeni! Vasul fantomă! Coborî la cabine și căzu practic în brațele unei brunete frumoșele, care nu păru la fel de încântată de această întâlnire ca el. Fără să scoată o vorbă, îl dădu la o parte și urcă pe punte, aprinzându-și imediat o țigară și scoțând primul fum cu un lung oftat.

Văzută din profil, cu părul bogat și negru care-i cădea în bucle pe umeri, cu ochii migdalați și pomeții înalți, subțire în talie, cu sânii lăsați liberi sub bluza de in și îmbrăcată cu o fustă lungă, parcă ieșea dintr-o frescă cretană. Portretul ei evoca acele femei de o frumusețe divină, la a căror apariție eroii greci erau cuprinși de un respect sacru, ca Ulise când a văzut-o pe Nausicaa. Și Ahmed își aduse aminte de versurile din *Odiseea*:

— *Te rog, domniță, în genunchi; Ești zână/Ori o dulce muritoare? Dacă tu ești una/ Din cele care locuiesc Olimpul,/ Eu după stat și față și făptură/ Te-asemăn foarte cu-a lui Joe fică/ Diana. Iar de ești o muritoare/ Pe-acest pământ, ferice sunt de trei ori/Părintele-ți și maica ta și frații!/ Ce veseli vor fi ei de bună seamă,/ De dragul tău oricând te văd pe tine,/ Așa frumos vlăstar, pășind la horă!*

Femeia îi răspunse zâmbind:

— *Străine, nu pari om rău și nici sărac la minte*.*

* Homer, *Odiseea*, traducere de George Murnu, studiu introductiv și note de D.M. Pippidi, Univers, București, 1971, p. 190. (N.t.)

— Nu-mi spuneți că vă numiți Nausicaa!

— Așa cum vă cheamă pe dumneavoastră Ulise, dar sunt grecoaică, cipriotă mai precis. Doctorița Vasiliki Christodoulou, medic de bord.

Ahmed știa că echipajul fusese anume ales pentru a întări dimensiunea multiculturală a proiectului și se bucură că ea nu-și schimbase nicicum dispoziția aflând că el era turc și conducea operația Kybele la ordinul Ankarei. Relațiile lor nu vor fi, așadar, afectate de tensiunea dintre cele două țări. Ahmed a trebuit să admită că plăcerea pe care-o resimțea depășea o satisfacție pur diplomatică. Zâmbetul ușor ironic al unei femei obișnuite cu efectul pe care-l producea asupra părții masculine îi arătase că lucrul acesta nu trecuse neobservat de doctorița Christodoulou.

Ea însă n-avea chef de flirtat și îi povesti că toți pasagerii și echipajul întreg fuseseră victime ale unei intoxicații alimentare în urma cinei din ajun și că-și petrecuse toată noaptea dându-le îngrijirile necesare. Cum era sigura care scăpase, rememorase meniul și reușise să identifice cu precizie sursa acestei otrăviri colective: pâinea. Preocupată de siluetă (Ahmed o felicită din priviri pentru aceasta), nu mânca pâine niciodată. Chiar și dacă ar fi fost tentată, felul în care arăta pâinea care le fusese servită o făcuse să se răzgândească pentru că, în loc de pita apetisantă de țară pe care o făcea în fiecare zi bucătarul de pe vas, primiseră un fel de pesmeți crocanți, un fel de combinație între ostie și pâine prăjită. Bucătarul se scuzase, precizând că nu era rău gustul, dar că praful de copt era probabil expirat și că ar trebui cumpărat unul proaspăt.

Ahmed întrebă:

— Și ce-a făcut cu așa-zisul praf de copt?

— Din păcate, l-a aruncat fiindcă nu mai era bun de nimic.

— Și dacă în pâine s-ar pune cocaină în loc de praf de copt, ce s-ar întâmpla?

— N-ar crește pâinea, firește, și cred că ar fi greu de digerat. Totuși, nimic grav. A doua zi, nu s-ar mai cunoaște nimic. Dar de ce vă gândiți la așa ceva?

Ahmed ezita dacă să-i spună. În cazurile de otrăvire colectivă, e normal ca persoana care a scăpat să fie bănuită. Dar, în schimb, vinovatul, știind că nu risca decât o ușoară intoxicație, ar fi putut foarte bine să se lase îmbolnăvit pentru a se ascunde mai bine. Decise așadar să nu-i ascundă nimic din concluziile sale doctoriței Christodoulou, a cărei părere putea să fie importantă.

Faza cu praful de copt la bordul navei putea să treacă drept o glumă proastă ori o stângăcie, dar, în realitate, era foarte ingenioasă. Denunțarea anonimă și pachetul de praf alb lăsat la vedere pe punte, chiar și dacă ar fi conținut droguri, i-ar fi mirosit a înscenare până și unui labrador alergic la polen. Înlocuind praful de copt cu cocaina, sabotorul dădea lovitura de două ori: făcea galera să întârzie cu o zi, fără ca natura substanței descoperite să dea de gândit că ar fi fost o intenție rea, și, apoi, o a doua zi de întârziere pentru iaht, fără ca simpla intoxicație a echipajului să semene cu o tentativă veritabilă de otrăvire. Totul lăsa să se creadă că sabotorul, în loc să atace direct, mizează pe înmulțirea neplăcerilor și problemelor, provocând eșecul proiectului prin acumularea de întârzieri fără ca vreun fapt grav să poată fi constatat și fără ca vreo persoană să poată fi învinovățită.

Cum să-l identifiți pe vinovat în asemenea condiții? Ahmed o luă prin eliminare. Trebuia neapărat să se

afle printre persoanele care coborâseră pe uscat atunci când Kybele fusese dusă în port, una care avusese așadar posibilitatea materială să ascundă pachetul de praf de copt la bordul galerei. După câte-și amintea Ahmed, nu erau decât patru: căpitanul vasului, viceconsulul grec, șeful relațiilor publice de la sponsorul principal și contabilă Centrului Cultural Francez din Izmir, care nu fusese răpită, ci se îmbarcase de bunăvoie. Solidar cu propria corporație cum era, lui Ahmed nu-i prea venea să acuze un diplomat, fie el și din altă țară, dar viceconsulul grec era singurul care avea un mobil. N-ar fi prima dată când un diplomat ar lucra pentru serviciile secrete. Ceilalți trei fuseseră cu toții angajați să asigure succesul proiectului și și-ar fi asumat un risc mult prea mare pentru viitorul și cariera lor dacă ar fi acceptat să-l torpileze.

După părerea doctorei Vasiliki Christodoulou, nu era cu puțință să te bazezi pe intensitatea simptomelor resimțite de victime pentru a identifica cu precizie vinovatul, presupunând că acesta, curajos, dar nu viteaz, ar fi consumat mai puțină pâine otrăvită decât ceilalți. Iar, dacă printre ei ar exista un simulator, ca să poată fi demascat ar trebui supus unor analize pentru care ea nu avea ce-i trebuia și nu dispunea nici de autoritatea legală pentru așa ceva. Rămânea bluful. Să dea buzna peste viceconsulul grec și, profitând de starea lui de slăbiciune, să-i strige în față după tradiția bine cunoscută: „Știu tot, nu te mai ascunde, ai fost descoperit!”

Dar Vasiliki îi tăia elanul lui Ahmed numaidecât:

— Înainte de a da buzna peste bietul viceconsul, care a fost cel mai bolnav dintre toți — iar de el sunt sigură că nu se preface pentru că s-a năpustit aseară asupra pesmeților acelora nedospțiți ca un grup de comunianți asupra

unui pachet de ostii —, ar trebui văzut cine altcineva putea avea un motiv?

— Foarte mulți, draga mea Vasiliki, începând cu dumneata pentru că ești cipriotă! La drept vorbind, toți cei care consideră că nu trebuie să se vorbească cu Turcia atâta vreme cât nu evacuează nordul Ciprului și nu recunoaște genocidul armean, precum și cei care cred că turcii trag folos de pe urma istoriei Greciei. Pot fi de orice naționalitate. Și nu-i uit nici pe turcii care nu vor să audă de deschidere europeană.

— Toată lumea e împotriva dumneavoastră, dacă înțeleg bine! Dar văd că vorbiți de indivizi, de grupuri de presiune sau de asociații militante. Din câte știu, guvernele, grec, cipriot, armean, acceptă dialogul cu Turcia și, chiar dacă e complicat, diplomații par să lucreze în acest sens. Credeți că viceconsulul grec și-ar trăda propriul guvern?

— Nu e exclus, dar aveți dreptate, nu e nici prea veridic. Ar fi trebuit să fie al naibii de fățarnic pentru a fi trimis pe iaht.

Un zgomot de motor le întrerupse discuția: barca de salvare de la bord se îndrepta cu mare viteză spre coasta turcă. Bucătarul! Ahmed se năpusti la stația de radio pentru a pune în alertă paza de coastă: scoasă din funcțiune! Și, ca de fiecare dată când era nevoie, nici rețea de telefonie mobilă nu exista! Cum nici Vasiliki, nici Ahmed nu se simțeau în stare să pună în mișcare iahtul, nu le rămânea decât să aștepte ca echipajul să se dezintoxice și să fie din nou operațional. Ceea ce și făcură, profitând de această imobilitate forțată pentru a se cunoaște mai bine...

Aprofundaseră mult chestiunea și tocmai se odihneau după un prânz luat târziu, conform orei Greciei,

dar fără pâine, când îi văzură pe pasageri și pe membrii echipajului apărând unul câte unul. Vasiliki își relua rolul de medic de bord, le prescrise tuturor medicamente și o baie în mare. Primul care își recăpătă puterile a fost căpitanul. Ahmed îi povesti de fuga bucătarului și îi explică la ce concluzii ajunsese. Dar, cum acesta din urmă nu coborâse pe uscat și deci nu avusese cum să pună pachetul de praf de copt pe punte, poate că avea vreun complice care nu fusese încă identificat.

Căpitanul interveni:

— Nu, fiți liniștiți. Eu am adus pachetul de praf de copt la bord la rugămintea bucătarului. Mi-a spus că era pentru vâslași fiindcă aveau nevoie de el pentru ca mâinile să nu le mai alunece pe vâsle și era cel mai bun împreună cu magneziul. Dacă știam!

— În orice caz, n-o să plângem după el. Ne cam săturașăm cu toții să mâncăm în fiecare zi, dimineața și seara, *Dicentrarchus labrax*.

— Altfel spus, pentru stomacuri nu atât de erudite ca al dumneavoastră, doctore?

— Lup! Sau biban, sau „levrek” pentru dumneata, dragă Ahmed, și „lavraki” pentru mine. Un pește excelent, desigur, dar se pare că era vârful competențelor lui culinare.

Acum, totul mergea cum nu se putea mai bine, iar călătoria trebuia să decurgă fără neplăceri, atâta vreme cât regulile de securitate erau respectate cu strictețe pentru a nu mai lăsa vreun necunoscut să urce la bord.

Ahmed profită de moment pentru a-și anunța plecarea la Paris. N-avea să mai navigheze cu ei până la destinație, iar acum, că ancheta se încheiase și nu mai riscau vreun alt sabotaj, prefera să plece de pe iaht cât mai era în preajma coastei Turciei.

— Ați pierdut două zile și mâine e deja duminică, trebuie s-o porniți la drum numaidecât și să ajungeți la canalul Corint în cel mai scurt timp. Mă bazez pe voi. Eu mă întorc însă la Istanbul ca să coordonez urmărirea bucătarului. Are cu siguranță complici. Marți trebuie să fiu la Paris, unde am fost convocat pentru o reuniune de urgență. Dacă nu se întâmplă altceva, ne vedem abia când veți ajunge aproape de coasta franceză. Mult noroc și vânt la pupă tuturor!

Vasiliki îl conduse până la scara unde îl aștepta vedeta portului, care fusese cheamată de căpitan după ce reparase stația de radio. Ea rămase la bord. Îl sărută ușor din vârful buzelor și îi strânse mâna de două ori în semn de promisiune mută. Dacă i s-ar fi spus lui Ahmed înainte de plecarea în misiune c-o să prindă gustul vaporului!

Capitolul 6

Un sabotaj premeditat îndelung

Sinan l-a luat pe Ahmed de la aeroportul Roissy-Charles de Gaulle, de la un terminal unde se lucra și care semăna cu un fel de *no man's land*. Două ore i-a luat lui Ahmed, între momentul aterizării și cel în care a ieșit, istovit, dar victorios, cu bagajele și l-a văzut pe prietenul lui Sinan bătând din picior de nerăbdare.

De fapt, avionul ajunsese la timp, ba chiar ușor în avans mulțumită vântului favorabil. De la începutul misiunii, era prima situație de genul acesta pe care o întâlnea, iar Ahmed începuse să spere într-o răsturnare a situației în momentul în care comandantul de bord îl anunțase că erau obligați să aștepte o pasarelă întrucât culoarul telescopic era în pană. Toți pasagerii vedeau prin hublouri că, lângă aparatul de zbor, exista una pregătită, dar nu era nimeni care s-o aducă până la ușă. Li se explicase că era ora schimbării de tură. Administrația franceză rămăsese fidelă principiului Courteline, conform căruia

cei care ajung în întârziere se întâlnesc cu cei care pleacă înainte. Aterizaseră fix la ora la care nu mai era nimeni. Era chiar acel *no man's land* pe care îl prevestea felul în care arătau clădirile.

După ce au coborât pasarela, au luat autobuzul (oare de ce Ahmed avea impresia că făcuseră turul aeroportului pentru a ajunge la doi pași de punctul de plecare?) până la o poartă unde îi așteptau doi polițiști. Aceștia își aruncau niște priviri atât de tăioase pe pașapoarte, de parcă în loc de ochi li s-ar fi instalat cititoare de coduri de bare. Uneori, rețineau din senin pe câte unul, iar victima, cu capul plecat și umerii apăsăți dintr-odată de greutatea bănuiei, ieșea din rând. Oare călătoria lui avea să se oprească acolo? Ce se va întâmpla cu el? *O, câți marinari, câți căpitani, plecați cu avânt în curse lungi, nu s-au pierdut în orizontul acesta întunecat!* Ceilalți pasageri, bucuroși că scăpaseră, nici nu îndrăzneau să se gândească la ce-i aștepta pe bieții nefericiți și preferau să nici nu știe. Însă acest control era doar primul filtru, numai bine să-și facă încălzirea. Rămânea proba ghișeului, instrument de tortură folosit de toate birocrațiile, cu care cele mai abile pot aplica suplicii kafkiene, dacă nu ubuești. Posturile de control se aflau tocmai la un sfert de oră de mers de la poarta de debarcare. Ahmed aprecia grija cu care i se permitea să-și dezmoștească picioarele după ce așteptase pasarela stând nemișcat în avion timp de o oră. A admirat încă și mai mult prevederea a administrației franceze când și-a dat seama că mersul acesta pe jos avea să-l ajute să reziste o oră în plus de stat la coadă la ghișee. Pluralul era precis: existau câteva ghișee, ba chiar multe. Dar un

* Victor Hugo, "Oceano Nox". (N.red.)

singur vameș, care avea o expresie aproape necuviincioasă. Să se fi rătăcit? Să fi fost cuprins de un exces de zel specific debutanților? Pasagerii și-au dat repede seama că a doua ipoteză era probabil cea bună, dat fiind că-i luă mult timp să examineze pașapoartele și să le vizeze. Și dacă ar fi recepționat un charter întreg de presupuși teroriști venind din Guantanamo, tot atât de concentrat ar fi fost.

Pașaportul diplomatic al lui Ahmed, departe de a-i aduce vreo favoare, părea mai degrabă să trezească suspiciuni. Ahmed auzise de popularitatea pe care o avea în Franța un joc televizat, în care un moderator îi pune candidatului cel mai mare număr posibil de întrebări în cel mai scurt timp. Nu avusese niciodată intenția să participe la așa ceva, dar își stăpânea enervarea și oboseala și încerca să facă impresie bună. Nu înțelegea de fiecare dată sensul întrebărilor, dar pesemne că s-a descurcat onorabil de vreme ce pașaportul i-a fost înapoiat, nu însă fără o privire care însemna: „De data asta merge, dar a doua oară să nu mai calci pe aici!” Ciudat, și-a spus Ahmed. Viteazul ăsta nu știe că pasagerii au tendința supărătoare să se deplaseze și că unii dintre călători, ce tupeu!, mai și revin? Să fi încurcat serviciul? Sau, abia transferat de la circulația rutieră, să fi ratat cumva stagiul de formare la care ar fi învățat că unui călător i se cer actele la control nu pentru că ar fi *a priori* contravenient.

Dar timpul petrecut cu depășirea tuturor acestor obstacole avu totuși un avantaj: bagajele își așteptau proprietarii învârtindu-se pe bandă cu mare nepăsare. Valizele nu au suflut, își zise Ahmed, iată singura modalitate de a călători liniștit. Starea de exasperare îl asigurase în privința faptului că era o creatură a lui Dumnezeu și că nu reușise încă nimeni să-l aducă la starea de colet, dar

se întreba dacă nu cumva îl pândea o criză de paranoia acută. „Înseamnă că ei mă iau drept un terorist periculos, înghiți-i-ar apele să-i înghită“, înjură el în gând, dacă tot devenise aproape un bătrân lup de mare. În orice caz, acest parcurs de luptător, abia ajuns pe pământul francez, nu prezicea nimic bun.

După obișnuitele îmbrățișări, Sinan și Ahmed făcuseră eforturi să descurajeze ofertele de transport „la negru“, în vreme ce o coadă interminabilă de călători aștepta în stația de taxiuri. Și unul, și celălalt călătoriseră suficient de mult, așa că nu erau prea surprinși de asta, dar parcă nici nu se așteptau să găsească în Franța practici de republică bananieră ori de țară din Est. Pe de o parte, sistemul legal făcea din Paris orașul din lume în care era cel mai greu să găsești un taxi. Pe de alta, o piață clandestină se dezvolta profitând de criză. Turcia, pentru a corespunde criteriilor europene, făcea eforturi serioase să stopeze această economie paralelă, acest „sector informal“, cum spun tehnocrații, cu pudoarea lor eufemistică. Și făcuse progrese mari, fiindcă, de atunci înainte, ca în orice țară civilizată, nu falsele taxiuri, ci taxiurile oficiale erau cele care îi înșelau pe turiști. În sens invers acum, Franța era oare pe cale să regreseze?

Bucuroși însă de revedere, Sinan și Ahmed se îndreptară spre viteazul automobil Mégane al lui Sinan, trăncănind veseli. Pe uscat sau pe apă, sabotorul n-avea decât să se țină bine. Pe ei nimic nu-i oprea! Făcuseră rezervare la hotelul Concorde Saint-Lazare, unde era cazată echipa turcă, la doi pași de birourile comisariatului francez. Au fost plăcut surprinși să vadă drapelul turc fluturând la intrare. Această atenție surprinzătoare le merse drept la inimă și aproape că-i făcu să uite neplăcerile de la sosire.

Cei doi luară cina devreme și binedispuși, povestindu-și fiecare aventurile prin care trecuseră, apoi, urcară în apartamentele lor și-și dădură întâlnire la micul dejun ca să pregătească reuniunea de a doua zi.

Adunată deja de la ora nouă în holul hotelului, delegația turcă lăsa o impresie de distincție ca o hoardă gata să potopească stepa. Vreo șase furgonete așteptau îmbarcarea haitei care, conform unei tradiții milenare, avea să se prezinte la masa de negocieri masivă și fără concesi. De când descoperise în Franța jocul de rugby, Sinan își tot zicea că turcii, cu simțul lor înnăscut pentru meeu, ar trebui să strălucească la acest sport dacă le-ar trece prin minte vreodată să se apuce de el.

Administrația franceză fusese obligată să apeleze la un cerc cât mai larg de funcționari pentru a face față. Încercase să invoce orice pretext ca să limiteze efectivele celor două delegații. Degeaba! Toată lumea era indispensabilă! Și uite că se adăugau alți doi, Sinan și Ahmed, consilieri speciali care nu aveau omologi în delegația franceză. Ce oroare, simetria formelor fusese sfărâmată!

La drept vorbind, protocolul nu era decât o scuză, iar realitatea, mult mai banală. Se întâmpla ca diplomația franceză să nu mai dispună de un centru internațional de conferințe și nu mai putea să găzduiască reuniuni de peste 30 de persoane. Și, cum n-avea nici bani să închiriese spațiile pe care le vânduse, evita cu orice chip marile recepții mondene după care turcii se dădeau în vânt. Iar aceștia din urmă, gândindu-se la toate faimoasele tratate, la toate negocierile celebre care avuseseră loc la Paris, erau neîncrezători.

Sinan îi șopti la ureche lui Ahmed:

— Vor să ne trateze la nivel minim. Ai să vezi că așa va fi de fiecare dată.

— Așa s-ar zice. Asta fără îndoială pentru că au rezerve să se afișeze cu turcii. Dar cred și că Franța nu mai știe să facă primiri sau poate nu mai are cu ce, mai puțin în circumstanțe excepționale. Din păcate însă, noi nu facem parte din această categorie.

— Când mă gândesc la felul în care au fost primiți ei la Istanbul! Ai văzut programul reuniunii precedente? Prânz cu vedere panoramică, cină deasupra Bosforului... N-ar trebui să le aducem aminte legile ospitalității?

— În orice caz, astă-seară nu doar că nu există Bosfor, ceea ce e de înțeles la Paris, dar nu va fi nici cină, ceea ce nu prea mai e de înțeles.

— Bine că președintele comitetului sponsorilor găzduiește întâlnirea și oferă prânzul.

— Crezi că va cumpăra de ocazie și Quai d'Orsay?

— I-am putea sugera. Măcar e prieten al Turciei și știe cum se face o primire!

Sediul întreprinderii acestuia avea, într-adevăr, cu ce să-i satisfacă și pe oaspeții cei mai pretențioși. Era o casă superbă, demnă de palatul Elysée aflat în apropiere, integrată cu multă finețe într-o arhitectură modernă și funcțională. Președintele manifestării „Timpul Turciei”, un om distins și totodată foarte influent, care făcea afaceri foarte bune în Turcia, nu ezitase să se ocupe de primire. Turcii știau c-o făcea cu binecuvântarea celor mai înalte autorități franceze și, după ce au depășit surpriza de a vedea o reuniune interguvernamentală „privatizată” într-o oarecare măsură, s-au mai liniștit.

Reuniunea începu în jurul orei 10, lăsându-le timp delegațiilor să se instaleze pe două rânduri de fotolii, la

masă rămânând doar șefii, tenorii și viorile întâi. Mai multe ministere de-o parte și de alta erau vizate, în orice caz pe hârtie, și niciunul nu trimisese mai puțin de trei reprezentanți. Gurile rele, dintre care Sinan și Ahmed nu făceau, bineînțeles, parte, spuneau că mărimea delegațiilor era invers proporțională cu interesul lor pentru proiect. Comisarii, adjuncții lor și responsabili de misiune, cei mai direct implicați în organizare, păreau în mod curios reduși la rolul de spectatori, mai ales în prima parte a reuniunii, în care se succedaseră discursurile oficiale și discuțiile convenite.

Lui Ahmed îi era cam greu să-și concentreze atenția asupra acestui asalt de vorbe alese și rățăcea cu privirea la asistență. Sabotorul sau vreunul din sbirii lui se afla oare printre ei? Nu era imposibil. Ba era chiar plauzibil, dat fiind că sabotorul voia, cu siguranță, să se afle la sursa informației, pentru a se ține la curent cu detaliile care de obicei nu ajung în rapoartele administrative. Aceste eforturi de deducție îi amintiră lui Ahmed întâlnirea neașteptată pe care o avusese la Istanbul înainte de a pleca.

Urmărirea bucătarului de pe Kybele eșuase. Poliția dispunea de identitatea lui, dar se dovedise repede că nu corespundea cu nimic și cu nimeni. Nici măcar fotografiile n-au ajutat la identificarea lui. Un adevărat djinn! Lui Ahmed nu-i prea venea să creadă că niciunul din membrii delegației prezente nu corespundea cu profilul otrăvitorului de pe vapor sau al sabotorului mașinii lui Sinan. Era oare cu putință, material vorbind, ca una și aceeași persoană să se afle în Germania pentru a sabota șasiul, pe o insulă grecească pentru a intoxica un echipaj întreg și, în fine, la Paris, la o reuniune oficială? Trebuia

oare imaginată o rețea de complicități la nivel european, hotărâtă să facă proiectul să eșueze?

Imediat ce părăsi corabia, Ahmed îl contactă pe consilier. Din motive de securitate, îi trimise un mesaj într-un limbaj codat: „Oamenii trag la galere. Djinn-ul rău produce mahmureală. Repet: djinn-ul rău produce mahmureală”. Răspunsul fusese limpede: „Farmacia de gardă e deschisă. Cereți Alka Seltzer”. Cum ajunse, Ahmed intră într-un local discret de pe Bosfor, care nu era altceva decât Biroul afacerilor externe din Istanbul. Un planton îl conduse într-o încăpere oarecare de mici dimensiuni, de unde ochii vizitatorului vedeau încă și mai bine privescerea somptuoasă. Dar și mai extraordinar i se păru personajul care îl aștepta: cam la 60 de ani și încărunit, cu burtă, aceasta fiind totuși singura rontunjime permisă la o vârstă ca a lui, masiv și pătrășos de-ai fi zis că era scos de un tăietor dintr-o carieră de piatră. Un tăietor destul de nepriceput, la urma urmei, dacă s-ar fi luat după cicatricea de pe fața lui scobită. În mod surprinzător, avea mâna stângă atrofiată, cu degetul mare și inelarul îndoite spre interiorul palmei, din care nu se vedeau decât degetul mic și arătătorul. Să fi fost vreo rană de război?

— Ce poftiți?

— Mi-ar trebui Alka Seltzer.

— Ar trebui să fiți cu băgare de seamă, djinn-ul rău produce mahmureală.

Și așa făcu Ahmed cunoștință cu Polat Alemdar, fostul as al serviciilor secrete, despre care auzise și el ca toată lumea, doar că nu știa dacă mai era în activitate. Polat Alemdar ascultase cu atenție raportul lui Ahmed, fără să-l întrerupă, și îi ceru să fie cu ochii-n patru și mai ales să

nu aibă nicio inițiativă. Ahmed nu fusese peste măsură de surprins să vadă că Siguranța Națională se amestecase în afacere. În schimb, era uimit că fusese ales un membru al Serviciului acțiune, care mai ieșise și la pensie. Un motiv în plus pentru a ține ochii deschiși, pe cel bun, pe cel rău, ba chiar și pe al treilea!

Așa cum un fotbalist francez caută să demaște trădătorul din vestiare, Ahmed începu să scruteze fețele participanților la comitet în speranța că avea să identifice „cârțița”. După ce luă pe toată lumea la rând, fu nevoit să admită că singurul care dădea semne de comportament neobișnuit era prietenul lui Sinan!

Sinan ofta ca o focă sau mai degrabă ca un urs nemulțumit că prada preferată îi scăpase: când foarte agitat, ca și cum mai avea puțin și sărea la gâtul vorbitorului, când aplecat și butonând telefonul mobil redus cu disperare la tăcere, abia își stăpânea indignarea care fierbea în el. Și nu tonul discursurilor de deschidere îl aducea în acea stare, acesta era un exercițiu obligat la care și el însuși fusese supus de atâtea ori, ci, dimpotrivă, deșertăciunea pe care se forțau din răspuțeri s-o ascundă, mai mult rău decât bine. La exact trei săptămâni până la lansarea oficială, ceea ce reieșea din aceste discursuri diplomatice era mai mult decât neliniștitor. Citise cu atenție procesul-verbal al reuniunii anterioare și era cât se poate de limpede că nimic nu avansase de atunci. „Timpul Turciei” nu era pregătit, iar ministerele păreau prea puțin mobilizate. Sinan a fost salvat de la explozie de gongul pauzei de cafea. Experiența îi dovedise în repetate rânduri că aceste momente de discuție pe culoar erau mult mai utile decât ședințele formale și urma să se prezinte la comisarul general francez pentru a încerca să înțeleagă motivele acestei apatii.

Laurent Darvieux nu era diplomat sau, mai bine zis, era o specie care părea să fi frecventat mai degrabă stadiioanele de rugby sau ringurile de box decât saloanele de la Quai d'Orsay. Și la categoria grea! Îmbinând umorul cu autoderiziunea, fără să-și piardă vreodată jovialitatea, era slobod la gură, ceea ce îi plăcu numaidecât lui Sinan.

— *Hoş geldiniz*, Sinan Bey, Ankara își face griji de v-a trimis degrabă printre noi?

Sinan îi răspunse:

— Avem totală încredere în dumneavoastră, dar suntem conștienți de dificultățile pe care le întâmpinați. Ceea ce nu înțeleg însă este de ce-ați avansat atât de puțin de la ultima reuniune. Mai avem trei săptămâni până la deschidere și luna mai pare să nu fi servit la nimic. A dispărut din calendarul francez?

— Nu știați? E drept, mi-ați spus că n-ați mai pus piciorul în Franța de treizeci de ani. Ei bine, da, luna mai e de-acum înainte asemenea zilei cu care începe: sărbătorim munca, dar nu muncim. Luna mai e înainte de toate luna punților*. Dupont a fost dintotdeauna în Franța numele de familie cel mai răspândit. Om foarte simplu, nu-i așa? În zilele noastre, aristocrația munci-toare s-ar numi mai degrabă Des Ponts du Mois de Mai**. Mult mai șic și foarte la modă. E ca și cum toți turcii și-ar lua numele dinastiei marilor viziri, Köprülü, pe care l-am putea traduce, să mă corectați dacă greșesc, „pontonier“.

— Exagerați, nu câteva zile de sărbătoare, chiar și cu podurile, paralizează țara.

* Joc de cuvinte între *pont* (pod, punte în fr.) și numele propriu *Dupont*. (N.t.)

** Podurile lui mai. (N. red.)

— Dar nu e tot! Există și săptămâna redusă de lucru! Dacă vă aranjați bine cu cele 35 de ore, vă puteți prelungi weekendurile în așa fel încât, abia încheiat unul, să și înceapă următorul. Iar dacă, prin miracol sau din neatenție, vă rămân câteva zile de lucru, contați pe greve și v-ați scos!

— Dar ce-mi spuneți nu se aplică la cadrele din cultură, ca dumneavoastră.

— Nu-mi spuneți! Nici nu vă închipuiți ce coșmar e pentru nefericiții aceștia. Să vă dau un exemplu: luna trecută, unul dintre colegii noștri turci a venit la sfârșitul săptămânii sperând cu naivitate să se întâlnească cu partenerii săi. Nimeni nu era disponibil. „Dar unde sunt? a întrebat el. Înțeleg că e vineri, doar n-or fi chiar cu toții la moschee! — Aproape, i-am răspuns, sunt cu toții la Cannes, Mecca cinematografiei.”

Sinan a râs cu poftă, dar tot n-a fost convins. Spera ca, bine odihniți, francezii să fie în stare să muncească cât doi pentru a recupera timpul pierdut. Să se fi lăsat ei influențați de turci și să facă totul pe ultima sută de metri?

Prima ședință de lucru s-a terminat la ora 13. Epuizați de această intrare din plin în subiect, care avusese ca efect principal să le confirme amploarea muncii care-i aștepta, membrii delegației ieșiră din sala de conferințe fără să fie rugați de două ori. Străbătând în același timp grădinile și secolele, au trecut de clădirile ultramoderne, concepute de Ricardo Bofill, în partea mai veche a sediului social, palatul lui V. Președintele director general obișnuia să-și primească aici oaspeții de marcă și avea o plăcere malițioasă când sublinia că strălucirea acestei bijuterii din secolul al XVIII-lea o întrecea pe cea a palatului vecin Elysée, de același fel și din aceeași epocă, dar

într-o stare evident mai puțin bună. Ajunși în vestibul, Sinan și Ahmed au fost impresionați de atmosfera de măreție și de simplitate care, după tradiția locuințelor bogate ale epocii, nu era decât un preludiu la uimirea pe care avea s-o declanșeze intrarea în saloanele de recepție. Urmându-l pe stăpânul locurilor, delegația a traversat cu mic, cu mare o vastă anticameră destinată odinioară vizitatorilor, dar și creditorilor și furnizorilor. Sinan a remarcat că panourile decorative prinse în lemnărie reprezentau cele patru elemente: aerul, pământul, focul și apa. Să li se permită invitaților care așteptau să-și delecteze ochii și mintea! Au trecut apoi într-un salon în piele care servea ocazional drept sufragerie, după cum le-a precizat gazda lor, care le-a spus că panourile din piele proveneau dintr-un mare paravan chinezesc, cu zece părți, de pe la mijlocul secolului al XVIII-lea, luminate de o splendidă lustră neo-Boulle din bronz șlefuit. Sinan și Ahmed erau vrăjiți de atâta rafinament și frumusețe, dovezi ale grandorii și puterii Franței din secolul al XVIII-lea. Și, pe când descria până în cele mai mici detalii superbe piese ale colecției de mobile și de tablouri și își mărturisea preferința netă pentru marele covor din anticamera de la primul etaj (provenind chiar din apartamentele regelui de la Versailles!), actualul proprietar al locurilor părea dintr-odată să coboare în linie dreaptă din foștii proprietari ai acestui loc aristocratic în care absolut nimic nu părea să se fi schimbat de două sute cincizeci de ani.

Sinan îi spuse lui Ahmed că avea exact aceeași impresie, ușor suprarrealistă, de a călători în timp, ca atunci când vizitase în urmă cu ani de zile muzeul unui ilustru compatriot de-al lor, Moïse de Camondo. Ce vis complet

nebunesc avusese acest colecționar născut la Constantinopol, care își dorise să recreeze cameră cu cameră un palat francez de secol al XVIII-lea în plin secol al XIX-lea!

În sufrageria cu pereții acoperiți de stucaturi, opt mese rotunde fuseseră așezate pe un covor mare Aubusson, pe fond maro. Tacâmuri din argint masiv și veselă... de Sèvres!

Neputându-se abține, Sinan îi șopti prietenului său:

— E singura greșeală de gust a acestui prânz.

Chintesență a rafinamentului francez, numele celebrei manufacturi era într-adevăr și cel al faimosului tratat care hotărâse distrugerea Imperiului Otoman, lucru care trecuse fără îndoială neobservat de organizatorii acestei superbe agape. Dar, pentru a le lua apărarea, după cum observase Ahmed, trebuia recunoscut că, la Lausanne, orașul tratatului următor, care consacrase victoria lui Atatürk și stabilise frontierele actuale ale Turciei, era o lipsă acută de porțelan.

La masa funcționarilor Ministerului Culturii, ambiția era în mod evident stânjenitoare. Nevorbind nicio altă limbă decât anatoliană, stupefiați de-a dreptul de atâta lux, ei s-ar fi mulțumit bucuroși cu un kebab și puțin *ayran* în Arondismentul al X-lea. Așa că răsuflară ușurați când îi văzură venind pe acești compatrioți cunosători într-ale artei franceze de a trăi. Ajuțați de comisarul francez, care se descurca destul de bine în turcă, Sinan și Ahmed au făcut-o pe tălmăcii și i-au orientat în arcalele meniului, care le propunea în mod providențial miel cu miere, pentru care toți mesenii au optat fără nicio ezitare. Sinan se întoarse spre vecinul lui, care ceruse discret o carafă uriașă de suc de portocale, demnă de Antalya, în locul sticlei de vin rămasă neatinsă, și-l întrebă:

— E prima dumneavoastră vizită în Franța, așa-i, Inan Bey? V-ați bucurat până acum de Paris, ați putut vizita vreo expoziție ori vreun muzeu de când ați venit?

Inan Bey îi răspunse ușor înțepat:

— Da, într-adevăr, e prima mea vizită la Paris. Din păcate, suntem aici pentru prea puțin timp și nu avem vreme să descoperim orașul. Dar am văzut totuși o mare expoziție a celui pictor american care făcea serigrafii cu kilometrul și fotografia întruna oamenii. Cu toată sinceritatea, mi s-a părut cam rebarbativ. Nu văd niciun interes în a reproduce la infinit aceleași fețe în culori diferite. Se cheamă *pop art*, fie, dar pentru mine e de-a dreptul artă decadentă. Nu sunt cu orice preț împotriva imaginilor, precum acești iconoclaști bizantini care au distrus reprezentările religioase de la Sfânta Sofia, dar ce poate fi creativ într-o reproducere la infinit a imaginilor surprinse cu un aparat de fotografiat?

Aprobându-și servil șeful, vecinul lui (încântat de propria-i perspicacitate) adăugă totuși că portretele lui Ségolène Royal erau foarte reușite! Întrebându-se pe care dintre celebritățile fotografiate de Warhol putuse s-o confunde funcționarul anatolian cu rivala perdantă a președintelui Sarkozy și abținându-și cu greu râsul nebunesc care-i bufnea, Sinan și Ahmed constataseră râsuflând ușurați că, preocupat cu degustarea excelentului vin de Saint-Emilion care le fusese servit, comisarul francez nu auzise, din fericire, nimic. Și când te gândești că avea să clădească un program cultural cu oameni ca aceștia! Cel mai jenat de la masa lor era de departe nefericitul reprezentant local al Ministerului Culturii, dar nu atât prin insipida imagine pe care o dădeau șefii lui de la Ankara, ci mai ales pentru că nu putea gusta în prezența lor

vinul de Saint-Emilion. Își bea sucul de portocale ca pe o poțiune amară, aruncând priviri de îndrăgostit refuzat la sticla care se golea inexorabil. Apreciind că schimbarea subiectului era mai mult decât urgentă pentru a se evita orice incident culturalo-diplomatic, Sinan se gândi să-și incite compatrioții pe tema absenței unei politici culturale demne de acest nume în Turcia, cu atât mai regretabilă, după părerea lui, cu cât mai peste tot în Europa începea să fie luată în considerare emergența unei scene culturale de mare calitate la Istanbul. La capătul răbdării, avu foarte repede impresia că nu vorbea tocmai aceeași limbă cu colegii săi din Bosfor. Descoperind amploarea inculturii lor, se întrebă dacă până la urmă nu cumva fuseseră trimiși la Paris pur și simplu ca să torpileze proiectul! Aveau ei conștiința importanței manifestării care urma să aibă loc? A impactului pozitiv pe care îl putea produce asupra imaginii Turciei?

De-a lungul conversației, Sinan înțelese că acești descendenți ai tigrilor anatolieni, născuți la Kayseri, unde crescuseră înainte de a îmbrățișa cariere politice foarte oportuniste în sânul partidului care avea vântul la pupă, AKP, nu posedau pur și simplu cunoștințele necesare pentru posturile pe care le ocupau. Promovați la rang de directori de departamente la ultima remaniere ministerială, nu se distingeau nici prin curiozitate, nici prin deschidere spirituală. Nu vorbeau nicio limbă străină, erau la fel de gri precum costumele lor și nu beau decât suc de portocale! Ce puteau ei să aibă în comun cu turcii educați *à la française*?

Lui Sinan i se păru dintr-odată că un ocean întreg îl despărțea de această lume anatoliană, în care aparatnicii erau, una peste alta, niște țărani prost cizelați. Era atât de

straniu să-i vezi apărând ideea Europei fără să-i cunoască măcar istoria și fără ca aceasta să-i fi interesat vreodată cu adevărat! Totul se pretrecea ca și cum, în ignoranța lor crasă, greșiseră direcția, confundând Europa cu China uigurilor, după cum o luaseră pe Marilyn Monroe drept Ségolène Royal! Din fericire, trimișii turci ai Ministerului Afacerilor Externe aveau o viziune clară și distinctă despre Europa, chit că nu scoteau alt cuvânt din gură.

Reuniunea se relua pe la mijlocul după-amiezii. Însă, pe când efectul euforizant al vinului Saint-Emilion se făcea simțit de partea franceză, unde erau afișate zâmbete largi (imitate de Ahmed și de Sinan, care cedaseră și ei, în cele din urmă, savorii încântătoare a viței nobile), sucul de portocale părea să fi avut efectul invers asupra delegației din Turcia, care deschisese și mai mult ostilitățile. Se terminase cu discursurile sfârșitoare din timpul dimineții despre prietenia seculară dintre Franța și Turcia! Nimic nu era pus la punct, tună reprezentantul delegației venite de la Ankara, nici proiectele, nici bugetele, nici echipele. Cât despre slabele efective strânse cu greu de Franța — cinci persoane cu totul, pe când ei puseseră deja la dispoziție vreo 40 — de cine-și băteau joc? Aveau ei impresia că se putea pregăti serios un eveniment de o asemenea anvergură cu un personal atât de puțin numeros? Agentul ministerului, plin de vervă, își continuă diatriba și critică apoi violent inconsecvența partenerilor francezi, care îl ascultau oarecum jenați cum se mira că marea expoziție despre Troia prevăzută la Vilette tocmai fusese anulată fără să se înțeleagă prea bine de ce.

„Expoziția despre Troia nu va avea loc!” tună el, denunțând avântul președintelui de la Vilette care, după ce se dusesse triumfător la Ankara și la Istanbul pentru a vesti

organizarea acestui mare eveniment, anunța acum că renunța pe motiv că bugetul instituției lui fusese redus. O justificare cu atât mai puțin credibilă cu cât toți cei de la masă știau că, încântate de ocazia care li se oferise pe tavă pentru a înainta într-un mod subliminal dosarul de aderare la Uniunea Europeană (cine credea că Troia se află în Asia?), cele mai înalte instanțe ale guvernului turc veniseră cu suficient de mulți bani pentru a transforma evenimentul într-un mare succes popular. Ce se întâmplase oare pentru ca directorul, care adora totuși arheologia, să renunțe la un proiect la care ținea în mod special? Fusese amenințat de comunitățile grecești și cipriote?

Sinan, care găsea scuza lipsei de bani destul de puțin convingătoare, continuă atunci evocând afrontul recent adus țării sale de sindicatul național al editurilor. Deși organizatorii promisese că, după Germania, care invitasese Turcia la Târgul de carte de la Frankfurt cu un an în urmă, îi vor face o invitație de onoare Turciei pentru Salonul de carte de la Paris, în cele din urmă, dăduseră înapoi. Cine avea să ia locul Turciei? Nimeni. O să se mulțumească cu sărbătorirea a 30 de ani de editare franceză.

„Ce idee formidabilă să se auto-sărbătorească astfel!” spuse cu ironie Sinan. Cel puțin salonul va fi în concordanță cu nombrilismul care a cuprins literatura franceză fagocitată de o autoficțiune pe cât de plictisitoare, pe atât de narcisistă! În ciuda tuturor eforturilor, partea franceză nu reușea să convingă delegația turcă de faptul că această decizie aparținea numai și numai sindicatului editurilor. Și propunerea pe care o făcuse Ministerul Culturii de a consacra un spațiu special literaturii turce îi enerva încă și mai tare pe turci, care amenințau, nici mai mult, nici mai puțin, că vor ieși din sală.

„Dar ce-am făcut de merităm un astfel de tratament?” se înfuriau ei. „Ne disprețuiți atât de mult literatura încât considerați că nu merită să fie prezentată la Paris?” Decizia aceasta era cu atât mai puțin de înțeles cu cât literatura turcă, sprijinită din plin de succesul noului său Premiu Nobel, Orhan Pamuk, suscita de ceva vreme o adevărată curiozitate în Franța, în timp ce turcii alegeau cărțile traduse din franceză. „Nu-i interesa pe editorii francezi această piață promițătoare?” se minună prefăcut Sinan, convins intim că decizia de a-i boicota țara era politică. Fără îndoială că editorii, dezamăgiți de invitația Israelului din anul precedent, precum și de numeroasele controverse care se iscaseră, preferaseră să evite alte eventuale riscuri...

Singura notă pozitivă în proasta dispoziție înconjurătoare a fost dată de comisarii francezi, care au luat cuvântul la sfârșitul reuniunii pentru a spune că, spre marea lor uimire, principalii operatori culturali parizieni, precum și colectivitățile locale pe care le consultaseră într-un pelerinaj prin diferite regiuni ale Franței manifestaseră un entuziasm autentic când proiectul le fusese prezentat. „Turcia îi interesează pe francezi”, au explicat ei auditoriului ușurat să audă, în sfârșit, o veste bună. Căci delegația turcă înțelesese că „Timpul Turciei” nu era mai dorit în Franța decât în propria țară. Mai rău, risca să creeze numeroase neplăceri și să provoace nenumărate decepții, ba poate chiar să provoace incidente diplomatice cu urmări imprevizibile...

„Ce ghinion totuși! Până și calendarul electoral e împotriva noastră!” își zicea Sinan părăsind întâlnirea cu un gust amar. În plină campanie între primul și al doilea tur al alegerilor europene, unii oameni politici

francezi se dedau efectiv la unul din jocurile lor preferate: instrumentalizarea Turciei, țară numai bună să trezească fantasmеle unei părți consecvente a populației. Sigur, nu existase până în acel moment vreun derapaj considerabil — în afara obișnuitelor elucubrații ale „agitatului din boschete”^{*} care era gata pentru Cruciada a IX-a —, dar Sinan avea o presimțire rea. Cunoștea prea bine suspiciunea extremă a compatrioților săi, care n-ar pierde nici cea mai mică ocazie să critice guvernul francez, și se temea de ireparabil. Întâlnirea dintre președintele german și cel francez din 11 mai anul trecut și declarațiile lor comune — Uniunea Europeană are nevoie de frontiere, o lărgire nelimitată nu e posibilă, totul încheindu-se cu necesitatea Europei de a-și asuma valorile și identitatea (a se înțelege creștină) — nu rămăseseră neobservate la Ankara. Pe scurt, Sinan nu spera decât un singur lucru: alegerile să se termine cât mai repede și lansarea „Operațiunii Serüven” să poată avea loc în cele din urmă.

La 12 iunie, ziua rezultatelor, când se anunțase fără prea mari surprize victoria verzilor și a partidelor identitare, care făcuseră un salt uriaș în raport cu ultimul scrutin, Sinan crezu că putea să răsuflă ușurat. „Timpul Turciei” trebuia să înceapă în câteva zile, comisarii și echipele lor munceau pe rupe pentru punerea la punct a marilor manifestări de deschidere. Totul mergea bine, chiar dacă banii de la turci nu ajunseseră încă, în momentul în care catastrofa atât de mult temută sosi sub forma unei telegrame la 17 iunie la Ambasada Turciei, care cerea chemarea la ordin a celor doi diplomați. După

* „L'agité du bocage” (în fr.) este porecla dată de săptămânalul satiric francez *Le Canard enchaîné* politicianului Philippe de Villiers, contracandidat al lui Nicolas Sarkozy la președinția Franței. (N.t.).

ce vorbiră pe telefonul mobil cu consilierul ministrului, Sinan se duse la Ahmed, care îl aștepta în holul hotelului Concorde Saint-Lazare și îi arătă știrea de pe prima pagină din *Le Monde*, ziar care titra pe 18 iunie: „Timpul Turciei în Franța nu e sigur. Ankara amenință să anuleze totul“. Un șofer îi aștepta deja pentru a-i conduce neînțâriat la ambasador.

Capitolul 7

Războiul zaharicalelor nu va avea loc

După un zbor agitat de numeroase turbulențe, Sinan și Ahmed răsuflară ușurați la coborârea din avionul aglomerat, care îi readuse în țara lor natală. Evitând traficul rutier tot atât de dens ca de obicei, ajunseră până la debarcader, unde îi aștepta agentul ministrului la bordul vedetei rapide care urma să-i ducă la palatul *Çırağan*. Căpitanul, care avea ordin clar să nu se mocăie pe drum, a tăiat-o în mare viteză prin Bosforul clocotitor, în vreme ce pasagerii se loveau de balustradă în căutarea unui echilibru precar. Vântul se iuțea, o furtună se anunța și apa părea să se dizolve în cerul saturat de lumină ca o acuarelă de William Turner. În acest timp, chipul lui Ahmed se făcuse galben-galben, spre marea consternare a prietenului său, care încerca din răspuțeri să-și ascundă satisfacția. Pentru că lui Sinan îi plăceau furtunile, nu doar să le vadă de pe coastă, ci să le trăiască, la fel ca pictorul englez, care se lăsa legat de catargul navelor pentru

a picta furtunile și marea dezlănțuită. Întorcându-se pe punte, recită cu toată forța începutul *Cânturilor lui Maldoror* („Bătrâne ocean, ești un albastru imens legat de trupul pământului“)* sub privirea panicată a agentului de la minister, lipit de balustradă ca o scoică de stâncă. Douăzeci de minute mai târziu, uzi flească, dar răcoriți pentru toată ziua, acostau pe plaja palatului Çırağan.

În acest timp, nu departe de acolo, într-o cafenea din cartierul foarte șic Bebek, Enver Bey, un coleg de la minister, aștepta vizibil enervat. Se uita întruna la ceas, bătea agitat cu degetele în masă, lucru care îi trăda nervozitatea. Minutele treceau și nu avea să fie la timp la palatul Çırağan pentru reuniune, dar era imposibil să contramandeze întâlnirea cu un fost ambasador ieșit la pensie preocupat de afacerea Ergenekon, care stârnise în opinia publică o confuzie cum nu se poate mai mare.

Într-adevăr, de câteva săptămâni, presa anunța în fiecare zi arestări de generali, diplomați și alți înalți funcționari bănuți că ar aparține unei rețele secrete, care viza destabilizarea guvernului. După vreo douăzeci de minute, fostul ambasador ajunsese, îl bătu pe umăr pe Enver Bey, îi făcu un semn misterios cu degetele, în timp ce interlocutorul se ridică și sărută mâna bătrânului.

El îi șopti lui Enver:

— Afacerea noastră e pe punctul de a se rezolva. A trecut mai mult de o lună de când acționez pe lângă agenții și consilierii prim-ministrului pentru a pune capăt acestei ridicole și periculoase întreprinderi. Oaia moartă nu se mai teme de lup, iar, în această după-amiază, marea reuniune ar trebui, în mod firesc, să se încheie cu îngroparea Operațiunii Serüven.

* Comte de Lautréamont, „Les Chants de Maldoror“. (N. red.)

La auzul acestor cuvinte, fața lui Enver Bey se luminează dintr-odată. Știa el bine că putea să conteze pe fidelitatea fratelui său mai mare, de-al cărui sprijin neclintit se asigurase de-a lungul anilor, de la câte servicii și lingușiri îi adusese. În timp ce-i detesta pe congenerii săi, fiind rivali în putere, Enver Bey îi frecventa mai mult pe diplomații bătrâni. Influența lor binevoitoare era, cel puțin așa credea, un atu nu tocmai de neglijat în avansarea sa. Dispus mereu să rezolve nevoile de joasă speță ale unora și altora, descoperise repede că servilismul era una dintre metodele cele mai eficiente pentru a urca treptele, ceea ce și făcuse, punând la punct cu un zel nemaiauzit micile afaceri private ale superiorilor lui ierarhici care nu priveau nici de departe chestiunile publice.

De la bun început nu apreciasse Operațiunea Serüven; ea nu avea ce să aducă bun nici țării, nici carierei sale. Și nu fusese nevoit să se chinuie ca să scrie o notă foarte negativă care să ajungă la minister, insistând asupra investiției uriașe de resurse umane și financiare pe care o presupunea și asupra slabului ecou politic pe care l-ar putea avea. De îndată ce nota a fost gata, ambasadorul a încredințat-o rețelelor și așa a ajuns la Marele Vizir. Dacă, după această scrisoare, el hotărâra totuși să-și dea acordul pentru continuarea „Operațiunii Serüven“, n-ar mai fi fost vina lui Enver Bey. Terorizat de gândul că o inițiativă nefericită cât de mică ar putea declanșa furia superiorilor lui și i-ar da o lovitură fatală prețioasei sale cariere, ridicase la gradul de principiu absolut principiul precauției și hotărâse odată pentru totdeauna să nu perceapă realul decât pur administrativ. Izgonind imaginația și creativitatea din vocabularul său, se gândea numai la avansare și la ierarhie, iar, la nevoie, putea oricând conta pe Enver Bey pentru a ucide proiectul în fașă.

Funcționarul zelos își luă rămas-bun de la bătrânul ambasador și, cu un zâmbet palid, opri un taxi care îl duse la palatul *Çırağan*. Un sfert de oră mai târziu, taxiul îl lăsa pe peronul faimosului palat. După ce se așeză la masa uriașă în formă de U, își salută superiorii ierarhici și se mulțumi cu un salut rece față de Sinan și Ahmed, pe care-i destesta cordial în calitate de colegi aparținând aceleiași clase de vârstă ca el. Numeroși diplomați, reprezentanți ai Ministerului Culturii, dar mai ales ai securității teritoriului și parlamentari așteptau cu răbdare sosirea prim-ministrului și se prefăceau că revedeau dosarul. Trecură mai bine de zece minute până când Sultanul își făcu apariția în sală, urmat de un cotergiu interminabil. Avea fața crispată, o atitudine rigidă și nu părea deloc dispus să-și petreacă toată după-amiaza discutând despre „Timpul Turciei”.

Luând cuvântul fără preliminarilor și fără protocol, el își exprimă pe loc nemulțumirea. Era furios și ținea ca toată lumea să priceapă bine acest lucru. Nu-l prevenise nimeni de amploarea unei manifestări care fusese hotărâtă pe la spatele lui de serviciile Ministerului de Afaceri Externe fără ca el să fie consultat vreodată în privința oportunității ei. Mulțumiți că pasaseră problema la Afacerile Externe, agenții serviciilor secrete plecaseră privirea și nu scoteau o vorbă.

El urlă:

— De când mă luați drept casă de bani? Mi s-a vorbit de zilele Turciei în Franța, dar n-a fost niciodată vorba de nouă luni de manifestări continue! Nouă luni e mult, foarte mult, după cum știu și femeile însărcinate, costă enorm. Și-apoi, este într-adevăr oportună? După cum se spune pe la noi: viitorul seamănă cu o femeie însărcinată,

dar cine știe ce-o să aducă ea pe lume? Ce avantaj politic poate avea o astfel de inițiativă? Nu știți că am de-a face cu o opinie publică turcă din ce în ce mai eurosceptică și indignată clar de poziția Franței în chestiunea aderării? De ce credeți că multiplicați contactele cu Rusia și cu Asia? Trebuie să arătăm neapărat că Turcia este o țară mare, care poate foarte bine să iasă la liman și fără Europa și să-și construiască viitorul cu alte puteri! Dacă Franța și Europa nu ne vor, ei bine, nici noi nu le vrem pe ele, ne vor pierde pentru totdeauna.

Liniștit și mândru în același timp că prim-ministrul își însușise complet nota lui, care trebuia să pecetluiască moartea apropiată a „Operațiunii Serüven“, Enver Bey îi sorbea cuvintele ca pe nectar. În tăcerea de mormânt care urmasese acestei explozii de furie, negociatorul-șef luă cuvântul:

— Cu tot respectul pe care vi-l port, domnule prim-ministru, dacă anulați operațiunea „Timpul Turciei“, veți compromite puternic șansele noastre de a ne integra cândva în Uniunea Europeană. Acest eveniment este o oportunitate formidabilă de a face mai bine cunoscută Turcia în Europa și de a combate prejudecățile care ne întunecă imaginea. E o șansă unică. Dacă nu profităm de ea, nu vom fi niciodată credibili. De la Expoziția Universală din 1867, n-am mai avut o așa de frumoasă ocazie de a ne promova țara. Am putea în sfârșit să le arătăm Franței și Europei întregi dezvoltarea Turciei, dinamismul și energia ei formidabilă.

Săgeata țâșnise foarte repede și își atinsese ținta drept în inimă. Naționaliștii reacționară imediat cu sloganuri împotriva forțelor liberale care erau în sală. Enver Bey urmărea scena cu satisfacția celui care trăgea sforile,

convins că prim-ministrul avea să ia din nou cuvântul ca să anunțe pur și simplu anularea „Operațiunii Serüven“, când acesta din urmă, agasat de acest contratimp și decis în mod evident să nu mai piardă timpul cu acest lucru, spuse doar atât:

— Să știți că sunt cât se poate de sceptic în privința operațiunii. Cu toate acestea, nu doresc să mă pronunț atâta vreme cât nu voi fi evaluat cu mare atenție situația și pentru acest lucru am nevoie de puțin timp. Îi convoc deci pe toți participanții prezenți chiar aici peste trei zile la aceeași oră.

Încântat, Enver Bey urmări cu privirea roiul negru și zumzăitor al consilierilor care-l escortau pe prim-ministru în mica sală alăturată, unde avea să susțină o scurtă conferință de presă al cărei conținut o să lase să se întrevadă anularea iminentă a „Timpului Turciei“ în Franța. Imediat după aceea, șeful protocolului va declara sesiunea închisă, anunțând cu voce monotonă că cina de colectare de fonduri de la marii bogătași turci prevăzută pentru acea seară fusese anulată de președintele republicii. Or, de această seară organizată pentru sponsorii turci depindea o mare parte din finanțarea operațiunii... Deși făcuse totul pentru a fi cât mai discret cu putință, ca de obicei, Enver Bey nu putuse să păcălească perspicacitatea lui Sinan. Când îi surprinse privirea strălucind de fericire, înțelese că și acesta se număra printre activiștii care lucrau din umbră la sabotarea „Operațiunii Serüven“. Dar ce rang ocupa el în misterioasa organizație? Dacă lupii gri erau implicați, așa cum începea să bănuiască Sinan, Enver Bey era doar un pui de lup sau vreunul din șefii haitei? În orice caz, el și prietenii lui din familia canide păreau să fi câștigat o primă partidă.

Destul de necăjiți, Ahmed și Sinan părăsiră palatul Çırağan în mijlocul unei zarve de nedescris. Chelnerii înnebuniți alergau în toate direcțiile. Primiseră în timpul ședinței ordinul să încarce în două camioane uriașe vesela, mesele și suporturile pe care le aranjaseră toată ziua pentru primirea președintelui republicii și a marilor familii turce.

Nahil, acele sculpturi florale otomane nelipsite de la o sărbătoare turcă precum aceasta, dispărură ca prin farmec, în vreme ce, în mijlocul acestei debandade, palatul Çırağan cu Bosforul la babord semăna nici mai mult, nici mai puțin cu un vapor gata să se scufunde sub un val uriaș.

După ce se refugiară într-o cafenea din cartier, Sinan și Ahmed începură numaidecât să clădească o strategie eficientă pentru a salva „operațiunea”. Aveau la dispoziție trei zile pentru a-l face pe Sultan să-și schimbe părerea și să-l convingă de necesitatea absolută a menținerii acesteia. În acest timp și înainte de toate, ar trebui să-l neutralizeze pe Enver Bey, căci bănuiau din ce în ce mai mult că juca un rol important în acest dezastru, și să-și activeze propriile rețele.

Ca să nu piardă timp, Sinan și Ahmed hotărâră să treacă imediat la treabă. Sinan își asumă faza A a planului pentru că el cunoștea viciile ascunse ale micului funcționar zelos și știa că se ducea regulat la „fete” (ba mai mult, dacă existau afinități) în cartierul Galata. Decise așadar să meargă la fața locului și să identifice bordelul din care Enver Bey își făcuse bârlog și îl găsi cu ușurință pentru că acesta era cunoscut în cartier drept lupul alb.

Era o casă sumbră și lugubră, cu zidurile îmbibate de umezeală. După ce îi arătă portarului fotografia lui Enver

Bey și îi puse o sută de lire turcești în mâna avidă care se întindea spre el, Sinan urcă discret până la etajul al treilea și o luă de-a lungul coridorului. Ajuns în fața camerei, auzi niște grohăituri întrerupte de respirații specifice, care duceau cu gândul la un vier întărit și la un câine fără suflu sau, mai bine zis, la câinele care face porcării. Așteptă ca zgomotul să crească în intensitate și deschise ușor ușa cu un șperaclu. Clic-clac, îl fotografie numai-decât pe Enver Bey, căzut într-o poziție de supunere la picioarele unei creaturi hibride, pe jumătate camionagiu, pe jumătate dansatoare braziliană, care părea să fie unul din acei transsexuali crescuți în localurile specializate din cartierul stadionului Beşiktaş. Cuplul, în plină desfătare, nu-și dădu seama de nimic, iar Sinan reveni la Ahmed, care stătea de pază în stradă spunându-și că ar fi trebuit să se prefacă homosexual ca să treacă neobservat. Luându-și picioarele la spinare, cei doi tovarăși se gândeau deja cu satisfacție la mutra pe care avea s-o facă Enver Bey când va primi fotografiile, precum și la cele câteva cuvinte de felicitare pentru bravurile lui, cu promisiunea de a le face publicitatea cuvenită peste tot în minister dacă-și continua manevrele.

A doua zi, cei doi prieteni se despărțiră pentru a acționa fiecare în rețeaua lui. Sinan o șterse la clubul de pe lângă Saint-Joseph de la Moda, pe malul asiatic, iar Ahmed obținu o întâlnire cu președintele Fundației Galatasaray, un om de afaceri putred de bogat, care făcuse avere în domeniul microbuzului, autovehicul absolut necesar pentru deplasarea în stil turcesc.

Președintele îi spuse:

— Dragă Ahmed, îmi face o deosebită plăcere să ne revedem. Să vorbim despre afacerea care te preocupă, apoi

am să te rețin la masa noastră anuală, faimosul *pilav* de care îmi imaginez că trebuie să-ți fie mare dor, ca oricărui absolvent al școlii noastre care se respectă. Te aștept, așadar, la ora 18.

Forța rețelei. Pe ea contau absolvenții de la Galatasaray pentru a-și croi un drum în viață și a înfrunta dificultățile existenței, dar și pe excelența învățământului din această universitate. Un prieten francez răsese într-o zi de Ahmed pentru fidelitatea față de asociație și de ritualurile unei alte vârste, precum *pilav*, nesfârșitele zaiafeturi anuale la care foștii absolvenți din ce în ce mai vârstnici se sărbătoreau ei înșiși, după un protocol imuabil, în numele virtuților tinereții, educației și, desigur, ale republicii.

Acest prieten elenist comentase:

— Voi întrețineți legături care-mi aduc aminte de războinicii spartani, ale căror mese comune contribuiau la întărirea spiritului de sacrificiu pentru tovarășii lor și pentru patrie. Zaiafeturile voastre nu sunt departe de aceste *sisitie* și nu m-ar mira deloc dacă i-ați coopta pe participanți aruncând cocoloașe de pâine într-un vas! Sigur, legați de această prietenie, pe care n-aș considera-o neapărat „specială”, care totuși e foarte deosebită, mi se pare că asociația voastră *eski dostlar* depășește simpla asociere de foști elevi. Tu, care ești „parte a ei”, spune-mi ce e, „o confrerie”, „o fraternitate” sau mai degrabă „o mafie”?

Ahmed își cunoștea prea bine prietenul pentru a reacționa la sarcasmul lui. Îi răspunse simplu, cu un zâmbet enigmatic:

— Nimic din toate astea, bineînțeles. Nu e nici un grup de fanatici religioși, nici o lojă masonică și cu atât mai puțin o asociație de răufăcători. Dar e, fără îndoială, câte puțin din fiecare...

Îeșind de la Pera Palace spre sfârșitul după-amiezii, Ahmed făcu eforturi să nu vadă clădirea televiziunii naționale, una dintre mult prea numeroasele veruci arhitecturale care încercau, din fericire fără prea mult succes, să desfigureze cartierul. Trecu repede prin fața Muzeului Pera, vechi palat restaurat pentru a deschide publicului larg colecțiile președintelui fundației, dorindu-i acestuia să reușească în cele din urmă să realizeze proiectul de centru cultural, încredințat lui Frank Gehry și prevăzând distrugerea structurii multicolore ridicate în cinstea audiovizualului turc. Ahmed o luă prin pasajul de sub un turn de birouri de sticlă neagră încă și mai hidos. Urâtenia trebuie să fi fost singurul motiv pentru care nu i se găsisese alt nume decât *Oda Kule*, turn cu birouri.

Din fericire, răsplata lui se afla la capătul tunelului, când el ajunsese, câteva zeci de metri mai departe, pe bulevardul Istiklal, presărat cu numeroase clădiri în stil *Art nouveau*, care stăteau mărturie înfloririi Istanbulului înainte de Primul Război Mondial. Era ca și când capitala ar fi prosperat din decadența imperiului Otoman, asemenea Vienei la sfârșitul Imperiului Habsburgilor. După alți câțiva pași, se opri în fața impunătoarelor garduri ale Liceului Galatasaray, care îi făceau și astăzi inima să bată ca-n prima zi de școală. Ahmed ajunsese devreme și se tot plimbă pe Istiklal dând din umeri pentru a-și face loc pe această autostradă pentru pietoni. După câte știa el, era singura mare arteră din metropolele lumii unde trecătorii se înghesuiau fără animozități, dând la o parte pe unul, împingând pe altul cu afecțiune, așa cum fac dansatorii într-o discotecă. Cei mai grăbiți o luau pe mijloc, printre șinele de tramvai. Ceilalți se afundau în baia de mulțime, înaintând după voia talazului omenesc și ocolind

cu pricepere obstacolele. Dar ceea ce-l fascinase mai cu seamă pe Ahmed, după ce învățase cum să se miște pe ceea ce avea să devină axa inevitabilă a plimbărilor sale din studenție, era că, oricare ar fi fost sensul mersului, aveai mereu impresia că ești contra curentului.

Ahmed intră pe poarta principală aflată în dreapta gardului, iar portarul, simțind un adevărat fost absolvent, îl lăsa să intre fără să crâcnească. El traversă prima curte unde tronau efigiile sultanilor și cea a primului dintre turci, apoi, pe a doua și pătrunse în holul mare, unde se aflau toate portretele absolvenților de la Galatasaray căzuți pe front în Primul și al Doilea Război Mondial (nu erau toți în aceeași tabără). După ce urcă treptele scării impunătoare, Ahmed o luă pe culoarul cel lung, cu pardoseală în carouri negre, gri și galbene de Marsilia care ducea la biblioteca unde era așteptat de președinte. Discuția lor între patru ochi dură o jumătate de oră, timp în care Ahmed și-a concentrat toată energia spre a-l convinge pe cel mai în vârstă decât el de necesitatea de a face orice-i stătea în putință pentru ca autoritățile cele mai înalte ale statului să nu anuleze operațiunea. „Bazează-te pe mine“, îi spuse președintele, înainte de a-l pofti pe Ahmed să-l urmeze în sala de festivități, unde avea să înceapă petrecerea.

Invitații în smoking și soțiile lor îmbrăcate cu rochii foarte elegante de seară își căutau numele pe șevalete și se așezau la mesele mari și bogat înflorate. Era amuzant de observat că, deși Turcia era o țară foarte tânără, cu jumătate din populație sub 25 de ani, după cum îi plăcea lui Ahmed să le amintească interlocutorilor săi europeni, media de vârstă a *pilav*-ului atingeza șaiszeci și cinci de ani îndesați. Era registrul combatanților de altădată; foștilor

absolvenți nimic nu le plăcea mai mult decât să-și petreacă seara amintindu-și clasele de liceu, toba care îi trezea dimineața, directorul de studii care era francez, profesorii dragi și prietenii strânse pe care le legaseră... Toți, de la primul la ultimul, păreau să fi reușit în viață. Diplomați, oameni de afaceri, oameni politici... Ahmed n-ar fi putut să viseze mai mult, acum sau niciodată era momentul să ceară ajutorul de care avea nevoie pentru „Timpul Turciei”. Președintele îl așezase, de altfel, la una dintre mesele cele mai influente ale serii, având, de-o parte, un consilier intim al președintelui republicii, iar, de cealaltă, pe văduva unui fost ambasador al Turciei în Franța, care deveni repede aliata sa cea mai bună și-și petrecu seara predicând de la o masă la alta sprijinul necondiționat pentru menținerea operațiunii. După ore în șir de vorbit cu foști colegi euforici, diplomatul plecă de la *pilav* epuizat, dar încrezător în ce avea să urmeze.

Ahmed avu o scurtă conversație telefonică cu Sinan, care nu pierduse nici el timpul, și-i povesti de întâlnirea pe care o avusese cu Murad Bey la Clubul prietenilor școlii de la Saint-Joseph, altă confrerie foarte influentă.

Educat la călugării de la Saint-Joseph, Murad Bey era unul din oamenii cei mai puternici ai țării și ocupa de puțină vreme funcția de președinte al Camerei de Comerț de la Istanbul. El intrase în AKP încă de la înființarea lui și se spunea că era foarte apropiat de Sultan și de Marele lui Vizir. Curios și inteligent, acest om era uneori derutant, ba chiar neliniștitor, cu îndelungatele lui momente de tăcere și cu privirea-i devoratoare. Nu avu nevoie decât de câteva minute de discuție pentru a înțelege că „Timpul Turciei” era propice afacerilor și le oferea întreprinderilor turce ocazia unică de a-și face

calitățile cunoscute în Franța. Ca pragmatic pur, Murad Bey nu putea să fie decât favorabil menținerii unui astfel de eveniment și îl asigură pe Sinan că avea să vorbească sus despre acest lucru. El a promis să acționeze cât mai repede cu putință și să-l informeze pe Sinan despre rezultate. Urma, de altfel, să se întâlnească cu Marele Vizir chiar în acea seară...

Sinan primise și un mesaj laconic de la Enver Bey, care îl anunța că fusese solicitat pentru un alt dosar urgent și că nu mai putea să-l urmărească pe cel al „Operațiunii Serüven”. Climatul se schimba, devenea mai favorabil. Enver Bey părea neutralizat, iar contactele lui Sinan și ale lui Ahmed din cursul zilei lăsau să se întrevadă că Marele Vizir putea încă să-și schimbe părerea.

A doua zi dimineată, Sinan nu se arătă la micul dejun. Ahmed nu-și făcu griji peste măsură și urcă la el în cameră pentru a începe redactarea argumentației care trebuia să ajungă la Marele Vizir. Acesta citea puțin și trebuia convins în cel mult o pagină recto-verso. Era un exercițiu de stil cu care Ahmed era obișnuit, dar i-ar fi plăcut să cunoască și opinia lui Sinan, al cărui condei se adevărase deseori complementar cu al său. După o primă ciornă, nici urmă de Sinan, al cărui telefon mobil rămânea cu încăpățănare mut. Ahmed dădu câteva telefoane ca să afle unde era. Fusese văzut la Saint-Joseph, dar i se pierduse urma în seara de dinainte la debarcaderul de la Moda.

„După ce m-a sunat, văzând că cerul se însenina, pesemne că n-a rezistat chemării mării”, își zise Ahmed, aducându-și aminte că o naiadă îi dăduse cheile vilei sale de la Burgazada, una dintre insulele Princes, care se afla la mai puțin de o oră de mers cu vaporul de Istanbul. Ne-maiputând să aștepte, plecă să se întâlnească cu persoana

care avea să remită nota chiar Marelui Vizir. Seara, după ce-și îndeplini misiunea, din ce în ce mai neliniștit, se plimbă la întâmplare pe străzile din cartierul Beyoğlu, mai mult pentru a-și astâmpăra neliniștea decât pentru a-și căuta prietenul care nu dădea niciun semn de viață. Dar nici de moarte, desigur, însă trebuia să se liniștească? Până și linia telefonică securizată a lui „Rambo” Polat suna în gol. Festa jucată lui Enver să se fi întors oare acum împotriva lui Sinan, reținut în brațele sirenei lui pe insulă, ca Ulise de Calipso? Ahmed se întoarce la hotel disperat de neputința lui, dar hotărât să răscolească și marea, și pământul ca să-l găsească pe Sinan dacă acesta nu apărea până a doua zi dimineața.

După o noapte cumplită, Ahmed era în aceeași stare când intră de dimineață în sala de mese de la Pera Palace, aproape pustie la acea oră matinală, în afară de o siluetă masivă și aparent înfometată, care acționa cu metodă la o masă plină de mâncare.

— Sinan!

Era chiar el, foarte bronzat, zâmbitor, cu barba nerasă de două zile și cămașa șifonată pe jumătate ieșită din pantaloni, dar sclipind de energie.

— De-abia am ajuns, dar mi-era așa de foame că n-am mai urcat să mă schimb.

Ahmed începu să-l scruteze cu o privire severă și bănuitoare:

— Burgazada?

Sinan îi dădu de înțeles din priviri și prin gesturi că nu.

— O altă insulă, cu un singur locuitor, dacă pricepi ce vreau să spun. Dar nu aici. Îți explic după ce termin de mâncat.

Sinan luase așadar vaporul, dar nu pentru o croazieră de agrement.

— Întâmplarea a făcut ca unul dintre foștii mei colegi, azi la Siguranța internă, dar de un alt gen decât cei pe care-i știm de obicei, m-a pus în gardă cu privire la riscurile pe care le avem de înfruntat cu diaspora turcă din Franța. Cred că are dreptate. Noi plecăm de la premisa că aceasta n-are nimic mai bun de făcut decât să participe la „Timpul Turciei”, mândră să ducă sus culorile țării, dar nu toți sunt așa.

Și uite-așa se trezi Sinan îmbarcat, la propriu și la figurat, pentru o conversație secretă cu șeful unei comunități ai cărei reprezentanți trebuiau liniștiți în privința obiectivelor „operațiunii”, lucru fără de care ostilitatea lor putea să-i fie fatală. Sinan nu putu să-i spună mai multe nici măcar prietenului său. Dar părea încrezător că nu rămânea nimic de temut dinspre partea aceea.

Trei zile mai târziu, la aceeași oră, reveniră la palatul Çırağan ca să aștepte verdictul Marelui Vizir. Formatul reuniunii fusese restrâns și acesta îi primi în biroul său împreună cu președintele și comisarul manifestării „Timpului Turciei”, precum și cu alți doi consilieri pe care nu-i văzuseră niciodată. Ahmed și Sinan au fost liniștiți de primirea lui prietenească. Mult mai calm decât data trecută, le anunță vizitatorilor săi că era în sfârșit favorabil evenimentului, dar mai avea o rezervă: se temea ca operațiunea să nu fie folosită de adversarii Turciei pentru a o desconsidera.

— Fac multe eforturi diplomatice în direcția vecinilor noștri cei mai ostili și cred că vă pot încredința deja — dar sub pecetea secretului — că acestea vor avea rezultate interesante. Însă nu pot controla întreaga populație, încă și mai puțin pe cei din exil. Ce ne poate garanta că aceștia din urmă nu vor profita de eveniment pentru a face campanie împotriva noastră?

Fiindcă se uitau unul la altul întrebându-se care putea să răspundă mai bine la obiecție sub privirea critică a Marelui Vizir, Sinan se ridică și îi dădu o carte de vizită aplecându-se în același timp pentru a-i șopti ceva la ureche. Cei doi consilieri necunoscuți se apropiară numai-decât ca și când el ar fi comis o crimă de lezmajestate. Sinan nu făcea parte din serai și acest tip de comunicare cu Marele Vizir era rezervat numai membrilor din primul cerc. Dar de cum văzu numele pe cartea de vizită, fața i se însenină și dădu din cap aprobator uitându-se la Sinan.

— Ei bine, suntem de acord, nimic nu se mai opune acestui faimos „Timp al Turciei în Franța”. Puteți conta pe sprijinul meu și îi voi da instrucțiunile necesare ministrului de finanțe. Mult noroc tuturor!

„Operațiunii Serüven” fusese așadar salvată în extremis. Ahmed și Sinan îl ascultară ușurați pe Marele Vizir anunțând la radio menținerea ei. De partea franceză, nimeni nu remarcă acest apel lansat la 21 iunie pentru că toată lumea era foarte ocupată cu „Sărbătoarea muzicii”.

Dar timpul presa. A doua zi dimineața, se întâlniră la aeroport ca să-și ia zborul spre Franța, spre această Franță pe care n-o cunoșteau încă cu adevărat, dar despre care se presupunea că va primi Turcia cu brațele deschise peste exact opt zile. Pentru aceasta, rămânea doar să mobilizeze pe toată lumea, cu mic, cu mare. După aterizarea la Paris, când văzură în aeroport titlurile mari din presa pariziană, cerul care îi purtase până aici parcă le căzu în cap: remaniere ministerială, schimbare la cultură. Și tocmai ministrului culturii îi revenea sarcina să deschidă peste o săptămână „Timpul Turciei”! Toată organizarea urma să fie dată peste cap...

Interludiul 3

În viața lui nu pusese piciorul în Franța și nu avusese ocazia să învețe franceza la călugări. O engleză standard pentru comunicare îi era de-ajuns. Dar, în aparență, nu și pentru francezi, atât de absorbiți de superioritatea limbii lor și prea puțin dotați pentru învățarea limbilor altora. Așadar, n-avea să poată lucra de unul singur și trebuia să facă apel la compatrioți francofoni. Din fericire, rețeaua nu ducea lipsă de recruți tot atât de bilingvi pe cât de motivați, iar el știa unde-și aveau bîrlogurile. Agenția de voiaj Kurtyolu, specializată în turismul turc, îi pusese la dispoziție o mașină, precum și o locuință în nordul Parisului, în Passage du Champ au Loup, o străduță ascunsă frecventată mai mult de bunicuțe și de scufițe roșii decât de vânători, ascunzătoarea ideală.

Pentru că politicienii eșuaseră în tentativa de a determina anularea „Operațiunii Serüven” de către Sultan, îi veni rîndul să intre din nou în joc. Dacă ar fi fost după el, nu s-ar fi mulțumit numai cu simple alarme, dar Consiliul Ordinului nu voia să riște să fie descoperit lansînd acțiuni prea spectaculoase. „Timpul Turciei” trebuia discreditat printr-o dezorganizare „încurajată” discret, și nu vădit sabotată — asta ar însemna, conform adagiului „nu există publicitate rea”, să

i se dea prea multă importanță. Primul lucru de făcut era să se afunde în lectura dosarului de presă, pe care și-l procurase înainte să apară, într-o copie, spre a identifica evenimentele în care merita să intervină. Câteva persoane supărătoare la o conferință, manifestanți la un eveniment public, răuvoitori care să se împrăștie pe la recepțiile din oraș, întreruperi de electricitate și alte incidente tehnice în momente propice, artiști indispuși înainte să urce pe scenă și, apoi, întârzieri, multe, multe întârzieri! E tipic pentru turci să întârzie! Sună bine întârzierea, „țară subdezvoltată“! La limita progresului și a civilizației. Numai bine pentru a-i lăsa pe francezi să creadă că „turcul n-a intrat destul în istorie“. Avea să le arate el acestor francezi care par să fi uitat că Turcia n-a fost niciodată colonizată!

Rămăseseră doar vreo câteva zile până la deschidere. Trebuia să-și strângă de urgență haita și să convoace chiar în seara sosirii sale o întâlnire secretă pentru a hotărî un întreg plan de acțiune. Conferință de presă, spectacol de deschidere, expoziții de toate felurile, festivaluri în toată Franța: organizatorii nu stătuseră cu brațele încrucișate și nu-l puseseră decât în dificultatea de a alege unde să lovească după cum găsea el de cuviință. Dar compatrioții lui cunoșteau toate meseriile și se puteau ridica la înălțimea provocării. El n-avea decât să rămână în umbră și să intervină numai în situațiile cele mai delicate.

Întrând la baie ca să se răcorească puțin înainte de a pleca la întâlnire, văzu că era murdar și nebărbierit. Cunoștea oameni cu barba atât de deasă și de neagră încât trebuiau să se radă de două ori pe zi, mai ales vara, asta nu fusese niciodată cazul lui. Probabil că i se trăgea de la aerul de Paris, pentru că avea de asemenea pielea uscată și pete de roșeață. „Va trebui să trec pe la o farmacie să-mi cumpăr o cremă“, își zise.

Capitolul 8

Deschiderea

Continuitatea statului prevalase în cele din urmă. Noul ministru al culturii își notase în agendă deschiderea „Timpului Turciei” în ziua prevăzută de predecesorul lui și părea binedispus. Imediat ce au ajuns la Paris, Sinan și Ahmed s-au dus la ambasadorul Turciei pentru a discuta cu el despre consecințele acestei remanieri ministeriale și despre contextul în care se deschidea operațiunea. Veștile erau liniștitoare. Dar ei rămâneau atenți și preferau să verifice personal organizarea acestei conferințe de presă. Se alăturară așadar delegației care trebuia să viziteze saloanele din strada Valois și să supravegheze primirea ministrului lor.

Acel 22 iunie semăna leit cu un 22 septembrie. Vara încă nu înțelesese că începuse din ajun. Se hotărâse oare să-i facă să mintă pe adepții încălzirii climei? Bine că nu alesese să lipsească: Bună ziua, la revedere și pe anul viitor! Nici vorbă însă de a risca o conferință de presă

în ploaie, așa că ipoteza unei recepții în grădină fusese înlăturată. Dar, chiar de la prima privire, saloanele, care în rest păreau foarte frumoase și, bineînțeles, adaptate sărbătorilor în care regentul și acoliții lui se destrăbălau, nu ofereau deschideri suficient de mari pentru a primi pe toată lumea într-o singură sală. Și, la cât de pretențioși erau, niciun invitat nu s-ar fi mulțumit să asculte discursurile la boxele dintr-o încăpere alăturată, în care niciun fotograf să nu vină să-l immortalizeze.

În biroul responsabilului de comunicare, comisarii și atașatii de presă discutau aprins chestiunea. „Profesioniștii profesiei profesau” că n-o să existe probleme de afluență. Dimpotrivă, trebuia mai degrabă să-i neliniștească numărul de participanți fiindcă data era prost aleasă, iar termenele de trimitere a invitațiilor, prea scurte și subiectul, neinteresant pentru jurnaliști. Organizatorii luau toate acestea în nume de rău și lăsau să se înțeleagă că atașatii de presă erau, aproape ca și diplomații, după părerea generalului De Gaulle, utili pe vreme frumoasă, dar se înecau în prima picătură de ploaie.

Sinan îi șopti lui Ahmed:

— Miroase a încins.

Acesta aprobă cu un oftat de iritare:

— Da, torța începe să ardă.

Respirând într-un ritm susținut, începu să adulmece aerul.

— Nu simțiți nimic?

Îi puse întrebarea unei asistente stupefiate.

Dar îi răspunse un țipăt de dincolo de ușă:

— Foc!

De la ultimul exercițiu de incendiu trecuse pesemne multă vreme, căci îmbulzeala de pe culoare era de

nedescris. Luând fiecare câte un extingtor, rugându-se în același timp să și funcționeze, Sinan și Ahmed își croiră drum spre Salonul mareșalilor, de unde venea fumul. Focul tocmai începuse să se întindă de la o draperie de brocart, dar nu rezistă tirului lor încrucișat. Ajunși numaidecât la locul faptei, pompierii n-au putut decât să constate pagubele. Puțin a lipsit ca dezbaterea despre mărimea salonului să nu devină pur teoretică, pentru că tocmai acolo trebuia să aibă loc conferința de presă. În vreme ce Sinan și Ahmed încercau să-și revină, fiind afectați nu atât de fum sau de emoție, ci de îmbrățișările și complimentele cu care erau asediați, căpitanul de pompieri discuta aparte cu șeful de cabinet, care avea un aer grav și consternat.

Calmul se reinstală și ședința își urmă cursul. Din fericire, începutul de incendiu nu afectase decât una din tapiseriile salonului, dar conferința de presă se putea ține în continuare acolo. Nimănui nu-i mai stătea gândul la ceartă și discuția se încheie repede. În schimb, șeful de cabinet veni să le spună că, dat fiind accidentul, securitatea va fi draconică: nicio persoană nu va fi primită fără invitație nominală netransferabilă, iar numărul participanților nu va depăși 200. Nimeni însă nu îndrăzni să-i spună că lista cu invitațiile trimise cuprindea 800 de nume. Până și turcii se abținură să glumească pe tema aceasta, spunând că, după regulile ospitalității în vigoare în țara lor, când e loc pentru unu, încap patru.

Zilele următoare se scurseră în subtilități privind atât organizarea materială, cât și textul dosarului de presă. Oare francezii și turcii pregăteau același eveniment? Gurile rele începeau să spumege de plăcere, scuipând mize-rii veninoase fără să mai aibă răbdare. Cu toate acestea,

Sinan și Ahmed fuseseră plăcut surprinși de complicitatea care domnea între echipele comisariatului, lucru care permitea depășirea tensiunii din ce în ce mai vizibile odată cu apropierea zilei Z. Lucrul acesta era cu atât mai meritoriu, cu cât banii promiși de Marele Vizir erau în întârziere. „Operațiunea Serüven“ se făcea pe credit. Incredibil! Și, de n-ar fi fost acea întâmplare cu incendiul, care continua să-i preocupe, nu și-ar fi făcut chiar atât de multe griji. Ipoteza de la care se pornea, cea a unui incendiu accidental, nu-i convingea deloc. Poate că un coș de hârtii aprinse era sursa, după cum spunea versiunea oficială, dar ce căuta el sub draperie? În ciuda măsurilor de securitate ale ministerului, putuseră constata că o salopetă albastră de lucru și o trusă de unelte formau cel mai bun permis de intrare. Cu interminabilul șantier de restaurare a coloanelor sculptorului Buren din curtea Palatului Regal, personalul de securitate se obișnuise să nu mai dea atenție muncitorilor care intrau și ieșeau de luni de zile. Dar Sinan și Ahmed puteau oare să le spună polițiștilor francezi ce bănuieli aveau fără ca aceștia să-i considere nebuni câtă vreme ei contau pe numele firmei care făcea lucrările? De aceea, îi cerură unui agent de securitate de la Ambasada Turciei să culeagă informații, cât de discret posibil, despre societatea „Jean-Loup Gévaudan et frères“...

În așteptarea unui răspuns și știind că diavolul se ascunde în detalii, Sinan și Ahmed îi dădură o mână serioasă de ajutor echipei însărcinate să recitească dosarul de presă. Auziseră și ei, ca toată lumea, că francezii nu știau geografie. Bănuiau și că interpretarea pe care o dădeau aceștia istoriei era foarte egocentristă. Dar chiar așa! Dacă i-ar fi lăsat, ar fi retrasat frontierele Turciei și i-ar fi

rescris istoria. Toată ambasada a fost pusă la treabă, sub conducerea unei tinere diplomate inflexibile, pe care educația francofonă n-o abătuse de la un Kemalism (cu literă mare, vă rog) de bun-gust. De o vigilență impecabilă, ea se arăta superioară unor diplomați experimentați ca Sinan și Ahmed, care nu-i puteau susține privirea fără să se simtă numaidecât vinovați de deviaționism. Tânăra scotea din text munții kurzi și președinții ciprioți cu o acuitate care-i promitea cu siguranță o carieră frumoasă. Nu degeaba se numea Shahin, adică *șoim*. Cădea în picaj pe cea mai mică virgulă și, sub pana ei nemiloasă, problemele arzătoare se transformau în chestiuni pasionante, relațiile dificile deveneau complexe, exilatul alesese să emigreze, iar muntele Ağrı, despre care niciun francez nu auzise vreodată, își relua locul pe frontiera orientală a Turciei. „Vă spuneam eu că francezii nu știu geografie. Cred cu toții că e muntele Ararat”, striga ea în gura mare.

Deodată, Sinan, în loc să scoată diavolul din detalii, trebui s-o facă pe avocatul lui, menționând că „Serüven” nu era o operațiune de propagandă, ci un proiect cultural menit să pună în valoare diversitatea țării. Mai kemalist decât prietenul său, Ahmed îl lăsa să se dueleze cu domnișoara Shahin, ceea ce nu părea deloc să-i displacă pentru că, oricât de exasperantă ar fi fost, nu era lipsită de farmec. Și chiar dacă se simțea hărțuită sau poate tocmai din această pricină, nu evita asalturile lui Sinan, din care ieșea onorabil, cel puțin pentru moment.

Dar Ahmed nu putea să nu recunoască faptul că, dacă îl lăsa pe Sinan singur în prima linie, era tocmai pentru că evocarea Ciprului, despre care domnișoara Shahin nici nu voia să audă, îl întristase. Și când dădu de înțeles că veștile despre galeră întârziiau să apară de mai

bine de două săptămâni și că ar fi bine să facă un drum dus-întors înainte de deschidere doar ca să se asigure că totul mergea bine la bord, Sinan nu se lăsă păcălit și-l tachină:

— Vrei să spui dacă totul merge bine sau dacă doctorița... cum o cheamă?... Vasiliki Christodoulou e bine?

Ahmed îi suflă:

— E un contact care te-ar putea ajuta să rezolvi problema cipriotă cu domnișoara Shahin.

Cei doi prieteni izbucniră în râs sub privirea dezaprobatoare a domnișoarei Shahin. Cu un aer de șef foarte serios, Sinan îi zise cu voce tare:

— Nu e o glumă, domnișoară, îl trimit imediat pe Ahmed în misiune pe Mediterana să verifice dacă există sau nu Ciprul!

Precis ca un ceas elvețian, Ahmed reveni pe 30 iunie dimineața pentru a înfrunța ziua Z. Sinan se aștepta să-l vadă bronzat și luminos, dar a fost de-a dreptul surprins să descopere că se apropia de el un Ahmed obosit și palid, ca și cum rămăsese să-și usuce privirea tot citind la ciornele din dosarul de presă.

— Păi merita un asemenea efort, zici că nici nu te-ai mișcat de aici! Mai bine aș fi plecat eu în locul tău. Ce s-a întâmplat? Ai descoperit că Ciprul nu exista?

— Într-un fel. Dar asta mai poate aștepta. Acum avem alte griji. A venit ministrul?

Sinan nu insistă și se puseră pe treabă ca să verifice încă o dată ultimele detalii. Nu stătuse degeaba cât lipsise Ahmed. Într-o vizită discretă, dar în forță, la domnul Jean-Loup Gévaudan, îl convinsese pe acesta că avusese loc un accident de muncă și că ar fi mai bine să fie prudent dacă voia ca firma lui să rămână în

funcțiune. Profilurile prestatorilor de servicii fuseseră verificate pentru sonorizare, cabinele de traducere, interpretii, cocktailul. Nimic nu fusese lăsat la întâmplare. Cât despre primire, obținuse ca aceasta să fie asigurată mai degrabă de personalul organizației decât de gărzile de la securitate, care nu-i puteau recunoaște pe invitați. Acesta era pretextul invocat, dar, în realitate, sperau ca astfel să intre mai multă lume decât era prevăzut, dat fiind că numărul de răspunsuri pozitive primite era mult mai mare decât de obicei. Ora a fost schimbată de trei ori și, în cele din urmă, se aleasese cea mai proastă, exact în mijlocul după-amiezii, dar nu era grav: toată lumea părea în mod miraculos disponibilă în acea zi, oricare ar fi fost momentul ales.

Sinan formulă o concluzie:

— Să nu ne facem iluzii, jurnaliștii nu vin pentru Turcia, ci pentru că e prima ieșire oficială a noului ministru de când a preluat funcția. Să mergem și *inch'Allah!*

Câteva ore mai târziu, Sinan și Ahmed degustau un pahar de *raki* în răcoarea grădinilor de la Ambasada Turciei, unde se oferise un cocktail în cinstea ministrului. Puținii francezi invitați se întrebau de ce nu fuseseră poftiți la recepție și participanții la operațiune, dacă aceasta era scopul vizitei. Dar se feriră să emită și cea mai mică critică, felicitându-se, din contră, că nu înțelegeau limba turcă, fiindcă bănuiau, din tonul conversațiilor, că tot ceea ce se spunea despre deschidere nu era prea flatant. Adevărul era că fuseseră la un pas de catastrofă. Totul mersese pe dos. Își dăduseră seama foarte repede că această conferință de presă își merita numele numai în ceea ce privește afluența, dar jurnaliștii erau, de fapt, minoritari. Puțin după aceea, în fața aglomerației sufocante,

care depășise 400 de persoane pentru cele 200 de locuri prevăzute, securitatea, după ce fusese încredințată mai întâi personalului de primire, refuzase trecerea anonimă, lăsând la ușă VIP-uri autoproclamate și personalități furibunde că ratau ocazia de a-i strânge mâna noului ministru. Și nu ezitară să tragă la răspundere „Timpul Turciei”, de care își băteau joc în fel și chip, dând astfel frâu liber vanității și frustrărilor. Nici aceia care reușiseră să intre nu erau mai mulțumiți. Organizatorii se temuseră de vremea urâtă din săptămâna precedentă, dar o căldură sufocantă dăduse brusc peste Paris și acel 30 iunie bătuse recordul la căldură. Ca din întâmplare, aerul condiționat nu funcționa. Oriunde ți-ai fi întors privirea, spre exterior sau spre interior, o mulțime indignată flutura invitațiile ca altădată masele de chinezi carnetul roșu, unii pentru a cere să intre, alții pentru a încerca să-și facă aer. Temperatura mai crescuse cu ceva de când își dăduseră seama că traducerea simultană nu fusese pregătită decât într-un singur sens, iar căștile erau insuficiente. Cât a durat remerdierea, cel puțin parțială, mai aveau puțin și clocoteau. Spiritele se încingeau, tehnicienii aveau cămășile ude, organizatorii, sudori reci, aerul era saturat de transpirație. Deodată, sosirea miniștrilor a avut un efect aproape răcoritor. Foarte degajați și aparent încântați să se cunoască, i-au primit cu plăcere pe participanții la prima manifestare a operațiunii, care consta în transformarea saloanelor Ministerului Culturii într-un *hammam*, un „Timp al Turciei” neputând fi conceput fără baia turcească. Au anunțat un program magnific pentru următoarele nouă luni, bucuroși că zămisliseră împreună și în public un prunc atât de frumos. O adevărată copulație culturală! Din toată istoria „sezoanelor” străine,

nimeni nu-și aducea aminte de vreo deschidere la fel de suprarealistă. Dar miniștrii îi atrăseseră de partea lor pe defăimători și partida părea câștigată, cu atât mai mult cu cât prezentările fuseseră scurte și întrebările, expediate, cele mai multe dintre ele rămânând cu siguranță lipite de fundul gâtlejurilor uscate ale jurnaliștilor. Dar vai! Această ameliorare n-a durat mult. Dornic să se termine și preocupat doar să bea un pahar în compania ministrului, maestrul de ceremonii expediase pe toată lumea la bufet, uitând să-i anunțe pe muzicienii veniți special pentru a da publicului o mostră din creativitatea și dinamismul scenei culturale turce. Și aceștia se treziră având în față o mulțime de spinări întoarse care se îngrămădeau la răcoritoare. Plecaseră furioși, anunțând că nu se vor mai întoarce să cânte la un „Timp al Turciei” atât de prost organizat. Dar răul cel mai mare încă nu venise. Cei 400 de invitați înghițiseră bufetul prevăzut pentru 200 cu viteza unui cal care trece printr-un râu plin de pești piranha. Când Sinan reușise să-și facă loc cu coatele până la masă pentru a cere un pahar de vin alb rece, i se întinsese un strop de suc de portocale călduț, pe fundul unui pahar, și i se răspunsese pe un ton aproape indignat: „Fără alcool, domnule!” Iar când Ahmed, profitând de drumul croit de prietenul său, se prezentase pentru a cere un simplu pahar cu apă, chelnerii începuseră deja să strângă. În cele din urmă, marii beneficiari ai acestei după-amiezi haotice fuseseră bistrourile din cartier, unde intraseră în grupuri mici supraviețuitorii.

Aceste amintiri „calde” stârneau încă setea și Ahmed luă încă un *raki*. Spera ca acei câțiva francezi prezenți să guste paradoxul de a fi nevoiți să meargă la turci pentru a închina un pahar în cinstea „Timpului Turciei”. El îl zări

pe comisarul francez într-o discuție cu un scriitor prolix și poligraf, care avea reputația de a nu se ridica de la masa de lucru decât pentru a ține un toast pentru gloria personală. Laurent Darvieux se străduia în zadar să explice faptul că, în mijlocul după-amiezii, nu se servește alcool („Știți, chiar și în Franța se face o pauză între lichiorul de la prânz și aperitivul de seară”), nu reușea să-l convingă. Nevoind să lase o gazdă necăjită fără apărare, Ahmed se sacrifică și preluă biroul plângerilor. Atât îi trebui, a fost încercuit numaidecât de un grup de compatrioți care îl copleșiră cu vorbe în care furia se îmbina cu indignarea. Unii denunțau o lovitură a islamiștilor și preziceau stabilirea unui program acceptat de AKP cu defilări de femei care purtau vâl și ateliere de caligrafie otomană moderate de muftii. Alții stigmatizau prejudecata francezilor, care oferiseră mai mult ca sigur intenționat un bufet fără alcool, confundând Turcia cu Arabia Saudită. Dar toți erau de acord spunând că propriile lor opere nu vor avea cu siguranță locul meritat în panteonul creației mondiale. Însă niciunul nu se uitase, bineînțeles, pe program.

Pe Sinan îl trase deoparte un bărbat mic de statură și rotund, cu ochii bulbucăți, plin de importanța pe care o avea, a cărui gușă sărea în ritmul orăcăitului pe care îl scotea. Sinan era fascinat de această ființă hibridă, pe jumătate bou, pe jumătate broască, a cărei metamorfoză rămăsese parcă neîncheiată din neatenția cine știe cărei vrăjitoare ori a vreunui fabulist distrat. Gurile rele spuneau că prințesele pe care obișnuia să le sărute pentru a-și definitiva mutația erau fără îndoială încântătoare, dar poate prea virile și că el era nevoit să rățăcească între două genuri sau între două specii. Lui Sinan nu-i plăceau deloc aceste glume homofobe și nu-i prea venea să se

amuze cu acest batracian bătrân, care își rumega precum o vacă nepăsătoare dezamăgirea de a nu fi fost ales să organizeze „Timpul Turciei” — convins fiind în același timp că, până la urmă, tot va fi chemat în ajutor spre a-l salva cu un eveniment demn de acest nume, al cărui secret numai el îl deținea. Sinan tocmai se pregătea să-i răspundă să fie atent să nu cadă în lac, fiindcă nu se pomenise niciodată ca vreun bou să stea în echilibru pe o frunză de nufăr, când îl zări pe comisarul francez, eliberat la timp de Ahmed, și se grăbi să meargă să-l salute. Pentru că li se alătură și comisarul turc, conveniră că deschiderea nu fusese chiar atât de rea. Mai bine multă lume decât prea puțină, iar jurnaliștii nu aveau de ce să se plângă în articolele lor că bufetul fusese prea meschin. Discutară cu jenă despre o scrisoare cu scuze față de muzicieni, dar lucrul cel mai important era că mesajul celor doi miniștri fusese simpatic și bine primit.

Lucrurile serioase aveau să înceapă chiar de-a doua zi cu manifestări pe toate fronturile, care trebuiau să fie reușite pentru a le închide gura țâfnoșilor. Lista vorbea de la sine: Paris, Lille, Nantes, Montpellier, Strasbourg, La Rochelle, Arles, Avignon, Toulouse, Antibes, Vendôme, Marseille, Bordeaux... fotografii, muzică, dans, teatru, arhitectură, cinema, artă contemporană, literatură... Publicul să hotărască.

Pe drumul spre hotel, Ahmed îl întrebă pe Sinan:

— Mi-ai zis c-ai controlat toate referințele prestatorilor, cum explici atunci c-au fost atâtea incidente?

— Firmele alese au făcut întocmai ce le solicitasem. Dar am cerut verificarea bonurilor de comandă și toate erau false.

— Asta explică de ce ne-am trezit cu un singur traducător și cu un cocktail de toată jena, dar restul?

— Restul e greu de dovedit și nu mă văd cerând o anchetă, dar, cu o zi înainte, instalația de aer condiționat funcționa perfect.

— Lupule, ești aici? Lupule, mă auzi?*

— Nu știu dacă ne aude, dar sunt sigur că e aici și ne urmărește.

— Și banii? Ai putut să vorbești cu ministrul? Francezii își fac griji și furnizorii nu mai au răbdare.

— Vor avea un avans, care nu-și va fi meritat nicicând mai bine numele, pentru că așa vor putea să continue, dar numai Allah știe când vor fi plătiți. Probabil cu țârâita.

— Aș zice mai bine strop cu strop: între noi fie vorba, cred că trebuie să ne pregătim pentru o operațiune sub perfuzie.

A doua zi era deci 1 iulie, începutul manifestărilor care aveau să decidă ritmul vieții lui Sinan și Ahmed în următoarele nouă luni. Se făceau exact 30 de zile de când plecaseră în misiune și li se părea că se consacraseră „Operațiunii Serüven” de săptămâni în șir. Trăiau „Serüven”, mâncau „Serüven”, o visau și noaptea și nu se gândeau la ea doar când se bărbierau. În rest, de cum se trezeau, nu aveau în minte decât planul de luptă, calendarul, logistica, comunicarea, proiectele, etichetarea, intervenția politică și mai ales banii, banii și iar banii. Mai aveau puțin și luau nevroza obsesională contagioasă de la comisari. Aceștia, deși erau implicați în afacere de vreo doi ani, dovedeau o rezistență fizică și mintală demnă de niște preoți. Își asumau toate inconvenientele și se supuneau cerințelor lor cu o abnegație demnă de sfântul Ignățiu de Loyola, fondatorul iezuiților: *Perinde*

* Din cântecul francez pentru copii „Promenons-nous dans le bois”. (N. red.)

ac cadaver, ca un cadavru. Pe scurt, se dădeau de ceasul morții. Cât rămânea expresia în sens figurat, desigur...

De când sosiseră în Franța, pe Ahmed și pe Sinan îi sedusese cel mai mult TGV-ul*. Ei, care descoperiseră această țară cu cântecele lui Charles Trenet și scheciurile lui Fernand Raynaud, fuseseră impresionați de modernizarea infrastructurilor din epoca Drumului național 7 și a comunicării telefonice gen „22 la Asnières”. Și TGV-ul o demonstra cel mai bine în ochii lor și ai multor alți străini. În timpul pe care unii locuitori de la periferie îl petreceau pe drumul dintre casă și birou, TGV-ul ajungea în creierii munților, la frontierele țării, la ocean, la marginea infinitului. Din firea lor poeți, cei doi turci ai noștri vedeau în TGV mai mult decât un mijloc de transport, o mașină de vise, o cursă de evadare. Și să nu-i fie cu supărare lui Alfred de Vigny, pe care îl adora, dar care nu știuse să găsească poezia călătoriei moderne, trenul nu era cătuși de puțin un adio spus „speranței de a ajunge târziu într-un loc sălbatic”. Pentru aceasta, puteai conta întotdeauna pe greve!

Din fericire, nicio mișcare socială nu părea să perturbe acest weekend capital pentru începerea manifestării „Timpului Turciei” și, grație mașinii minunate, se puteau deplasa între cele șase colțuri ale spațiului-timp hexagonal. Chiar în acea după-amiază, Sinan avea să tragă o fugă la La Rochelle, unde se omagia un cineast emblematic pentru noua generație, premiat de mai multe ori la Cannes. Ahmed alesese Montpellier, care deschidea Festivalul de dans contemporan cu două coregrafe de la Istanbul, admirate pe toate scenele Europei pentru îndrăzneala și

* Trenul de mare viteză. (N. red.)

inventivitatea lor. Urmau să se regăsească la Paris pentru spectacolul de lansare din capitală la Trocadero, apoi, să încheie weekendul la Lille, unde petrecerea trebuia să fie în toi timp de trei zile și două nopți. Nu erau chiar cele 40 de zile și 40 de nopți de serbări populare ale sultanului Murad al III-lea, dar era atmosfera. Călătoria lor prin Franța avea să se încheie la Nantes, pentru un 14 Iulie foarte special, unde Turcia era invitată de onoare la sărbătoarea națională franceză pentru a împărtăși valorile republicane. Cei doi sperau să respire puțin înainte de sosirea toamnei, să se bucure de animația grădinilor pariziene, de Cafeneaua turcească de la Tuileries, de ce nu și de plaja de la Paris, mândria primarului orașului. Își puteau permite și să-și găsească o locuință, pentru că nu se vedeau prea bine petrecând nouă luni într-o cameră de hotel, mai ales la sfârșitul lui august și începutul lui septembrie: era totuși Ramadan. Și, indiferent cât de puțin avea nevoie unul din ei să postească (trebuiau să se aștepte la orice cu această incredibilă operațiune), orarul hotelului nu le convenea deloc.

Cei doi își aleseseră destinațiile în funcție de centrele lor de interes și de importanța evenimentului, dar o singură chestiune îi preocupa: unde avea să lovească sabotorul? Acționa singur? Avea posibilitatea să intervină peste tot în Franța? Strategia lui nu era clară: Sinan și-ar fi putut pierde viața pe drumurile din Europa Centrală, în timp ce o pană la instalația de aer condiționat nu omorâse niciodată pe nimeni. Sabotorul nu era doar insesizabil, ci și imprevizibil și fără limită. Așa cum repetase „Rambo” Polat, nu puteai decât să fii cu ochii în patru sperând să prevezi destul de repede amenințarea pentru a o contracara și a strânge încet-încet lațul în jurul lui.

Toate aceste evenimente din regiunile Franței aveau un mare avantaj: erau organizate de instituții independente și autonome financiar. Nu doar că aveau publicul lor, care era absolut dispus să descopere noi culturi, precum și propria forță de comunicare, care garanta afluența spectatorilor, erau dispuse și să aștepte banii de la turci fără să sufere prea mult. Acest argument fusese important pentru a-l convinge pe Marele Vizir să nu anuleze operațiunea: francezii erau cât se poate de capabili, oricât de puțin credibilă ar fi ipoteza, să organizeze „Timpul Turciei” și fără turci. Anvergura evenimentului depindea așadar de cooperarea care se putea instaura între cele două țări, nu numai de voința uneia singure. Nimic comun cu o campanie de promovare. Dându-și seama de acest lucru, Sinan și Ahmed erau conștienți că făcuseră un pas foarte mare pentru a-i cointeresa, chit că îi cam zguduiseră, pe colegii lor din cadrul unei administrații care, în mod firesc, nu se gândește decât să ia în considerare termenul scurt și obiectivele bugetare anuale. Progres net: unii, care poate nu înțeleseseră totul, începeau să folosească termenii, ba chiar gramatica cooperării. Sensul avea să vină ulterior: cum zicea Pascal, „îngenuchează și veți crede”.

Inconvenientul acestui demers — din punctul de vedere al celor care, dimpotrivă, înțeleseseră prea bine — era că Turcia nu putea să controleze totul cu rigoare. Ba mai rău, marja de inițiativă a partenerilor francezi, fiind vorba *a fortiori* de artiști și de „culturali” iresponsabili prin definiție, putea să ducă la diferențe de doctrine insuportabile pentru paznicii templului. Și, de fiecare dată când se produceau astfel de discrepanțe între ce arătau unii și ce voiau să vadă ceilalți (sau invers), nu le mai rămânea sabotajelor decât să pătrundă în breșă pentru a da o lovitură fatală

operațiunii. Nu aveau de altfel niciun motiv de îngrijorare pentru rezultatul final: suspectată de propagandă, ar fi fost desconsiderată în Franța, acuzată de trădarea imaginii patriei și ar fi fost complet ruinată în ochii turcilor. Era versiunea diplomatică a Scilei și Caribdei: oricum ai lovi, tot pierzi. Și, dacă totul se petrecea bine pentru ei, sabotorii n-ar fi avut poate nici de ce să acționeze. Naufragiul operațiunii ar fi venit singur, spre marea fericire a numeroșilor săi detractori, francezi și turci. După reflecțiile lor teoretice, Sinan și Ahmed nu credeau că va fi nevoie să treacă atât de repede la lucrurile practice. Și multă vreme după aceea aveau să resimtă efectele.

Erau la Lille. Primărița îi primise ireproșabil. Își eliberase complet agenda pentru mai bine de cinci ore ca să-l invite pe ambasadorul Turciei și să-l îndrume personal la marea retrospectivă de artă contemporană turcă de la Palais des Beaux-Arts, unde vizitatorii se îngrămădeau cu miile de mai bine de trei luni și jumătate. Dar cea mai mare mândrie a ei era o instalație realizată în vârful celui mai înalt turn al urbei, unde ținuse să-i însoțească pe oaspeți. La 106 metri înălțime, orașul întreg se oferea privirii vizitatorilor ca din înaltul unui far prin ferestrele circulare. Acestea fuseseră acoperite cu un film roșu decorat cu o semilună și o stea, drapelul turc. Efectul era uluitor, prin simpla virtute a culorii și a motivului, imaginația era transportată. Turnurile deveneau minarete, iar acoperișurile, cupole, orașul Lille se vedea prin prisma Istanbulului. Nimeni nu putea să rămână insensibil la acest omagiu și toți îi mulțumeau primăriței, îl felicitau pe artist, când o voce seacă și ascuțită se făcu auzită:

— În Turcia, ați fi fost închiși pentru așa ceva, mărimea semilunii nu e deloc potrivită. E prea subțire.

Tăcerea păru să nu se mai sfârșească. Sinan fu primul care reacționează izbucnind în râs, ca și cum atașatul ambasadei tocmai scosese perla anului și îi tăie respirația cu un ghiont pe care numai el știa cum să-l tragă. Ahmed continuă prefăcându-se că-l felicita pentru perspicacitatea lui și îl împinse nemilos spre ieșire. Cine știe dacă n-ar fi capabil să ceară ca instalația să fie demontată? Se făcuse deja de râs, era inutil să fie și insultător.

Ahmed îi zise cu falsă admirație, trăgându-i și el un pumn în coaste:

— Vă pricepeți la măsurători, domnule Keraban.

— Am învățat să desenez drapelul, după reguli, din fragedă pruncie, ca toți copiii, ca dumneavoastră. Dar eu eram primul din clasă!

— N-am nicio îndoială! Trebuie să vă cer însă un sfat: ați găsit cumva o cofetărie care să-i furnizeze ambasadei croasanți de aceleași proporții?

— Dar ce-mi aud urechile? Ba am organizat și un concurs, iar câștigătorul a primit titlul de furnizor oficial.

— Ca regina Angliei? *By appointment to her Majesty the Queen?*

— Exact. Din păcate, acum va trebui s-o luăm de la capăt.

— Brutarul a ieșit la pensie?

— Nu, a...

— A murit?

— Nu, a supraviețuit. Dar e armean.

Ahmed începu să se întrebe dacă nu cumva acest Keraban era într-adevăr stupid, provocator sau dacă era, pur și simplu, un netrebnic care merita să fie aruncat de la înălțimea celor 106 metri ai turnului, când fu salvat de artist, care îi urmărise discret, fără îndoială uimit și el de

comentariul domnului Keraban și îngrijorat că risca să fie trimis după gratii fiindcă se înșelase în privința grosimii semilunii. Era din Istanbul și descindea dintr-o familie de evrei din Spania care se refugiaseră din cauza persecuțiilor din 1492 și primiseră protecția sultanului. El îi zise:

— Știți, domnule Keraban, l-ați fi putut păstra pe brutalul armean ca furnizor.

— Era totuși delicat.

— Ba deloc, era suficient să-i cereți să facă steaua!

Domnul Keraban se uită la artist fără să înțeleagă. Era fie imbecil, fie mare actor. Lasându-l în plata lui, Ahmed și artistul intrară în vorbă să se cunoască mai bine.

— Ia spuneți, nu prea sunteți politic corect. Chiar și ca artist!

— E umor evreiesc de la Istanbul. De fapt, această glumă nu e în totalitate a mea. M-am inspirat din ceea ce mi-a povestit un prieten, care o știa la rândul lui de la un coleg armean. Pentru sărbătoarea națională, un evreu și un armean trebuiau să fabrice un drapel turc și căutau să-și împartă sarcinile. Și evreul conchise: „Eu o să fac semiluna. Dacă ar face un evreu steaua, s-ar putea spune că e un conflict de interese”. Poate că nu e de bun-gust, dar o găsesc amuzantă. Eu suțin că Istanbulul, după ce a fost Constantinopol — noua Romă —, e pe cale să devină noul New York. Era deci normal să aibă propriul umor evreiesc. Nu credeți? Dar dimensiunea armeană e o componentă indispensabilă.

Dacă își închipuiau că scăpaseră de domnul Keraban, ei bine, Sinan și Ahmed se înșelau. Două săptămâni mai târziu, îl întâlniră pe malurile Loarei, la poalele castelului ducilor de Bretania. Asociațiile franco-turce de la Nantes decoraseră malurile ca și cum ar fi fost la Cornul de Aur

pentru un picnic uriaș cu specialități turcești cu ocazia sărbătorii din 14 Iulie. Ziua era pe sfârșite. Vigny îi veni din nou în minte lui Ahmed:

*Se-ntind piezișe raze și flăcări lucitoare
Prin aer și nisipuri brăzdate-adânc de soare,
Cu corturile-n taberi ferindu-le inert
Fâșiile de aur și-afundă în deșert.**

Nu era câmpul aurit din 1520, dar emoția se simțea. Peștii se frigeau pe grătare, *döner kebab* pe broșetele lor verticale, *raki* curgea șiroi (cu moderație, bineînțeles). Alte chioșcuri refăceau atmosfera caselor de cafea și de ceai, cu jocurile lor tradiționale, precum *tavla* (table), și muzică populară. Toată această animație plăcută anunța concertele mari și focurile de artificii, la care erau așteptate 20 000 de persoane.

Sinan și Ahmed se plimbau de colo-colo mulțumiți și recunoscători față de compatrioții lor, care făceau tot ce puteau pentru a fi la înălțimea evenimentului și nu se zgărciseră la culoarea locală pentru a-și primi concetățenii nantezi cu toată ospitalitatea de care erau în stare. Deodată însă, o altercație puternică se stârni într-unul din corturi. Era domnul Keraban. Tot el! Îl înjura pe responsabilul unei asociații care, pentru a da o notă folclorică, pusese pe capul benevolilor câte-un fes, câte-un turban! Zgâlțâindu-l pe vinovat de guler mai, mai să-i zboare pălăria de pe cap, îi spunea toată istoria Turciei contemporane, de la reformele lui Mahmud al II-lea care, în 1830, în semn de modernizare, înlocuise portul

* Alfred de Vigny, "Mooise". (N.red.)

turbanului cu cel al fesului înainte ca acesta, considerat mult prea oriental, să fie interzis de Atatürk odată cu înființarea unei republici absolut europene. Sinan fu obligat să intervină pentru a-i tempera vehemența, care începea să atragă privirile oficialilor municipalității. Trebuia oprit repede înainte ca domnul Keraban să fie auzit cum acuza orașul Nantes de insultă gravă la adresa Republicii Turce prin confuzia cu Egiptul sau cu Marocul. Nu era vreme de explicat că, sigur, într-un fel, domnul Keraban avea dreptate, dar nu exista niciun motiv să ajungă într-o asemenea stare. Umorel i s-a părut cel mai bun mijloc de a dezamorsa situația. Își însuși deci obiectul delictului și, ținându-l bine în mână, zise cu vocea lui cea mai teatrală:

— *Iată așadar și fesul, distrugătorul armoniei din chipul cui îi aparține! Roși de asta trădătorul!*

Din păcate, domnul Keraban nu-l cunoștea pe Cyrano de Bergerac și, fără să priceapă parodia *Tiradei nasului*, o luă de bună urlând încă și mai tare:

— Trădător! Chiar așa, e un trădător! Să fie împușcat imediat! Și sărind pe o masă, începu să cânte *Marsul Independenței* cu toată forța. Din respect pentru imnul lor național, Sinan și Ahmed îl lăsară să termine prima strofă înainte de a-l aplauda, dând astfel exemplul unor aplauze sănătoase, după metoda turcă tradițională, care consta într-o aclamare prefăcută a celui pe care vrei să-l faci să tacă. În general, interesatul nu se lasă înșelat, dar nu poate decât să se întrerupă cu un zâmbet contrariat, cu riscul să devină ridicol. Nu acest lucru îl opri pe domnul Keraban, dar timp o secundă rămase șocat, răgaz folosit de Sinan și de Ahmed ca să intoneze *Marsilieza*, drept răspuns la imnul turc. Publicul francez găsisse textul acesteia cam scurt, dar, cum nici el nu era în stare să cânte mai

mult decât prima strofă din Marsiliează, fiecare se felicită în sine și reluară cu toții în cor „Allons enfants”. Cele două republici cântau la unison și fraternizau, era frumos de-ți venea să plângi. În timp ce toată lumea abia se abținea să nu lăcrimeze de emoție, Ahmed dădu discret un pumn zdravăn în masa pe care stătea domnul Keraban cu mâna pe inimă, părând să-l imite pe Rouget de Lisle. Dezechilibrat, el căzu pe umărul lui Sinan, care îl trase după el în spatele cortului pentru a-l împiedica să perturbe și restul seriei. Și, când adjunctul primarului, încă emoționat de acest cor spontan franco-turc, începu să-și facă griji pentru domnul Keraban, căruia voia să-i ceară o traducere a *Marsului Independenței*, Ahmed îi răspunse zâmbind:

— Domnul Keraban este un mare patriot și merge cu convingerile lui până în pânzele albe. Din păcate, nu la fel de bine ca Atatürk.

După acest incident diplomatic evitat la limită, sărbătoarea continuă într-o ambianță nespus de plăcută până târziu în noapte cu un bal popular pe ritmurile nebune ale muzicii anatoliene și balcanice. Ambianța nu era însă la fel de plăcută și pentru Sinan și Ahmed, care se întrebau dacă domnul Keraban nu cumva făcea parte dintr-un grup de sabotori. Dar se consolară bând Muscadet, hotărâți să golească sticla până la drojdie, în eventualitatea că răspunsul s-ar fi găsit la fund:

— Crezi că se poartă mereu așa sau e dirijat?

— În orice caz, o face foarte bine. E chiar surprinzător că nu s-a manifestat la Trocadero.

— După părerea mea, începuse atât de prost încât sabotorii noștri — cred că va trebui să cedăm în fața evidenței și că este într-adevăr vorba de o rețea organizată — și-au spus că eșecul va veni de la sine, fără să fie nevoie să

intervină și ei. Adu-ți aminte, dragul meu Ahmed, că era cât pe ce să dăm chix.

E drept că organizatorii francezi își puseseră mâinile în cap văzând că tovarășii lor turci erau gata să se lase pe mâinile unui compatriot de-al lor din Arondismentul al X-lea, bine intenționat, desigur, dar a cărui experiență în materie de producție se limita la un teatru de 180 de locuri, în vreme ce Trocadero atrăgea pe puțin 10 000 de spectatori. Sinan fusese totuși plăcut surprins de sinceritatea și de dorința omului de a face treaba bine. Era un semn important care-i întărea convingerea că escapa cu vaporul pe Marea Marmara pentru a se întâlni cu „singuraticul de pe insulă” nu fusese inutilă. Mesajele circulasera pentru ca „Timpul Turciei” să nu primească lovituri din partea comunității sale, foarte bine reprezentată în Franța. Dar bunăvoința prost folosită poate fi la fel de periculoasă ca opusul ei! Pentru a nu jigni pe nimeni, producătorul turc urma să-i primească pe artiști, dar o societate cu experiență, cu licență de exploatare oficială, fusese aleasă pentru a menține lucrurile sub control *in extremis*. Multe erau de făcut: obținerea autorizațiilor administrative, prezentarea unui dosar complet, de la puterea în kilowați la numărul de cabine de toaletă, montarea unei scene în conformitate cu regulile de securitate și adaptate la cerințele tehnice ale grădinii și ale monumentului. Totul cât mai repede cu putință, bineînțeles, dar încadrându-se într-un buget redus pe care oricum nu-l vor vedea decât mai târziu, *inch'Allah!* Cum de-a acceptat această societate o asemenea provocare? Până și ea continua să se întrebe mult după sfârșitul operațiunii. Cât privește cum au aflat spectatorii despre eveniment, deși avuseseră la dispoziție doar două zile pentru promovare,

de ce furtuna care se anunța cu tunete puternice nu izbucnise, ce alchimie îi făcuse pe spectatorii francezi și turci să fraternizeze în bucuria unei seri atât de reușite erau un mare mister! Trebuie totuși să mai existe din când în când și miracole pentru ca omenirea să caute în continuare absolutul...

Interludiul 4

În fiecare noapte, un gardian însoțit de un câine dresat făcea turul grădinii regale de la Tuileries pentru a se asigura că nu rămăsese nimeni închis în parc, scăpând vigilenței paznicilor ori, lucru mai puțin credibil, dată fiind înălțimea gardurilor, nu pătrunsese după închidere. Sarcina aceasta nu era cine știe ce chin pentru că, în pura tradiție a arhitectului Le Nôtre, parcul era conceput după un plan geometric desăvârșit, care nu lăsa nicicum loc de dosit și nu prevedea tufișuri care ar fi putut servi ca ascunzători. Omul era stăpân al naturii, iar vegetația nu avea decât să crească corect. Proaspătul senior al domeniului, alipit de acum la Muzeul Luvru, ar fi putut de altfel să facă din acest lucru o deviză, într-atât de mult se îngrijea de aspectul grădinii „sale”. Și nu mică i-a fost ciuda când a trebuit să se conformeze deciziei de a le permite comedianților să-și instaleze aici barăcile — favoare acordată de un regișor pus mult mai sus decât el în ierarhia feudală a administrației franceze, ministrul. De câteva zile, o altă concesie de la armonia clasică a locurilor fusese făcută în Careul Mistrețului, denumire nobilă pentru o întindere de praf înconjurată de copaci care se afla chiar în dreapta intrării dinspre Place de la Concorde după primul bazin, în fața muzeului

Orangerie. Tocmai acolo era pe cale să se construiască o cafenea turcească, i s-a spus gardianului, precizându-i-se că trebuia să fie cu ochii în patru. Turcii la Tuileries! De ce nu și vandalii? Din fericire, „contractul de ocupare temporară cu titlu gratuit” era draconic, prevăzând o factură de 1 500 de euro pentru orice rămurică distrusă. Iar gardianul cu câinele n-avea de ce să se plângă pentru că vigilența sporită care i se cerea era totuși grațioasă, cel puțin așa se mândrea el, nu însă și gratuită. Păcat că n-a fost decât temporară, dar și cele mai bune lucruri au un sfârșit. Și administrația grădinii nu părea să aibă și alte cuvinte în vocabular decât "temporar", ca și când voia să se convingă singură că acest coșmar — o activitate populară într-un parc regal! — va dura puțin. De aceea, structura nu era încă montată și administrația nu vorbea deja decât de data demontării.*

— Ei, Tyran, iată-ne grațioși temporar, îi zise gardianul câinelui său lup. Dar tu ești mereu grațios, hai, du-te, viteazule.

Numele animalului se trăgea de la un joc de cuvinte aproximativ de pe când era la începutul dresării: îi fusese foarte greu să se obișnuiască cu lesa și nu mergea decât „trăgând”**. Mult mai docil de-atunci, Tyran nu-și pierduse totuși temperamentul ciudat și independent, mereu la pândă. În toiul acelei nopți călduțe de iulie, totul era liniștit și tăcut. Nici nu s-ar fi zis că se aflau în plin centru al Parisului. Cum se apropiau de Careul Mistrețului, câinele se opri brusc, adulmecând. Un mârâit îi urcă până în gât în vreme ce fălcile i se răsfrângeau lăsând să i se vadă colții strălucitori. Câinele sări înainte ca stăpânul lui să poată reacționa și îi smulse lesa din mâini. În câteva secunde, dispăru în spatele gardului care împrejmuia

* Joc de cuvinte; în lb. franceză, *gracieux* înseamnă și gratuit. (N. red.)

** Joc de cuvinte omofonic între „Tyran” și „en tirant”, gerunziul verbului „tirer”, a trage. (N.t.)

șantierul cafenelei turcești. Gardianul se pregătea s-o ia la fugă după el când un hămăit sălbatic îl țintui locului. Nu-l auzise niciodată pe Tyran lătrând așa. După aceea urmă un concert de hămăieli de la cele mai grave la cele mai subțiri. Câinele nu era singur. Gardianul se apropie și, la colțul gardului, îl găsi pe Tyran culcat pe spate, chelălăind încet ca un cățeluș în poziție de supunere. Nimeni. Nici om, nici animal. Gardianul își aprinse lanterna pentru a încerca să pătrundă în întuneric. Nimic. Apropiind lumina de câine și aplecându-se pentru a-l liniști cu o mângâiere, descoperi pur și simplu o bucată de piele roșie, smulsă, fără îndoială, în timpul luptei.

Capitolul 9

Două capace în căutare de pubelă

Ahmed și Sinan luară TGV-ul înapoi spre Paris scăldați în acea dulce și plăcută euforie care li se trăgea de la degustarea prelungită până la drojdie a Muscadetului. Erau obosiți, momentul acesta de destindere avea să fie de scurtă durată și firile lor foarte optimiste urmau să fie puse din nou la grele încercări, după cum înțeleseseră chiar de la întoarcerea lor în orașul luminilor! Escortați de o mașină a Ambasadei Turciei, care îi așteptase la gară, cei doi bărbați se îndreptară direct spre Tuileries, pe șantierul Cafenelei turcești.

Jacques Lambris, un arhitect al cărui nume îl pre-dispusesese la o specializare în construcțiile din lemn, dar și versat în organizarea de manifestări culturale, acceptase să fie șef de șantier la Cafeneaua turcească. Sinan și Ahmed îl găsiră stând singur pe un teanc de grinzi și de placaje, cu fața în palme, pe punctul de a cădea în depresie. Noaptea trecută, gardianul demascase

in extremis o tentativă de sabotaj grație câinelui său lup. Dar animalul era încă în stare de șoc și nu reușise decât să-i smulgă o bucată de piele roșie adversarului, care, după spusele gardianului, se volatilizase scoțând urlete sinistre, ca o fantomă (sau un „djinn“, se gândiră Sinan și Ahmed). Se așteptau rezultatele analizelor de la laboratorul de poliție.

Mult mai rău, cu trei zile înainte de deschidere, structura nu era încă montată pentru că muncitorii, plictisiți de promisiunile deșarte de plată, intraseră în grevă.

„Credeam că nu se face grevă în iulie, îi șopti Ahmed lui Sinan, pentru că toată lumea pleacă în concediu.“

Nu rămâneau decât două soluții: fie să se aducă un escadron de turci sau chiar de kurzi (în situații de urgență, trebuie să fii creativ), fie să se găsească banii în cursul aceleiași zile. Viramentul bancar electronic era firește cel mai rapid și mai simplu, cu condiția să existe cineva care să vrea să plătească repede 100 000 de euro. Sinan sună la Ankara, în vreme ce Ahmed îl contactă pe comisarul francez. După câteva minute, tot nu reușiseră să deblocheze situația. Ankara, demnă moștenitoare a administrației otomane (de altfel, mult influențată de Franța), avea nevoie de semnăturile a patru miniștri. Asta ar fi luat săptămâni de zile. Comisariatul francez avea bani, dar puși deoparte pentru alte finanțări.

Socotind că acea cafenea turcească era ultima mare operațiune de finanțat până în toamnă și că altor parteneri le dădea mâna să aștepte sosirea banilor din Turcia, Sinan îl sună pe Laurent Darvieux, pe care îl simpatiza. Dacă exista cineva cu energia și forța de convingere necesară pentru salvarea situației, acela era chiar el.

„Vă sun într-o oră”, conchise Laurent Darvieux după o discuție amănunțită. Și se ținu de cuvânt: „*Kazandık!* Am reușit”, îi spuse el lui Sinan. „Avem norocul să găsim o marfă rară la controlorii financiari și contabili, oameni care caută soluții și nu se mulțumesc doar să constate imposibilitățile. Viramentul va fi făcut într-o oră. Spuneți-i lui Jacques Lambris să-și anunțe banca și să-și urmărească contul.”

Laurent Darvieux dusesse el însuși dosarul de la o administrație la alta în cele patru colțuri ale Parisului, obținând semnăturile una după alta. Datorită scuterului său, operația se încheiase într-un timp-record și înainte ca toată lumea să plece în concediu imediat după 14 Iulie.

Sinan i se adresă antreprenorului:

— Unde vă sunt muncitorii, domnule Lambris? E momentul să-i chemați înapoi la lucru.

— Nu cred că-i voi putea aduna azi pe toți, dar o să-i chem pe cei pe care-i cunosc cel mai bine. Ceilalți vor veni abia mâine, dar vom plăti ore suplimentare la nevoie.

— Da, președintelui dumneavoastră îi plac orele suplimentare, cum ziceți. Dar nu înțeleg un lucru: dacă îi cunoașteți personal, n-ar fi trebuit să vă lase baltă. În Turcia, când un patron și un muncitor au o relație profesională, chiar dacă nu sunt de acord și încearcă să-și apere fiecare propriile interese, măcar nu se lasă unul pe celălalt la nevoie.

— Da, de obicei așa e și aici, dar azi-dimineață s-au dus la casele lor toți deodată. Ca și cum s-ar fi vorbit între ei.

— Sau ca și cum cineva le-ar fi dat un ordin?

— Poate, cine știe. Dar cine să facă asta?

Sinan nu-i răspunse, dar își promise să revină a doua zi de dimineață, la prima oră, ca să-i vadă pe muncitori

la lucru. În timp ce ei stăteau de vorbă, Ahmed se dusesese să verifice lista personalului. Îi făcu semn lui Sinan și-i arătă un nume.

— Pe acesta îl cunoașteți, domnule Lambris?

— Wolfgang Kurt? Nu. L-am angajat pentru prima dată.

— Vă aduceți aminte cum arată?

— Da, nu are o fizionomie care se uită prea ușor. Bine făcut, dar cu mușchii fini, ca un gimnast sau un acrobat. Nu foarte tânăr, pentru că e deja încărunțit. Și, de altfel, foarte păros. Îmi aduc aminte pentru că i se vedea pieptul gol de sub o haină de piele. Puținul timp cât a stat aici am văzut că avea o influență considerabilă supra tovarășilor lui fie și numai datorită lucrurilor incredibil de grele pe care le putea căra. Erau cu toții impresionați. Un adevărat șef de haită, dacă vreți părerea mea.

— Vă aduceți aminte ce culoare avea haina lui, domnule Lambris?

— Da, nici aceasta nu e ușor de uitat: un roșu sângerieu destul de sinistru.

— Și marca?

— N-am putut să văd, dar la un moment dat s-a deschis și am zărit un cap de lup pe buzunarul interior.

— Și azi de dimineață n-ați observat cumva dacă era sfâșiată?

— Sfâșiată? Nu..., dar de ce? Doar nu vă gândiți că...

— Vom afla mâine-dimineață, domnule Lambris. După părerea mea, Wolfgang Kurt nu va veni, iar coordonatele pe care vi le-a lăsat sunt false. Sabotorul din această noapte care l-a terorizat pe acel biet câine, șeful haitei, cum spuneți, cel care și-a instigat tovarășii la grevă, este unul și același. Și nu e nici prima, nici ultima dintre

faptele lui rele, așa că faceți ochii mari. Nu vreau să se prăbușească peste oameni cafeneaua!

Banii intrară în cele din urmă în contul lui Jacques Lambris și muncitorii se întoarseră la lucru ca prin minune. Mai erau două zile până la deschiderea cafenelei cu un concert al grupului Zurnas și structura tot nu era montată. Catastrofa îi pândeă, dar muncitorii lucrau ziua și noaptea și comisariatul le dădu o bună mână de ajutor. Laurent Darvieux vopsea încă la structură cu câteva minute înainte ca faimosul muzician musulman Neyzen Dede să facă auzite primele note din concertul său. Cafeneaua turcească fusese salvată, iar cei doi bărbați se puteau acum ocupa să-și găsească o locuință la Paris.

Hotărâți să se instaleze într-un cartier central, unde să le fie la îndemână să primească după bunul-plac artiști și oameni politici, Ahmed și Sinan contactară mai multe agenții imobiliare și înțelesesă repede că etapa aceasta a instalării lor în Hexagon nu avea să fie prea simplă. În timp ce la ei, la Ankara, orice străin care căuta un apartament era tratat cu toată considerația — limuzină, pe care curtoazia înăscută a poporului lor în combinație cu oferta imobiliară locală supraabundentă o cerea —, cei doi bărbați se dezumflară încă de la primele vizite, când înțelesesă că, aici, nu clientul, ci agentul imobiliar era stăpânul unui joc epuizant, al cărui ultim scop părea să fie condamnarea potențialului locatar la disperare. Dând dovadă de o aroganță care o depășea, dacă era posibil, până și pe cea a chelnerilor din cafenelele pariziene, agentul imobiliar nu se mulțumea să anuleze, în mod constant, în ultimul moment, vizitele stabilite, ci părea și să aibă o plăcere răutăcioasă de a nu ține cont în niciun fel de dorințele exprimate de client. Trebuie

spus că apartamentele adevărate erau o marfă atât de rară, încât, atunci când „un produs“ (termen consacrat, după cum aveau să afle repede Ahmed și Sinan) ajungea pe piață, era numaidecât închiriat, în ciuda prețului său fantastic. Din cauza mondializării și a trecerii la euro, Parisul devenise în vreo 15 ani unul din orașele cele mai scumpe din lume, le explicase un filfizon insuportabil turnat într-un costum marca Paul Smith (dacă te luai după mulțimea de mărci luxoase afișate de unii, era minunat să fii agent imobiliar la Paris). După vreo douăzeci de vizite, unele mai deprimante decât altele, același agent își etalase pe larg în fața celor doi prieteni consternați de-a dreptul teoria conform căreia, dacă „orice pubelă are un capac“, locuința cea mai jalnică va sfârși inevitabil prin a fi închiriată...

„E prima dată în viața mea că permit să fiu tratat ca pubelă, și, știți ceva, ceea ce mă întristează cel mai mult e că așa ceva mi se întâmplă aici, la Paris, în acest oraș pe care-l iubesc atât de mult“, îi replică Ahmed tânărului, care nu prea părea să-și dea seama de caracterul profund jignitor al glumei sale.

Ce se întâmplase cu acest oraș și cu locuitorii lui, se întrebau Ahmed și Sinan în timpul peregrinărilor lor imobiliare. Inițial, erau dornici să se instaleze în Marais, dar nu mai recunoscuseră acest cartier, care îi sedusese odinioară cu ținuta lui aristocratică și populară în același timp. Totul se schimbase acum, doar numele străzilor rămăseseră aceleași. Rechiziționate de creatorii de modă, fostele mici prăvălii dispăruseră toate, ca și proprietarii lor, înlocuiți de către acei *golden boy* din publicitate și finanțe. Dar numai când fuseseră agresați într-o cafenea din strada Turenne de un chelner care considera că nu

comandaseră suficient pentru a-i lăsa să stea pe terasă, Ahmed și Sinan pricepură că acest cartier nu mai era deloc potrivit pentru ei. Cei doi bărbați nu înțelegeau această tensiune generalizată care părea să caracterizeze azi legăturile sociale în ansamblu în societatea franceză. Nu clientul era stăpânul, cum era obiceiul în țara lor, ci invers. Ceea ce nu reușeau să determine cei doi prieteni era dacă primirea proastă de care aveau parte se datora faptului că erau turci sau dacă, așa cum le spuneau prietenii lor francezi, aceștia erau supuși la același tratament de congenerii lor. Stresul vieții pariziene putea să fie desigur un început de explicație, dar de departe insuficient. Viața la Istanbul era de altfel mult mai stresantă, după cum știau prea bine cei doi prieteni, și cu toate acestea li se părea că locuitorii erau mai civilizați. În orice caz, puneau la mare cinste primirea cum se cuvine a vizitatorilor străini. Dar ceea ce nu înceta să-i uimească pe Ahmed și pe Sinan era că absența totală a serviciilor, pe care o remarcaseră mai peste tot, era strâns legată de rata tot mai mare a șomajului. De ce trebuia mereu să stai la rând în magazine și să aștepti atât de mult în cafenele și la restaurant (astfel încât cei doi prieteni aveau uneori impresia că trăiau într-o fostă republică sovietică), în timp ce, în Turcia, în aceeași situație, nenumărați vânzători și chelneri s-ar fi îngărmădit să satisfacă dorințele clienților?

Mulțumită unui agent imobiliar ceva mai dinamic și mai puțin dezagreabil decât ceilalți, cei doi bărbați găsiră în cele din urmă un apartament foarte frumos într-un cartier popular pe cale de îmburghezire accelerată. Din epoca Consulatului, imobilul avea o înfățișare semeață cu acea casă a scării care adăpostea replici maiestuoase ale unor sculpturi grecești și o scară monumentală din

lemn de stejar și piatră de Bourgogne. O galerie mare la intrare, o vastă sală de primire decorată cu stucaturi, camere spațioase, plus dispunerea care îi conferea acestui prim etaj o luminozitate de excepție îi cuceriră pe Ahmed și pe Sinan. O griją însă tot aveau: de la crăpăturile mari din tavane la parchetul în V acoperit cu mochetă din anii '70 și la vopselele cu plumb care datau de cine știe când, apartamentul era într-o stare deplorabilă. Dar nu mai conta, acest lucru le-a permis lui Ahmed și lui Sinan să negocieze drastic prețul chiriei. Cât despre renovarea necesară, aceasta nu-i descuraja pentru că, asemenea oricărui turc care se respectă, nimic nu le plăcea mai mult ca astfel de lucrări. Plini de avânt, începură să întocmească deize, îngrijorați că aveau de făcut reparații în timpul verii. Se loviră de refuzul unanim al antreprenorilor, care nu voiau să lucreze în luna august. În entuziasmul lor, cei doi uitaseră că, spre deosebire de Turcia, unde nu se știe de concediu și oamenii se mulțumesc în general cu câteva zile iarna și o săptămână vara, Franța se pregătea să intre într-un lung somn estival. Era deci inutil să mai speri să faci lucrări în acest interval de timp, nici să găsești furnizori. De altfel, cel mai bine era să nu te îmbolnăvești în această perioadă a anului, mai ales pe caniculă, după cum o demonstraseră înspăimântătoarele cazuri de decese în serie ale unor bătrâni lăsați de izbeliște în urmă cu câțiva ani.

Disperați, cei doi bărbați începuseră să se gândească la continuarea căutărilor imobiliare când vărul unui văr de-al unui văr stabilit de câțiva ani la Paris li-l prezentă pe Ali Bulgarul, un turc din Balcani instalat la Paris de când Bulgaria intrase în Uniunea Europeană. Angajându-se mai întâi ca muncitor în diferite domenii, Ali înțelesese

repede că în domeniul construcțiilor ofereea meseriilor de viitor în Franța și-și înființase propria firmă. Era un miracol că acest om providențial nu pleca în concediu în luna august și că acceptase să ducă la bun sfârșit lucrările!

Dar Ahmed și Sinan nu prevăzuseră că instalarea unui nou contor electric și mai ales racordarea unui "Live box", de care depindea buna funcționare a telefonului și a internetului, cereau o asemenea cheltuială de energie. Obosind ore întregi la telefon cu interlocutoare depășite, al căror accent lăsa să se înțeleagă că se aflau la Tunis ori la Rabat, Sinan înțelegea prea bine acum, din păcate, din ce motiv se produsese un val de sinucideri printre angajații companiei Carotte și se întreba câți dintre clienții acesteia fuseseră tentați să-și pună capăt zilelor.

Totul li se părea îngrozitor de complicat în această țară, unde un lucru atât de banal ca un mic accident casnic putea să se transforme într-o adevărat chin. Căzând de pe o scară pe când încerca să schimbe un bec, Sinan își sparse ușor capul: rana era superficială, dar trebuia cusută. După ce sună în zadar la cinci medici din cartier, care îi explicară că ei nu "făceau cusături", a fost nevoit să se ducă la urgență, unde și-a petrecut seara pentru că nu era deloc un caz prioritar! Bine că aveau în casă tot ce le trebuia pentru durerile de cap și tracasările lor!

— E inadmisibil să ajungi la urgență pentru trei cusături, se indignă Ahmed când prietenul lui îi povestește toate pățaniile. Ar fi fost poate mai bine să i te adresezi psihiatrului de la etajul al patrulea. La urma urmei, nu e meseria lui să aibă grijă de capetele bolnavilor?

Clădirea adăpostea într-adevăr un psihiatru de renume, pe la care treceau numeroși intelectuali obosiți și o puzderie de staruri de cinema. Medicul le povestise

că printre pacienții lui bântuise în urmă cu câțiva ani un straniu tăietor de capete de... statui. Începuse tăind capul unui zeu grec și continuase să recidiveze regulat, spre marea pagubă a coproprietarei, care fusese nevoită să-și restaureze, cu mare cheltuială, prețiosul patrimoniu!

Pe lângă poziția lui strategică, în plin centrul miciei Turcii, acest apartament se dovedise foarte repede un chipir. O comunitate kurdă importantă locuia într-adevăr în acest cartier, pe care comunitățile evreiești și armenie din vecini îl frecventau deopotrivă. Astfel, puteau să lovească doi iepuri dintr-o lovitură, cum se zice, să supravegheze în același timp și acțiunile kurzilor, și acțiunile armenilor, care nu s-ar da în lături de la sabotarea „Timpului Turciei”. Mergând la primarul Arondismentului al X-lea, căruia au ținut să-i facă o vizită de curtoazie, îl ascultară îndelung lăudând cosmopolitismul arondismentului său, care se putea mândri cu numărul mare de comunități diferite — armeni, turci, kurzi, sârbi, bosniaci, chinezi, indieni și africani — ce trăiau în armonie cu francezii de origine. O singură umbră plană asupra tabloului: numeroși oameni ai străzii, care îi surprindeau pe Sinan și Ahmed, uluiți să constate că prezența acestor amărâți crescuse de la ultimul lor sejur parizian, cu 15 ani în urmă. Odată apartamentul renovat, începură să exploreze cartierul, în care găsiră cu ușurință mărcile lor. Kebab de Adana, carne de oaie succulentă și alte chestii turcești... Înțelesesă repede că, dacă din întâmplare li se făcea dor de țară, le era de-ajuns să iasă și să facă câțiva pași pe strada Fabourg-St-Denis ca să le treacă numaidecât! Sau să-i calce pragul lui Herakian, băcanul care își expunea cu mândrie firma „Herakian tată și fiu din 1925”. Cei doi aflară cu emoție,

discutând cu proprietarul, că familia aceasta vorbea încă armeană, dar și turcă. Nu departe de acolo, descoperiră sediul unei asociații turce care lucra pentru o integrare mai bună a femeilor musulmane în societatea franceză. Și apoi, pe marile bulevarde, un teatru era organizat de un turc, care se arăta numaidecât entuziasmat și dornic să participe la „Timpul Turciei”.

Li se părea uneori că doar bistroul numit *Papillon*, din care făcuseră repede cartierul lor general nu era turcesc. Acesta îi cuceri imediat fiindcă le aducea aminte de școala franceză de la Istanbul cu același nume și mai ales de faimosul cântec al mării orchestre de liceeni din anii '20 („Nu suntem imbecili, suntem chiar instruiți la liceul papa, la liceul papi, la liceul Papillon”). *Papillon* era și numele intendentului responsabil cu plăcerile mărunte ale regelui Ludovic al XVI-lea, pe scurt, toate acestea erau de bun augur... Cu atât mai mult cu cât desertul-vedetă al acestui local era o delicioasă *baba* cu rom, care avea să devină un fel de ritual și de referință de-a lungul întregii lor misiuni.

În timp ce primele manifestări ale operațiunii se derulau fără probleme, Ahmed primi un mesaj pe telefonul mobil care îi anunța sosirea iminentă a galerei la Marsilia. Sinan jubila, nu-i venea să creadă. Galera la Marsilia! Ce formidabilă aventură, acțiune umană și științifică, după atâtea pățanii și avarii depășite în ultimele săptămâni: nava găurită, pudră albă suspectă la bord, vâslași epuizați și înfometați, probleme cu banii... Această aventură, care frizase dezastrul și fusese cât pe ce să se încheie cu o catastrofă gen pluta Meduzei, se transformase în cele din urmă într-o adevărată epopee demnă de *Iliada* și de *Odiseea*!

Primarul Marsiliei îi promisese ambasadorului Franței că-i va face galerei o primire frumoasă în vechiul port, chiar în fața primăriei, iar Sinan trebuia neapărat să meargă la fața locului pentru a participa la ceremonie. Ahmed mai rămânea însă la Paris câteva zile pentru a supraveghea și a dirija ultimele finisaje la apartamentul lor, dat fiind că Ali bulgarul avea uneori opțiuni estetice destul de surprinzătoare.

Așadar, Sinan se urcă în TGV la 28 iulie dimineața și ajunsese în gara Saint Charles cam cu trei ore întârziere din pricina unui început de incendiu la unul din vagoane. Pe când trenul stătea nemișcat în plină câmpie, Sinan se gândea că această ispravă semăna mult prea mult cu cea din strada Valois. Să fi dat Gévaudan o nouă lovitură?

Când ajunsese, pe cât de înfometat, pe atât de exasperat, Sinan făcu un mic popas pe artera Canebière pentru a-și potoli foamea și se opri la un restaurant care, contrar așteptărilor, avea meniul în două limbi, franceză și rusă, iar chelnerițele erau toate rusoaice. Sinan citise recent într-un ziar că rușii puseseră ochii pe frumoasele proprietăți de la Capul Antibes, dar nu știa că se răspândiseră deja până la Marsilia.

După ce schimbă câteva vorbe în rusă cu chelnerița care nu era alta decât soția patronului, cu 20 de ani mai tânără decât el, plecă să-și lase lucrurile la hotelul Cosmos.

Văzând numărul de nume în -an și -ian de pe firmele magazinelor din împrejurimi, Sinan pricepu repede că hotelul lui se afla în plin cartier armenesc și zâmbi fără să vrea în fața ironiei situației în care el, turcul, era încercuit de armeni la Marsilia. Consulul general al Turciei la Marsilia îl avertizase că membrii comunităților grecești,

cipriote și amenești ar putea să împiedice esca la galerei la Marsilia, reținând-o în carantină pe insulele Frioul, ca în trecut, dar Sinan era convins că totul avea să se petreacă în ordine. Polemica privind falsificarea istoriei părea definitiv îngropată și, la urma urmei, aceasta era o acțiune culturală și sportivă. Trebuia totuși ca vâslașii istoviți după o traversare de 3 000 de mile nautice în condiții de căldură extremă să fie bine primiți! Primarul din Karsikaya (Izmir) făcuse și el călătoria pe cont propriu pentru a celebra evenimentul și dorea să-i ofere un fel de șalupă mică din Izmir omologului său pentru a sărbători prietenia dintre cele două orașe și mai ales înrudirea lor. Cu siguranță că se aștepta să fie primit cu surle și trâmbițe și să i se înmâneze cheile orașului. Ceremonia era anunțată pentru începutul serii, în prezența tuturor edililor locali și a consulului general. Era încurajator faptul că, în urmă cu două zile, galera poposise la Cassis, aproape de munții Calanque, unde i se făcuse o primire tot atât de triumfală precum cea rezervată în rada portului Toulon flotei turce venite să-l sprijine pe regele creștin Francisc împotriva Habsburgilor, cu cinci secole în urmă.

După ce ieși din hotel, Sinan o luă pe jos spre port. Ajuns la înălțimea primăriei, nu vedea decât nave de pescuit locale. Nici urmă de galeră. A fost nevoit să umble prin port vreo jumătate de oră până să zărească, înghesuită între două iahturi uriașe, o Kybelă mititică, pe care se aflau maximum treizeci de persoane. Nicio televiziune, niciun ziar național, doar câțiva membri ai unor asociații și căpitanul Hayreddin... Nu fusese plasată în carantină în insulele Frioul, dar chiar prezența corabiei părea mai de temut decât holera. Dând dovadă de un imens curaj, primarul se declarase bolnav și îi ceruse unuia dintre

adjuncții săi, de origine armeană, să-i primească pe prietenii turci. Și, cu excepția notabilă a consulului general la Marsilia și a comisarului francez Laurent Darvieux, niciun reprezentant oficial nu îndrăznise să se deplaseze.

Pe când urca la bord, Sinan a fost încolțit de vreo 15 militanți ai Frontului Național care fluturau slogani cu „Nu Turciei în Europa! Da recunoașterii genocidului armean!” Sinan îl apostrofă pe șeful bandei fără menajamente:

— Da' știu că aveți tupeu! Cereți recunoașterea genocidului armean în vreme ce însuși președintele vostru neagă crimele Holocaustului! E prea de tot! Apoi, se întoarce spre unul dintre armeni, care era probabil inițiatorul acestui comitet de primire grotesc, și-i spuse:

— Comunitatea armenească are relații atât de strânse cu Frontul Național și eu nu știam! Lucrul acesta trebuie cunoscut și la Paris. Alianța cu un partid negaționist pentru a revendica recunoașterea unui genocid e cel puțin paradoxală!

Și, într-o ambianță glacială (în ciuda temperaturii sufocante), navigatorii urcară la fortul Saint-Jean, unde îi aștepta gustarea oferită de primar. Dar, spre surpriza generală, invitații însetați și înfometați constatară, odată ajunși în sala situată, de altfel, în locul cel mai înalt al fortului, că recepția dată în cinstea lor se reducea la câteva pahare de Coca-cola sau de suc de portocale, alune și biscuiți de aperitiv. În timp ce Sinan clipea din ochi vexat de această jignire, primarul din Karsikaya părea complet șocat, căci el venise special pentru a relansa cooperarea dintre Izmir și Marsilia! Vizibil stingherit, adjunctul primarului a fost expeditiv, subliniind deschis că nu voia să se creadă că el colaborează cu inamicul turc.

Deși o tensiune indescritibilă domnea în acea sală în care căldura devenise insuportabilă, alesul începu să-și citească discursul uitând să întâmpine echipajul galerei și evocând dintr-odată drama armenilor și marea catastrofă din 1915! Dar calvarul nu se terminase pentru că, în momentul în care își încheia discursul, doi armeni care se strecuraseră în mulțime îl înjură și-i cerură să propună cuvântul genocid, altfel îl vor denunța în presă. Văzând cum se apropia cu pași repezi sfârșitul unei cariere atât de promițătoare, adjunctul, verde la față, se întoarse la tribună și-și reciti cu greutate discursul, în care integră docil cuvântul genocid. Indignat, Sinan se întreba dacă în Franța se cuvenea ca aleșii republicii să se dezbrace așa în public și-și zise că nu mai existau oameni de stat în Franța, cel puțin în aparență. Convins că birema urma să fie scufundată în portul Marsilia dacă mai rămânea în ape atât de ostile, Sinan se întrebă dacă nu cumva era mai bine să facă imediat cale-ntoarsă spre coasta estică a Mediteranei.

Dar Hayreddin nici nu voi să audă și insistă mai bine de șase luni să aducă galera la Paris în sus pe Ron.

După ce acuză comisariatul că nu-l susținuse financiar și că trădase proiectul, se luă de armeni, vinovați după părerea lui de scufundarea galerei, deși vasul era departe de a avea o linie de plutire ideală. Sinan ajunsese să se gândească serios la o expediție secretă, după modelul navei Rainbow Warrior, menită s-o scufunde de tot, când, ca prin miracol, căzură bani din cer pentru repatrierea epavei la Istanbul.

Interludiul 5

Nu mai avea curaj să iasă afară. Închis în apartamentul lui, se scărpină până la sânge, până începea să urle ca apucat de moarte, ferindu-se de lumina care îi ardea carnea. În fiecare dimineață, vedea cum mutra lui frumoasă se deforma din ce în ce mai mult. Pomeții îi ieșeau în afară, ochii lui deschiși la culoare sub arcade lungi și subțiri, care le cucureau altădată pe donșoare, nu mai erau decât o rană roșiatică și acoperită de păr. Nicio alifie nu-i dăduse de rost acestei purulențe. Făcea crize de furie în care îi venea să se devoreze de unul singur. Trădat, abandonat, sortit eșecului și morții: cum altfel să înțeleagă ordinele tot mai blânde pe care le primea și care nu făceau decât să-i excite ura și să-i intensifice mâncărimile de piele? Contrar a ceea ce-i dicta propriul instinct, acceptase să acționeze cu precauții, semănând ici și colo nisip care nu putuse să frâneze mecanismul „Operațiunii Serüven”, până la urmă nu atât de prost uns cât părea. Stătea ascuns în umbră ca un observator neputincios și reflecta la eșecul tuturor tentativelor sale. Tentative în care nu crezuse de altfel niciodată: cel mult frecție la picior de lemn. Un lucru era sigur, fusese dublat. Chiar în momentul în care era trimis să contracareze această întreprindere ruinantă și dăunătoare, li

se dăduse mână liberă și acestor doi clovni, Sinan Yalçintaş și Ahmed Yavaştan, ca s-o facă să reușească! Niște cățeluși grijulii cu mătușica lor, foarte supuși, din aceia care scot limba și dau din coadă pentru un zăhărel. Câini de pază ai diplomației corecte politic, dresați în adăposturi de lux pentru a-și reprezenta bine țara în saloanele aurite la concursurile canine ale Națiunilor Unite! Aștia doi miroseau bine a Turcia europeană! Nu ca el, care putea a blană de animal și a piele argăsită, a fugă neobosită prin stepă, a sudoare sub iurtă, a vânat, a măcel și a moarte.

Dar n-o să reușească. Desigur, Yalçintaş scăpase de incendiul din vagonul de tren și ei erau acum cu siguranță pe urma lui. Ar fi simțit-o chiar și fără să știe că raportul anchetei despre pseudosinuciderea lui le fusese comunicat și fusese coroborat cu analiza bucății de haină pe care o pierduse la Tuileries. Dar nu așa aveau să-l neutralizeze. Planul lui era stabilit până la capăt: rețeaua pe care o activase avea să continue misiunea după cum i se ceruse, chiar dacă totul era pierdut dinainte. Încă de la început, șefii prevăzuseră că nu va reuși și era, fără îndoială, și ceea ce-și doreau. Fusese trimis acolo nu doar pentru a arăta forța mișcării, ci și pentru a-i manifesta voința de a nu abuza. Arta de a începe discuții pe o poziție de forță fără riscul rupturii. Tot diplomație era și asta! Până și ei, șefii în care avusese atâta încredere! Nu ezitaseră să-l sacrifice, să facă din el un sabotor de rând, din el, Kubilay Bozkurt, demonul, maleficul, djinn-ul! Măcar sacrificiul lui să-i readucă la valorile haitei! Îi mai rămânea o singură posibilitate de a izbândi. Și n-avea s-o rateze. Dar, înainte de toate, trebuia să se îngrijească sau măcar să amâne suficient de mult avansarea bolii pentru a duce la bun sfârșit ultima lui luptă. Îi fusese recomandată clinica doctorului Teke, deși, în starea lui, cea a doctorului Moreau ar fi fost mult mai indicată.

Capitolul 10

Nostalgii

Manifestarea „Timpul Turciei” fusese deschisă, Sinan și Ahmed se instalaseră și abia le venea să creadă că se pregăteau pentru câteva zile bine meritare de odihnă. Mai mult, soția lui Sinan reușise s-o convingă pe mama ei să stea cu cei trei copii ai lor și venise la Paris pentru a-i însoți mai apoi într-o călătorie prin Alsacia, apoi la Bordelais și în cele din urmă în Provence. Oya era fericită de vizita în Franța pentru că Sinan îi povestise de nenumărate ori despre cele o mie și una de minuni ale acestui Eldorado pe care ea visa de atâta timp să-l descopere. Franța era pentru Oya un gen de paradis terestru: castele, muzee, locuitori rafinați și cultivați, care făcuseră din principiul toleranței fundamentul însuși al identității lor naționale. Și apoi, în afara bogățiilor spirituale nenumărate, Oya socotea să profite de șederea ei pentru a se delecta cu bogățiile terestre ale Hexagonului, într-un cuvânt, să guste din acea faimoasă *artă de a trăi* ale cărei

plăceri Sinan i le lăudase de nenumărate ori. Descoperirea vinurilor, a pateului de găscă, a scoicilor și a crustaceelor, fără să uite cele 365 de feluri de brânză ale generalului De Gaulle, toate acestea se aflau în programul ei. La Paris, Oya anticipa deja plăcerea de a se deda deliciilor *shoppingului* și achiziționării de haine de firmă care le vor face pe prietenele ei de la Ankara, cu stil aproximativ și cam țipător ca să fie cu adevărat șic, să pălească de invidie. Iar, când zilele petrecute prin magazine o vor obosi, se va duce să se odihnească la Saint-Germain-des-Prés, să bea o cafea la Flore sau la Deux-Magots și, în fața baletului neîncetat al chelnerilor, să aibă această experiență de neuitat a existenței care precede esența, despre care Sinan îi vorbise cu atâta emoție. Semnul în care Oya văzuse o prevestire bună era că soțul ei locuia într-un apartament situat pe strada Paradis (care se afla în prelungirea Străzii Fidelității, după cum avea să descopere în curând cu încântare). Da, într-adevăr, în ochii ei, Franța era o țară de vis, iar acest sejur, promisiunea unei înlănțuiri de desfătări.

Radioasă, Oya păși pe pământul francez pentru prima dată în viață într-o frumoasă zi de la începutul lunii august. Dorindu-și s-o facă mai mult pe parizianca veritabilă decât pe turista, se hotărî să aleagă RER*, care o aducea într-o jumătate de oră la Gara de Nord, după cum îi spusese Sinan. În realitate, dură mai mult pentru că îi luă ceva timp să iasă din labirintul imensului aeroport și să găsească peronul bun pentru Paris. A fost nevoită să-și care singură valizele pentru că, după cum avea să constate ușor pierdută, nu existau hamali în Aeroportul

* Rețea de transport în comun pe calea ferată care leagă centrul Parisului de periferii. (N. red.)

Roissy. Din fericire, erau ușoare și aproape goale fiindcă avea intenția să le umple la Paris. În vagonul RER, niște muzicieni cântau piese rusești foarte ritmate și se acompaniau cu acordeonul. Oya nu-și imaginase niciodată că se puteau da concerte gratuite în trenuri și găsea că e un concept care s-ar putea dezvolta și în Turcia. I se părea că Franța reușise perfect democratizarea culturii. După trei piese, interpretate prea repede pentru gustul ei, văzu că se apropia de ea o tânără, care îi întinse un coșuleț în care ea puse o bancnotă de douăzeci de euro. Oya era vrăjită de acest moment muzical și nu pricepu nici stupoarea fetei, nici dezaprobarea din privirile muștrătoare ale călătorilor. De ce se supăraseră dacă, la urma urmei, era un fel atât de plăcut de a călători?

Contemplând cu uimire frumoasele peisaje urbane de-a lungul cărora trenul trecea în mare viteză, Oya se extazia în fața uzinelor care trimiteau în cer nori minunați de fum în toate gamele de gri. Singurele persoane care păreau să se simtă ca la ele acasă în tren, vorbind cu ușurința și firescul celor care își petreceau viața aici, erau vecinii ei, îmbrăcați în niște tunici de culori aprinse. Erau puțini africani în Turcia, iar pentru Oya era la fel de exotic ca și când ar fi fost transportată în regatul Songhaï. De fapt, când coborî la Gara de Nord, avu chiar impresia că greșise destinația și că ajunsese într-o țară din Africa neagră, nu la Paris. Grupuri mici de tineri de origine africană erau împrăștiate în toată gara. Oya ar fi vrut să-i întrebe ce făceau acolo și cu ce afaceri misterioase și prețioase își ocupau ei timpul, dar, grăbită să-l întâlnească pe dragul ei Sinan, își văzu de drum. Luând-o pe strada Lafayette, apoi pe Hauteville, dădu în cele din urmă de strada Paradis, unde altădată se găseau toți vânzătorii de cristal,

de proțelan și de sticlărie din capitală. Câteva magazine stăteau încă mărturie acestui trecut luxos, dar strada i se părea surprinzător de întunecată și cam pustie. Oya știa, pentru că Sinan îi explicase îndelung, că superbele clădiri din acest cartier, ridicate în perioada Consulatului, fuseseră locuite cândva de mari scriitori, de muzicieni, de ziariști celebri și de iubitele lor demi-mondene, dar se gândi că lucrurile se schimbaseră între timp.

Pentru a ajunge la imobilul în care locuiau Sinan și Ahmed, Oya trebui s-o ia pe carosabil pentru a evita un grup de tineri care stăteau într-o poziție ciudată pe trotuar. Împărțind o sticlă de vodka și bolborosind într-o limbă amestecată identificată de femeie ca provenind din Est, indivizii frigeau carne pe un mic grătar improvizat. Foarte surprinzător, un *mangal* urban, exclamă Oya pentru sine. Sigur, și în țara ei se făceau picnicuri pe marginea autostrăzilor, la câțiva pași de asfalt, dar exista mereu o bucată de verdeață pe care se întindeau sofalele, doi copaci între care se agăța un hamac pentru siesta de după kebab și puțină umbră. Organizarea unui *mangal* pe trotuar era o curiozitate tipic franțuzească și o adevărată lipsă de gust, își spunea Oya în timp ce deschidea ușa imobilului lui Sinan.

După ce-și îmbrățișă soțul și îl salută pe prietenul lui, Ahmed, după ce vorbi îndelung despre familie și despre ultimele noutăți politice din Turcia, împărțind o cutie cu rahat și sorbind mai multe cești de ceai, Oya îl duse pe Sinan în patul conjugal și adormi visând la noua ei viață pariziană. Explorarea capitalei franceze a fost însă amânată pentru a treia zi fiindcă, în fața stării dezastruoase a apartamentului ocupat de cei doi celibatari geografici, ea se hotărî să pună totul în ordine. Trebuie spus că Oya

avea, precum multe dintre compatrioatele sale, o preocupare obsesivă pentru ordine și curățenie. *Temizlik* sau curățenie era un cuvânt care revenea ca un leitmotiv în vocabularul domestic și în conversațiile familiale. La Oya, devenise aproape o boală, de care era conștientă și pretindea adeseori că, la urma urmei, era cea mai bună terapie pentru nevroza ei. Ca să înceapă în mod plăcut acea zi de curățenie menajeră, Oya ieși să bea o adevărată cafea într-un mic bistrâu care se afla nu departe de apartamentul lor și de brutăria de unde cumpărase croasanți calzi. Ducându-se la toaletă, descoperi cu oroare că WC-ul nu avea nici capac, nici vas. Stupefiată, ieși fără să-l folosească și nu se putu abține să nu-l întrebe pe patron din ce motiv instalase un closet atât de precar în localul lui. I se răspunse că era pur și simplu vorba de o toaletă „turcească”, așa cum se găseau în numeroase cafenele din Paris.

„Poate că sunt toalete islamice, replică ea sec, dar cu siguranță nu turcești pentru că, deși nu păreți a crede, în Franța a apărut acest tip de WC. Vă semnalez, de altfel, că în Anglia sunt numite toalete franțuzești, de unde reiese că vecinii dumneavoastră de peste Marea Mânecii nu vă consideră poate foarte curați.”

În zilele următoare, pe această temă a curățeniei, la care ținea în mod special, Oya avu marea surpriză să constate, în timp ce explora cartierul, că străzile erau foarte murdare, în ciuda defilării neobosite (și zgomotoase) a camioanelor de curățenie ale orașului Paris și a baletului neîntrerupt al acelor autovehicule care răspundeau la numele improbabil de *motos crottes**. S-ar fi zis că, după trecerea măturătorilor, un duh rău se străduia să arunce

* Motociclete folosite pentru adunat excrementele de animale de pe străzi.
(N. red.)

gunoaie și alte mizerii pe șosea. Sau poate sistemul de curățenie era complet inoperant, iar cei însărcinați să curețe erau prea puțin eficienți?

Lucru și mai surprinzător, Oya remarcă mulți oameni care campau și-și aveau domiciliul sub cartoane, în plină stradă. Era dispusă să admită că acest tip de casă era revoluționar din motive de montare și demontare, economic și, mai mult decât atât, antisismic, un concept interesant de studiat într-o țară precum Turcia, unde cutremurele erau numeroase. Tocmai aflate că rectoratul Parisului intenționa să-i cazeze pe studenți în containere, din lipsă de locuri de cazare, dar i se părea ciudat că o țară atât de bogată ca Franța, campioana drepturilor omului, accepta oameni cazați atât de precar. Și, de altfel, ce făceau toată ziua? Cei mai mulți păreau să doarmă, abrutizați de alcoolul pe care-l consumau în cantități foarte mari. Așa ceva era de neconceput în Turcia, unde până și cei mai prăpădiți se îndeletniceau cu te miri ce, se făceau lustruitori de pantofi, vânzători ambulanți sau culegători de fier vechi și nu cerșeau decât în mod excepțional.

Curtoazia franceză a fost o altă mare sursă de dezamăgire pentru Oya. Într-adevăr, într-o seară, când se întorcea acasă mai târziu, văzuse mai mulți tineri în jurul unui scuter, care mergeau cu altruismul și cu generozitatea până la a repara, a lustrui și a înfrumuseța scula unui necunoscut.

„Ce noblețe sufletească au băieții aceștia! Mie mi se spusese că dădeau foc la mașini și uite că ei sar în ajutorul aproapelui”, se gândi Oya, înainte ca scuterul să-i taie calea în plină viteză fiind cât pe ce s-o lovească, până să înțeleagă că aceste ființe minunate tocmai furaseră motocicletă sub ochii ei.

Înnebunită, Oya se grăbi să intre în casă și să sune la comisariatul din cartier, dar renunță numaidecât, dându-și seama că plângerea ei n-o să reușească nimic. Se părea că poliția împinsese până foarte departe grija pentru rentabilitate: decât să alerge degeaba după hoți în cartiere în care nici nu mai îndrăzneau să pună piciorul, nu era mai mult mai lucrativ și mai puțin riscant să aibă în vedere clientela solvabilă și fără apărare, vorbind de scutere prost parcate sau de cicliști care mergeau pe trotuar cu bicicleta? De altfel, pe Oya o amuza mult prezența atât de exotică, după părerea ei, a polițiștilor dintr-o nouă specie pe străzile Parisului, deghizați în cicliști ale căror costume bionice le dădeau aerul de robocop.

Într-o seară, pe când se întorcea acasă după o zi plină de *shopping*, Oya a discutat cu soțul ei despre o chestiune care nu-i dădea pace încă de la începutul sejurului ei parizian.

— Azi după-amiază, m-am plimbat cu prietena mea Fusun în nordul Parisului, după ce făcusem câteva cumpărături în Piața Saint-Pierre. Am fost foarte impresionată de numărul mare de femei cu vâl, de mustăcioși și de bărboși. S-ar zice că Franța e mai musulmană decât Turcia! La Istanbul, în afara cartierelor Fatih și Eyup, nu se mai poartă deloc vâlul. Iar, la Ankara, nu-l mai vezi decât în cartierul istoric Kale.

Sinan îi replică:

— Ce spui e absolut teribil, draga mea. Dar n-ai să dai totuși dreptate noilor colective de toate felurile, care se reunesc mai peste tot în Franța organizând aperitive cu cârnăciori sordizi pentru a denunța islamizarea crescândă a societății franceze. Și atunci Turcia? Vorbești

de Istanbul și de Ankara, dar te ferești să spui ceva de Erzurum, unde *tchador*-ul e de rigoare.

— Ai dreptate, Sinan, jumătate din Erzurum e sub *tchador*, pentru că frontiera iraniană e foarte aproape și obligă, dar cealaltă jumătate, cea care merge la universitate, poartă minijupe.

Constantând că nu vor ajunge să se pună de acord pe un subiect atât de spinos, Sinan abandonează discuția și deschise o sticlă excelentă de Bordeaux pentru a-și binedispune soția. El înțelesese prea bine că Oya, atât de fericită să descopere în sfârșit această Franță ideală la care visase atât de mult, ajungea de la surprize la dezamăgiri. Și înțelegea cu atât mai bine cu cât nu doar el însuși, ci și prietenul lui Ahmed își dăduse seama de acest lucru de când revenise aici: Franța de astăzi nu mai avea prea mult de-a face cu țara pe care o descoperiseră uluiți când n-aveau nici 20 de ani. După modelul personajului Candide al lui Voltaire, Sinan știa de-acum înainte că paradisul e făcut pentru a fi pierdut: cel al Westfaliei, în care înflorea dragostea Cunegundei, și filosofia lui Pangloss, dar și cel al Franței anilor 1960, pe care o iubise cu pasiune.

Cei doi tovarăși descoperiseră filosofia la Paris exact după 1968. Veniți să-și perfecționeze franceza pe când se pregăteau amândoi pentru concursul la Afacerile Externe din Turcia, începură să frecventeze, la sfatul unuia dintre prietenii lor, cursurile unui filosof remarcabil, care inventase conceptul de *rhizomes*. Era o filosofie revoluționară, făcută pentru a dezvolta o geografie a dorinței. Critica psihanaliza, care nu făcea decât să revină neobosită asupra trecutului și a traumatismelor individului și nu lăsa decât o fundătură pentru a elibera ființa. Sinan și Ahmed urmaseră de asemenea câteva cursuri ale unui

mare structuralist și pe cele ale unui mare sociolog, dar fuseseră vrăjiți de acest filosof foarte special, cu alură de guru, îmbrăcat mereu în galben și cu unghia degetului mic incredibil de lungă.

Cei doi bărbați își aminteau cu plăcere această perioadă de intensă creativitate care caracteriza Franța celor trei decenii glorioase de creștere economică*. Totul trebuia reconstruit, nu existau nici șomaj, nici criza petrolului. Nivelul de viață era confortabil și domnea un aer de libertate care le părea cu atât mai mult de invidiat cu cât Turcia trăia atunci lovituri de stat una după alta. „Lovitura de stat permanentă” denunțată de François Mitterrand li se părea, într-adevăr, de preferat. Și, chiar dacă libertatea de expresie practică de răposatul ORTF** nu era cu siguranță exemplară, în comparație cu televiziunea turcă a epocii, era minunată. Aveau așadar tendința să-l creadă mai degrabă pe De Gaulle, când strigase cu câțiva ani înainte: „N-am să încep la vârsta de 67 de ani o carieră de dictator”.

Ahmed și Sinan descoperiseră cu încântare o țară a cărei conducere era pe cale să treacă în mâinile tinerilor, după cum o demonstrase mai '68. Astăzi, acești tineri deveniseră bătrâni și inconturnabili. După ce au atacat universitatea, au ocupat posturile-cheie. De când revoluția din '68 preluaseră puterea, totul părea să înțepenească în societatea franceză. Astfel încât, după cum constatară năuciți Ahmed și Sinan deschizând televizorul, îi vedeau pe aceiași jurnaliști și pe aceiași realizatori ca în urmă cu 30 de ani. Franța era o țară de oameni bătrâni

* 1945–1973. (N. red.)

** Abreviere pentru Office de Radio Télévision Française. (N.t.)

care doriseră cândva revoluția, dar care nu intenționau nicio clipă să predea ștafeta. Și nu doar televiziunea era depășită, ci și elitele intelectuale, cu felul lor insuportabil de a da lecții lumii întregi. Cât despre corporatism, acesta sufoca lent, dar sigur ce mai rămăsese din vitalitatea unei țări la capătul puterilor, lăsată în mâinile absolvenților Școlii Naționale de Administrație, noii aristocrați, care erau în situația de a li se încredința posturile cele mai prestigioase din toate domeniile, chiar dacă nu aveau nicio competență. Și în acest mod erau parașutați în funcții de directori de muzee... sau de director al echipei de fotbal a Franței. Acesta din urmă își dovedise de altfel incompetența în acest sport, fiind atât de naiv încât crezuse că eșecul de la Campionatul Mondial îi justifica demisia, în timp ce toți ceilalți așteptau răbdători să fie dați afară cu indemnizații uriașe. În afara acestei excepții notabile, ce mai contează că nu se întâlniseră niciodată în viața lor cu un artist sau cu un fotbalist, fiindcă ei aparțin castei celor care știu totul după ce au învățat un singur lucru: că, prin definiție, le sunt superiori celorlalți. La fel de neînlocuibili ca soldații armatei de clone din filmul *Star Wars*, titrații din marile corpuri profesionale împărțeau între ei, fără rușine, cele mai bune brânzeturi ale republicii, prefăcându-se în același timp că respectă procedurile de cerere și ofertă. Laurent Darvieux tocmai trecuse prin așa ceva la Cité Universitaire, unde în locul lui fusese preferat un specialist al grefelor fără nicio competență universitară sau culturală. Și atunci, se întrebau Ahmed și Sinan, nu cumva Turcia era astăzi adevăratul paradis, adevăratul corn al abundenței? Oglindă inversată a acestei țări a Luminilor atât de admirată altădată de cei doi diplomați, Turcia era tot atât de tânără pe cât de bătrână era Franța, tot atât de

întreprinzătoare pe cât de timorată era Franța, tot atât de dinamică pe cât de amorfă era Franța. Dar era și o țară la fel de imprevizibilă pe cât era Franța de previzibilă, o țară unde loviturile de stat concureau catastrofele naturale care puteau s-o zguduie în orice moment. Și totuși sau poate chiar din acest motiv, orice era posibil în Turcia, de exemplu a porni de la nimic și a ajunge în vârf. Și de aceea lui Ahmed și lui Sinan le plăcea țara lor; în ciuda tuturor imperfecțiunilor, era mult mai bine dotată pentru a face față globalizării decât societatea franceză, înghețată și incapabilă să se proiecteze în viitor.

Convinși, ca de altfel foarte mulți străini, că Franța era un Eldorado unde, ca în paradisul din *Cadid*^{*}, „dru-murile erau acoperite sau mai degrabă decorate cu trăsuri având o formă și o materie strălucitoare, trase cu viteză de oi mari și roșii, care îi întreceau până și pe cei mai frumoși cai din Andaluzia, Tetuan și Méquinez, și transportând bărbați și femei de o frumusețe unică”, Ahmed și Sinan au fost obligați să recunoască repede că realitatea era departe de a corespunde acestei imagini de Epinal^{**}. Franța era desigur tot o țară bogată, dar mult mai puțin bogată decât s-ar fi crezut. Semn al timpurilor, statul vindea cât putea din patrimoniul său pentru a-și acoperi deficitul. Și, dacă funcționarii publici erau prea numeroși, erau și din ce în ce mai prost remunerați. Economia era în pană în ciuda eforturilor guvernelor succesive de a o ridica, numărul șomerilor creștea mereu, iar tinerii care doreau să întreprindă ceva preferau să se expatrieze decât să se confrunte cu miile de tracasări pe care le oferea

* Povestire filosofică scrisă de Voltaire. (N. red.)

** Stampă cu subiect popular, viu colorată. (N. red.)

o administrație chițibușară și ostilă. Cât despre micile întreprinderi, ele se prăbușeau sub taxe și numai marile grupuri o scoteau la capăt onorabil practicând economia la scară largă aproape la orice, reducând numărul de salariați pentru a-i satisface pe acționari. Se zisese cu acel capitalism de familie, atât de drag lui Sinan, în care fiecare antreprenor își făcea afacerea să-i prospere. Capitalismul financiar schimbase distribuția cărților de joc.

Cel mai paradoxal în toate acestea era că Franța continua să-i atragă pe străini, mai ales pe oamenii din țările din sud, care visau o viață mai bună. În această decrepitudine înconjurătoare, asigurările sociale franceze rămâneau de departe cele mai bune și lucrul acesta nu trecuse neobservat, mai ales de romii care, după cum observase într-o seară cu umor marele fotograf ceh al ȝiganilor, J.K., aveau în general bunul-gust de a se duce în țara în care viața era cea mai bună. Și, din acest punct de vedere, între România și Franța, e limpede ce alegeau, erau de acord cei doi bărbați.

Rezultatul: întreprinderile franceze se mutau în România pentru a-și diminua cheltuielile și romii veneau în Franța pentru o mai bună protecție socială.

Fotograful adăugase cu răutate:

— De ce să nu se ceară primilor să plătească pentru cei din urmă?

Sinan completase:

— În orice caz, romii au acest drept de bază, fiindcă ei sunt cetățeni europeni.

— Nu ca noi! Și ăsta tot capitalism e, încheiase Ahmed într-un mare hohot general.

Mai puțin amuzant era felul în care guvernul francez tratase problema imigrării, o temă incitantă în timpul

acesta de criză și de neliniște generală. Ce putea fi mai comod decât să desemnezi țapi ispășitori, începând cu romii, care în lunga lor istorie erau obișnuiți să joace acest rol. Se vorbea și se discuta neîncetat despre identitatea națională în emisiunile televizate și unii deputați mergeau până la a preconiza votarea unei legi care să limiteze dreptul pământului, *jus soli*. Nu era de mirare atunci, așa cum Ahmed și Sinan aveau să constate în drumurile lor prin Franța, că unele comunități trăiesc în Franța, au acte franceze, însă fără să se simtă franceze. Nu le scăpase nici că unii compatrioți turci ocupau posturile cele mai jenante, singurele, de altfel, care li se ofereau.

La câteva zile după plecarea soției lui, Sinan, care se plictisea din cauza lipsei forțate de activitate de la jumătatea lunii august, dormea prost, se gândea la toate și la nimic, primi o scrisoare de la Ankara.

Sultan al inimii mele,

Copiii sunt bine. Dar nu-ți scriu pentru a te liniști. Dimpotrivă, căci te-am mințit. E prima dată. Poate că n-ai să mă crezi. Știu că, de cum minți, orice vorbe sună după aceea fals. Și atunci cum ar putea soțul meu filosof, amator de paradoxuri, să creadă o femeie mincinoasă când ea îi spune că minte? Te-am mințit așadar o dată, dar și pentru ultima dată. Ca să te conving, te rog să observi că nu-ți spun: „Mă crezi sau nu, nu contează”. Nu încă. Pentru mine contează. Tu contezi. Încă. Mult. Ca și până acum? Te întreb pe tine.

Nu, mama se descurca foarte bine cu copiii. M-am folosit de acest pretext ca să mă întorc mai repede acasă. Pentru a face bilanțul, cum se spune în revistele de psihologie? Nu. Nu vreau să fac bilanțul, nici să pun punctul pe vreun i. Nu e turcește. Frumoasa noastră limbă nu e oare singura în care putem alege

să punem sau să scoatem punctele de pe i? Nu e nici grecește: „Nu te scalzi niciodată de două ori în același râu“. Tu ești filosoful, dar eu sunt compatrioata lui Heraclit. Când te naști la Selçuk, în apropiere de templul zeiței Artemis din Efes, când te joci lângă ruinele uneia dintre cele șapte minuni ale lumii antice, nu poți sări peste o apă, nici arunca zarurile asemenea celorlalți copii. Nu e bilanț între noi, așadar. Și mai ales bilanț final, sper din tot sufletul meu.

Dar întoarce-te la mine, la noi. Nu spun „părăsește-ți misiunea“. Însă nu te pierde în ea și nu mă pierde. Nu face precum acest călător oriental pe care tu pari să-l apreciezi atât de mult, plecat să descopere luminile Europei, dar orbit până în punctul de a nu mai vedea umbra haosului planând peste căminul lui rămas fără stăpân. Credeam că am să vizitez Franța împreună cu tine, eventual în compania lui Ahmed. Dar voi doi ați plecat în călătorie și eu nu eram soața ta, ci însoțitoarea voastră. Ascultă-mă bine, Ahmed e un prieten foarte scump, dar și pentru el îmi fac griji. În cuplul ciudat pe care-l formați, exaltarea concurează cu deprimarea și vă antrenează într-o mișcare compulsivă de agitație permanentă, aproape isterică. Colaborați în deriziune, sunteți complici în dezvrăjire. Acreala aluziilor voastre la steatoza hepatică m-a făcut să nu mai apreciez gustul pateului de ficat de gâscă, chiar dacă era de Alsacia, însoțit de un Gewürztraminer recoltă târzie sau de Périgord, acompaniat de Sauternes. O farfurie de kokoreç mi s-ar fi părut mult mai savuroasă, fără amenințarea serviciilor europene de igienă. Observațiile voastre despre AOC au pus aracet în brânza de Montbrison. Nu știu dacă am să mai pot degusta de acum înainte beyaz penir fără să mă gândesc la disputa dintre brânza de oaie*

* Abreviere pentru *Appellation d'origine contrôlée*. (N.t.)

din Aveyron și Feta grecească. Vedeam crescătoriile de porci și nitrării lor poluând scoicile până în farfuria mea cu fructe de mare. Chiar și focul din șemineu, în acel han de la Ballon d'Alsace, părea să nu mai dea atâta căldură în fața evocării sortii tăietorilor de lemne turci. Acesta e gustul Europei? Cruciada pentru a-i convinge pe francezi că nu suntem de lepădat nu va avea oare ca rezultat tristețea, acreala și paranoia voastră ?

Țara mea, țara noastră nu trăiește în ritmul „Timpului Turciei“ tale. Tu și Ahmed nu încetați să demonstrați că Europa nu e, nu mai e un club al cărui membru să-ți dorești să fii, că Franța nu e, nu mai e modelul pe care Turcia încerca să-l imite. Dar continuați, refuzând să vedeți că lumina idealului vostru e, în realitate, doar ultima și întârziata rază a unei stele deja moarte. E frumoasă, e mare, dar entuziasmul vostru de ieri seamănă azi cu perseverența terapeutică. Văd mai ales că boala e pe cale să vă contaminez, să vă roadă. Negarea realității nu e doar un semn de rea-credință, ci și orbirea cea mai sinceră. Deja nu mai vedeți limpede. Ați intrat într-un tunel și lumina spre care credeți că mergeți nu e decât reflectarea celei pe care ați lăsat-o în urma voastră. Cu cât înaintați crezând că vă apropiați, cu atât vă îndepărtați, de fapt. Nu vă încredeți în așa-zisa pedagogie a oglinzii. Ea poate, cu siguranță, să atenueze strălucirea prea puternică a realului, dar să nu uitați niciodată că începe prin a vă face să vă întoarceți cu spatele la realitate. Peștera duce la orice, cu condiția să ieșiți din ea. Nu e drumul pe care sunteți voi.

Viitorul tău, al meu, al copiilor noștri, al țării noastre nu e acolo. Dacă ai vrut să mă convingi, ai reușit, n-ai fi putut să procedezi mai bine. Fă-ți „Timpul“, fiindcă te-ai angajat sub acest drapel. Treci în revistă toate calitățile și toate defectele Turciei în fața francezilor, care le vor uita cu atât mai repede

cu cât nici nu-și mai amintesc de noi. Dar nu-ți lăsa acolo sufletul, nici pe al lui Ahmed.

Consideram prima mea ședere în Franța o a doua lună de miere. Aș fi luat-o ca atare, mai puțin ideală ca în amintirea ta, dar eram gata s-o iubesc pentru ce putea ea să ofere. Și nu e puțin lucru! Eram mai mult uimită decât dezamăgită. Cum aș fi putut să fiu? N-o cunoșteam. Și iată-mă neliniștită. Nu pentru ea — n-are decât să se descurce! —, ci pentru tine.

Liniștește-mă.

A ta Oya, care te iubește.

După ce citi de mai multe ori scrisoarea de la soție, Sinan îl întreabă pe prietenul lui:

— Ahmed, crezi că am fi pe cale să devenim niște acrituri, ba chiar niște paranoici?

Lui Ahmed i-a trebuit ceva timp până să răspundă.

— Poate nu încă, dar cred c-ar trebui s-avem grijă. Năravul rău se prinde repede. De ce?

— Ți-ar fi urât dac-ai rămâne singur o săptămână la sfârșitul lunii? Am văzut-o pe Oya, dar pe copii nu, și...

— Sigur, du-te! De altfel, chiar mă gândeam să te-ntreb. Știi că nu ești genul care recunoaște, dar mi se pare că, de când cu incendiul din tren, ai nevoie de o pauză.

— Ești sigur? Deschiderea din toamnă se anunță fierbinte și n-aș vrea...

— Cu atât mai mult. E ultima posibilitate să te bălăcești în elementul tău natural și să te bucuri de mare.

Sinan obiectă:

— Vrei să mă iei drept un Tartuffe*, care se întoarce în țara lui în momentul Ramadanului pentru a nu lăsa să

* Personaj al comediei cu același nume de Molière. (N. red.)

se creadă că, de fapt, caută să se sustragă rămânând în străinătate.

Ahmed îi replică râzând.

— Ar fi bine pentru cariera ta. Dar mă îndoiesc că acea „croazieră albastră”, care, desigur, e un *must* turistic pe Marea Egee, poate fi considerată un stâlp al islamului. Pleacă liniștit, pot să țin magazinul și singur timp de opt zile. În afară de producția *Müsennâ*, pe care am neglijat-o complet de la vizita la Izmir și tare aș vrea să văd rezultatul, ultima săptămână din august ar trebui să fie calmă, *a fortiori* la acest început de Ramadan.

Sinan îi trimise numaidecât un SMS soției sale: „Pregătește masa, vin!”

Interludiul 6

Era un alt trib. Toți bărbații purtau barbișon, după modelul șefului lor. Cu fițele lui de Charles Laughton în miniatură, doctorul Teke conducea clinica cu hotărâre și cu un aer de om dur. Toți îl urmau servili și străbăteau culoarele în bluzele lor albe cu încrâncenarea anevoioasă a unei turme docile. Uneori, o expresie de faun trăda luciditatea doctorului. N-ar fi lăsat niciun cioban să se apropie de femelele sale, cu atât mai puțin un lup. Și fără să-l fi citit pe Virgiliu, arunca priviri piezișe care făceau nimfele să zâmbească. Dar acestea nu aveau de ce să se teamă de Kubilay Bozkurt, ținut la pat de o perfuzie și de un aparat de respirație artificială într-o încăpere întunecată, sub supravegherea constantă a doctorului Nadir Zénith, un așa-zis specialist chemat de urgență pentru a trata acest caz rar de porfirie care îl transforma pe Kubilay, puțin câte puțin, într-un vârcolac. Nadir Zénith era genul care pretinde că știe tot și-și bagă nasul peste tot, dar nu zburase niciodată prea sus. Își ducea cu aroganță blestemul patern care-l împopoțonase cu un prenume combinat atât de ridicol cu patronimul său. „Roata se învâртеște!” anunța el adeseori ca pe o profeție care i-ar fi promis culmile, împingându-l spre apogeu. Dar se străduia în zadar, șeful era doctorul

Teke. Kubilay nu se înșelase. Așadar, nu era deloc liniștit că fusese încredințat doctorului Nadir Zénith care, după o transfuzie sangvină, îi prescrise pur și simplu un regim pe bază de lapte de capră și un unguent cu grăsime de țap, care putea sufocant.

Cu toate acestea, spre propria-i surprindere, starea i se îmbunătățise rapid. Și chiar când se gândea să iasă pentru a-și relua activitățile malefice, arsurile reîncepură din nou. Nici focurile iadului nu erau probabil mai usturătoare decât un fir din simpla lumină a zilei pe pielea lui. Trăsăturile i se deformaau și era devorat de durere în ciuda întunericului din cameră, așa că nu se putea abține să nu urle ca de moarte. Dintr-odată, ușa se deschise și doctorul Teke apărură ca dintr-un nor. Escortat de două creaturi fantomatice cu aspect sinistru, care purtau fiecare câte un platou cu sulf, doctorul se grăbi spre el cu brațele ridicate deasupra capului, ca un prinț al tenebrelor într-o zi de sabbat. Un miros de sulf umplea încăperea. Doctorul se pregătea să deschidă gura pentru a rosti, cu siguranță, o imprecăție. Kubilay era în plin delir.

— Mmm... liniștește-te, Kubilay Bey, eu sunt, doctorul duminică. Repede, domnișoarelor, le-a strigat el infirmierelor, administrați-i un tranchilizant. Vom face o transfuzie sangvină completă și sper ca acest nou tratament pe bază de sulf să fie mai eficient. Trebuie să se scalde constant în aburi sulfuroși. Această boală are ceva diabolic în ea.

După câteva zile, doctorul îl anunță pe Kubilay că va putea ieși în curând din spital și-l dotă cu un inhalator și o alifie.

— Folosește inhalatorul și unge-te cât de mult, nu aștepta primele simptome. Firește, mirosul e un inconvenient. Dar nu e mai rău decât grăsimea de țap și sunt sigur că un bărbat ca dumneata nu se teme să miroasă a sulf!

Când starea i se îmbunătăți, Kubilay începu să facă săpături pentru a afla mai multe despre acest medic straniu. El află că, din beneficiile de la clinică, își făcuse un centru numit pompos cultural și că era foarte dezamăgit că nu juca un rol mai mare în „Timpul Turciei”. Kubilay își spuse că ar avea poate cum să remedieze situația și începu să născocască un plan. Un semn al destinului? Centrul era condus de soția doctorului, pe care acesta o poreclise cu afecțiune, ca pe toate femelele din turma lui, keçicim, căprița mea. O sursă numai bună de inspirație pentru un lup mare și rău precum Kubilay...

În fine, sosi și ziua eliberării. Înarmat cu inhalatorul și alifia, Kubilay Bozkurt nu mai avea nicio clipă de pierdut. Rămăsese foarte puțin timp până la sosirea la Paris a Sultanului și era de neconceput să lase această vizită să se desfășoare fără incidente.

Capitolul 11

Un Ramadan nu prea catolic

Rapoartele de analiză ale laboratoarelor de poliție franceze și turce tocmai sosiseră. Ciudată coincidență, haina rămasă agățată pe podul de peste Bofsor în urmă cu câteva luni și bucata de piele găsită pe șantierul cafenelei turcești aveau aceleași caracteristici: piele de lup tăbăcită cu ajutorul unor vegetale care se găsesc la tot pasul în Anatolia și în Caucaz, mai ales scoarță de stejar de cârmâz, al cărei colorant dă o pigmentare naturală de roșu stacojiu. Este vorba de o tehnică de tratare a pielii care se credea uitată de la inventarea anilinei, dar mult mai sigură împotriva riscurilor de decolorare. A încerca să găsești tăbăcăria care ar fi putut să producă acest gen de piele era ca și cum ai fi căutat acul în carul cu fân, Turcia fiind al patrulea producător mondial în acest domeniu. Dar poliția avu noroc. Un gabor pensionat, după 20 de ani de bune și loiale servicii în tăbăcitul indisciplinaților, îi luase în serios pe cei ce-i ziceau „răul”^{*} și se reconvertise

* Joc de cuvinte intraductibil între „peau-de-vache”, poreclă populară pentru polițist, și „peauserie”, pielărie. (N.t.)

la pielărie. El și-a pus foștii colegi pe pista unui sat aflat la granița cu Armenia și Iran, la poalele muntelui Ararat (pardon, Ağrı), lângă care fusese găsită cea mai veche încălțăminte din lume, o piesă de piele cu șiret de 5 500 de ani. Pesemne o pierduse Noe după potop, în graba lui (dacă putem spune așa) de a ieși din arca eșuată pe vârful muntelui. În orice caz, tradiția pielii era veche de când lumea și pământul în acea regiune și unii tăbăcari continuau să folosească argăsitul artizanal în *Tabakhane Deresi* (râul de argăsit). Ca odinioară, lăsau bucățile de piele să se odihnească în cavitățile adânci ale cursului de apă, profitând de calitatea chimică a acesteia, favorabilă în mod special tăbăcitului. Această zonă din Caucaz era unul din habitaturile preferate ale stejarului de cârmâz și ale colorantului său...

De acum înainte, era limpede: vânătoarea de lupi pornise. „Sinucigașul” din Bosfor înviase oare sau tovarășii lui duceau treaba mai departe? Care-i erau complicii? Eșecul încercărilor lor avea să-i conducă la întărirea acțiunii sau la abandonarea ei? Sinan și Ahmed nu prea credeau că „Operațiunea Serüven” era un obiectiv atât de important pentru o investiție așa de mare și un asemenea risc. Dar adversarii lor nu judecau neapărat în aceeași logică. Date fiind marile evenimente din toamnă, la care totul trezea neliniște, era mai bine să se întrezeze. Ahmed se gândi că o scurtă ședere la țară i-ar prinde bine, în timp ce Sinan avea s-o ia înot de-a lungul coastei Mării Egee. Așadar, închirie o mașină pentru a merge la Sablé, un mare târg cunoscut mai ales mulțumită primarului său, actualul prim-ministru, și abației Solesmes, dar și festivalului său de muzică și dans baroc de renume internațional, care avea să fie deschis de *Müsennâ*. Ahmed și Sinan

se tot minunau de bogăția rețelei culturale franceze. Vara mai ales, manifestările cele mai neașteptate puteau să aibă loc în locurile cele mai retrase, atrăgând vizitatori din lumea întreagă. De aceea, fuseseră și mai surprinși să audă discursurile defetiste ale unor responsabili politici despre declinul culturii franceze în străinătate. Francezii, spuneau ei, par să nu vadă care este principala lor forță de atracție. Sigur, aceasta nu se măsoară imediat în valută la cântarul plăților, dar, înainte de a tăia craca de sub picioarele promovării lor, ar putea să ne ceară și nouă părerea, nouă, „străinilor”. Ahmed își dădu seama că el și Sinan fuseseră convinși de importanța culturii în promovarea internațională a unei țări de manifestarea „Timpul Turciei”. Păcat că Franța nu pare să fie interesată de superba ei rețea. Alte țări s-ar grăbi să-i ocupe locul; de ce nu Turcia, care avea încă foarte puține centre culturale demne de acest nume în străinătate? În orice caz, ei se bucuraseră foarte mult de aceste nenumărate parteneriate culturale care avuseseră bunul-gust să se asocieze la „Timpul Turciei” și care le permiteau astfel să viziteze locuri din Franța unde nu le-ar fi dat niciodată prin cap să pună piciorul. În schimb, de partea colegilor lor turci, care aveau tendința de a admira orbește Parisul, domnea un anumit scepticism când îi vedeau pe comisarii francezi întorcându-se triumfători dintr-o misiune în provincie și anunțând că un orașel îndoielnic se hotărâse să găzduiască „Timpul Turciei”. Dar n-a fost cazul și pentru Sablé de îndată ce aflară că era fieful prim-ministrului francez și că a deschide un festival care îi era deosebit de drag reprezenta o ocazie unică. Oricât de derutant li s-ar fi părut *Müsennâ*, era un punct câștigat în favoarea sa, pentru că, fără acest proiect, Turcia n-ar fi putut niciodată să

fie prezentă în acest vârf al barocului care cunoștea un succes popular considerabil în Franța.

Ahmed ieșise de pe autostradă pentru a străbate câmpia din departamentul Sarthe, care îl chema să se piardă în ea pentru a se regăsi. Dând frâu liber gândurilor, reuși atât de bine încât până la urmă nu mai recunoscuse drumul. Nu dorise să ia un GPS, era prea puțin bucolic pentru gustul lui și, după un viraj, nimeri chiar în mijlocul unei crescătorii de găini. „Allah fie lăudat!” își zise el binedispus, remarcând că în regiune găinile erau crescute în libertate, după cum o cerea publicitatea. Aflase cu acea ocazie că polițiștii erau porecliți „curcani” pentru că sediul Poliției Judiciare din Paris se afla pe locul unei foste piețe de păsări domestice. Încântat să-și îmbogățească colecția de anecdote numai bune pentru cocktailuri, observă de asemenea cu un interes aproape etnografic dezbaterile despre afișul care prezenta polițiști din comună pentru a promova păsările Loué. În Franța, ca peste tot, poliția avea o imagine dublă, de represiune și de serviciu public. Putea fi luată în derâdere mai mult sau mai puțin grosolan ori drept țintă. Dar Ahmed își imagina stupefacția incredulă a unui francez care trece prin Piața Takim din Istanbul în ziua sărbătoririi poliției și aude fanfara cântând muzică balcanică în aplauzele publicului! Mai ales că reputația polițiștilor turci încă nu se debarasase de imaginea vehiculată de filmul *Midnight Express*, care era încă de referință pentru mulți străini. Dar până una-alta, colegii lor francezi se confruntau cu lipsa de popularitate, ba chiar se temeau pentru siguranța lor, și distrugeau taberele de romi pentru a-i expulza. Sigur, nici romii de la Istanbul nu scăpaseră de planul de renovare urbană, care dusesse la distrugerea cartierului lor

istoric Sulukule. Dar, așa cum presa turcă nu rata ocazia s-o amintească, mereu pândind o comparație defavorabilă președintelui francez, acești romi erau cazați în altă parte, nu expulzați.

Toate acestea mă duc prea departe, conchise Ahmed. Tot divagând așa, mă rătăcesc. E timpul să mă apropiu de țintă. Consulta harta rutieră când fermierul, intrigat de acest autovehicul străin, îi veni în întâmpinare. Ținea aparent neglijent o pușcă de vânătoare sub braț și nu inspira deloc amabilitate. Îl întrebă pe Ahmed:

— De unde veniți?

— De la Paris. Vă duceți la vânătoare?

— O simplă precauție. Unde mergeți?

— Cred că m-am rătăcit, căutam abația Solesmes.

Menționarea prestigiosului monument păru să-l liniștească pe fermier, care îi explică pe îndelete că, în dimineața aceea, găsise vreo zece pui sugrumați și supti de sânge.

— Vreo vulpe?

— De când mă știu, vulpile nu forțează gardurile cu cleștele! Jaf la drumul mare, asta e! Bestial și fără milă. O altă fermă a fost vizitată acum două zile. O adevărată măcelărie! De-aș crede în vampiri...

— Sau poate vârcolaci?

— Trebuie să fii complet ȋicnit ca să tratezi animalele așa. Eu țin la puii mei, știți, chiar dacă trebuie să-i trimit la oală. Oameni suntem totuși!

Ahmed nu mai asculta decât pe jumătate plângerea ȋăranului. Descoperirile poliției științifice tocmai îl pusese ră pe pista lupului și iată că un bolnav făcea ravagii în apropiere de Sablé. Nu se gândise că *Müsennâ* putea fi un obiectiv de sabotat, dar, la urma urmei, era un oraș foarte politic și era anunțată vizita

prim-ministrului francez și, în orice caz, a ministrului culturii.

— Din ce țară sunteți? Aveți un accent amuzant.

Ahmed se supără puțin că era obligat să se recunoască turc, deoarece crezuse că franceza lui nu-l trăda. „Acest băștinaș e cam tupeist, are un accent și mai puternic decât mine!” își zise el.

Fermierul continuă cu mândrie:

— În seara aceasta, veți putea gusta din faimoasa noastră carne de pui.

Ahmed îi răspunse cu tonul cel mai amabil, dar cu un aer de nedumerire care nu-i scăpă vicleanului necioplit:

— Desigur.

— Da, astă-seară, după *iftar*. Să știți că puii noștri sunt legali, *halal*, și certificați de S.F.C.V.H.

— Da?

— Da, Société Française de Contrôle des Viandes Halal.

— A, foarte bine! Toate felicitările mele!

Fermierul insistă, trăgând cu ochiul la resturile de picnic de pe locul din dreapta din automobil:

— Sunteți musulman?

Ahmed se apără:

— Firește!

— Și sunteți scutit de post pentru că sunteți în călătorie?

— Cunoașteți bine islamul!

Ahmed îl complimentă, ușurat că nu trebuia să dea explicații despre laicitate și despre faptul că nu toată lumea era practicantă în Turcia.

— Aici n-aveam treabă cu postul, carnea albă e permisă. În orice caz, vă asigur că puii noștri sunt tăiați după ritual. Știți, exportăm mult în țările arabe!

Ahmed nu se așteptase să întâlnească un specialist în credință în haine de țaran luezian. Dar cultura lui nu mergea, pare-se, până la a face distincție între un turc și un arab. Ahmed se întreba și dacă nu cumva toți puii *halal* erau exportati în Orientul Mijlociu, pentru că au-zise că turcii participanți la spectacolul *Müsennâ* fuseseră constrânși să se arunce asupra unui kebab local pentru a scăpa de mezelurile de la cantina festivalului. Ahmed știa că ei nu erau chiar practicanți fanatici, dar chiar și așa! Era o lipsă surprinzătoare de delicatețe și de atenție elementară. Dacă nu cumva bucătarul festivalului, obligându-i pe turci să mănânce „ca toată lumea”, nu intenționase să protesteze astfel la adresa înmulțirii fast-foodurilor *halal*! Pe Ahmed îl surprinsese violența dezbaterii de vreme ce magazinele specializate, *halal*, cușer sau altele, nu stârniseră niciodată o asemenea efervescență. Nu era sigur că a fost o luptă capabilă să exprime respingerea comunitarismului. Idealul republican de integrare era oare pus în pericol de hamburgerii cu carne *halal*? Musulmanii să n-aibă dreptul la mâncare nesănătoasă? Fără să mai punem la socoteală că ar fi po-mană cerească pentru crescătorii din zonă, dezvoltarea unei piețe naționale a puiului ritual i-ar scuti să exporte în străinătate!

Ahmed își relua drumul, însă tot visător. Băgă de seamă că tema Ramadanului nu fusese niciodată atât de des abordată înainte să revină în Franța. Era, la fel, prima dată când Turcia, invitată pentru o lungă perioadă să-și prezinte cultura sub toate aspectele ei, se confrunta într-atât, într-o țară străină, cu imaginea ei de țară musulmană și de stat laic. Toate activitățile de acest tip desfășurate până acum în Europa se limitau fie la festivaluri

dominate de concerte în stil occidental, indiferent că era vorba de interpreți clasici sau de DJ, fie la expoziții patrimoniale, în care dimensiunea musulmană nu era prezentă decât prin urmele lăsate de un imperiu defunct. Pentru prima dată, Turcia contemporană, republicană și laică era invitată să vorbească despre raportul ei cu islamul aici și acum. Și francezii aveau aerul că se dădeau în vânt după asta. Ei înmulțiseră propunerile de dezbateri, colocvii, mese rotunde, seminare și alte conferințe despre laicitate, femei, drepturile omului, modernitate și toate subiectele care le permiteau să vorbească despre religie fără să fie nevoie s-o numească. După ultimele vești, se ajunsese la un colocviu o dată la două zile!

Acesta era rezultatul muncii minuțioase realizate de o profesoară universitară pe care comisariatul francez o delegase să pună în valoare cooperarea universitară franco-turcă. Grație fineței, culturii și cunoașterii celor două țări de care dădea dovadă, știuse să intervină cu aluzii în temele dezbaterilor și în alegerea invitaților — materii atât de delicate pentru susceptibilitățile de la acest nivel. Înzestrată cu un simț al metodei independent de orice discurs, nu lăsase nimic la întâmplare. Și, cunoscându-și bine colegii, care nu străluceau toți prin simțul organizării, nu ezitase să se implice ea însăși în toate detaliile privind logistica. Nu se deplasa nicăieri fără caiet, riglă și trei stilouri de culori diferite, pentru a-și lua notițe lizibile la prima privire. Fără să uite, bineînțeles, roșul, cu care însângera meticulos toate textele pe care le recitea, nescăpându-i nicio greșală. Cu o ironie mușcătoare, se lăsa purtată spre comentarii amuzante, subliniind absurditatea greșelilor pe care mai mult le dădea în vileag decât le corecta. Vinovatul trebuia să-și refacă lucrarea.

Să fi fost o încercare de a-i contracara eficacitatea redutabilă? De partea turcă, fusese ales un intelectual în pura tradiție francofonă a țării. Evoluând în climatul ideilor cu certitudinea fermă a superiorității sale, ar fi crezut că decădea dacă s-ar fi îngrijit de logistică. Era o voce care se ridica deasupra muritorilor de rând; era o semnătură care marca cu pecetea adevărului gândirea cea mai profundă; era o glorie, dacă nu internațională, cel puțin binațională. Pe scurt, unul fără de care nu se poate. Unul din aceia pe care mai bine ți-i faci prieteni decât să-i ai dușmani, cum zicea Eisenhower despre prestigiosul șef al FBI, John Edgar Hoover. Comisarul turc, cu o fire nu mai puțin pragmatică, gândise probabil același lucru despre compatriotul său renunțând să-l mai ia alături în organizarea „Operațiunii Serüven”.

În orice caz, cel de-al doilea își epuizase arsenalul de mijloace dăunătoare mult înainte ca profesoara să obosească tot dirijându-l, iar acest duo problematic ajunsese la un program care aducea Afacerile Externe turce la limita unei crize de nervi. Urma să fie etalat totul! În fața francezilor! Pe banii contribuabililor turci! Inacceptabil! Francezii o țineau una și bună:

„Nu puteți spera să faceți mai bine cunoscută Turcia fără să vorbiți despre asta. Dacă nu-i lăsați să vorbească pe cei care cer doar să se exprime, veți trece drept cenzori și nu vă veți îmbunătăți imaginea țării. Nu puteți totuși să dați în exterior impresia unei Turcii mai puțin libere decât este în interior.”

Până la urmă, cele două părți căzură de accord în privința unei liste comune de dezbateri a căror calitate ar fi fost garantată de prestigiul instituțiilor organizatoare și în care inevitabilele subiecte supărătoare ar fi echilibrate de

prezentări menite să atace puternic prejudecățile despre Turcia care circulau în Franța. Numai ele singure, acestea din urmă erau destul de numeroase pentru a merita mai multe zeci de colocvii! Dar, în privința chestiunilor religioase, neîncrederea turcilor nu dezarmase. Turcia era un stat laic. Punct și gata.

Aceste susceptibilități nu împiedicaseră Primăria Parisului să invite Turcia ca țară de onoare la nopțile de Ramadan, crezând că proceda bine. Teren minat pentru turci, care nu apreciau deloc ca țara lor să stea alături de Magreb, de Orientul Mijlociu și de Africa într-o prezentare a culturilor Islamului în care ei nu se recunoșteau. Însărcinați în același timp să urmărească dacă „Operațiunea Serüven” era conformă cu interesele Turciei și se desfășura fără derapaje, Sinan și Ahmed profitaseră de poziția lor oficioasă în organizare pentru a încerca să le explice francezilor interesele părții turce. Cei doi comisari, din câte cunoșteau Turcia, erau cei mai capabili să le înțeleagă. Conversația se desfășurase în timpul unei cine la bistroul Papillon, firește. Nu se plicitiseau de bucatăria lor, rafinată fără să fie sofisticată, și de atmosfera ei de masă bună tradițională, aproape provincială. Cei doi francezi păreau hotărâți să asigure fericirea Turciei în Europa sau cel puțin în Franța, chit c-o făceau în ciuda ei. Sinan și Ahmed își aduseră aminte de avertismentele consilierului, care le spusese să nu se încreadă în ei.

De fapt, Laurent Darvieux și Julien Bordier arătaseră un mare entuziasm pentru aceste nopți de Ramadan, care urmau să se desfășoare în cartierul Goutte d'Or și să se încheie cu o mare serată la Teatrul Châtelet, în ziua de *Aïd*, zi de sărbătoare care va fi de astă dată cea de *Şeker Bayram* în onoarea Turciei.

— E ocazia mult visată de a ridica în slăvi Turcia laică. Islamul îi sperie pe francezi și e absolut necesar să se insiste pe valorile laicității, pe care Turcia le împărtășește cu Franța. Mai mult, e o invitație a primarului Parisului, unul din rarii oameni politici care-și asumă pe deplin susținerea Turciei. Nu puteți refuza.

Acesta a fost în esență argumentul lor.

Cu cea mai mare diplomatie posibilă, Sinan și Ahmed și-au exprimat toată recunoștința și interesul, fără să-și ascundă însă scepticismul.

— Suntem perfect conștienți că problema islamului este buba. Cei care se tem de Turcia pentru că o confundă cu o lume arabă redusă la islam și la terorism trebuie lămuriti. Dar să reușim oare tocmai prin participarea la nopțile de Ramadan? Căutând să propună o imagine pacifistă și festivă a islamului, primarul Parisului are fără doar și poate o intenție cât se poate de lăudabilă, dar lucrul acesta nu are de-a face deloc cu noi. În cel mai bun caz, când nu se tem de islam, francezii au o viziune orientalistă, moștenită *grosso modo* din poveștile din *O mie și una de nopți* și de la Pierre Loti, cu o întregă linie de intelectuali și de artiști seduși de plajele de nisip, de soare, de mare, de plăcerea de a trăi și de o anumită formă de... cum să spun?, senzualitate. Dar noi nu ne recunoaștem în acest Orient de proastă calitate și de consum. Nu e decât o fantasmă, aceea a unei Arabii fericite, pe care unii dintre compatrioții dumneavoastră se angajează s-o cultive pe țărmul sudic al Mediteranei, cu complicitatea birourilor de turism și a agențiilor de voiaj. Nu aceasta e Turcia de azi și cu siguranță nici cea pe care operațiunea trebuie s-o promoveze. Celor care ne iubesc țara pentru astfel de clișee e timpul să le spunem că sunt dominați de confuzie și să le arătăm altceva.

— Însă nu-i puteți împiedica pe oameni să viseze și, iertați-mă, dar, dacă vreți să faceți „Timpul Turciei” o mașină de stricat visele, evenimentul acesta nu va fi câtuși de puțin un succes popular.

— Să zicem că trebuie să fie o mașină de visat altfel.

— Dacă sperați să-i faceți pe francezi să viseze arătându-le că turcii sunt la fel de capabili ca americanii și că nu sunt deloc orientali, va fi greu.

— Recunoașteți că ministerul nostru nu i-a lăsat în afara programului nici pe derviși, nici pe dansatoarele din buric. Am acceptat chiar și ateliere de caligrafie la Cafeneaua turcească de la Tuileries. Dar recunoașteți și că, dacă nu am fi luat măsuri, ar fi fost o invazie amețitoare de derviși!

— Aici suntem de acord. Dar, în fond, de ce v-ar deranja să recunoașteți că Turcia e un stat laic, desigur, dar o țară musulmană? Prim-ministrul dumneavoastră, dacă nu fac un abuz...

— ... e foarte favorabil dialogului dintre religii și a fost, împreună cu omologul lui spaniol, unul dintre promotorii Alianței civilizațiilor la ONU. Nu căutăm așadar să evităm chestiunea religioasă. Dar vorbim în acest moment de manifestări culturale pentru publicul larg: credeți sincer că acest public va avea conștiința cazului, unic în lumea musulmană, a laicității turce, văzând că această țară e invitată de onoare la nopțile Ramadanului? Și nu vorbesc deloc de publicul de la Goutte d'Or, pe care îl bănuiesc de practicarea islamului cu credința omului de rând.

— Dar care nu e neapărat „fericit ca papa și prost ca noaptea”...

— ... în ciuda lui Georges Brassens, interveni Sinan, care nu se lăsa înșelat în materie de cântece franțuzești.

— E sigur că Goutte d'Or e cam departe de Hotelul Lamballe și de Arondismentul al XVI-lea, insinuă Laurent Darvieux.

Ahmed interveni:

— Haideți, dragi prieteni. Laurent, nu-mi spune că ți-ai ales domiciliul într-o mahala populară din Ankara când ai fost numit la post. Și dumneata, Julien, la Istanbul, locuiai cu siguranță în Cihangir, cu o priveliște amplă peste Bosfor, în mijlocul burghezilor din publicitate și cinema.

Sinan reluă:

— În ceea ce ne privește, noi nu ne simțim deloc vizați de insinuările voastre pentru că vă aduc aminte că suntem vecini în Arondismentul al X-lea. Dar, vă rog, să nu-i vorbim de rău pe colegii noștri de la ambasadă, care nu sunt neapărat snobi fiindcă trăiesc în cele mai frumoase cartiere ale Parisului. Toți diplomații fac același lucru peste tot în lume, știți prea bine.

Julien Bordier interveni și el:

— Toate acestea nu spun deloc unde vreți să ajungeți. După cum v-a spus Laurent de la început, nu puteți refuza invitația primarului Parisului, chiar dacă găsiți că vrea să-i facă pe parizieni să iubească Turcia din rațiuni greșite. Nu uitați că, mulțumită lui, Turnul Eiffel va fi luminat în culorile Turciei pentru venirea președintelui vostru, în ciuda reticențelor, pentru a nu spune mai mult, ale multora dintre oameni, și nu dintre cei mai mărunți.

Fără să fie un dialog al surzilor, pentru că fiecare înțelegea foarte bine ce spunea celălalt, conversația ar fi putut să meargă bine sau să ia o întorsătură proastă. Ceea ce i-ar fi stânjenit și pe unii, și pe ceilalți, fiindcă era limpede că se apreciau și se înțelegeau, chiar dacă nu reușeau să ajungă la un acord. Sinan și Ahmed nu avuseseră

un scop precis inițiind această întâlnire, dar înțelesesă foarte bine că nu ar putea conta pe sprijinul comisarilor francezi pentru a lăsa Turcia în afara Ramadanului. Nu rămânea altceva de făcut decât să se pregătească minuțios programul cel mai puțin orientalist și cel mai mult laic cu putință (un program de altfel destul de diferit de festivalurile organizate în Turcia în astfel de ocazii, dar n-avea importanță). De partea lor, Laurent Darvieux și Julien Bordier erau convinși că aceste nopți erau un lucru bun, se angajaseră să apară clar că Turcia n-avea nimic în comun cu țările arabe. Toți patru căzuseră de acord că primarul Parisului merita recunoștința Turciei și că, dacă unele nopți la Goutte d'Or erau prețul de plătit pentru o mare serată la Teatrul Châtelet, atunci nu mai trebuie ezitat. Și, pentru a-i liniști întru totul pe „laici”, Turcia ar fi invitată de onoare în aceeași zi la Techno Parade. Pentru a sărbători sfârșitul Ramadanului într-o manieră modernă și decalată, nici nu se putea spera ceva mai bun.

Interludiul 7

Prăbușit pe marginea unui drum de țară, Kubilay Bozkurt ieșea dintr-o lungă hebetudine comatoasă. Răcoarea nopții și umiditatea ierbii îl făcură să tremure. Un gust acru îi umplu gura și un miros fad îi stârni greața. După un spasm, stomacul i se goli până la crampe. Strâns de durere, reuși totuși să se ridice și să meargă clătinat până la lumina palidă a unui felinar. Era acoperit de puroi. Resturi de fulgi albi îi intraseră pe sub unghii și i se lipiseră de haine. Frânturi de imagini haotice îi treceau prin fața ochilor, auzea cotcodăcelile speriate ale găinilor care se izbeau de gardul protector al cotețului transformat în capcană mortală. Iar el! El era oare acest monstru insașiabil care tăia gâtul dintr-o singură mușcătură furioasă la tot ce-i trecea prin față? Care zbura capul și bea direct din gâtul tăiat sângele cald, zvâcnit de inima care încă palpita? O viziune de coșmar. Se aruncă într-un iaz și se spală îndelung, urlând de i se uscă gâtul ca să scuipe mizeria ce-l rodea pe dinăuntru.

Fusese o eroare să vină la Sablé. La prima adiere de aer încărcat cu mirosurile de mânătărci și de urină din pădure, i se tăie respirația. În ciuda inhalațiilor, mirosurile vegetale și animale îl sufocară numaidecât, ca și cum i se otrăvea

sângele, iar bronhiile ajungeau la saturație. Izolat cum era în timpul zilei, nu mai putea să reziste chemării nopții și, în orgiile globulelor care îl lăsau tremurând de frică și de dezgust, își pierdea controlul. Se liniștise numai când luase contact cu repetițiile pentru Müsennâ, unde venise cu intenția fermă să saboteze spectacolul. Dar atmosfera din teatru, cu suflata prăfuită din casa scenei, montarea decorului, gesturile de tatonare și ezitare pentru a definitiva scenografia și a ajusta costumele, așteptarea, încălzirea acrobaților, armonioasa cacofonie a instrumentelor care se acordau, vocalizele cântăreților, totul îi aducea aminte de primii săi pași în universul spectacolului la festivalul de la Istanbul. Se regăsi într-una dintre acrobate, o tânără care sărea ca o minge scoțând strigăte de animal. Ușurința cu care se mișca și inconștiența ei îi făceau rău. Își petrecuse zilele ascuns în fundul teatrului, amestecându-se uneori printre tehnicieni, gustând din plăcerea aspră a amintirilor din anii lui pierduți. Dacă ar torpila acest spectacol, ar însemna să-și înjunghie tinerețea. Și la ce bun? Eșecul „Operațiunii Serüven“ nu se va datora prăbușirii unui decor, nici chiar sub ochii unui ministru. Această tactică de mici sabotaje, care îi fusese impusă de șefii lui, nu era decât o slăbiciune de caracter a clanului, a rasei, dar nedemnă de el. Bănuia un compromis abject cu puterea, deși lațul se strângea în jurul rețelei panturaniene: aruncăm din balast, dar lăsați operațiunea să se desfășoare cum a fost prevăzută și eliberați-l pe Kubilay. Și îl eliberaseră! Reduseseră obiectivele misiunii sale până la a o goli de conținut. Cine știe dacă nu ajunsese de nedorit și deranjant în încăpățânarea lui singuratică de a o continua? Dar nu va renunța. Dacă n-avea nimeni curajul, se va ocupa el să ducă totul la bun sfârșit. Fiindcă nu mai putea să acționeze din exterior, trebuia să se infiltreze în organizarea „Timpului Turciei“ și să sape de dinăuntru.

Starea sănătății nu-l mai ajuta deloc, dar o identificase, tot mișunând prin preajma teatrului, pe o anume Lou Andréas, care i se părea destinată să reușească. Odată lansată, nu mai conta ce avea să se întâmple, uneltirea lui avea să-și atingă scopul.

Amestecat astă-seară printre invitații la premieră, atâta timp cât se va putea împotrivi chemării sângelui, va pune ultima cărămidă la planul lui și inch'Allah!

Capitolul 12

Léon du Moulin intră în scenă

Președintele manifestării „Timpul Turciei” îi invitasese pe ambasadori, pe sponsori și pe comisari la conacul lui pentru o gustare înainte de reprezentație. Era o frumoasă construcție renașcentistă la câțiva kilometri de Sablé. Stăpânul locurilor o decorase cu numeroase trofee dovedind gustul lui pentru vânătoare. Ahmed făcea mai degrabă parte din acei oameni care nu-și reveniseră complet după moartea mamei lui Bambi, dar gazda lor nu semăna câtuși de puțin cu un vânător sângeros. Președintele își primea oaspeții cu o naturalețe și o eleganță pe care le-am putea califica cu plăcere „tipic franțuzești”, în ciuda dezmințirilor mult prea des impuse de comportamentul celor din Hexagon. Practic, Ahmed cunoștea pe toată lumea, mai puțin un personaj care se prezentase drept organizator al „Timpului Turciei”. Se abținu să nu-i răspundă: „Ah, și dumneavoastră?” La urma urmei, dacă operațiunea părea de-acum demnă de revendicat, asta era mai degrabă

semn bun. Léon du Moulin avea ochii seducători, dar prea mobili pentru a-și fixa îndelung interlocutorul și în permanență la vânătoare de întâlniri care să nu-i scape. Păstra un zâmbet de înfumurat în rezervă în colțul drept al gurii sale cu buze subțiri, îndruga cu colțul stâng un discurs rapid și sigur, de natură să nu lase nicio îndoială în privința inteligenței lui. Această aptitudine de a disocia cele două părți ale feței i se păruse remarcabilă lui Ahmed. Ce atu pentru a se remarca la cocktailuri! Fără îndoială că așa își făcuse Léon du Moulin cariera, grație guvernelor de dreapta, ținând în același timp discursuri despre convingerile lui de stânga. Un specialist în domeniul creierului ar fi arătat numaidecât că era firesc, deoarece limbajul era controlat de emisfera stângă în 97% din cazuri. Secretul carierei lui Léon du Moulin se afla așadar în celelalte trei procente, folosite cu o pricepere de mare specialist în comunicare. Ahmed nu-l văzuse niciodată asistând la vreunul dintre evenimentele „Timpului Turciei”, dar alesese anume spectacolul care îi permitea să se întâlnească cu miniștri și șefi de întreprinderi și, pe deasupra, într-un decor senorial. Ahmed n-avea să-l mai întâlnească niciodată pe acest Léon du Moulin. Nu pentru că operațiunea ar fi devenit de nefrecventat, ci pentru că el se consacră ulterior emisiunilor televizate cu mare audiență, unde reuși să fie prezentat ca marele său organizator. Și unor activități mai secrete, însă care n-ar face să se vorbească mai puțin despre el.

Ahmed îl regăsi pe Julien Bordier, care se stăpânea cu greu. Mai erau câteva ore până la ridicarea cortinei și el avea trac, fără îndoială, mai mult decât artiștii. Ahmed nu era pe deplin convins și entuziasmul francezului ar fi avut mai degrabă efectul invers: era prea vioi ca să nu

fie suspectat de orientalism. Lui Julien Bordier îi plăcu să completeze informațiile lui Ahmed despre *Müsennâ*, cuvânt care desemna o formă de caligrafie în oglindă, unde scrisul se reflectă de o parte și de alta a unei axe de simetrie. Istanbulul, oglindă a Orientului și a Occidentului. Frumoasă imagine, care înlocuia veșnicul pod dintre Europa și Asia. Ba chiar mai justă pentru că nu era cea a unei legături între două realități ireductibil opuse, ci reflectarea unei întâlniri și afirmația unei universalități dincolo de diferențele culturale. Așa citise în program: „Bunul-simț e în toate țările și în toate climatele. Diferența de limbi, de obiceiuri și de tradiții, de modul de a gândi nu trebuie să atragă după sine inferioritate de spirit și de cultură”. Dar ce se ascundea în spatele acestui principiu de om onest din secolul al XVII-lea? Nu cumva exista riscul de a asista la o producție după tipicul turc, care le plăceau atât de mult europenilor? Faptul că proiectul fusese conceput de o turcoaică ar fi trebuit poate să-l liniștească pe Ahmed, dar Sibel nu devenise cumva prea „franțuzoaică” în toți acești ani? Și istoria acestui Ali Ufkî, răpit și dus în serai, despre care descoperise că era mai pasionantă decât și-ar fi închipuit, cum se făcea că aproape nimeni nu se mai interesase de el? Era premiera unui spectacol despre care nu se știa aproape nimic, cu un subiect inedit, tratat într-o manieră cu totul nouă și fără niciun star internațional în distribuție. Toată lumea bună din Sablé era la întâlnire, un public obișnuit de mai bine de 30 de ani de spectacole să vadă și să audă tot ce se realiza mai frumos pe scena barocă a lumii. Mai ales pentru spectacolul de deschidere. Or, Ahmed auzise că barochiștii puri și duri reacționau prompt la noutate, denunțând erezia. Obiectivul politic era atins prin prezența

ministrului culturii și a soției prim-ministrului (prezența îi era sperată, dar absența, așteptată), precum și a unor înalte autorități implicate în „Timpul Turciei”. Cât despre spectacol, originalitatea și ambiția lui nu păruseră să convingă pe nimeni, în afară de comisarii francezi, cu care directorul festivalului și câțiva profesioniști împărțeau, de altfel, și potențialul de risc. Așadar, el a însoțit delegația oficială la Centrul cultural de la Sablé nu fără o oarecare teamă.

A doua zi după reprezentație, Ahmed lua micul dejun împreună cu Sibel, sub o boltă romantică, chiar în fața abației Solesmes. Reprezentația fusese triumfală, declanșând urale și ovații, bisuri cerute de publicul cucerit. Ministrul culturii știuse să găsească cuvintele necesare pentru a saluta realizarea uneia dintre cele mai frumoase speranțe ale creației, când artiști din orizonturi și discipline foarte diferite au același univers artistic și reușesc să-l transmită publicului. Cu îndoielile spulberate și uitate, Ahmed se lăsă purtat de plăcerea de a descoperi personalitatea lui Sibel, un amestec complex de hotărâre și sensibilitate, de raționalitate și imaginație, de rigoare și senzualitate, întruchiparea vie a acestei întâlniri dintre Orient și Occident. Admirația sinceră a lui Ahmed era totuși frânată de imaginea omofonei ei, zeița frigiană, care purta o podoabă pectorală făcută din testicule de tauri și ai cărei preoți erau eunuci. Nu înțelegea să-și împingă cultul de nou convertit la baroc până într-acolo! Își dădea seama doar ce realizare artistică și intelectuală, dar și personală reprezenta acest spectacol. Pesemne că nu-i fusese ușor să coordoneze munca unei întregi echipe, contând mai mult pe colaborarea și pe înțelegerea cu echipa, decât pe autoritate, pentru a obține un rezultat fidel concepției

inițiale. Pentru că, la urma urmei, *Müsennâ* era Sibel, dar nu era nimic dacă toți ceilalți nu și-l însușeau. Acest demers, indisociabil de proiectul însuși, era mai greu de condus decât impunerea pur și simplu a punctului de vedere.

— Altminteri, am fi avut o chestie turcă, după cum vă temeați, îi preciză ea lui Ahmed. Am vrut mereu două ansambluri distincte, fiecare cu șeful lui, deși coordonarea muzicală îmi revine. Nu e prea ușor de înțeles. Și, de altfel, nici de făcut! Se crede mereu că eu sunt cântăreața grupului și cântăreții au uneori reputația de a nu avea mare lucru în spatele corzilor vocale...

— În orice caz, a fost minunat și vă promit că voi asculta CD-ul de mai multe ori. Dar pentru punerea în scenă și coregrafie?

— Am avut marea șansă să întâlnesc doi regizori și coregrafi care au înțeles și au știut să vadă ce vedeam eu. Și au format o echipă gata să lucreze în acest sens.

Sibel se pornise și nu mai putea fi oprită. Tot Istanbulul cosmopolit al secolului al XVII-lea defila sub ochii lui Ahmed. Corpurile de meserii, sărbătorile populare și divertismentele de la palat, *bayram*-urile, atât de asemănătoare cu carnavalurile italiene. În pofida oboselii și a orei matinale pentru cineva care nu se culcase probabil decât spre zori, povestea, explica, comenta cu o pasiune intactă, ca și cum era pe cale să-și descopere proiectul. Ciudat pentru o femeie care, la prima vedere, afișa multă discreție și curtoazie, gata mai degrabă să asculte decât să se pună în valoare. Mereu acest echilibru al contrariilor? Ahmed reuși să se strecoare printre baletul turcoaielor la Florența, compus în felul operei *Orfeu* de Monteverdi, și petrecerile organizate de marchizul de Nointel,

ambasadorul lui Ludovic al XIV-lea la Constantinopol, care voia să rivalizeze cu cele ale sultanului:

— Suntem departe de șocul civilizațiilor. Cu toate acestea, era și război. Am impresia că nimic nu s-a schimbat de trei secole: Turcia e tot la porțile Europei și inspiră tot teamă, în ciuda tuturor schimburilor culturale și comerciale.

— Ce spunei?

— Iertați-mă, vorbesc încet.

— Nu, nici dacă ați vorbi mai tare nu v-ați face auzit. E o chestiune de frecvență, de control al respirației, nu de volum.

Ahmed zâmbi:

— Ar trebui să iau lecții de canto.

— Nu cu oricine, sper. Am cunoscut atât de mulți cântăreți care nu înțeleseră acest lucru și urlau în loc să-și susțină vocea. V-a plăcut versiunea mea la lamentoul Barbarei Strozzi?

Și se porni din nou! Poezia italiană și poezia orientală, asemănarea dintre modul de exprimare a sentimentelor cele mai pasionate în muzica barocă și cel care îi modelase universul muzical în Turcia; tatăl ei, interpret la saz; cercetările erudiților europeni din epoca aceea, care studiau muzica orientală, modurile acesteia, structura ritmică, invențiile melodice...

Ea conchise:

— Știți, era o epocă de descoperiri și de experimente în toate domeniile, inclusiv pentru a găsi noi moduri de expresie în poezie și muzică. O epocă, în fond, foarte aproape de a noastră, făcută din mișcare și instabilitate, din căutare și din incertitudine, din clar obscur, dar mai ales din curiozitate.

— Dar spuneți-mi, fără a intra în detaliile tehnice, am auzit de curând la radio un celebru cântăreț la ney, pe care-l cunoașteți cu siguranță, care părea să spună că muzica orientală era inaccesibilă muzicienilor occidentali.

— Da, din punctul de vedere strict muzical al unui specialist în *makam**, are absolută dreptate. De altfel, munca pe care am depus-o cu cele două ansambluri ale mele n-a fost simplă, chiar dacă amândouă erau de acord să încerce. Dar ar fi fost efectiv imposibil cu unele repertorii, mai ales începând de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și din secolul al XIX-lea. Pentru a simplifica, muzica, atât în Europa, cât și în Orient, devine foarte savantă și se îndepărtează de registrul popular. Nu erau atât de îndepărtate în perioada care mă interesează pe mine, între sfârșitul Renașterii și începutul Barocului, perioadă propice experimentării, după cum vă spuneam. Dar înțeleg agasarea acestui muzician când vede interpreți occidentali însușindu-și muzica orientală veche și cântând-o ca și cum ar fi o muzică fixă, scrisă, și care n-ar fi evoluat niciodată. Sunt savanți care cred că știu, înzestrați cu un sentiment de superioritate față de orientalism de fapt, chiar dacă acesta poate fi foarte frumos și plăcut auzului. Dar lucrul acesta nu redă complexitatea muzicii orientale. Gândiți-vă, există vreo 30 de *makam*, în vreme ce muzica occidentală nu cunoaște decât două moduri, major și minor...

— Iertați-mă că vă întrerup, mă tem că depășiți puțin cunoștințele mele. E minunat ce povestiți și vă mărturisesc că nu mă gândisem niciodată că așa ceva a fost

* Sistem de linii melodice folosit în muzica turcă tradițională, care conține un set complet de reguli pentru compunere și interpretare; fiecare *makam* are o structură intervalică mică și o dezvoltare melodică. (N. red.)

posibil. Dar toate aceste texte care se aud în spectacol sunt ale dumneavoastră?

Și ce nu-i spuse lui Ahmed! Antoine Galland, Thomas Dallam, Pietro della Valle, Pétis de la Croix, Girardin, Du Loir, Thévenot, Charles Fonton, Evliya Çelebi (în fine, unul pe care îl cunoștea măcar după nume!): toți călătorii erudiți au fost astfel chemați la bară pentru a depune mărturie. Nicio propunere de spectacol care să nu se tragă din surse autentice. Până la decoruri și costume, ale căror modele se puteau regăsi în miniaturi.

— E extraordinar, a conchis ea după vreo douăzeci de minute. Nu sunteți primul care îmi pune această întrebare. E prea frumos ca să fie adevărat, nu-i așa? Dar n-am inventat nimic. Tot materialul e aici. Oamenii n-au decât să citească și să privească. Uitați-vă în cărțile lui Metin And, dacă n-aveți curajul să mergeți la surse. El a studiat tot. De ce sunt singura care a făcut-o?

— E adevărat, cu atât mai mult cu cât se poate susține că nimic nu vă predispunea la aceasta cu educația dumneavoastră clasică.

— Tatăl meu detesta muzica turcă savantă! În schimb, îl pasiona muzica populară. Presupun că aplecarea mea spre patrimoniul otoman dovedește o evoluție în țara noastră.

— Chiar așa, v-ați lovit de vreo neînțelegere, de vreo reticență în Turcia?

Sibel izbucni într-o cascadă de râs care îi aduse aminte de Offenbach. Pentru prima oară, Ahmed auzi cântăreața, a cărei voce îl sedusese nespus cu o seară în urmă. Până aici, ea vorbise foarte încet, cu economie, deși perfect audibil, ca pentru a-i demonstra că nu era nevoie să ridici vocea pentru a fi auzit.

— Dacă vreți să vorbiți despre interpretarea lui Ali Ufkî, mai există și altele în afară de a mea. Dar sunt bucuroasă mai ales să văd că lumea e interesată de el, în afară de cei câțiva specialiști. Am auzit spunându-se că cea de-a 400-a aniversare a nașterii lui va fi sărbătorită în cadrul manifestării „Istanbul 2010, capitala europeană a culturii”. E foarte bine, pentru că o merită din plin. Era un mare european. În schimb, dacă vreți să spuneți că nu e simplu să te apleci în Turcia asupra istoriei Imperiului Otoman, cred că puteți să vă răspundeți și singur, după tot ce mi-ați povestit.

— Mă gândeam și la imaginea societății otomane pe care o prezentați cu toate aceste divertismente. *Bayram*-ul dumneavoastră din spectacol nu e prea „ortodox”, dacă pot să spun așa, în această lună de Ramadan și în fața abației Solesmes.

— E splendidă, nu-i așa? Un loc prestigios de contemplare și de misticism. Îmi e de-ajuns s-o privesc pentru a mă simți cuprinsă de o seninătate regăsită. Dar aceasta nu înseamnă că toată creștinătatea era numai devoțiune și abstenență. Uitați-vă la carnaval. Era același lucru în Imperiul Otoman când se sărbătorea sfârșitul Ramadanului.

— Dar nu mergeți cam departe? N-am înțeles chiar tot, dar era puțin deșucheat, nu?

— Fierbinte vreți să ziceți. N-o să-mi spuneți că sunteți încredințat că oamenii din această epocă erau insensibili la poezie, la dragoste, la senzualitate, la beție! Vreți să vă cânt *raksiyye*, când amantul îi spune iubitei că are chef s-o...

— Vă rog, vă cred pe cuvânt, o întrerupse Ahmed degrabă. Sunt absolut de acord cu dumneavoastră, ar fi păcat să vedem în Imperiul Otoman numai puterea

musulmană în luptă cu creștinătatea și guvernat numai de religie.

„Ce femeie“, își spuse Ahmed plecând de lângă ea. E limpede că până și pe el îl uimeau fără încetare turcoaicele. Asistase într-o zi la un *performance* al unei artiste video care îl paralizase cu forța și cu îndrăzneala ei. Înaintase pe scenă îmbrăcată cu o *burqa* neagră. În spatele ecranului, defila un montaj de știri de război. Din Afganistan sau din Irak. Violența imaginilor făcuse loc unui amestec de fotografii de pe străzile unui oraș din Orientul Mijlociu. Nu mai era război, dar nici pace. Ea și-a scos *burqa* și a apărut cu un vâl care îi descoperea — îi deschidea? — ochii. Filmul arăta atunci orașe animate, masculine, pe care ni le imaginam zgomotoase, deși nu era niciun sunet. Această tăcere de pe scenă era cea a femeii, înfășurată până la glezne într-o redingotă lipsită de grație, cu o eșarfă legată strâns în jurul feței. Pe ecran, imaginile încetineau, vitrinele magazinelor invitau la cheltuieli și la cochetărie. Pe scenă, realizatoarea se transformase într-o musulmană elegantă, cu o eșarfă multicoloră care îi acoperea numai părul, strâns într-un coc în formă de obuz. Apoi, ea și-a scos redingota și eșarfa pentru a se preschimba în „executive woman“, taior roșu, cămașă albă, părul lăsat liber: turcoaica republicană laică. Imaginile video se accelerau din nou: publicitatea demultiplica trupul femeii, impunea canoanele frumuseții și reușitei sociale, machiajul, talia, regimul de slăbire, seducția: superfemeia occidentală închisă în propria-i imagine. Pe scenă, artista nu mai era decât într-un *babydoll* provocator. Publicitate pentru lenjerie de corp, copertele revistelor porno, prostituția încheiau imaginile video. Artista era goală pe scenă, din nou prizoniera propriului

trup. Cercul era închis. Privirea bărbaților și imaginea răsfântă de societate condamnau oare femeile, pentru totdeauna, la închisoare pe viață în eternitate? Ahmed nu mai văzuse niciodată un *performance* de un pesimism atât de pătrunzător și de un cinism atât de coroziv. Artista inventase striptease-ul politic. În câteva minute totul era spus. Cel mai impresionant era că această constatare venea de la o turcoaică. Iată un program care ar trebui să le deschidă ochii francezilor asupra islamului și a femeilor din Turcia. Dar, în fond, nu era surprinzător. Turcoaicele nu aveau nevoie să călătorească, nici să privească foarte departe ca să înțeleagă și să simtă toate aceste contradicții, le trăiau în țara lor și în ele, în viața de zi cu zi.

Pe când ieșea din han și se îndrepta spre parcare unde lăsase mașina, Ahmed îl văzu pe Léon du Moulin instalat pe terasa din foișor în plină conversație cu o tânără pe care doar o întrezărise în ajun, dar al cărei aspect i se întipărise în memorie. Cu fruntea înaltă și părul negru sub bentiță, bărbia adusă în față, buze cărnoase și senzuale, cu privirea sumbră și inchizitoare, totul pe fața ei inspira puterea și pasiunea. Din păcate, Ahmed nu avusese ocazia să-i fie prezentat și nu întâlnise pe nimeni care să-i vorbească despre ea în afară de aceste limbi ascuțite care îmbălează și se târăsc la cocktailuri ca melcii. O chema Lou Andréas și doar numele făcea să circule despre ea cele mai răutăcioase bârfe. Se spunea că agăța la cafeneaua Flore tineri poeți în floare, sperând să întâlnească un nou Rilke. Că era disperată să frecventeze cercuri nietzscheene, unde își recruta amanții, urlând împreună cu ei moartea lui Dumnezeu și încruntând din sprâncenele dese împotriva „fericirii generale a turmelor pe pășune”. Ahmed își traduse ca pentru sine că

această femeie era în același timp strălucitoare și liberă. Nimic surprinzător că acest Du Moulin, reputat pentru apetitul lui de cuceritor, dorea s-o seducă cu toată forța lui de convingere. Aplecat în față, se uita fix la ea ca un colecționar de fluturi pe cale să prindă în ac o specie rară, imaginând-o deja în vitrina lui la locul de onoare, lângă *Euplagia quadripunctaria*, fluturile-leopard, care nu se găsește decât la Kelebek Vadesi, în sudul Turciei. Tânăra nu se ferea de privirea pătrunzătoare a lui Du Moulin, de obicei atât de mobilă, dar în acea clipă o aținti asupra ei într-o concentrare intensă. Zâmbetul ei malițios dădea de înțeles că era mai degrabă amuzată decât fascinată, dar că nu rămânea indiferentă la dorința pe care o aprindea în ochii bărbaților. Ahmed își spuse că ea nu risca să-și ardă aripile și că pretinsa pradă îl pândea de fapt pe vânător. Du Moulin a fost de altfel primul care a întrerupt cu un surâs această luptă vizuală, supunere înșelătoare, care putea lăsa să se înțeleagă că inversarea rolurilor nu-i plăcea deloc. Ahmed plecă discret.

Pe drumul de întoarcere, el îl luă în mașină pe Julien Bordier, de la care află mai multe despre această fascinantă reîncarnare a Salomeei, pentru că acesta o întâlnise în timpul misiunii lui la Istanbul. Lou Andréas aparținea unei specii pe cale de dispariție, aceea a rușilor refugiați la Istanbul pentru a fugi de revoluția sovietică. Familia ei se împrăștiase, unii luând calea maritimă, prin Marea Neagră, alții, calea terestră a Caucazului, prin Georgia. Primii puteau avea impresia că se aflau doar la câteva brațe înot de la Istanbul la Sevastopol, o iluzie optică; asta nu le-a permis rușilor, în ciuda tuturor încercărilor, să cucerească „orașul țarului”, cum mai era uneori numită fosta capitală bizantină. Ecaterina a II-a chiar i-a dat

unuia dintre fiii săi numele de Constantin, convinsă că avea să reușească să-l instaleze pe tronul celei de-a doua Rome. Aceași iluzie optică a costat și viața a jumătate din membrii familiei lui Lou, al cărei vapor nu a ajuns niciodată în portul bun. Bunica lui Lou făcuse alegerea bună, în mod paradoxal, înfruntând riscurile unui drum lung și periculos într-o țară plină de haos. Văduvă tânără și frumoasă în orașul care se moderniza cu pași repezi sub egida lui Atatürk, ea reușise, grație bijuteriilor pe care le salvase din luptă, să refacă un mic colț de Rusie, frecventat cu asiduitate de nostalgicii țarismului. Dar speranța unei rapide restaurații se îndepărta pe măsură ce supraviețuitorii din armata albă nimereau la Istanbul și creșteau rândurile micului ei cerc.

„Accident de dragoste tomnatică“, după cum spunea mama lui, tatăl lui Lou a crescut printre uniforme de mare ofițer al țarului. Una dintre aceste uniforme era tatăl lui dar n-a știut niciodată care. Crescut în cultul sfintei Rusii, incapabil să se integreze în Turcia, tatăl lui Lou plecase în Franța după moartea mamei sale. Ultimii arhiduci lăsaseră de multă vreme taxiurile unei noi imigrații și Uniunea Sovietică le tăiasă francezilor pofta de Rusia, uneori chiar și comuniștilor! Începuturile la Paris au fost grele, dar vântul a suflat în cele din urmă în favoarea lor odată cu afluxul noilor bogătași dezvoltati din *perestroika*. Tatăl lui Lou își dezvoltase o neașteptată abilitate de a se descurca, angajându-se valet de parcare la un cabaret rusesc, iar sosirea acestei clientele bogate îi dăduse ideea de a înființa o agenție de servicii multiple. Agenția se lăuda că putea să le procure fără întârziere noilor ei bogătași tot ce le poftea inima, de la escortă feminină de noapte la un iaht în portul Cannes. Aceste

servicii foarte scumpe erau plătite cu bani gheață. Lou a trăit mai întâi copilăria unei „rândunici de periferie” care greșise secolul, purtând rochii cusute de mama ei din țesături cumpărate în Piața Saint-Pierre, dar după anul 2000, se metamorfozase într-o adolescentă strălucitoare. Nu mai ieșea la cumpărături în vremea reducerilor decât pe Bulevardul Montaigne, unde se întâmpla să dea peste amantele clienților tatălui ei. Independentă și liberă, se consacră după bunul ei plac literaturii și, atât din joacă, cât și din interes, construirii unei solide agende de contacte. Invitată peste tot, făcea furori cu aerele ei prefăcute de mare ducese Anastasia. Tatăl îi vorbise adesea despre bunica ei care, până la capăt și până la absurd, întreținuse iluzia unui trecut apus.

Într-o seară, când la televizor era „Sunset Boulevard”, el îi spusese:

— Uite, Gloria Swanson e bunica ta. Sigur, nu-l avea lângă ea pe Eric von Stroheim, dar te asigur că n-a dus niciodată lipsă de cavaleri serviabili care să-i țină locul bunicului tău!

Cu mintea ei romanțioasă, Lou fusese mereu fascinată de această bunică mitică și reflecta la ideea că o parte din ea însăși se afla la Istanbul. Ocazia de a se duce acolo nu veni decât mai târziu, dar Lou nu pierdu nimic așteptând. Debarcând în plină mișcare socio-culturală tip *Movida*, petrecuse ore în șir prin cafenele și galerii de artă ca să pună țara la cale cu o boemă intelectuală și artistică a cărei muză ar fi putut deveni, dacă n-ar fi fost iremediabil pariziancă. Își uitase destul de repede obiectivul inițial, negăsind nici urmă din Istanbulul pe care îl cunoscuse bunica ei. Departate de a fi dispărut din peisajul orașului, rușii păreau să nu fi fost nicicând mai

numeroși, dar Lou Andréas se îndoia că aceștia i-ar fi plăcut bunicii, în ciuda moravurilor ei libertine. Dincolo de invazia de Natașe, comerțul rusesc înflorea cu numeroase firme scrise cu litere chirilice. Presa turcă relata zilnic contactele politice și economice dintre cele două țări. Pe când cele două imperii nu încetaseră înfruntările, o nouă alianță între țar și sultan se citea uneori printre rândurile editorialelor, ca o bună farsă jucată Istoriei... și un gest batjocoritor la adresa Uniunii Europene, pe care opinia publică turcă o considera din ce în ce mai puțin capabilă să-i ofere Turciei un viitor internațional pe măsura ei. Pe Lou Andréas politica n-o pasionase niciodată cu adevărat, dar judeca această posibilă răsturnare de alianță prin prisma unui interes cultural și istoric: ortodoxia rusă regăsea pe căi ocolite drumul Constantinopolului, apropiindu-se de turcii pe care europenii ezitau încă să-i accepte de frica obsedantă a islamismului. Bizantinii înșiși, apoi rumii, adică grecii din Imperiul Otoman, nu s-au înțeles, la vremea lor, mai bine cu turcii decât cu Europa latină? Prietenii ei intelectuali de la Istanbul erau mai neliniștiți de distanța care se crea între Turcia și Israel: Europa ar fi trebuit să reflecteze, după părerea lor, la integrarea musulmanilor laici, care puteau să joace un rol strategic pentru pace, în loc să se teamă din partea lor de un islamism antisemit, ba chiar antisemit, care nu fusese niciodată în tradiția lor. Aceștia îi spuneau:

— Voi, europenii, sunteți comici. S-ar zice că vreți să se creadă că musulmanii sunt mai antisemiți decât voi. Nu uitați că voi, voi creștinii, ați inventat antisemitismul! Doar nu speră acum Europa să se ușureze de povara vinovăției sale față de evrei, ba mai mult, să contribuie la securitatea Israelului ținând Turcia la distanță!

Aceste discuții inevitabile și interminabile la sfârșit de seară o cam plictiseau pe Lou Andréas, care prefera clar deconstrucția postmodernă, dar le accepta cu indulgență, văzând în acest lucru semnul că acești turci, în UE sau nu, erau poate deja, așa cum se simțea și ea, mai mult decât europeni, cetățeni ai lumii, rățăciți în exilul global al nomazilor gândirii. Punct de plecare sau de sosire al tuturor drumurilor spre cele patru zări, Istanbulul era poate locul visat pentru a face să crească rădăcinile acestui exil intelectual și artistic în mileniul al treilea. Poziția estetizantă avea cu ce s-o seducă, dar până la urmă se întoarse, cu toate că admira orbește noua Romă, în care vedea un nou New York. De atunci, urmărirea toate activitățile prevăzute de manifestarea „Timpului Turciei” cu entuziasmul și asiduitatea unui novice recent convertit la adevărata credință.

Ah, femeile! Subiectul revenise deseori în timpul pregătirilor operațiunii. S-ar fi zis că tot islamul se reducea la ele! Fără să uităm alcoolul. Francezii nu se gândeau decât la asta, în plină dezbatere despre vălul integral. Ahmed avea o bănuială: aceștia credeau că organizatorul turc își construise dinadins echipa numai din femei tinere, vizibil hotărâte să-și construiască o carieră decât să stea acasă și unele mai fermecătoare decât altele. El oferea astfel, nu fără umor, caricatura unui sultan care se deplasa cu haremul lui sau a unui mascul din secolul al XXI-lea amenințat în privilegiile lui ierarhice. La polul opus, comisariatul francez, care era atât de îngrijorat de egalitatea turcoaicelor, era majoritar masculin și nu putea conta decât pe prezența unor stagiare pentru a restabili paritatea. Această situație era des întâlnită în straturile cele mai înstărite și mai europenizate ale societății turce. În

altă parte era exact pe dos, nu putea fi negat acest lucru. Nouatea ultimilor ani era apariția unui vâl „politic” în sânul noii burghezii conservatoare. O femeie putea purta vâlul fără să fie țărancă înapoiată. Ahmed admitea asta de bunăvoie, dar trebuia oare să fie admisă eșarfa și la universitate? Acest lucru îi rănea profund convingerile. Cu atât mai mult cu cât aproape toate studentele își scoteau eșarfa când intrau în campusuri și o puneau când ieșeau fără să pară că se gândesc la gest. Altele își puneau, parese, peruci pentru a lăsa să se creadă că respectau laicita-tea. Altele își puneau eșarfa pentru a lăsa să se creadă că respectau religia, dar o făceau la ieșirea din localurile de noapte pentru a evita controalele de alcoolemie. În fine, de la anecdotă la problema de fond, toate acestea ar face obiectul a zeci de dezbateri în întreaga Franță și Ahmed nu intenționa s-o rezolve pe autostrada A13. Vor avea destul de multe griji când vor fi obligați să aranjeze vizita oficială a Sultanului și Marelui Vizir, ale căror soții purtau eșarfa cu mândrie militantă, în detrimentul taberei laice.

Interludiul 8

Kubilay Bozkurt aștepta cu nerăbdare sub o poartă la intersecția dintre străzile Lavandières Sainte Opportune și Deux Boules. Ecourile bulevardului Victoria îi spuneau că Șeker Bairami, sărbătoarea zahărului, cum se spunea pe la el, la care Turcia era invitată de onoare, era un succes. Încă unul pentru această „Operațiune Serüven” pe care nu reușea, în mod cert, s-o dezorganizeze. Boala lui nu era singura în cauză. Grație îngrijirilor doctorului Teke, se simțea mai bine. Crizele de nebunie licantronică suferite la Sablé păreau să nu mai fie decât un coșmar îndepărtat de când se întorsese la Paris și Ramadanul picase la țanc, dacă nu pentru a se vindeca de tot, măcar pentru o îmbunătățire. Putuse să rămână închis ziua și să se arate numai la căderea nopții fără să trezească suspiciuni. De n-ar fi fost mirosul alifiei cu grăsime de țap, ar fi trecut neobservat. Dar el aștepta mereu ordinul să treacă efectiv la acțiune. O simplă bombiță artizanală cu câțiva răniți ușor în această mulțime care dansa pe străzi de-ar fi lansat, s-ar fi terminat cu această blestemată operațiune. Dar nimic. Mereu aceleași sfaturi de prudență.

Astăzi, încercase prima lui ieșire diurnă, dar soarele orbitor și căldura îl obligaseră să se întoarcă în vizuina lui

ca să aștepte noaptea. Avusese doar timpul să vadă, neputincios și plin de furie, triumful acelei Techno Parade: 400 000 de persoane defilând în ritmul unor DJ turci în spatele carului „Sounds of Istanbul”. Această demonstrație de decadență occidentală condusă de turci în plin Paris într-una dintre sărbătorile sacre ale islamului îl revoltase. „Câini de necredincioși!” Și, de mai multe ore, Teatrul Châtelet era invadat de muzica turcă pentru a maimuțări sfârșitul Ramadanului. Toate acestea sub pretextul de a arăta că era cu puțință să fii în același timp și musulman, și laic! Un ministru avea chiar să sosească în curând pentru a asista în mod special la concertul unei cântărețe care n-avea nicio jenă să se producă pe scenă lângă greci și armeni. Guvernul lui înnebunise? Turcia era în pericol și corupția în floare, până la vârful statului. Ce mai așteptau deci șefii lui ca să lanseze un avertisment spectaculos vânzătorilor patriei și să pună astfel capăt acestui dezmaț așa-zis cultural, care se afișa peste tot în Franța în numele modernității țării lui? Îi va anunța în sfârșit întâlnirea de astă-seară că avea mână liberă să treacă la treabă?

Scăpăratul unui chibrit îl făcu să-și întoarcă privirea, dar flacăra îl obligă să dea înapoi numaidecât și să-și protejeze ochii. Necunoscutul a mai scăpărat o dată și s-a apropiat de chipul lui.

— E și mai rău decât mi se spusese. Un simplu chibrit și iată-te complet neputincios. E timpul să te întorci în țară. În orice caz, misiunea ta e încheiată. Am hotărât să nu ne mai opunem desfășurării „Operațiunii Serüven”. Merge bine și e un excelent ecran de fum pentru a pregăti acțiuni decisive pe terenuri mai importante. Pentru moment, lupii spun parola și se deghizează în miei. De altfel, tu le-ai și prins mirosul cu alifia asta care pute. Măine te întorci cu mine în Turcia. E un ordin.

La o pocnitură din degete, Kubilay se văzu asaltat de trei bărbați mascați gata să-i pună cămașa de forță. Cu spatele la zid, nu așteptă ca lațul să se strângă în jurul lui și se năpusti asupra celui din mijloc. Răsturnându-l pe umerii lui, se ridică cu o mișcare suplă și se roți. Ceilalți doi, loviți din plin de picioarele tovarășului lor, se prăbușiră înainte să mai poată acționa. Kubilay își lăsă atunci încărcătura și îl termină dintr-o lovitură la gât. Șeful, ale cărui trăsături tot nu le putea distinge, nu mișcă. „Păcat, erai unul dintre cei mai buni oameni ai mei.” Orbit, Kubilay nu mai auzi decât un fluierat în aer și căzu chircit. Cuțitul vibră în poartă chiar deasupra capului lui. O fracțiune de secundă mai târziu, l-ar fi lovit exact în piept. Îi spuse atacatorului său în timp ce-o zbughea:

— Îmbătrânești, Polat! Poți să dai drumul câinilor, că tot nu mă vor prinde. Și nu te baza pe cât de urât miros. Nu e o alifie care să facă din mine țap ispășitor!

Capitolul 13

Pregătirea vizitei Sultanului la Paris

Ahmed îl regăsi pe Sinan bronzat și gata să înfrunte o haită întreagă de vârcolaci. Sfârșitul Ramadanului decursese bine cu o Techno Parade și o serată la Châtelet care atrăseseră sute de mii de persoane într-o ambianță laică de veselie. Ramadanul fusese și o scuză convenabilă pentru a le explica francezilor acumularea de întârzieri. Turcilor nu le făcea plăcere să se folosească de acest argument, dar era incredibil cu câtă ușurință îl înghițeau francezii. Unii chiar telefonaseră să se scuze că-i deranjau într-o vineri!

În ciuda unui nivel sociocultural peste medie, nu știau că, în Turcia, ziua nelucrătoare e duminica și păreau convinși că, în timpul Ramadanului, toți turcii își petreceau timpul, din zori până la apus, așteptând întreruperea postului. Cu toate acestea, Ramadanul era mult mai puțin perceptibil în Turcia decât concediile din luna august în Franța! Sinan și Ahmed încă nu puteau să uite

greutățile instalării lor, pe care nu le-ar fi depășit nicio dată dacă n-ar fi găsit turci în plin Ramadan, care să facă lucrările.

Dar cei doi *efendi* erau îngrijorați. Mai rămăseseră trei săptămâni până la începutul marilor expoziții de la Grand Palais și de la Luvru și operele încă nu sosiseră, cataloagele nu erau gata și banii tot nu veneau. Încă și mai grav, agendele celor doi președinți erau blocate pentru 8 octombrie, dar nicio invitație oficială nu fusese trimisă de la Palat pentru Divan. Și, cireașa de pe tort, Ahmed știa de la Julien Bordier că iluminarea Turnului Eiffel în culorile Turciei risca să fie pusă sub semnul întrebării.

Sinan izbucnise:

— Iar? Dar am vorbit cu primarul Parisului și a fost de acord! Ți-a zis ce-l reținea?

— Nu, a fost discret, dar e limpede că vine de mai sus. Avem întâlnire cu Işık imediat. Cum ea lucrează în mijlocul echipei franceze, poate știe mai mult.

Pentru a înlesni coordonarea celor două echipe, comisariatul turc desemnase într-adevăr o studentă la Științe politice, care, imediat ce obținuse diploma, se instalase cu program complet în birourile comisariatului francez. Ea era, oficial, onorabila corespondentă a părții turce, beneficiind de informații la primă mână despre munca francezilor. Iar, dacă aceștia din urmă aveau un mesaj de transmis, le era de-ajuns s-o anunțe pe Işık, fiind siguri că vorbele lor aveau să fie transmise cu exactitate. În fine, în caz de probleme, turcii puteau fi anunțați în timp real. Nu era nevoie de organizat scurgeri, pentru că un canal de informare pornea direct de la sursă, în văzul, auzul și spre satisfacția tuturor.

Deși originară din Bursa, orașul teatrului turc de umbre, *Karagöz*, Işık putea să informeze deschis și pentru că prenumele ei însemna „lumină”. Ea zâmbea cu îngăduință atunci când unul din comisarii francezi îi punea vreo întrebare zicând: „Luminează-mă!” Tânăra nu-și pierdea răbdarea când ei nu se puteau abține să n-o apostrofaze strigând-o „Mata Hari”.

Agent dublu oficial, se descurca onorabil în poziția ei de felie de *döner kebab* într-un *dürüm*. Parcursul universitar dovedea că fusese întotdeauna un „subiect strălucit” și afișa o modernitate pe care averea familială îi permitea s-o susțină cu eleganță perfectă. Era Turcia tânără, dinamică și seducătoare, întruchipată într-o gravură de modă. Crescută după principiile unui kemalism insuflat, în versiunea sa dogmatică, încă din clasele primare, ea vedea Turcia așa cum ar fi dorit să fie. Dar această imagine corespundea oare cu realitatea? Era o dezbatere în care nu ar fi vrut cu siguranță să intre dincolo de anumite limite. Turcia ar fi fost atât de frumoasă dacă ar fi putut să semene pe deplin cu Işık! Și Europa însăși ar putea s-o ia ca model. Hotărâtă să-și arate țara în cea mai bună lumină, se devotase trup și suflet „Operațiunii Serüven” și se zbătea cu o energie inepuizabilă în mijlocul cererilor deseori contradictorii pe care le primea din cele două părți. Ca o pasarelă între două maluri instabile ale unui torent în creștere, se chinuia să păstreze echilibrul și să evite ruptura. Din simplă corespondentă și interpretă, devenise până la urmă o coordonatoare esențială, cu misiunea de a stabili dialogul între parteneri care nu aveau nici aceeași noțiune a timpului, nici același simț al priorităților, nici măcar aceleași metode. Pentru o primă experiență profesională, ea dezvolta astfel calități remarcabile de răbdare

și de negociere. Suficiente în orice caz pentru a o convinge pe deplin să devină diplomată dacă i-ar fi trecut vreodată prin cap. Acest lucru arăta bine că Işık era cu mintea întreagă! Avea un strop de paranoia, dar exact cât trebuia pentru o turcoaică tânără care se respectă. De aceea, nu ceda decât rareori la ideea că toți francezii îi purtau pică și erau gata să se alieze cu lumea întreagă împotriva Turciei. Simple momente de oboseală scuzabile în acele împrejurări! Se părea chiar că dubla ei apartenență lingvistică și culturală încă n-o făcuse complet schizofrenă. În aparență, cel puțin. Dacă rezista până la sfârșitul operațiunii, trebuia să i se aducă aminte să-și doneze creierul științei pentru a permite înțelegerea acestei rezistențe excepționale! Cât mai târziu cu putință, firește.

Sinan propuse să meargă pe jos, hotărât să demonstreze că apartamentul lor avea o poziție ideală. Și, după 20 de minute, el și Ahmed ajunseră la biroul de primire de la ALEA-France, unde comisariatul operației își găsise adăpost, generozitatea sponsorului venind la fix să suplinească incapacitatea autorităților. Accesul era la fel de securizat ca la un minister: carte de identitate, *bagde* și deplasare în edificiu cu însoțire obligatorie de către un angajat. Işık însăși venise să-i ia, conducându-i printr-o frumoasă curte de onoare circulară, care evoca o horă de trăsură aurite și un univers de recepții fastuoase. De altfel, un bufet se pregătea în holul mare cu coloane de marmură roz, cu un alai de recepționere care păreau să fi ieșit dintr-o agenție de manechine zâmbind la toată lumea și la întâmplare cu un profesionalism reconfortant. Sinan și Ahmed avuseseră deseori ocazia să revină în aceste birouri de-a lungul manifestării „Timpului

Turciei” și — ce coincidență! — de fiecare dată se pregăteau festivități. Peste tot, monitoare laudau performanțele întreprinderii și calitatea angajaților, înmulțeau devizele și sloganurile mobilizatoare, afișând în fiecare zi un nou proverb și prenumele celui a cărui sărbătorire nu trebuia uitată. După toate cele auzite despre compania de telefonie Carotte, Sinan și Ahmed răsuflaseră ușurați văzând o societate care avea grijă de resursele umane. Mănuind umorul negru cu virtuozitate, nu le spusese președintele că, atunci când se făceau asigurări de viață, se specula moartea clientului, nu a salariaților? În planul secund, se vedea o impecabilă grădină de tip italian, care îi adusese localului supranumele de Tivoli. Bazinele ornamentale fuseseră înlocuite cu impozante scrumiere din piatră și statuile romane, cu fumători care marcau drumul de verdeață. Angajații purtau conversații tainice în fața distribuitoarelor de băuturi și delicatese, alții păreau să conspire în grădină sau schimbau vorbe sibiline în fața ascensoarelor. Înainte de a urca, luau în podul palmei un strop de loțiune parfumată de la unul dintre numeroasele distribuitoare suspendate pe zidurile templului ca niște agheasmatare moderne. Odată purificați de această apă binecuvântată, puteau să pășească în incinta sacră și să se alăture comunității adeptilor. Fuseseră instalate și niște mașini minunate capabile să readucă dintr-un singur impuls credința în inimile rătăcite. Până și îndoiala părea să-și găsească un remediu în acest falanster utopic. Acest loc încântător și nebănuț din inima Parisului, unde totul părea numai „ordre et beauté, luxe, calme et volupté”, era totuși,

* Charles Baudelaire, „L'Invitation au voyage”. (N.red.)

înainte de toate un templu al productivității. Compania, care gestionase mai bine decât concurențele sale criza, tocmai fusese declarată numărul unu în lume.

Işık îi conduse până la ultimul etaj, în dreptul unei uşi mici, cu încuietore cu cifru ca o valiză. Comisariatul era bine protejat. „Atenție la cap!” Mergând aplecat unul în spatele celuilalt, chiar pe mijlocul unui culoar mansardat, putură să se ridice abia într-un birou mare și larg deschis, unde fuseseră instalate vreo 20 de posturi de lucru. Acolo era deci cartierul general. După bunul lui obicei, Laurent Darvieux umbla în lung și-n lat, cu cămașa scoasă pe jumătate din pantaloni și cu telefonul la ureche, distribuindu-le cu generozitate ghionturi colegilor concentrați în fața calculatoarelor, ca și cum ar fi vrut să-i facă să participe la conversație conducându-și cu dibăcie argumentele pe spinarea lor. Când o palmă ușoară pe umăr îi trimitea să facă un tur cu scaunele lor cu roțile, era semn că discuția devenea tensionată. Dar, dacă o strânsoare amicală de ceafă îi trimitea cu nasul în tastatură, Laurent Darvieux era pe cale să-și facă interlocutorul să cedeze. Pereții începuseră să prindă viață cu diferitele afișe ale „Timpului Turciei”. Işık îi conduse până în fundul biroului, care dădea spre o frumoasă sală de ședințe pentru vreo 20 de persoane, mult mai înaltă și dotată cu un ecran mare și plat, racordat prin satelit la televiziunile din Turcia. Julien Bordier li se alătură cu toți ceilalți membri ai echipei, urmați curând de Laurent Darvieux, care își privea telefonul cu o lipsă de entuziasm puțin încurajator pentru continuarea ședinței lor.

În termeni diplomatici, veștile erau „neliniștitoare”. Sinan și Ahmed își traduseră numaidecât: „Suntem la un pas de catastrofă”. Laurent Darvieux tocmai terminase o

conversație agitată cu președintele de la Luvru care, din pricina lipsei listei de lucrări și a textelor cataloagelor, se pregătea să anuleze expozițiile. Era mai mult decât o amenințare, un ultimatum — mijloc de presiune de gradul 15 pe scara lui Vargas, care număra 16, de la simpla scrisoare la ordin, generator de neliniște cel puțin.

Sinan întrebă:

— Nu mai putem câștiga timp? Să amânăm data?

— Din câte-și aduce aminte conservatorul, așa ceva nu s-a întâmplat niciodată la Luvru. Mai bine anulează sub pretext de caz de forță majoră decât să lase de înțeles că muzeul nu e în stare să-și respecte termenele.

Chiar dacă era mai puțin amenințător, nici muzeul de la Grand Palais nu era mai liniștit în privința capacității sale de a deschide expoziția „De la Bizanț la Istanbul” la data anunțată. Dar se știa și că, orice s-ar întâmpla, inaugurarea trebuind să coincidă cu o vizită prezidențială, era exclus să fie amânată. Rămânea de aflat de când se putea începe pentru a mobiliza mijloacele necesare și a planifica munca echipelor după o numărătoare inversă precisă. Cu riscul de a se lipsi de orice marjă de manevră, francezii nu voiau ca turcii să afle prea repede că și ei știau să lucreze în regim de urgență. Dar toată lumea înțelesese dimensiunea politică a evenimentului și știa că, de bine, de rău, va avea loc. Nu așa stăteau lucrurile și la Luvru care, deodată, trecea la cel de-al doilea plan, atât în spiritul comisariatului turcesc, cât și în previziunile protocolului. Fără intenția de a jigni pe cineva, se zvonea că ar fi fost mai simplu să nu existe două inaugurări la câteva zile distanță și că o amânare a celei de la Luvru ar simplifica lucrurile. Când Laurent Darvieux sugeră că turcii știau poate prea bine ce făceau dacă nu se arătau deloc neliniștiți în fața urgenței

situației, Sinan și Ahmed protestară numaidecât, dar fără să aibă sentimentul că au fost pe deplin convingători. Francezii bănuiau că turcii nu ar suporta prea bine dezamăgirea de a nu mai beneficia de o mare expoziție la Luvru. Lipsa lor de grabă putea așadar să fie un mod de a face muzeul să plătească pentru dimensiunea relativ modestă a spațiilor puse la dispoziție și pentru reticențele birocratice pe care fuseseră obligați să le învingă pentru instalarea Cafenelei turcești în Jardin de Tuileries.

Ahmed insistă:

— Suntem foarte onorați de colaborarea cu Luvrul, al cărui prestigiu e inegalabil. Și Cafeneaua turcească a fost un succes pentru care îi suntem foarte recunoscători președintelui instituției.

Sinan continuă:

— Aduceți-vă aminte, tocmai el propusese să ni se permită să invadăm parcul pentru a beneficia de vizibilitate maximă la marele public. Vom face totul pentru ca expozițiile să se desfășoare în cele mai bune condiții.

Laurent Darvieux și Julien Bordier aprobară diplomatic, traducând pentru ei: „Luvrul ne-a tratat de sus, ca pe niște romi, dându-ne un capăt de teren lângă bâlci. Acum, e rândul nostru să facem cum credem”.

Era o interpretare radicală, dacă nu tendențioasă. Fără a se ajunge până aici, era poate doar un nou episod al războiului dintre „patrimoniști” și „contemporani”, de care programul „Timpului Turciei” se lovise de atâtea ori. Primii, admirând orbește operele de artă clasate în patrimoniul mondial al umanității sau demne de acesta, nu puteau bineînțeles să considere că un pătrat de parc, chiar și regal, putea să compenseze suficient de bine modestia galeriilor de expoziție. Ceilalți se dădeau în

vânt după spectacolele în aer liber și erau cu singuranță mulțumiți să reechilibreze programul în favoarea unei imagini festive și moderne a Turciei. După festivalurile de vară și la ora pregătirii marilor expoziții de toamnă, balanța trebuia să încline de-acum înainte în favoarea patrimoniștilor, care înțelegeau să facă lucrurile în ritmul lor. Iar tempoul, după cum adăugă Sinan, era dat de doamna Duru Çiçek, celebră muzeografă al cărei caracter bine călit era egalat de o vastă erudiție. Perfecționismul ei, relațiile strânse pe care le întreținea cu Ministerul Culturii constituiau cele mai sigure garanții că expozițiile vor fi nu numai foarte reușite, ci și că vor beneficia de toate facilitățile de împrumut din partea autorităților muzeale. Tot continuând să-și exprime asentimentul diplomatic dând din cap tot mai mult, comisarii francezi descifrară fără dificultate vorbele lui Sinan. Cunoșteau suficient de bine limba turcă și aventurile lui „Tintin” pentru a ști că Duru Çiçek însemna literal „Castafiore”. De fapt, colegul îi prevenea că toată partea patrimonială a operațiunii depindea cel mai mult de o divă autoritară și inconturbabilă, a cărei voce putea să înmoaie toate rezistențele, dar și să spargă unele urechi.

Sinan și Ahmed se angajară să accelereze administrația turcă pe cât era cu putință, fiind bine știut că Afacerile Externe nu aveau prea multă greutate într-un domeniu care era competența exclusivă a Culturii.

Sinan continuă:

— Să fim sinceri, dacă am avea confirmarea că președintele francez va inaugura expoziția împreună cu omologul lui și că Turnul Eiffel va fi luminat în culorile Turciei pentru vizita sa, lucrul acesta ar ajuta fără îndoială la deblocarea unor dosare.

— Chiar și pe cel al banilor care trebuie să vină în fiecare joi?

— Puneți-vă în locul celor de la Ankara. Ei n-au văzut încă nimic cu ochii lor din „Timpul Turciei” și, dacă noi și voi știm că operațiunea are un mare succes popular în Franța, trebuie să recunoaștem că nu apare în *prime-time* la televiziunile franceze și nici nu se află pe prima pagină a presei internaționale. Ei vor dovedi că investiția care li se cere e justificată. Vizita prezidențială, luminarea Turnului Eiffel și inaugurarea marii expoziții vor avea valoare de test.

Julien Bordier îl privi pe Laurent Darvieux ca și cum l-ar întreba dacă putea să spună ce-i povestise lui despre serviciul său de permanență din august și despre minicriza care agitase diferite cabinete, de la Afacerile Externe la Palat, în legătură cu Turnul Eiffel. I se părea greu să le mărturisească turcilor, chiar dacă o știau deja cu certitudine, că se prăbușiseră sub o avalanșă de mesaje pline de semne de exclamare, din care reieșea că acei corespondenți ai săi descopereau cu spaimă că programarea culturală a turnului, a cărui iluminare era prin definiție partea cea mai vizibilă, era de competența primarului Parisului. Unii, care nu ezitau de altminteri să recomande sus și tare transferurile de sarcini spre colectivitățile locale când era vorba ca statul să facă economie, fuseseră indignați: „Dar primarul nu poate să facă ce vrea fără acordul nostru! Turnul Eiffel e Franța!” Julien Bordier putuse doar să confirme că era, înaintea de toate, Parisul. Fusesse obligat să explice din nou cu răbdare cum era organizat un „sezon” străin, ce instanțe luau parte la decizii, cine finanța... ca și când „Timpul Turciei” era o premieră de acest gen, deși Franța găzduia astfel de inițiative de mai bine de 25 de ani.

În cele din urmă, Julien Bordier reușise să stabilească, cu sprijinul textelor, că nu era un diplomat care, într-un acces de nebunie, ar fi vândut Turnul Eiffel turcilor sau le-ar fi promis luna de pe cer. Toată lumea păruse, dacă nu satisfăcută, măcar parțial liniștită să constate că iluminarea va dura doar șase nopți, niciuna în plus, că nu va costa vreun cent nici din banii contribuabililor francezi, nici ai parizienilor, și că nu va fi decât o iluminare în roșu și alb, fără niciun semn exterior de naționalism, nici măcar o fărâmă de semilună ori vreun praf de stea. În fine — argument decisiv în logica dezvoltării durabile —, societatea de exploatare urma să experimenteze utilizarea diodelor electroluminiscente, zise LED-uri, nouă tehnologie revoluționară cu consum redus, oferind o iluminare în același timp economică, modernă și estetică. Era, în orice caz, ceea ce li se garantase, explicându-li-se că 453 de proiectoare — 293 albe și 160 roșii — ajungeau pentru a se obține un efect maxim. În termeni de calambururi publicitare, frumusețea LED-urilor* putea fi admirată.

Fără a intra în toate detaliile, Julien Bordier a vrut să-i liniștească pe Sinan și pe Ahmed, care nu-și făceau nicio iluzie despre presiunile făcute pentru ca operațiunea să eșueze. Important era să aibă loc, pentru că turcii intraseră în joc și țineau acum morțiș la ea ca și când ar fi fost vorba de onoarea patriei lor. Iată o plată care s-ar face la termenele cele mai stricte, se gândeau cu o ușoară amărăciune comisarii francezi care, în tot acest timp, erau obligați să se zbată ca să realizeze fără bani un întreg program de cooperare și de schimburi mult mai important în ochii lor pentru relațiile franco-turcești pe

* În lb. franceză, *des LED*, omofon cu *laid*, urât. (N.red.)

termen lung decât această operațiune de comunicare. Într-adevăr, câteva zile mai târziu, aflară că acel contract fusese semnat de urgență și că un virament de 50% din factură fusese efectuat în ora următoare. Când turcii țineau la ceva, știau să se dea peste cap și să dovedească, în sprintul final, o rapiditate aproape jamaicană.

Pierrette Kallimeroglou întrerupse ședința pentru a le aduce cafea proaspătă și rahat, cu care comisariatul era aprovizionat regulat de către vizitatorii săi. Văzând că Sinan fusese surprins când i-o prezentase, Laurent Darvieux preciză în glumă că fusese angajată pentru a dezamorsa criticile comunității grecești.

— Am ținut ca alcătuirea comisariatului să reflecte obiectivul „Timpului Turciei” în termeni de diversitate culturală și de respect față de minorități. Eu și Julien suntem puțin cam albi, heterosexuali și „mai mult sau mai puțin” creștini. Trebuia așadar să compensăm. Sigur, nu e perfect, există totuși o grecoaică, o poloneză logodită cu un turc, un homosexual care se simte bine în pielea lui, o catolică practicantă, un agnostic, un stagiar la ENA*, o ruandeză, o evreică, o armeană, o aristocrată sărăcită și o tânără merituoasă.

Sinan și Ahmed nu știau dacă era adevărat sau nu, conștienți totuși că, ei fiind "mai mult sau mai puțin" musulmani, nu erau tocmai bine plasați ca să decidă într-un sens sau altul. Dar nimeni din echipă nu se ridică să iasă trântind ușa, iar provocările făceau parte, se pare, din umorul local. "Grecoaica" adoptă un aer de pui rătăcit; "poloneza", zâmbetul visător al unei prințese îndrăgostite; "bărbatul bine în pielea lui" schiță o

* Ecole nationale d'administration. (N.red.)

mimică adecvată, fără să-i fie distrasă atenția de la organizarea complexă a turneelor scriitorilor și poezilor, care îi revenea în totalitate de la plecarea omologului său turc (un scriitor care, după o scurtă apariție, găsisese numaidecât un turn de fildeș aproape de Academia Franceză, unde se retrăsese prudent împreună cu soția lui); "catolica" dădu o binecuvântare *urbi et orbi* ritmată de un *Inch'Allah* ecumenic; „agnosticul” se prefăcu a fi cel căruia nu-i venea să-și creadă urechilor; stagiarul de la ENA nu era hotărât dacă să ia notițe pentru concursul de absolvire; „ruandeza”, „evreica” și „armeanca” afișară solidar expresia aceloră care se aflau acolo pentru a servi drept cauțiune; un zâmbet provocator străbătu privirea albastră a „aristocratei”, însemnând că n-avea poate avere, dar poseda noblețe; aprinsă în obraji, „tânăra merituoasă” se întreba ce făcuse să merite un astfel de șef. Acesta din urmă se grăbi să adauge și alte laude la adresa ei, ca și cum ar fi simțit o plăcere răutăcioasă s-o facă să roșească. O copleși în fața oaspeților de complimente despre munca ei de coordonare, până când un râs eliberator, ca o supapă de siguranță, o aduse la culoarea ei naturală.

Un apel telefonic de la Ambasada Franței la Ankara întrerupse aceste prezentări câtuși de puțin corecte politic. Sinan și Ahmed voiau s-o șteargă discret (știind că Işık avea să-i informeze despre ceea ce i-ar fi putut interesa), când Laurent Darvieux le făcu semn să rămână. „Ce-i vestea asta?” „Când s-a mai pomenit așa ceva!” „Au luat-o razna de-a binelea!” „O să văd ce pot face.” Laurent Darvieux închise. Consternat de-a dreptul, dar mai combativ ca oricând, le explică lui Sinan și lui Ahmed că era necesar să contacteze numaidecât Ministerul Culturii din

Turcia ca să arate că nu era cu putință să i se ceară Ambasadei Franței în Turcia să asiste la ambalarea operelor de artă pentru a le garanta starea. Era responsabilitatea proprietarului să supravegheze și să formuleze toate rezervele necesare față de transportator și de asigurarea în caz de deteriorare. De altfel, din acest motiv, muzeele franceze se gândiseră să primească conservatori din Turcia, care trebuiau să însoțească operele. Doar ei erau în măsură să compare starea la plecarea din țară și starea la sosirea în Franța și apoi invers, la sfârșitul expoziției. Niciun proprietar nu ar fi acceptat vreodată să delege altcuiva grija acestor verificări. Nici ambasada, nici altcineva nu putea face acest lucru.

Fără să mai aștepte sfârșitul conversației, Işık o și sunase pe doamna Duru Çiçek. De data aceasta, ea a fost obligată să-și recunoască limitele influenței. Perfect la curent cu procedurile de împrumut dintre muzee, doamna nu putuse să convingă ministerul să renunțe la această exigență bizară. Nu putea explica această încăpățănare decât prin rațiuni politice: expedierea operelor intra în cadrul manifestării „Timpului Turciei” în Franța și al unui acord guvernamental, trebuia așadar ca statul francez să fie reprezentat de ambasada lui în momentul ambalării și expedierii. Laurent Darvieux și Julien Bordier își încercară norocul la muzeele franceze pentru a vedea dacă ar accepta să trimită un conservator în Turcia. Acestea exclamă numaidecât că acela care face împrumutul nu poate fi îndreptățit niciodată să judece starea operelor care îi erau trimise. Ar fi fost cea mai bună cale de a înmulți la infinit contestațiile. Era așadar exclus ca ei să uzurpeze drepturile și obligațiile muzeelor turce pentru a satisface un capriciu birocratic. Laurent Darvieux și

Julien Bordier își scutiră oaspeții de detaliile protestelor, dar nu le ascunseră că bănuiau manevre deliberate de întârziere pentru a face proiectul să eșueze.

Un post de lucru fusese pus la dispoziția comisariatului turc, iar Sinan și Ahmed se instalară imediat, unul la telefon, celălalt la calculator. Avură nevoie de peste două ore ca să afle persoana care formulase o asemenea exigență, să obțină numărul ei de telefon mobil și să reușească în cele din urmă să ia legătura. Sinan se temuse că vorbea cu un perete, dar interlocutoarea lui avea argumente surprinzător de logice, pe care i le expunea cu un calm aproape deconcertant. Având impresia că reușise s-o facă să recunoască faptul că prezența unui reprezentant al ambasadei era inutilă, Laurent Darvieux răsuflă ușurat. Dar a fost de scurtă durată. Privirea lui Sinan, după ce închise, exprima o asemenea deznădejde, încât simți cum creștea în el umbra unei îndoieli cumplite. La întrebarea mută pe care i-o adresă lui Sinan, acesta răspunse că abia acum înțelegea mai bine în ce fel nebunia putea să ia aparențele raționalității:

— E perfect de acord cu noi, dar ajunge la o concluzie exact pe dos: operele nu vor pleca dacă un reprezentant al Ambasadei Franței nu va veni să asiste la ambalare. La ambalări, ar trebui să spun, pentru că e vorba de opere ce provin de la muzee din toată Turcia. Mi-a spus că trei persoane care să călătorească în toată țara vreo zece zile ar trebui să fie de ajuns.

Laurent Darvieux exclamă:

— Dar e nebună de tot!

Sinan îi răspunse cu un aer ușor jenat de acest exces de familiaritate:

— Da, așa ziceam și eu.

— Nu există trei persoane la ambasadă care să se poată opri din lucru timp de zece zile și să facă turul muzeelor țării! Și cine va plăti?

— N-a spus că trebuie să fie cineva de la ambasadă, ci un reprezentant. Nu aveți în minunata dumneavoastră rețea culturală persoane care să poată prelua treaba? În orice caz, ele nu vor fi responsabile, după cum spuneți, fiindcă acea constatare pe care o vor face nu va avea nicio valoare legală.

Și se dădu alarmă generală! Laurent Darvieux luă legătura cu ambasadorul de la Ankara, Julien Bordier sună la muzee pentru a afla mai precis calendarul de instalare a expozițiilor, Işık contactă transportatorul turc pentru termenele de expediție, în vreme ce Sinan o sună din nou pe interlocutoarea lui pentru a obține o cerere scrisă, iar Ahmed îl înștiință pe ambasadorul Turciei despre situație. O oră mai târziu, cei cinci se întâlniră în sala de ședințe pentru a trage concluziile. Ambasadorul Franței acceptase să-i delege pe directorii de institut pentru muzeele de la Ankara, Istanbul și Izmir, precum și pe un arheolog pentru muzeele din provincie, cu mențiunea să primească o cerere scrisă de la Ministerul Culturii, care să precizeze că nici ambasada, nici reprezentanții ei nu vor fi făcuți responsabili în caz de deteriorare. Imediat ce va primi cererea, va trimite înapoi acordul lui cu numele reprezentanților. Sinan obținuse, în ceea ce-l privea, redactarea unei scrisori, dar, cum se apropia sfârșitul săptămânii, schimbul de corespondență nu putea să aibă loc înainte de luni. Işık preciză că transportatorul era gata de plecare și că, dacă ambalarea începea abia marți, operele ar ajunge la destinație cu o săptămână de întârziere, incluzând și formalitățile de vamă. Julien Bordier

aflase că amplasarea tablourilor ar trebui să înceapă peste trei zile, dar i se dăduse de înțeles că o săptămână de întârziere n-ar împiedica respectarea termenelor prevăzute. Ambasadorul Turciei anunțase Afacerile Externe să verifice, pentru orice eventualitate, buna desfășurare a operațiunii. O listă cu numere de mobile și de faxuri fusese trimisă prin e-mail tuturor părților implicate, cu menționarea, în franceză și în turcă, a obligațiilor fiecăreia și a termenelor-limită de respectat.

Sinan, care simțea că nu mai avea aer, ca și cum ar fi alergat la un maraton, întrebă:

— În fiecare zi e așa?

Laurent Darvieux îi răspunse, stârnind râsul întregii echipe:

— Azi a fost mai degrabă calm.

Interludiul 9

De când găsisese bilețelul sub ușa camerei ei de la Sablé, Lou Andréas aștepta momentul în care misteriosul „prieten care vă vrea binele” avea s-o contacteze. Fusese ușor să urmeze prima parte a instrucțiunilor, care o somau să se apropie de Léon du Moulin. Acesta din urmă tocmai asta dorea! Îi fusese mai greu să-l țină la o oarecare distanță pentru a face jocul seducției să dureze mai mult, pentru că Léon du Moulin nu era obișnuit nici cu eșecul, nici cu așteptarea. Când simțea că-și pierdea răbdarea, era silită să-i prezinte ea însăși pe unele dintre prietenele ei, devotate și pline de curiozitate în același timp, pentru a-l face să mai aștepte. Du Moulin își imagina pesemne că ea se juca cu el de-a vicontele de Valmont și marchiza de Merteuil! Lou bănuia că legătura aceea avea să fie periculoasă, dar cum, până unde și, mai ales, pentru cine nu știa. Uneori, își spunea că era nebună fiindcă intrase într-un asemenea joc, ale cărui reguli și scop nici măcar nu le cunoștea. Nu se lăsase ajunsă din urmă de sufletul ei slav și de acest „gust pentru neglijență” pe care, după modelul lui Dostoievski, îl preferase în locul „sudorii cinstite a germanilor”? Refuzase mereu să calce într-un cazinou de teama reacțiilor pe care le-ar stârni. Dar oare nu

tocmai latura „Roulettenbourg” a acestei aventuri o incitase? În orice caz, la început, pentru că, odată cu trecerea timpului, și ea tindea să se enerveze. Du Moulin o amuza deja mai puțin, deși nici măcar nu-i fusese amant! La urma urmei, atâta pagubă! Prietenele i-ar povesti... Ea nu era o Emma Bovary, gata să se culce cu primul Léon care îi ieșea în cale! Lou se raporta mereu la clasici pentru a-și gestiona situațiile sentimentale și nu regretase niciodată. „Am o inimă literară”, îi plăcea ei să spună. Toți editorii din Paris n-așteptau decât primul ei roman, dar Lou se eschiva adăugând: „N-am condeiul îndrăgostit”.

Nici măcar nu tresări când îi sună telefonul. „Iar Léon, care se întreabă dacă astăzi își va încheia seara în patul meu!”, își zise iritată.

O voce înăbușită și răgușită îi zise în engleză:

— Vă credeam mai întreprinzătoare. Nu vă place Du Moulin?

Lou rămase cu gura căscată, furioasă și neliniștită în același timp. Vocea continuă:

— Dar îmi convine. Dacă i-ați ceda, v-ar lăsa baltă în secunda următoare. Vă pot ajuta să-l țineți sub control. Ascultați bine instrucțiunile mele, urmați-le întocmai și apoi nu veți mai auzi niciodată de mine.

Vocea continuă fără să-i lase timp de replică și o obligă să repete cuvânt cu cuvânt ceea ce auzise. O teamă de neînțelese o împiedică să se revolte.

Apoi, conchise:

— De fapt, toate complimentele mele pentru ultima rochie. Vă pune bine în valoare silueta, iar negrul vi se potrivește de minune. Sunteți foarte elegantă!

Lou se uită când la rochie, când la telefon, ca și cum s-ar fi putut să fie văzută prin aparat și aruncă o privire pe

fereastră. De-abia apucă să zărească o umbră ieșind din cabina telefonică din față și dispărând după colțul străzii, făcându-i cu mâna un salut ironic. Era supravegheată. Fără să-și mai pună vreo întrebare, își aruncă pe umeri pelerina de cașmir negru și ieși. În cutia poștală, găsi cheia despre care i se vorbise. Un bilet dactilografiat preciza că putea deschide cu ea o cutie de bagaje de la Gare de Lyon, unde o așteptau alte instrucțiuni. Curiozitatea fiindu-i asmuțită de acest joc de detectivi, sări într-un taxi care trecea prin fața ei, cum nu se întâmplă decât în romane sau la Istanbul. Neîncrezătoare, se uită la șofer. Semăna incredibil de mult cu fratele unui străbunic de-al ei, Igor, și îi vorbi în rusă. Dar șoferul nu reacționează. „Înnebunesc cu toată povestea asta”, își zise. Îl rugă s-o aștepte la gară ca s-o aducă înapoi acasă. Când intră în apartament, se văzu în posesia unei haine de piele de culoare roșu-închis nu prea obișnuit, de la o firmă pe care n-o cunoștea, Lycaon, și a unui ciudat mod de întrebuințare: „Va trebui să procedați în așa fel încât să-l faceți pe Léon du Moulin să poarte această haină. Nu căutați să înțelegeți, va fi metamorfozat, iar fidelitatea lui nu va fi egalată decât de pasiunea pentru Turcia”. Lou Andréas nu era convinsă că avea chef să și-l facă prieten pe Du Moulin, dar era mai bine decât să-l vadă alergând după ea ca un animal întărâtat și, dacă el reprezenta cu adevărat un pericol pentru „Timpul Turciei”, era hotărâtă să-l oprească să facă rău. Uluită de-a dreptul de efectele acestei versiuni turce a tunicii lui Nessus, se hotărî să-și joace rolul și-i trimise lui Du Moulin un mesaj pentru a-l invita, promițându-i o surpriză.

Capitolul 14

Iluminări

Confirmarea veni cu doar câteva zile înainte de inaugurare: președintele Rose va fi prezent pentru a deschide împreună cu omologul său expoziția Bizanț-Istanbul la Grand Palais. „Palatul” îi scrisese în cele din urmă „Divanului”. Cele două echipe, cea turcă și cea franceză, precum și cei doi ambasadori, de la Paris și de la Ankara, primiră vestea cu ușurare. De când toată lumea se lupta s-o obțină, operațiunea avea în sfârșit să îmbrace adevărata sa dimensiune politică, deci mediatică. Dar entuziasmul nu dură mult. O avalanșă de probleme se abătu asupra lor, toate capabile să se transforme în incidente diplomatice și să le dea dreptate celor care de multă vreme răspuseseră negativ la întrebarea: „Trebuie să faci sau să nu faci ceva?”

Situația era cu atât mai frustrantă cu cât „Timpul Turciei” se dovedea un succes de necontestat. Chiar și spiritele cele mai potrivnice erau nevoite s-o recunoască.

Ba ar fi fost și mai surprinse dacă ar fi cunoscut partea din spatele decorului și acrobațiile pe care le făcuseră comisariatele ca să înlănțuie evenimentele. Toate acestea duceau cu gândul la acei jongleri chinezi care rotesc farfurii pe bețe de bambus, alergând de la una la alta pentru a le repune în mișcare chiar înainte să cadă.

Anunțarea vizitei relansă înainte de toate chestiunea iluminării Turnului Eiffel. Era o condiție *sine qua non* din partea turcilor și un *casus belli* pentru asociațiile armene, gata să-l primească pe președintele Rose ca pe unul responsabil de genocid. Primăria Parisului fusese anunțată că manifestările vor fi organizate la picioarele turnului de fier, promovat la rang de simbol al drepturilor omului, profitându-se de confuzia dintre centenarul său și bicentenarul Revoluției Franceze. Dar incidentele de la Marsilia, de la întâmpinarea galerei, le dăduseră de gândit militanților cauzei armenilor. De aceea, când grupările de extremă dreapta, identitare și xenofobe anunțaseră, la rândul lor, că-și vor exprima dezaprobarea venirii președintelui turc, responsabilii armeni decisese să se abțină. Nu sprijinul îndoielnic al militanților negaționiști avea să contribuie la recunoașterea genocidului armean. Dialogul întreținut încă de la începutul operațiunii cu șefii comunității nu fusese inutil și comisarii înțelegeau să continue să-și țină angajamentul de a respinge propaganda și de a arăta că societatea turcă nu era nici înșepenită, nici monolitică, avea în rândurile ei apărători ai drepturilor omului, care nu erau mai puțin mândri că sunt turci. Ocazia de a demonstra iar acest lucru a fost dată de prezența la Paris a deținătorului Premiului Nobel pentru Literatură, Orhan Pamuk, care vorbea fără echivoc despre drepturile omului și care acceptase să participe la ceremonia de

aprindere a iluminării în roșu și alb a turnului. Jurnaliștii și fotografii veniseră în număr mare în Piața Trocadero pentru a-i vedea pe oficiali — primarul, ambasadorul, comisarii — apăsând simbolic pe întrerupător. Léon du Moulin n-ar fi ratat așa ceva pentru nimic în lume și afișa un zâmbet de ambiție mistuitoare sub privirea perplexă a lui Lou Andréas, care se întreba încă dacă trebuia să meargă până la capătul misiunii ei misterioase. Când turnul s-a aprins de toată strălucirea proiectoarelor LED, care-l făceau mai luminos ca niciodată, chiar și cei mai puțin naționaliști simțiră un fior de mândrie și de emoție.

Concidență pe care chiar și un romancier cu o imaginație la fel de productivă n-ar fi putut-o inventa, Orhan Pamuk, autor al romanelor „Numele meu e Roșu” și „Palatul alb”, tocmai publicase un volum de eseuri cu titlul neașteptat: „Alte culori”. Momeala era prea bună pentru a o rata și comisarul francez se lansă într-un discurs liric despre talentul unui scriitor profund umanist, ale cărui cărți aveau titluri pe cât de profetice, pe atât de colorate. Iluminarea Turnului Eiffel în culorile Turciei timp de șase nopți dovedea simpatia cu care în special Franța și Primăria Parisului ofereau ospitalitate culturilor străine și apărau diversitatea culturală. Seara a fost minunată și de la Café de l'Europe invitații aveau o priveliște feerică spre Champ de Mars și turnul iluminat. Ambasadorul, a cărui misiune se apropia de sfârșit, trăia cele mai frumoase zile ale carierei lui. Turcii, veniți în număr mare pe esplanada de la Trocadero, aproape că nu-și puteau crede ochilor: „Culorile drapelului pe Turnul Eiffel!” Unii intonau cu lacrimi în ochi imnul național, *Marșul Independenței*. Fotografiiile Turnului Eiffel în roșu și alb apăruseră pe prima pagină a presei turce și flataseră atât de bine egoul

național al populației, încât Laurent Darvieux, în trecere prin Turcia, a avut dreptul la o cursă gratuită când i-a mărturisit șoferului de taxi că fusese unul dintre organizatorii operațiunii. Turcii venerază drapelul ca pe un obiect de cult, pe măsura naționalismului cu care sunt hrăniți la sânul mamei.

Atâta-i trebuia celui ce atingea fie și un centimetru pătrat din pânza sacră. Câteva tinere femei kurde, într-o zi de *Nevruz*, murdăriseră și rupseseră steagul turc, lucru care le-a dus direct la tribunal. Sinan rămase surprins că, în Franța, lumea se plângea fără îndoială de contrariu. Fluieratul la intonarea imnului național nu trezea prea multe reacții, cu excepția vreunui meci de fotbal. Tricoul echipei Franței părea să fi înlocuit drapelul ca emblemă a patriei și jucătorii erau somați să cânte *Marsilieza* ca și când ar fi fost constrânși să întruchipeze ei înșiși tot ce mai rămăsese din conștiința națională. În plus, trebuiau să lovească o minge și să facă pe dezinteresatii! Nici romanii nu cereau atât de mult de la gladiatorii lor. Într-un acces de optimism, se putea oricând spune că înlocuirea sângelui de pe drapel cu sudoarea de pe tricou era progresul civilizației.

În orice caz, această seară radioasă ștergea umbrele ultimelor zile. Operațiunea fusese sportivă și pe cei doi comisari, precum și pe Sinan și Ahmed îi trecuseră toate apele. Chestiunea care-i neliniștea cel mai mult era cea a banilor. Turcii, în ciuda promisiunilor repetate, nu plăteau decât cu țârâita, iar venirea președintelui, atât de dorită pentru rezolvarea acestui diferend, nu schimbase cu nimic datele problemei. După cum se puteau aștepta, comisarul turc, specialist în acrobații financiare, găsisese fonduri pentru iluminarea Turnului Eiffel, care nu-l costa

absolut nimic pe contribuabilul parizian, contrar a ceea ce se auzea pe la recepțiile din oraș și a ceea ce se citea în presă. Expoziția-far tocmai fusese plătită, dar nu mai rămâneau bani pentru acțiunile următoare. Administrația franceză se săturase de-acum să le dea bani în avans turcilor și amenința să blocheze tot dacă nu-și plăteau partea. Inteligența și suplețea controlorului financiar aveau și ele limite. Cum o să se procedeze pentru finanțarea celor 600 de manifestări prevăzute în mai bine de 120 de orașe franceze? Trebuiau anulate pentru a le păstra numai pe cele mai importante și pe cele mai simbolice? Însuși spiritul „Timpului Turciei” era în joc, fiindcă nu fusese niciodată vorba să se limiteze la o operațiune de prestigiu și de comunicare, ci, dimpotrivă, la o invitație adresată marelui public de a descoperi Turcia în profunzime. În fiecare zi, Laurent Darvieux îl suna pe omologul său turc, care prezicea întruna: „Banii vor veni joi!” Dar care joi? Din care săptămână? Din ce lună? Din ce an? Laurent Darvieux urmărise rapoartele consiliilor de miniștri și așteptase joile cu nerăbdare fără să vadă vreun cent. Începuse să viseze, ca atunci când era școlar, la o săptămână cu patru joi, care ar fi dat banilor mai multe șanse să ajungă. Când îl cuprindea pesimismul, își spunea că turcii, pentru a-și arăta bunăvoință europenilor, adoptaseră poate „calendele grecești”. Într-o zi, își recăpăta încrederea aflând că documentul de angajare bugetară fusese semnat de către ministru, ca să-și dea seama mai apoi că semnatarul n-avea putere financiară, în timp ce acela care controla fondurile nu știa la ce o să servească banii. Lipsea mereu o ultimă semnătură din celelalte 10 deja puse pe document. În orice caz, documentul nu avea nicio valoare fără contrasemnătura prim-ministrului

și, fiindcă mulți se îndoiau de asentimentul acestuia la „Operațiunea Serüven“, nimeni nu îndrăznea să supună semnăturii sale un document care putea fi respins, descărcându-se asupra celui care i-l adusese la semnat. Ba se pierduse scrisoarea de angajament între cele două ministere, ba rămăsese sub cotul unui controlor excedat de muncă... Pe scurt, administrația turcă nu avea nimic de invidiat în comparație cu cea franceză, din care se inspira cu scrupulozitate în marea perioadă reformatoare de la mijlocul secolului al XIX-lea, *Tanzimat*. Cu ierarhia ei de mandarini, semăna din ce în ce mai mult cu administrația chineză, până la a nu se mai înțelege nimic. Cât despre a face cele două ministere să lucreze împreună la un proiect transversal precum „Timpul Turciei“ în Franța, aceasta era o provocare la adresa logicii dominante, care nu se putea arăta decât la un ordin precis venit de sus. Dar cerul rămânea nemilos de mut.

Cu trecerea timpului, Laurent Darvieux nu-și mai putea ascunde scepticismul în creștere și avea coșmaruri abominabile, în care directori de teatre și operatori culturali de tot felul ieșeau în stradă pentru a cere ce li se cuvenea, fluturând pancarte cu „Jos Timpul Turciei!“ sau „Comisarul e un hoț!“. Situația se asemăna cumva cu aceea a rușilor care dăduseră împrumuturi niciodată rambursate și care, de o sută de ani, reveneau ca fantomele să-și ceară drepturile. Uneori, visa toată noaptea cifre și tabele Excel care se umpleau și se goleau mereu fără ca el să-și poată opri privirea pe sume stabile și sigure. De fapt, existau pesemne multe disfuncții în cadrul administrațiilor și pierderi în linie, dar, cu cât trecea timpul, cu atât Laurent Darvieux era înclinat să creadă că ipoteza unui blocaj politic era cea mai plauzibilă. Vizita prezidențială

era un lucru bun, dar insuficient, pentru că, în sistemul politic turc, prim-ministrul era adevăratul stăpân al jocului. Să se fi simțit jignit că nu fusese invitat și tratat cu tot atâta deferență ca prietenul și totodată rivalul lui, președintele Rose? Chiar dacă era normal din perspectiva protocolului să se înceapă cu președintele, nimic nu se prevăzuse încă pentru participarea prim-ministrului. Să fi decis el prin urmare să distribuie banii cu țârâita și să reducă debitul până la înșetarea „Operațiunii Serüven”? El era executivul; el era alesul poporului și niciun turc nu înțelegea de ce nu fusese poftit la vreo mare manifestare în perioada „Timpului Turciei” în Franța. Ambasadorii respectivi știau, desigur, că nu ei rezolvau problema, dar nimeni nu se înghesuia să-l abordeze și mai ales nu la Palat. „Fructul nu e copt”, șopteau ei pe culoarele prezidențiale. Era cunoscut temperamentul iute al Marelui Vizir, ale cărui toane și eventuale derapaje erau temute. El n-ar ezita să abordeze frontal chestiunea adeziunii cu președintele francez, care nu permitea orice. Față de riscul de a pune față în față cele două „fiare politice”, Quai d’Orsay rămânea rezervat, precum șopârla cu coada în formă de frunză sau rața albastră de Noua Zeelandă. De ce, la urma urmei, să nu fie lăsat „Palatul” să rezolve situația după bunu-i plac, pentru că, în fond, el decidea totul?

Din fericire, unele activități prevăzute cu mult timp înainte nu necesitau bani de la turci, precum Expoziția Vanmour de la Valenciennes sau expoziția de la Muzeul de Artă și Istorie a Iudaismului despre familia Camondo, sau expoziția de la Havre despre colecțiile turcești ale armatorilor din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea. Directorii muzeelor dăduseră toate dispozițiile și asiguraseră buget din timp. În schimb, Expoziția de artă contemporană

consacrată lui Sarkis și prevăzută la Centrul Pompidou în martie era pe ducă, pentru că trebuia ca turcii s-o finanțeze integral. Președintele centrului nu mai avea răbdare și tuna împotriva acestor blestemați de turci care nu-și țineau cuvântul, ca și numeroșii operatori care se ruinau dând telefoane, e-mailuri și faxuri ca să se plângă, ba chiar să amenințe cu sesizarea justiției. Micile structuri erau pe punctul de a-și anula participarea la operațiune. Sinan și Ahmed, deși expediau note după note la Ankara și sprijineau comisariatele cum se pricepeau mai bine, nu reușeau să rezolve situația. Lucrul cel mai îngrijorător era că până și ei erau câteodată descumpăniți în fața inerției administrației lor și complet neputincioși să determine originea blocajului. Le era din ce în ce mai greu să se convingă că, în acel moment critic, erau obligați să nu-și piardă speranța și să continue să mizeze pe succesul mediatic al marilor expoziții care tocmai fuseseră deschise.

Din când în când, Sinan, prins la mijloc între reticențele francezilor și scepticismul turcilor în privința operațiunii, își pierde curajul și i se confesa prietenului său Ahmed:

— Francezii încă se tem cu adevărat de turci, ca în secolul al XV-lea. Ce-ar putea să schimbe „Serüven”? Chiar dacă Turcia are o istorie comună cu Europa care se întinde pe o jumătate de mileniu, frica de turci e la fel de concretă. Turcul este celălalt. Nimic surprinzător că guvernul nostru ezită să bage mâna-n buzunar.

Ahmed îi răspunse:

— Fie, dar „Palatul” n-are nicio problemă să primească dictatori de tot soiul, ca libianul. Știi că n-am să votez niciodată cu partidul lui, dar prim-ministrul nostru n-are

nimic în comun cu un tiran sângeros sau cu un despot și Turcia este totuși o democrație unde există pluripartidism care mișcă și înfloreste nemaipomenit de zece ani. Trebuie ca europenii și francezii în special să știe asta.

— Ai dreptate, dar trăim în inconștientă și în irațional! Ce putem face când secole întregi de contacte culturale, de interese economice și de mize politice comune, de relații diplomatice n-au reușit să schimbe imaginea Turciei în Franța ? S-ar zice că francezii au fost loviți de amnezie generală. Nimeni nu-și aduce aminte de nimic. Nici măcar nu se ține seama de importanța țării noastre. Ce învață școlarii sau liceenii francezi din istoria turcă în afară de câteva nimicuri despre Atatürk? Ce știu ei despre relațiile dintre Francisc I și sultan? E straniu, foarte straniu, ca și cum, dacă scoatem relațiile economice din discuție, parcă se face orice pentru a ține Turcia la distanță, pentru a o poziționa în altă parte! Și-apoi, nu e numai o istorie a Europei. Vremurile s-au schimbat de la De Gaulle și Franța n-are o politică față de Turcia. Tristă realitate pentru un membru permanent al Consiliului de Securitate!

— Chestiunea Ciprului și chestiunea Armeniei sunt grăitoare în acest sens.

— Cu siguranță, însă Franța nu va face să avanseze lucrurile întreținând relații proaste cu marile puteri regionale Rusia, Turcia și Iran.

— De fapt, când te ascult, nu numai că situația nu s-a schimbat de la căderea Constantinopolului, ci neînțelegera pare să se fi agravat. În secolul al XVII-lea, Franța a trimis mari ambasadori umaniști, motivați de dorința de a ști și de pasiunea de a învăța. Ei aduceau în „baga-jele” lor savanți și artiști. Amintește-ți de marchizul de

Nointel, care s-a ruinat pentru a face din Palatul Franței la Istanbul un mic Versailles pe Bosfor și organiza petreceri fabuloase la care Occidentul și Orientul rivalizau în fast și în splendoare.

— Da, diplomatie culturală, „soft power“, *avant la lettre*.

— Întocmai! Știi că tocmai misiunea diplomatică pe care a condus-o a inspirat spectacolul *Müsennâ*; s-a pornit de la memoriile lui și de la povestirea de călătorie a lui Antoine Galland. Îți dai seama că...

Sinan, care nu prea era dispus să asculte logoreea entuziastă a lui Ahmed despre *Müsennâ* îl întrerupse:

— Da, da, știi toate astea.

— Nu era ca ambasadorul englez, mort de frică numai la simpla evocare a sultanului, care l-a făcut să creadă pe fabricantul de orgi Dallam că i se va tăia capul după punerea în funcțiune a instrumentului oferit de regina Elisabeta I.

— Două stiluri diferite de ambasadori, într-adevăr. Dar lucrul acesta nu prea s-a schimbat. Am cunoscut diplomați asemănători printre colegii noștri, unii gata să-și asume riscuri, alții ferindu-se de orice inițiativă. Fiindcă îți place atât de mult *Müsennâ*, știi prea bine că, atunci când privim ceva în oglindă, vedem invers reflectarea. Uită-te și tu într-o oglindă închipuindu-ți că ești ambasador. Poate că vei fi mai puțin sever.

— Ai dreptate, mă opresc din comentarii. Dar, fiindcă ai adus vorba de oglinda unei societăți, n-ai să te superi pe mine că-l admir pe Charles de Ferriol, care l-a adus pe Vanmour ca să picteze viața de la curtea sultanului, precum și obiceiurile otomanilor. Aveam totuși impresia că în epocă existau mai multă curiozitate și interes decât astăzi.

Sinan îi răspunse:

— Poate mai multe contacte umane, pur și simplu. E drept că acest Jean-Baptiste Vanmour se cam fălea că-și petrecuse toată viața într-o țară musulmană pictând turcii! Dar, la urma urmei, portretul lui Mehmed al II-lea a fost făcut de Bellini, care și el făcea schițe exersând în același timp caligrafia pentru a-și alege o semnătură...

Ahmed îi replică:

— Vanmour iubea pur și simplu țara asta. Nimic orientalist sau condescendent în privirea lui. El e primul pictor turc modern după miniaturiști. Trebuie spus că n-a reușit să facă o carieră la Valenciennes și că nu-l voia corporația de la Saint-Luc! Asta l-a ajutat să se îndrăgostească de Turcia.

— Astăzi, din fericire, există acești doi comisari francezi nebuni, acești iluminați care iubesc Turcia și încearcă să redeschidă calea... Dar poarta e îngustă și îi e mai ușor unei cămile să treacă prin urechea unui ac.

— Mă înclin în fața vorbelor tale biblice, reverend Sinan, dar, în orice caz, expoziția consacrată lui Vanmour pică la țanc. E fără îndoială cel mai bun răspuns pentru cei care neagă realitatea și istoria. Turcii inspirau frică prin puterea lor de atunci, dar fascinau în același timp și toți mai-marii epocii voiau să știe mai multe despre acest altul care întruchipa diferența și alteritatea. Dar contactele umane existau și dialogul nu era întrerupt. Astăzi, se manifestă teama de a avea un dialog cu turcii. Încă sunt știuți de frică, uneori sunt invidiați pentru dinamismul lor, dar nu prea e de dorit să te afișezi cu ei, din teama de a nu fi asimilat în tabăra celor care vor să-i facă să intre în Europa.

Sinan continuă:

— Apropo de negarea faptelor reale și a istoriei, știi că acei comisari francezi ai noștri au fost acuzați de mai multe ori de negaționism fiindcă nu se vorbea suficient despre genocidul armean în program? Laurent Darvieux a fost atacat în *Le Monde* de un agitator din comunitate care a făcut cândva parte din Asala, organizația responsabilă de asasinarea mai multor diplomați turci.

— Mi-a spus, de fapt. Mi-a povestit și că negaționiștii din extrema dreaptă susțineau recunoașterea genocidului armean!

Cei doi prieteni se uită unul la altul clătinând din cap consternați. Se gândeau la toți evreii din Spania pe care Imperiul Otoman îi primise în secolul al XVI-lea, la cei pe care Turcia îi salvase de la Shoah în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, inclusiv pe teritoriul francez. Se gândeau la familia Camondo, căreia Muzeul de Artă și Istorie a Iudaismului îi reconstitua aventura europeană. Acești evrei de la Istanbul, bancheri ai marilor viziri, veniseră să se instaleze la Paris în secolul al XIX-lea. Unul dintre fii murise pentru Franța în 1917 și tatăl său, tot visând la spiritul iluminist, reunise în palatul lui o admirabilă colecție din secolul al XVIII-lea, lăsând totul moștenire patrimoniului național. Ultimii descendenți au murit în deportare.

Sinan și Ahmed îi susținuseră pe comisarii francezi în dorința lor de a deschide mult programul spre chestiunea minorităților, știind că era un aspect greu de suportat la Ankara. Chestiunea armeană, mai ales, fusese pusă și dezbătută și va mai fi încă până la sfârșitul operațiunii. Cuvântul genocid nu fusese ocolit, în dezavantajul naționaliștilor celor mai îndârjiți. Dar nu se puteau aștepta ca „Timpul Turciei” să conducă la o recunoaștere oficială

atunci când dezbaterea de-abia începuse. Sinan și Ahmed acceptaseră să susțină dovada acestei dechideri, iar programul răspundea de la sine atacurilor permanente împotriva lui și așa-zisului negaționism. Expoziția lucrărilor fotografului Ara Güler, zis și „Ochiul Istanbulului” sau „Cartier Bresson al turcilor”, armean de origine, era cel mai bun răspuns la acest fals proces. La fel, expoziția contemporană consacrată lui Sarkis de la Centrul Pompidou, un alt artist armean din Istanbul.

Francezii fuseseră în mod special entuziasmați de o carte și de o expoziție de fotografii a lui Attila Durak, *Ebru*. Toate minoritățile erau aici. Durak petrecuse vreo 10 ani în Turcia fotografiind toate comunitățile și toată diversitatea culturală și religioasă a ei. Evrei, sirieni, ortodocși, creștini de toate felurile, caldeeni, arameeni: aceasta era Turcia, chiar dacă țara care numărase în 1900 20% creștini nu mai avea decât 0,5% și era mai bine să fii musulman decât minoritar...

Într-un accent de lirism, Laurent Darvieux zisese:

— *Ebru* era în realitate măduva substanțială a „Timpului Turciei” care se chinuia (și nu era întotdeauna ușor) să arate diversitatea extraordinară a culturilor acestei țări fără a le șterge diferențele. *Ebru*, tehnică veche a hârtiei marmorate, care lăsa culorile se se topească într-un tot, fără să existe vreuna dominantă și fără să se amestece în vreun fel, ca universalul fără concept al lui Kant sau judecata care se reflectă în critica facultății de a judeca!

Sinan și Ahmed fuseseră impresionați, dar erau sensibili și la chestiunile de securitate. Își cunoșteau mult prea bine compatrioții pentru a ignora capacitatea lor de reacție când era atins un punct sensibil ca identitatea națională. Inutil să mai spunem că dezbaterea franceză

pe această temă îi făcea să zâmbescă duios. „N-avem nevoie de minister pentru acest lucru la noi! În Turcia avem 72 de milioane de miniștri ai identității naționale.” Dar știau și că fiecare turc care pleca să trăiască în străinătate lua cu el în bagaje propria părere despre această chestiune. Laurent Darvieux îi liniștise arătându-le că, deși era filosof, nu-i lipsea pragmatismul. De fapt, puțini comisari de astfel de manifestări se puteau fâli cu atâtea contacte constante cu poliția și cu consilierul diplomatic al ministrului de interne. Perfect conștient de pericolele posibile dinspre agitatorii tentați să instrumentalizeze „Timpul Turciei”, Laurent Darvieux comunicase poliției lista tuturor manifestărilor cu risc potențial. Nu se punea problema să se reediteze atacul memorialului armean de la Lyon de către extremiștii turci, care se încheiase cu un nou proiect de lege privind penalizarea negării genocidului armean în octombrie 2006 și cu o nouă situație de criză între Paris și Ankara. Laurent Darvieux era preocupat atât de mult de problema securității, încât abia dacă rămase uimit când, într-o deplasare la Havre, a fost primit de un comisar de poliție pe peronul gării. Scuzele ușor încurcate ale primăriei pentru această confuzie îl făcură să râdă mult. „Timpul Turciei” sau cum se transformă comisarul general în comisar de poliție? În orice caz, el nu va fi niciodată comisar politic.

Laurent Darvieux nu se dusesese totuși la Havre fără vreo problemă de securitate anume. Era vorba să organizeze împreună cu o conservatoare entuziastă, o expoziție patrimonială prevăzută într-o casă de armator pentru a ilustra relațiile dintre armatorii de la Marsilia, din Havre și din Levant. Stofele, mirodeniile și alte mărfuri îndreptățiseră ezitarea proverbială a normanzilor, care

spuseseră, în felul lor, „da Turciei” decorându-și casele cu produse turcești și cu tablouri superbe reprezentând Bosforul. Măcar evocarea relațiilor economice dintre cele două țări nu avea nimic conflictual. Decalajul față de relațiile politice era abisal. Colocviul de la Medef atrăsese atenția tuturor marilor întreprinderi franceze și președintele Rose „vânduse” minunățiile țării cu o abilitate extraordinară. Toată lumea i-ar fi semnat cu dragă inimă un cec în alb, atât de zâmbitor și de convingător era în privința întreprinderilor. Lăuda procentul de creștere de neegalat al Turciei și oferea toate garanțiile pentru a primi noi întreprinderi. Mărturiile marilor patroni băteau monedă pe foarte bunele afaceri pe care le făceau cu un partener fiabil, serios și care plăteau cu bani gheață. În schimb, în partea politică, era tăcerea spațiilor infinite sau deșertul. Cu siguranță că președintele Rose se întâlnește cu omologul său francez și stătuseră la masă într-o atmosferă de bun augur. Dar nu fuseseră ocolite cu grijă subiectele supărătoare în favoarea temelor federatoare, cum ar fi interesele politice și diplomatice comune ale celor două țări în Caucaz, în Balcani și în Orientul Apropiat. Călătoria se petrecuse bine, dar această vizită rămăsese, cum le plăcea apărătorilor francofoniei să spună, *small talk*. Ambasadorii erau încântați de acest dialog reînnotat. La urma urmei, e mai bine să vorbești fără să spui neapărat ceva decât invers. Doamna Rose nu fusese primită de prima doamnă a Franței, în ciuda eșarfei Hermès, care nici măcar nu era contrafăcută. Dar doamna era obișnuită. Astfel, i s-a organizat la hotel, și nu la ambasadă, o întâlnire cu principalele artiste turce din Franța care participau la operațiune. Eșarfa, chiar de marcă, nu era apreciată mai mult în Turcia.

În ziua următoare, Sinan și Ahmed au fost convocați la ambasadă pentru a face bilanțul vizitei. Reieșea, conform opiniei generale, că se puteau deja felicita pentru că nu era nimic special de spus. Poate că nu va apărea în cărțile de istorie, dar măcar scăpa de critici. Subînțeles: niciunul dintre cei care participaseră la organizarea ei nu va fi blamat.

Gurile rele încercaseră să diminueze pe cât posibil importanța inaugurării expoziției, mergând până la a pretinde că președintele francez trecuse prin ea în mare grabă. În realitate, rămăsese ceva mai mult decât prevedea pentru o vizită de expoziție orice agendă prezidențială, plecând înainte de oaspetele său numai pentru a-l preceda și a-l primi la Elysée. Jurnaliștii mai atenți ar fi putut să se amuze de faptul că, la sosirea la muzeu, președintele francez, obișnuit cu antrenamentul zilnic, o luase înaintea escortei lui, după ce se desprinsese bine de pluton la urcarea treptelor. Astfel, a ajuns singur în fruntea liniei de sosire, în fața comitetului de primire. Neputând identifica nicio față cunoscută și nevoind să rămână șovăind în fața micului grup care aștepta fără să știe ce să facă, președintele se grăbi să salute personajul cu tenul cel mai colorat, foarte vizibil în costumul lui spectaculos, patriarhul armean!

Dar televiziunea, fără niciun motiv, îl luase în râs pe patriarhul Heliotrop, care îi ghidase pe cei doi președinți prin expoziție și a cărei reputație, considerabilă deja, dar confidențială încă, trebuia să producă astfel un spectaculos „salt la PAF” (salt neașteptat de popularitate în peisajul audiovizual francez). În realitate, un crainic de televiziune, pretinzând că făcea pe toată lumea să râdă bătându-și joc de orice, mai puțin de el însuși, îl luă

drept țintă, insinuând că fusese scos din pat și chiar de la naftalină pentru a-l înlocui pe nepregătite pe adevăratul curator al expoziției, care nu era francofon. Și adăugă întemeiat că, dacă putea s-o comenteze în franceză, n-o cunoștea. În epoca internetului, i-ar fi fost ușor să verifice că patriarhul Heliotrop, specialist în Bizanț și turcolog de renume, era cât se poate de indicat pentru această vizită. Simetria formelor, articolul 1 al crezului diplomatic, ceea ce într-adevăr ca vizitarea expoziției să fie comentată în cele două limbi și comisarul turc nu era de-ajuns. Dar, în realitate, problema lingvistică bântuia relațiile franco-turce de la Ludovic al XIV-lea și neînțelegerea din *Burghezul gentilom*. Marcate de această experiență nefericită, toate generațiile de șefi de protocol se îngrijiseră, dacă șeful statului francez voia să i se adreseze omologului său turc, să-i poată răspunde fără ezitare: „Adresați-i complimentele dumneavoastră prin intermediul celui care se află aici“.

La sfârșitul reuniunii, ambasadorul îi mai reținu pe Sinan și pe Ahmed pentru a discuta subiecte mai confidențiale. Toți trei sperau ca bilanțul pozitiv în ansamblu al vizitei prezidențiale și caracterul spectaculos al iluminării Turnului Eiffel vor produce adeziune și vor debloca în sfârșit bugetele anunțate și așteptate. Ambasadorul era cu atât mai încrezător cu cât agentul rețelei adverse fusese neutralizat. Ahmed îi confirmase și le povestise întâlnirea lui cu agentul foarte special Polat Alemdar în timpul inaugurării:

— Pe când Sinan îl aborda pe ministrul bugetului pentru a încerca, încă o dată, să-i smulgă informații privind data sosirii banilor, m-am strecurat până la el. S-a prefăcut că nu mă cunoștea și s-a îndreptat spre toaletă.

Asigurându-mă că nu ne urmărea nimeni, m-am dus după el. „Spălați-vă pe mâini, mi-a zis din spatele ușii. Dacă vine cineva, închideți robinetul. Am să trag apa, timp în care ieșiți.” Și astfel am primit confirmarea identității vârcolacului și am aflat despre eșecul încercării de a-l neutraliza. Polat a vrut să mă liniștească: „N-aveți de ce să vă temeți; chiar dacă ne-a scăpat, e un lup prăjit! Flambat! Carbonizat! E singur, fără rețea și fără sprijin”. L-am întrebat totuși cum își explica faptul că haina de piele care rămăsese agățată pe podul Bosforului, o probă bună, dispăruse. A respins obiecția pe motiv că nu mai avea importanță și că Kubilay Bozkurt nu mai putea face rău. N-am insistat, dar, între noi fie vorba, cum de-ar putea Polat să fie atât de sigur dacă n-ar avea el însuși relații strânse cu rețeaua lupilor gri? În orice caz, reținuse din confidențele lui că de la partea turcă „Serüven” a primit până la urmă dacă nu o adeziune entuziastă, măcar un *nihil obstat*. Și, ca să închei, l-am întrebat dacă trebuia să înțeleg că problemele se vor rezolva într-un fel sau altul. Mi-a răspuns: „Poate veți mai da peste niște grupuri de rezistență, pentru că statul nu mai e atât de profund precum era, dar, atât cât pot să-mi dau seama, aveți verde”.

Sinan comentă:

— Era și timpul, la mai bine de trei luni de la începutul operațiunii! A spus și altceva?

Ahmed remarcase inflexiunea nostalgică din vocea lui Polat Alemdar când făcuse aluzie la puterea ocultă a armatei și a serviciilor, mai mult sau mai puțin secrete, care erau reputeate pentru conducerea Turciei din umbră și pe care guvernul le atacase cu procese în mare trombă fluturând necesitatea unei democratizări a vieții politice pentru a îndeplini criteriile de aderare la UE. Asta nu

părea pe gustul lui Polat și conversația despre meritele „Operațiunii Serüven” părea mai mult conjuncturală decât profund sinceră, rezultat, probabil, al unor tratative ale căror detalii era de preferat să rămână necunoscute.

Ahmed continuă:

— Am evocat și partea franceză. După el, administrația franceză, deja în stare de inerție ieșită din comun, chiar și în fața deciziilor politice aparent mai tranșante, duce o lipsă cumplită de entuziasm la adresa „Timpului Turciei”. Dar noi n-am așteptat să ne-o zică Polat ca să ne dăm seama! Tot ce mi-a putut spune a fost că operațiunea, după inaugurarea de către cei doi președinți, va ajunge la bun sfârșit, dar fără garantarea condițiilor desfășurării ei. Și nu mi-a ascuns nici faptul că nu trebuie să ne așteptăm la promovări individuale.

Această ultimă afirmație îi provocă lui Sinan o grimasă. N-avea desigur pretenția să intre în Panteon, nici să se i ridice vreun monument „Patria e recunoscătoare organizatorilor Timpului Turciei în Franța”, totuși nici chiar așa! După atâtea eforturi!

Ambasadorul, care urma să iasă la pensie peste câteva zile, era mult mai liniștit în privința viitorului și luă vestea prea ușor, după părerea celor doi prieteni:

— Bun, important e că „Serüven” nu mai are niciun adversar declarat și că banii vor veni. Sunt sigur că asta a vrut să spună, pe ocolite, firește. Oamenii de genul acesta sunt atât de deformați profesional încât nu se mai pot exprima clar decât cu focuri de armă. În orice caz, puteți conta pe mine să mă bat alături de voi până la sfârșitul misiunii mele pentru a obține viramentul participării noastre la această frumoasă operațiune. O seară bună, domnilor.

Chiar dacă ambasadorul avea dreptate, optimismul lui nu reușea să li se transmită. „Să-i acceptăm profeția“, au conchis în sinea lor Sinan și Ahmed. Dar nu erau convinși. Atâta vreme cât Kubilay Bozkurt era în libertate, nu puteau fi liniștiți. Chiar și bolnav și retras, nimic nu spunea că nu prevăzuse genul acesta de situație și nu lansa cine știe ce mașinație infernală.

Interludiul 10

Metamorfoza lui Léon du Moulin fusese spectaculoasă. De când apărea la televizor, dispăruse complet din activitățile „Timpului Turciei”, ca și cum nu-l mai interesa nimic, acum, că trăsesse tot profitul mediatic. Lou Andréas dedusese că haina-talisman își făcuse efectul și îl neutralizase. Se mai întâlnea cu el pe la cocktailuri și prin saloane, se ducea întins „la” ea, dar nu mai sărea „pe” ea, o nuanță importantă pe care femeia o aprecia. Haina aceasta de piele din Turcia era cu adevărat miraculoasă. În ultima clipă, șovăise dacă să i-o dea, dar bărbatul devenise atât de insistent încât simțea că nu-i mai putea rezista mult. Dacă nu trecea ea la faptă, trecea el, și într-un fel în care ea nu avea chef deloc, mai ales de când îl cunoștea mai bine.

În seara aceea faimoasă în care îl invitase acasă pentru a-i oferi haina, se întrebase dacă avea să-l poată stăpâni, fie și numai până o să i-o arate, fiindcă părea să aibă mâini și guri care îi umblau pe trup ca o armată de furnici roșii. Sedus în cele din urmă de surpriza pe care i-o promisese dacă o lăsa un minut singură în camera ei (și imaginându-și probabil că se întoarcea într-un neglijeu vaporos), o eliberase din îmbrățișările lui jenante. A fost efectiv surprins, dar mai mult

de decepție decât de plăcere. Cu toate acestea, nu putuse să refuze să îmbrace haina ca s-o probeze. În aceeași clipă, îl cuprinsese amețeala, privirea i se tulburase și încetase să se mai dea la ea ca și cum fusese brusc absorbit de o contemplație interioară. În ciuda căldurii plăcute care domnea în apartament, refuzase s-o scoată. Spre sfârșitul mesei, în timpul căreia îi vorbise sibilinic despre stepe întinse, curse sălbatice și vânători nemiloase, fusese cuprins de mâncărimi și de ticuri irezistibile, scoțând din când în când mici țipete răgușite. Apoi, plecase brusc, ca și cum ar fi răspuns la o chemare imperioasă auzită numai de el. De atunci, Lou se bucura de satisfacția muncii realizate și participa cât de mult putea la manifestările care inundau țara. Misteriosul ei corespondent se ținuse de cuvânt și îi ieșise complet din viață.

Cu câteva zile înainte de închidere, îl întrebă pe Ahmed dacă putea fi invitată. Era încă la Istanbul când se redeschisese Opera Regală de la Versailles și nu avusese de atunci ocazia s-o vadă restaurată. Ahmed păru îngrijorat. Lou crezu că era numai din pricina numărului limitat de locuri rezervate oficialilor și participanților efectivi la operațiune și nu rezistă tentației de a i se destăinui: „Știți, Ahmed Bey, chiar aș avea dreptul după câte am făcut pentru «Timpul Turciei». Și, dacă Léon du Moulin e invitat, eu aș avea și mai multe merite decât el să fiu”. Ușor, ușor, îi povesti tot, cu felul plăcut și vocea femeii care e convinsă că-și face de râs adversarul. Contrar tuturor așteptărilor, Ahmed nu participă la buna ei dispoziție și nu schiță niciun zâmbet măcar. Afișând, dimpotrivă, o mină tot mai gravă, îi ordonă să tacă, să nu sufle o vorbă la nimeni și o întrebă la ce oră ar putea să treacă pe la ea în acea seară, fără să-și imagineze, evident, că l-ar fi putut refuza.

Ahmed a venit cu Sinan, însoțiți de un omuleț înfricoșător cu ochelari de oțel și o barbă care-i dădeau un aer de faun.

Acesta i-a fost prezentat drept doctorul Teke și ea a trebuit să-și reia povestea de-a fir a păr. Doctorul insistă în mod special pe haină și o obligă s-o descrie cu toate detaliile. Avea marcă? „Lycaon” cumva? În ce era? Păstrase ambalajul? Ea se duse să caute geanta de sport pe care o luase de la Gare de Lyon și o aruncase cu nepăsare într-un dulap. Doctorul Teke își deschise trusa și puse în interiorul genții cu o pipetă câteva picături dintr-un lichid incolor. Geanta se coloră numaidecât în roșu-închis și ieși un fum des, silindu-i să întoarcă capul și să-și țină respirația.

Doctorul Teke comentă pe un ton grav:

— *Nicio îndoială. E aceeași piele. Haina a rămas destul de multă vreme în geantă pentru a o impregna și reacția cu vopseaua pe bază de colorant de stejar de cârmâz se recunoaște numaidecât.*

Cei trei bărbați se întoarseră deodată spre Lou Andréas și o priviră ca și când ar fi făcut ceva. Înainte ca ea să-și poată exprima iritarea, Ahmed o lămuri că, fără să știe, ajutase la contaminarea lui Léon du Moulin, înzestrându-l cu o putere dăunătoare asupra „Timpului Turciei”, invers proporțională cu neputința lui față de ea.

Ahmed continuase:

— *Toată dorința pe care o avea pentru dumneavoastră s-a transformat în pulsione negativă contra operațiunii.*

Sinan a întrebat:

— *Vă mai face avansuri?*

Ea recunoscă exprimându-și ușurarea:

— *Nu.*

Doctorul Teke insistă:

— *Atunci să ne temem de ce-i mai rău.*

Ahmed preciză:

— Da. Și, uitându-mă la dumneata, dragă Lou, n-am nicio îndoială că era îndrăgostit nebunește și ura lui pentru „Timpul Turciei” va fi cu atât mai teribilă. Va fi gata să facă orice pentru a împiedica această seară de închidere să se desfășoare normal. Doar Allah știe ce va putea inventa.

Problema consta în faptul că Léon du Moulin era un personaj public, cu relații în mass-media, și imposibil de neutralizat fără motive serioase. Să te apuci să povestești că intrase sub influența unui lup gri insesizabil, printr-un decoct de colorant, era exclus.

Sinan conchise:

— Draga mea Lou, mă tem că numai dumneata ne poți fi de folos. În timp ce doctorul Teke își continuă cercetările ca să găsească un antidot, ești singura care se poate apropia fără niciun risc de Léon du Moulin. Încearcă să afli ce pune la cale.

Capitolul 15

Revanșa Marelui Vizir

„Timpul Turciei” își urma cursul și strălucea în toată Franța. La acest succes, preluat de-acum și de presă, se adăugă un mănunchi de inițiative de ultimă oră care veneau dinspre colectivitățile locale și asociațiile de origine turcă. Toată lumea dorea să participe și să se alăture operațiunii, fie și numai pentru a beneficia de un simplu logo și de mediatizare. Ambasada Turciei la Paris era îngrijorată de această inflație de evenimente, ce crescuseră de la 400 la 650, pe care nu le mai putea controla. Un nou ambasador, fost director al Securității teritoriului, fusese numit și trebuia pregătit totul înainte de sosirea lui la post. Un comitet mixt fusese creat în mod excepțional pentru a analiza în detaliu noile evenimente a căror calitate trebuia garantată. Programul consacrat dezbatelor de idei devenise foarte important pentru că Turcia îi pasiona pe francezi și era, bineînțeles, un teren alunecos.

„A vorbi despre problemele Turciei înseamnă, într-o oarecare măsură, a ne critica patria scumpă pe banii ei publici. Era pur și simplu inadmisibil!” se gândea consilierul ambasadei, domnișoara *Şahin*, pentru care Serüven era o operațiune de promovare necondiționată. Ea nu se bătușe pentru a definitiva programul înainte de lansare ca să-l vadă acum deschis și luând-o în toate direcțiile.

Cealaltă mare dificultate cu care se confruntau organizatorii era aceea a venirii în Franța a prim-ministrului turc pentru festivitatea de închidere. Francezii erau foarte încurcați și nu răspundeau la întrebările și solicitările ambasadei. O notă verbală fusese trimisă la sfârșit de decembrie anunțând vizita oficială a prim-ministrului turc în Franța la 6 aprilie. În martie, tot nu se primise răspuns. La minister creierile se blocaseră. Diplomații tot amânau și sperau în secret ca prim-ministrul să renunțe, dar acest lucru însemna să nu-i cunoști pe turci și mai ales pe Marele lor Vizir.

În acea seară, Sinan se dusesse la Cité de la Musique pentru a-l asculta pe marele pianist Hüseyin Sermet. Acolo îl cunoscuse pe noul ambasador, care nici nu coborâse bine din avion că intrase în rol. Bărbat jovial și rotunjour, îl uimise pe Sinan cu motivația și cu siguranța lui, încredințându-l la pauză că prim-ministrul va veni oricare-ar fi. Reprezentantul MAE francez aproape că se înecă și trebui să dea fuga la toaletă. El va veni să închidă operațiunea, era ordin, în ciuda spuselor unor consilieri de la „Palat”. Și serata de la Versailles trebuia pregătită cu tot protocolul datorat rangului său. Simțind că se apropia lovitura și cu titlul preventiv, comisarii francezi rezervaseră într-adevăr Opera Regală pentru o seară de gală demnă de primirea șefului guvernului turc. Sinan și

Ahmed aveau să ceară o întâlnire cu președintele Palatului Versailles pentru a fixa programul, folosirea spațiilor, meniul cocktailului și mai ales chestiunile protocolare. Pentru că, deși Opera fusese pusă gratuit la dispoziție de președinte, trebuia totuși finanțată producția *Müsennâ*, singurul spectacol din „Timpul Turciei” având tema și repertoriul corespunzătoare cadrului baroc al sălii, funcționarea teatrului, cei optsprezece pompieri de la Serviciul de securitate, recepționerele, personalul pentru orele suplimentare, paznicii, platourile de mâncare pentru paznici și mai ales închirierea Salonului lui Hercule și a vestibulului capelei pentru cocktailul care avea să urmeze reprezentației. Trebuia, desigur, să fie adăugate la toate acestea cheltuielile de catering și de iluminat. Pe scurt, cadoul din partea președintelui care se pretindea îndrăgostit de Turcia se dovedea extrem de costisitor și era obligatoriu ca banii să fie găsiți în timp-record. Ar fi fost destul de simplu dacă prim-ministrul ar fi venit să onoreze cu prezența sa această seară absolut excepțională, dar în cazul contrar... Ca să iasă din încurcătură, erau obligați să spele vasele spre a plăti o notă atât de piperată.

Nevoiți să continue chiar și orbecăind, Sinan și Ahmed se duseră așadar la Versailles într-o limuzină superbă de la ambasada Turciei, intrară pe poarta regală și opriră caleașca timpurilor moderne în curte. Cei doi se îndreptară spre clădirea administrativă, urcară trei etaje pe o scară strâmtă și abruptă și fură primiți cu căldură într-un mic birou de către stăpânul locurilor. În pauză, fixară împreună caietul de sarcini al serii, se întâlniră cu echipele de la palat și cu responsabilul manifestărilor artistice, care nu avea decât bani pe limbă și euro în ochi. Turcii noștri erau surprinși de contrastul dintre

imensitatea palatului și dimensiunile mici ale biroului președintelui care semăna, una peste alta, cu o încăpere mare de portar. La încheierea discuției, bărbatul cu coadă occipitală descinzând direct din secolul al XVIII-lea îi rugă să-l urmeze și vizitară sublimul palat într-o mare fervoare și o tăcere de-a dreptul religioasă. După ce trecură prin sera cu portocali, traversară apartamentele regelui și reginei, se îndreptară spre capelă, parcurgând exact traseul pe care autoritățile și invitații aveau să-l facă la 6 aprilie pentru a asista la prestigioasa ceremonie de închidere. Odată ajunși la Opera Regală, o adevărată bijuterie inaugurată pentru căsătoria viitorului Ludovic al XVI-lea cu Maria-Antoaneta, au fost uluiți de frumusețea mașinăriilor baroce restaurate în întregime și de decorurile magnifice. Ahmed, vigilant, observă pe bună dreptate că erau puține fotolii și că banchetele erau foarte inconfortabile, ceea ce punea în mare dificultate protocolul când avea să așeze toate autoritățile, miniștri și mai ales senatori, care ocupau de cele mai multe ori două locuri în loc de unul singur. Fără să fie puși la socoteală toți lingușitorii cu spatele anchilozat de plecăciuni, cărora le-ar fi fost greu să se ridice. Opera nu era regală degeaba. Fusesse concepută pentru un monarh absolut și logica protocolului regal era nemiloasă: existau regele și toți ceilalți. Sala părea construită astfel în jurul lojei regale și, în afară de câteva locuri bune marcate de fotolii în primul rând de la balcon pentru prinții de sânge, toată curtea era așezată fără nicio deosebire pe banchete. Și, în buna logică republicană, acest egalitarism, exceptând despotismul regal, le permisesse francezilor să se simtă egali și cetățeni. Dar, de fapt, toată lumea dorea locul regelui. Acest lucru se dovedea a fi o adevărată bătaie de

cap în momentul plasării invitațiilor. Sinan găsi Opera Regală și mai frumoasă decât cea pe care o văzuse la Cesky Krumlov, în sudul Boemiei, în orașul lui Egon Schiele. Urcară în foaier și se îndreptară apoi spre Salonul lui Hercule, unde regele îi primea odinioară pe ambasadori. Cei doi turci își imaginară malițioși festa pe care i-o jucase Soliman Ağa Regelui Soare însuși, prezentându-se drept ambasadorul acreditat al Înaltei Porți. Și, aducându-și aminte că turcul fusese ridiculizat numaidecât, la cererea regelui, de către Molière și Lully în *Burghezul gentilom*, vedeau deja vizita prim-ministrului ca pe o revanșă a istoriei. Lui Ahmed îi plăcea mult — savuroasă coincidență — că exact despre ambasadorul Nointel era vorba în *Müsennâ*, cel care îl însoțise pe „impostor” înapoi la Constantinopol. Sinan, pasionat de frumos, a fost impresionat de tabloul lui Veronese „Cină acasă la Simon”, care decora salonul magnific. Se întoarseră trecând prin Sala Oglinzilor, unde li se propuse să organizeze un foc de artificii pentru a încorona seara cu cel mai mare fast. Odată vizita încheiată, cei doi efendi reveniră la Paris și începură să caute un furnizor de servicii de catering. Aveau doar trei săptămâni pentru organizarea închiderii și nu era niciun minut de pierdut.

Desfășurarea seriei fusese conștiincios stabilită în timpul reuniunii și, chiar dacă rămâneau multe semne de întrebare (Președintele republicii avea să fie prezent? Cine va veni din partea turcă? întreba mereu președintele de la Versailles), cele două părți erau de acord cu lista invitațiilor, cu numărul și programul general pe ore. Președintele Palatului Versailles, al cărui post era în joc, urma să fie prezent la intrare pentru a-i primi pe miniștri, pe aleși, pe ambasadori și s-o însoțească pe cea mai înaltă

personalitate franceză până la fotoliu. Discursurile fuseseră reduse la două alocuțiuni pentru a nu plictisi prea mult publicul. Din fericire, spectacolul era fără pauză. Recepția trebuia să se încheie spre miezul nopții, înainte ca trăsurile să se transforme în dovleci și orele suplimentare să se acumuleze periculos...

Cei doi efendi le cerură mai multe oferte furnizorilor obișnuiți să lucreze pentru palat și toți le făcură prețuri astronomice, cu excepția unuia singur, Derin Zvek, specializat în platouri și mâncăruri orientale. Ei trimiseră ofertele spre comparație la Ankara, însoțite de o notă foarte circumstanțială, indicându-și preferința netă pentru Derin Zvek. Ankarei îi luă mai mult de-o săptămână pentru a răspunde, ceru să fie tot atât suc de portocale câtă șampanie și cercetă cu lupa compoziția tuturor mâncărilor și platourilor. Carnea de porc era, bineînțeles, exclusă. Deși obișnuiți cu vizitele oficiale, cei doi prieteni erau surprinși să vadă modul în care totul, dar totul fusese luat la puricat. Prim-ministrul avea alergii? Urma un regim anume? Sau, lucru și mai fantezist, încercase deja cineva să-l otrăvească? Primise amenințări sau trebuia să n-aibă încredere în nimic într-o țară care devenise ostilă?

Venirea lui n-a fost confirmată decât cu o săptămână înainte și „Palatul” (nu Versailles, ci celălalt, republicanul) a fost cel care i-a dat vestea ambasadorului Turciei. Pregătirea de luptă! Delegații de precursori urmau să demineze terenul și să pregătească această scurtă vizită, dar oh, cât de periculoasă. Rămânea în suspensie prezența celei mai înalte personalități franceze. Turcii, încă și mai legați de simetria formelor decât francezii, insistau ca prim-ministrul francez „să onoreze cu prezența” această

seară de închidere. Erau, din principiu și de dinainte, jigniți. Francezii ezitau și amânau. Prinși ca de *diirîm* între cerințele contradictorii ale „Palatului” și cele ale „Divanului”, se zbăteau în circumvoluțiuni febrile, împinși să facă, în fața interlocutorilor turci, dansuri din buric de care nu s-ar fi crezut vreodată în stare. Ca să câștige timp, aruncaseră mai multe nume de personalități. Cu trei zile înainte de ziua fatidică, au scos în cele din urmă asul din mânecă. A fost președintele Senatului, al cărui rang în ierarhia republicană era incontestabil.

Serviciile de protocol erau excedate și, pentru că manifestarea nu avea loc la minister și la Palatul Matignon, responsabilitatea de a plasa invitații i-a revenit comisariatului. Lista impresionantei delegații turcești sosi vineri seara, în Vinerea Mare de dinaintea Paștilor, ca și cum Turcia laică i-ar fi obligat pe funcționarii francezi să se dezică de eventualele lor convingeri religioase. Comisarii își petrecură așadar weekendul la Ambasada Turciei, fixând locurile celor 600 de invitați. Era o misiune imposibilă. Nu existau suficiente fotolii pentru numărul de miniștri prezenți. Turcii, fideli obiceiului lor, voiau să rămână grupați și să aibă cele mai bune locuri și tot așa... Ce era de făcut cu miniștrii francezi? În timp ce Sinan și Ahmed cugetau alături de comisari la aceste probleme insolubile, familiile franceze așteptau să bată clopotele pentru a ascunde ouăle de ciocolată în iarbă spre plăcerea copiilor. După o ședință tensionată, Julien Bordier scosese din geantă tichetele celor 600 de locuri de la Operă și făcu împărțirea. În cele din urmă, renunțase să le mai vândă la negru spre a-și rotunji veniturile la sfârșit de lună și a-și scuti banchera să-l mai sâcăie timp de câteva săptămâni.

Ziua Z sosi: 6 aprilie era într-o marți, a doua zi după weekendul pascal. Cealaltă ipoteză, cu vineri, 2 aprilie, fusese exclusă din start de o replică scandalizată a fostului ambasador Guéminou, care susținuse că era în afara oricărei discuții să-l primească pe turc în Vinerea Sfântă, ca și cum Isus Hristos avea să fie răstignit de două ori. În orice caz, el se baza și pe faptul că turcii înșiși ar refuza mondenitățile într-o zi sacră a islamului. Pioasa-i indignare era cu atât mai dezinteresată cu cât, la urma urmei, el nu avea să fie prezent la închidere, așa cum nu fusese nici la celelalte manifestări, deși primise însărcinarea să se ocupe de afacerile culturale. Sinan și Ahmed, mai pragmatici și cât se poate de laici, conveniseră că, vinerea pască sau nu, nu era o zi bună. Totuși, ușor iritați, îi răspunseră lui Guéminou să fie fericit că nu era marți 13, ziua de celebrare a jefuirii Constantinopolului de Cruciada a patra, în 1204. Ei adăugaseră cu perfidie: „Nu vrem să le purtăm ghinion ortodocșilor“.

Prim-ministrul urma să ajungă în timpul serii, via Bosnia și o întârziere era de așteptat, dar totul trebuia pregătit ca și cum ar fi ajuns la timp. Înaintașii turci se duseseră la Versailles pentru a securiza locurile însoțiți de Dark, câinele personal al prim-ministrului. Doamna Giboulée, numită la protocolul de la Versailles pentru măiestria cu care evita neplăcerile, văzuse și altele, dar rămase uluită de nesimțirea acestor bașbuzuci care se comportau fără să țină cont de nimic. „Chiar și israelienii erau mai puțin paranoici!“ Să-ți trimiți câinii să adulmece pe sub covoarele și banchetele Operei era o adevărată crimă de lezmajestate și nu se mai pomenise așa ceva de la, de la, de la... ba chiar înainte de asta! Și dacă ar fi fost de cea mai frumoasă rasă, Dark nu avea niciun pedigree

bun, nici codurile ca să poată intra la Versailles. Milou de la Sniffe, câinele oficial al palatului, fost inițial la droguri, dar transferat la deminare în urma unei adicții la cocaină, care se trăgea dintr-un neam de patru generații, se afla în șomaj tehnic. Era într-adevăr nepoliticos și chiar jignitor să te folosești atât de puțin de echipele de securitate franceze. Dark, deloc impresionat de tensiunea care domnea în jurul lui, căută o oră și nu găsi nici bombă, nici dinamită, nici alte substanțe ilicite. Calea era liberă, *yol açık*, cum zic turcii.

La etaj, în Salonul lui Hercule, degustătorii erau foarte preocupați și puricau toate mâncărurile, când unul din ei, venit din provincia Muğla, luă o lingură mare ca să guste din orezul pregătit de Derin Zvek. El simți numaidecât un gust puțin ortodox; mai luă o lingură și încă una. Zâmbetul i se transformă într-o grimasă de dezgust, gura i se crispă de idignare: mâncarea nu era deloc *haram* (sau *cușer*, dacă așa preferă cititorul). Cum se putea? Istoria nu repetă în general felurile de mâncare, dar să fie aceasta excepția care confirma regula? Acest rizoto avea un gust familiar bucătarului din Muğla...

Cu câteva luni în urmă, în acea provincie, guvernatorul primise un nou ministru și dăduse în cinstea lui un banchet gastronomic. Ministrul, vrăjit în special de o mâncare pe bază de orez, un *risotto* italianesc, îi ceruse chelnerului să-i spună rețeta. „E un orez italianesc fiert încet cu o jumătate de cană de vin...,” îi răspunsese el. La aceste cuvinte, ministrul aproape că se înecase cu *risotto*. „Vin!?”

Ce scandal! Cum era cu puțință o asemenea îndrăzneală, să-i fie servită o mâncare pe bază de vin, când el încerca să interzică orice consum de alcool, cel puțin în

public, de când intrase în guvernul majoritar islamist! La câteva zile după aceea, guvernatorul fusese mutat în alt post. Chelnerul fusese silit să predea cursuri despre arta și modul de a face rizoto fără alcool în toată țara.

Degustătorul prim-ministrului știuse să identifice sa-voarea vinovată din orezul pregătit de Derin Zvek tocmai fiindcă urmasse aceste cursuri de perfecționare. Pentru a evita neplăcerile, dintr-un principiu de precauție și de teama represaliilor, bucătarul-șef ordonă să fie aruncat în marele bazin al lui Apollo, spre neazul conducerii. Ahmed a fost numaidecât alertat de furnizor, dar nu putuse face nimic. Își aducea efectiv aminte că citise în presă un articol care evoca incidentul și proporțiile spectaculoase pe care le luase. Dezbaterile religioase se dezlănțuiseră, cei mai mulți dintre teologii turci fiind de acord că islamul nu interzice gătitul cu vin fiindcă alcoolul, în orice caz, se evaporă în cursul fierberii. Populația părea de acord cu această interpretare, așa încât rizoto devenise în câteva săptămâni una din mâncărurile favorite în Turcia, iar în restaurantele italienești care-l preparau lumea se înghesuia. Dar era prea târziu pentru a se lansa într-o dezbatere teologică cu furnizorul și bucătarul. Chemat în ajutor, Sinan își aminti perfect că insistase să se excludă rizoto din meniu și că asta mirosea a lucru necurat. Furnizorul se apără spunând că i se ceruse să-l păstreze, ba chiar să-l îmbunătățească fiindcă o navetă de șampanie Coquelicot îi fusese special livrată în acest scop. La auzul acestui nume, lui Sinan i se opri inima: era de notorietate că Léon du Moulin avea relații strânse cu această marcă. Pusese la cale cu certitudine chestia cu orezul și, dezvăluind scandalul în plin cocktail, ar fi provocat o ruptură în relațiile diplomatice sau, poate și mai rău, un

nou război din motive ridicole între Franța și Turcia. Dar cine îi putuse sugera o asemenea strategie? Un singur turc se putea gândi să repete la Versailles întâmplarea de la Muğla. Încercase mână-n mână cu Kubilay Bozkurt? Dar cine făcuse legătura între cei doi bărbați? Răspunsul la aceste întrebări avea să vină la timpul său. Important era ca incidentul să fie ținut secret și mai ales ca Léon du Moulin să creadă până la capăt că reușise. N-ar mai încerca altceva și ar fi în sfârșit demascată.

19:30. Ora fatidică sosise. Protocolul anunțase o ușoară întârziere, dar avionul Marelui Vizir nu aterizase încă pe aeroportul Roissy. Președintele Palatului, președinții și comisarii „Timpului Turciei”, în șir indian, îi primeau pe cei dintâi invitați în fața portalului aripii Gabriel. Sponsorii și invitații de seamă coborau din berline superbe în fața intrării, lăsau vestiarele în urmă și o luau prin vestibulul decorat cu busturi și statui pentru a se îndrepta spre Operă. Miniștrii francezi începeau să sosească și numărul lor era impresionant. Toți detractorii „Timpului Turciei” bătuseră drumul pentru a sări în ajutorul victoriei. Practică veche declanșată în 1944, când tot poporul francez se descoperise participant la rezistență tocmai la sfârșitul războiului. Un ministru îl salută pe actualul locatar al Palatului Versailles numindu-l Xavier, ceea ce nu păru să-i facă plăcere, lucru care, mai mult, îi uimi pe cei doi efendi ai noștri. Un altul părea absent, întrebându-se în mod vizibil ce căuta el într-o zonă rurală atât de îndepărtată de *Rive gauche*. Alții, care citiseră programul și pe Molière, glumeau la gândul că-l vor întâlni la Versailles pe marele *Mamamouchi*. Publicul, însoțit de frumoasele recepționere îmbrăcate în alb și roșu, se instala în Opera care se tot umplea. După o

jumătate de oră, invitații începură să se agite pe banchetele lor inconfortabile. O oră, o oră și jumătate, două ore. Sosirea prim-ministrului la Hotelul Ritz fusese totuși confirmată de multă vreme, cât să facă trei dușuri și să sosească aproape la timp. Ce se întâmpla? Era ofensat de absența omologului său și găsea o plăcere răutăcioasă în a se lăsa așteptat pentru a-i face pe miniștrii prezenți să plătească această lipsă de reciprocitate în formalități? Nervozitatea publicului creștea și nimeni nu înțelegea situația. Era o căldură insuportabilă, evocând episodul băii turcești din strada Valois. Artiștii nu înțelegeau nici atât și primeau cu țârâita vești contradictorii. Unul dintre responsabilii de la protocol, departe de a căuta să-i liniștească, se duse în culise să le spună cu răutate că nu fusese niciodată favorabil acestei seri și că, dacă se termina rău, el se spăla pe mâini.

Ceea ce nu îndrăznise nimeni să arate și ceea ce puținii știau era că prim-ministrul decisese de multă vreme că se lăsase destul de mult așteptat și tocmai se gândea să plece din camera de la hotel pentru a se duce demn la Versailles. Dar, în momentul în care a vrut să iasă, n-a putut.

Interludiul 11

În tot acest timp, și Kubilay Bozkurt aștepta. Ascuns în tufișurile din grădina regală, aștepta rezultatul stratagemei sale și se întreba de ce zgomotul scandalului nu ajunsese încă până la el. Chinuit de foame, nu putu să reziste la vederea anghilelor care înotau liniștite în bazin. Să le prindă dintr-o singură încercare era pentru el doar o joacă, pe care o practica adesea în iazurile din Tracia, când era copil. Mai multe specimene se zbăteau deja în iarbă la picioarele lui când mâna puternică a unui paznic i se lăsă pe umăr:

— Hei, voinicule, te-am prins. Nu știi că pescuitul anghilelor e strict interzis? Și ce-avem aici? O anghilă mai mică de 12 cm? Am măsurat-o cu atenție: 11,99 cm. Eram sigur.

Apoi a deschis o carte mare, pe care-o purta mereu la el: raportul ministrului de stat, ministru al ecologiei, al energiei, al dezvoltării durabile și al mării, responsabil cu tehnologiile verzi și negocierile cu privire la climă, și al ministrului alimentației, agriculturii și pescuitului.

— Nu inventez nimic: „Se numește anghilă mai mică de 12 cm orice anghilă care are lungimea inferioară acestui număr, inclusiv specia „civelle“ „Treaba s-a făcut! Dar ce văd? O alta, care prezintă „o linie laterală diferențiată, o

marcă dorsală închisă, o alta ventrală alburie și o hipertrofie oculară", este mai mult ca sigur o „anghilă argintie”. Ia și citește dacă nu mă crezi! Bravul jandarm îi vârî sub nas textul oficial.

— Și aceasta? Ia să mă uit: nu prezintă „nici dimensiunea, nici aspectul primelor două”. E așadar o „anghilă galbenă”, conform termenilor decretului sus menționat. Ah, prietene, te-am prins. Conform deciziei Comisiei Europene din 15 februarie 2010 cu privire la aprobarea planului francez de gestionare a anghilelor prezentat la Comisie conform reglementării (CE) nr. 1100/2007 al Consiliului care instituie măsurile de reconstituire a stocului de anghile europene; conform Decretului nr. 90-94 din 25 ianuarie 1990 prevăzut pentru aplicarea articolului 3 al Decretului din 9 ianuarie 1852 modificat, care stabilește condițiile generale de exercitare a pescuitului maritim în apele supuse reglementării comunitare de conservare și gestionare, și conform Codului penal, te arestez! S-a zis cu dumneata!

Și astfel Kubilay se trezi după gratii într-o mașină de poliție, fără să fi înțeles vreo iotă din motivele arestării sale. Era în compania unui agricultor care fusese ridicat pentru că încălcase dispozițiile hotărârii care prevedea „condițiile de percepere a cotizațiilor în beneficiul asociațiilor de producători din faptul extinderii regulilor pentru morcovi, conopidă și praz”.

„Cu anghilele dumitale și cu legumele mele, ne-am fi regalat cu o porție bună de tocană, comentă apatic nefericitul însoțitor al lui Kubilay, un anume Toulang, care, după ce rătăcise prin lume, obținuse cetățenia franceză și se retrăsese la marginea Versailles-ului pentru a-și cultiva filosofic grădina în patria lui Voltaire. Toulang vorbea tot felul de dialecte învățate prin călătoriile lui și se exprima într-o turcă

perfectă. A putut deci să-i explice lui Kubilay reglementarea europeană privind condițiile generale de exercitare a pescuitului de agrement, precum și conservarea și exploatarea durabilă a resurselor halieutice. Oripilat, Kubilay Bozkurt simți cum îl încercau toate simptomele unei crize fatale de licanthropie. El începu să sară pe loc și să strige: „Parapete! Parapete!” După aceea sări asupra polițistului care îi însoțea în dubă. Imperturbabil, Toulang continuă: „Vreți să spuneți Europa la fostele parapete? Nu-i un motiv să pleci în derivă ca o corabie beată. Europa e un continent bătrân anchilozat de artroză reglementară, dar, cel puțin pentru moment, a pus capăt războiului și barbariei. Europeanii nu se mai bat deloc decât pentru calibrarea merilor. Nu e un progres?”

În timp ce Kubilay, în aparență surd la aceste argumente, se chinuia să-l gătuie cu forță pe bietul polițist, Toulang încerca să-i demonstreze că a priori și a posteriori totul funcționa bine în cea mai bună dintre Europele posibile: „De n-aș fi mers până în Turcia, nu v-aș fi putut traduce legislația europeană; dacă ați fi pescuit anghile după reglementările comunitare, nu v-ați afla acum într-o dubă încercând să omorâți un polițist francez; dacă mi-aș fi cultivat salatele respectând Regulamentul (CE) nr. 1580/2007 al Comisiei din 21 decembrie 2007 cu privire la modalitățile de aplicare a regulamentelor (CE) nr. 2200/96, (CE) nr. 2201/96 și (CE) nr. 1182/2007 ale Consiliului în sectorul fructelor și legumelor, n-aș fi acum cu dumneata în aceeași dubă, cu riscul de a fi acuzat de complicitate și cu naționalitatea pierdută pentru tentativă de ucidere a unui agent depozitar al autorității publice. Fără Europa, noi nu ne-am fi întâlnit niciodată și n-am fi avut nicio șansă nici să fim expulzați în Turcia, nici să gustăm împreună tocana de anghile.

Prins de acest discurs pronunțat cu un calm liniștitor, Kubilay se opri brusc și îl slăbi pe polițist fără să fi mușcat din el.

„Europa-i un lucru foarte frumos, răspunse el, dar trebuie să ne cultivăm grădina... în altă parte!”

Capitolul 16

Lupul demascat

Băgat în viteză de un Mare Vizir cuprins de furie, care amenința cu toate torturile Închisorii celor Șapte Turnuri, personalul hotelului răscolea suita ministerială cu ajutorul și sub controlul vigilent al gărzilor de corp. Se furase covorul de rugăciune al prim-ministrului! Un covor de rugăciune cu busolă integrată indicând Mecca, un cadou de nuntă de la marele muftiu al Istanbulului! Era nedespărțit de el oriunde mergea și îl puneă mereu în portbagajul mașinii. Dark, chemat numaidecât în ajutor, adulmeca degeaba. Directorul hotelului veni în grabă cu un teanc de covoare de rugăciune de schimb, ca un negustor din marele bazar. Niciunul nu-i plăcu prim-ministrului, care nu voia să plece până când prețiosul lui covor nu era găsit.

— Francezii erau obligați să se ocupe de securitatea mea! Să se descurce sau anulez serata!

Serviciile franceze, departe de a fi afectate, văzură în asta o bună ocazie de a-și lua revanșa față de colegii

turci, care îi jigniseră la Versailles și se arătaseră incapabili să rezolve acest mister. În lunga lui carieră, Milou de la Sniffe adulmecase multe loturi de covoare îmbibate cu tot felul de substanțe. Adus în grabă la locul faptei, abia dacă-i aruncă o privire bietului Dark, rușinat și nedumerit de propriul eșec, și începu să adulmece cu nasul tremurând. Polițiștii francezi îl încurajau din priviri cu gâturile întinse și nările umflate, ca și cum, cu eforturile lor, ar fi putut să-i sporească mirosul lui Milou. Deodată, câinele luă poziția șezut, cu capul ridicat, laba din față dreapta îndoită și coada la orizontală. Numai mustățile îi vibrau ca niște antene, sensibile și la cel mai mic suflu. Și se repezi! Luând-o la fugă pe culoarul hotelului, dispăru sub privirea uluită a prim-ministrului și a gărzilor de corp care-l înconjurau. Grăbiți să-l urmeze, polițiștii îl găsiră pe Milou agățat de fundul unui chelner care se zbătea să se debaraseze de pantaloni. De cum reuși, omul o luă nebunește la fugă, lăsând în urmă un pachet pe care-l îngămadise sub braț. Era covorul de rugăciune! Milou de la Sniffe triumfa. Prim-ministrul îl mângâie cu recunoștință înainte de a alerга, la rândul lui, spre mașina oficială ca s-o pornească pe drumul spre Versailles, deschis de un detașament de polițiști pe motociclete.

„Avea o figură ciudată chelnerul acela, se gândea directorul hotelului văzându-l fugind. Și mai ales o haină ciudată. Nu-mi aduc aminte să fi cerut personalului să poarte haină de piele roșie...”

În ciuda întârzierii și a așteptării, seara a fost un succes. Unii se temeau ca prim-ministrul să nu se plictisească la operă, unde se șoptea că nu mai călcase nicio dată. Dar tema oglinzii între Orient și Occident, muzica și dansurile îl seduseseră, iar el însuși dăduse semnul unei

călduroase *Standing Ovation*. Recepția zumzăia de satisfacția împărtășită de convivi, șampania și sucul de portocale curgeau din abundență, când o busculadă alertă gărzile de corp, care rămăseseră pe poziții. Era Léon du Moulin care, neștiind că tentativa lui de sabotare fusese descoperită, căuta să ajungă la prim-ministru urlând în gura mare: „Rizoto e alcoolizat!” Gorilele formară numaidecât un zid de nepătruns, sușotind în microfoanele lor cravată. Cine era acest iluminat, care voia rizoto acolo unde nu era? Prin gafa lui, Du Moulin tocmai se trădase. Un polițist prezent la hotel îl recunoscuse în chelnerul care fusese covorul de rugăciune și începu și el să i se confeseze microfonului din haină.

Înghesuit ușor-ușor într-un colț al salonului prin mișcarea rotitoare a gorilelor, Du Moulin arunca priviri pierdute pentru a găsi o scăpare. Dar toate ieșirile erau blocate. Cu un efort disperat, o șterse spre interiorul palatului și, profitând de surpriză, se întoarse spre Operă în speranța de a-i împrăștia pe urmăritori în culise. Dar aici dădu de dansatori și muzicieni, care petreceau un moment împreună sărbătorindu-și succesul înainte de a participa la cocktail. Du Moulin se opri brusc, cu răsuflarea tăiată, șovăind între numeroasele uși ale labirintului din spatele scenei. Când tocmai voia să-și reia cursa, dădu nas în nas cu Lou Andréas, care venea să-i felicite pe artiști. Ea țipă:

— Nu-l lăsați să scape!

Ūmit, dansatorul turc, scoase un strigăt de război: *Matrkbazan!* Și muzicienii turci începură numaidecât un *zeybek*, dans tradițional cu ritm puternic, plin de forță și de mândrie. Luând un baston — „matrak” —, Ūmit înaintă, sfidându-l pe Du Moulin cu privirea și lovind podeaua în jurul lui.

Coregraful urlă cu voce stridentă:

— *Moresca.*

Și ansamblul baroc a continuat cu primele măsuri ale muzicii scenelor de luptă.

Toți dansatorii, înarmați cu bastoane, îl înconjurau acum pe Du Moulin. Muzica turcească și muzica barocă își răspundeau, scandate de ritmurile bastoanelor dansatorilor, care mimau înfruntarea dintre Orient și Occident. Învârtindu-se pe loc și fascinat de acest dans de *mattachin*, Du Moulin a fost cuprins de un soi de transă. Dansul se accelerează și o ploaie de lovituri de baston se abătu asupra lui Du Moulin, chircit și dezarticulat, încercând să-și smulgă haina de piele, care părea să i se fi lipit de trup. Dansatorii făcură un arc deasupra lui, lovindu-l în continuare, ca și cum jucau o scenă de farsă, până când el se prăbuși fără suflare, scăpat în sfârșit de haina malefică. În acel moment, apărură doctorul Teke urmat de infirmieri care duceau o targă. Acesta îi făcu o injecție lui Du Moulin și dădu ordin să fie dus la clinica lui.

Singura urmă a scenei care tocmai se jucase, haina de un roșu sângerieu, zăcea grămadă pe podea, ca rămășițele unei fantome volatilizate. Lou se ajută de un baston ca s-o agațe în cuier și salută în felul ei ieșirea histrionului în Opera goală:

— *È finita la commedia!*

Epilog

După ce parcurseseră 200 000 de kilometri (adică de cinci ori înconjurul lumii), după ce pierduseră 300 de litri de sudoare rece și trimiseseră 1 284 de mesaje pentru a cere banii din Turcia, cei doi efendi ai noștri erau la capătul puterilor. Purtaseră „Timpul Turciei” nouă luni și născuseră cu forcepsul un frumos succes, dar îndurau acum chinurile stării de baby blues. Demoralizarea lor era cu atât mai violentă cu cât se văzuseră fără primă. Tocmai aflaseră că recompensa care le fusese promisă pentru bunele și credincioasele lor servicii fusese pur și simplu anulată din motive de criză financiară. Îngrijorat de starea de tulburare fizică și mintală în care se aflau, ambasadorul îi trimise la medicul ambasadei, care le prescrie odihnă imediată dacă nu voiau ca acest surmenaj trecător să se transforme într-o adevărată depresie nervoasă.

Ahmed și Sinan n-au fost uimiți de acest diagnostic. De altfel, nu-i mai surprindea nimic în acele zile. Știau că făcuseră mai mult decât să frizeze sindromul de burn out. Redactarea bilanțului manifestării „Timpul Turciei” beneficiase de puțina rațiune care le rămăsese. Noaptea de corectat, de tradus și interminabilele discuții cu Ankara, nu fără a uita veșnicile negocieri cu partea franceză, îi conduseseră pe cei doi

tovarăși la o stare de isterie și de îndoială generalizată inclusiv cu privire la propria limbă maternă, despre care nu și-ar fi închipuit vreodată că putea să genereze atâtea neînțelegeri și contrasensuri. Pe scurt, atmosfera era încărcată și viitorul din ce în ce mai sumbru fiindcă nici Sinan, nici Ahmed nu primiseră vreo propunere de atribuire a unui post nou în chip de promovare, la care și unul, și celălalt sperau ca recompensă pentru bunele și credincioasele lor servicii. Totul se pretecea ca și cum ei nu trebuiau să obțină niciun beneficiu dintr-o operațiune totuși reușită, de pe urma căreia profitaseră întreprinderile cu perspectiva promițătoare a unor noi piețe și care relansase dialogul politic. Oare tocmai pentru asta să le poarte cineva pică? Pentru că au demonstrat că diplomația culturală putea să reușească acolo unde circuitele obișnuite nu mai lăsau să treacă niciun curent? Cei doi găseau poziunea cu atât mai amară cu cât nici ei nu erau convinși la început de succesul operațiunii. Și acum, după ce trecuseră în tabăra diplomației culturale, admiratori ai rețelei de institute franceze pe care o vedeau dezagregându-se cu regret și pe care atât de mult voiau s-o vadă copiată de Turcia, aceasta era toată recunoștința care li se oferea! Imperiul Otoman își recompensa mai bine convertiții!

Și nu cei doi comisari francezi aveau să le ridice moralul, după cum își dăduseră repede seama aflând vești de la ei. Soarta lor rămânea, efectiv, la fel de nesigură ca a lui Ahmed și Sinan. Julien Bordier se întorsese în ministerul lui de origine, educația națională, și tocmai fusese trimis la un liceu de la periferie. Prin urmare, își petrecea în fiecare zi trei ore în mijloacele de transport în comun, blestemând un orar a cărui absurditate nu era egalată decât de perversitate, pentru că fusese făcut în așa fel încât el să facă acest traseu cinci zile pe săptămână din șapte, inclusiv sâmbăta și uneori

pentru o singură oră de curs! Nu era chiar gulagul, sigur, dar ciudat mai era felul de a-i recompensa pe eroii acestei misiuni imposibile, care fusese „Timpul Turciei”. Laurent Darvieux nu era deloc într-o situație mai bună și aștepta „pe raft”, cum se zice, ca vreun șef să-și aducă aminte de el și să-l numească undeva. Trebuia să se declare fericit, i se răspundea la indignările lui, că nu zăcea prin cine știe ce fund de dulap. În fiecare dimineață, se ducea la birourile de la ALEA (aproape goale de acum, pentru că sediul societății se muta în altă parte) și urca în mansarda lui, unde aranja doasarele „Timpului Turciei” și dădea telefoane pentru a le transmite salutări superiorilor. Dar nu venea nimic... În fiecare seară, discuta cu femeia de serviciu de origine turcă pe care președintele societății, împingând simțul detaliului la perfecțiune, avusese bunul-gust s-o desemneze pentru curățenia birourilor. Și ea era în așteptare, neștiind la ce antenă a grupului va fi trimisă după închiderea sediului. Toți cei care avuseseră mai mult sau mai puțin de-a face cu „Timpul Turciei” să fie oare loviți de același blestem?

Înțelegându-i descumpănirea, președintele „Timpului Turciei” îi permisesse cu generozitate să păstreze biroul, telefonul mobil și cardul de acces la cantină până când se va întoarce. Și astfel, într-o dimineață, pe la ora 11, o echipă de securitate pătrunse în birourile solitare, ca un grup de intervenție al Jandarmeriei naționale într-un exercițiu de luptă antiteroristă.

Unul dintre bărbați i se adresă:

— Știți că sunteți în situația de a lucra izolat? E foarte grav! Nu putem în niciun caz lăsa oamenii așa. Nu se știe niciodată ce li s-ar putea întâmpla. Am primit ordine. Aveți o procedură de urmat. Închipuiți-vă că vi se face rău. Nu va afla nimeni. Ar putea trece zile, chiar săptămâni înainte de a vi se descoperi cadavrul.

După ce îi explică cu de-amănuntul modul în care funcționa defibrilatorul unui comisar care nu știa dacă să râdă sau să plângă de ceea ce i se întâmpla (ar fi fost mai simplu dacă erați femeie, dar înainte de a acționa aparatul, trebuie să vă radeți pieptul, domnule), șeful miciei brigăzi îi trasă sarcina să ia legătura cu securitatea de cel puțin patru ori pe zi: o dată când ajungea la birou, a doua oară la prânz, a treia oară după prânz, a patra oară seara, înainte de a pleca acasă. De patru ori pe zi era la fel de constrângător precum cele cinci rugăciuni ale islamului pentru a fi considerat un bun musulman, remarcă Sinan neputându-se abține, când îi povesti anecdota.

Sinan și Ahmed, care nu fuseseră nici ei desemnați pentru alte posturi, pesemne că dintr-o lipsă de iubire de neînțeles a propriei lor administrații, se întrebau întruna cine ce avea cu ei în asemenea hal și se cufundau ușor-ușor într-o paranoia care-l îngrijora foarte mult pe medicul lor. Trebuie spus că, în cazul lor, motivele de dezechilibru nu lipseau. „Timpul Turciei în Franța” fusese, obiectiv vorbind, un succes formidabil și contribuise din plin la relansarea dialogului politic dintre cele două țări. Își îndeplinisese obiectivul principal: să prezinte o Turcie mândră de ea însăși și de diversitatea ei. Toată lumea era de acord când venea vorba să le aprecieze munca. Or, ei nu obținuseră pentru moment de la superiorii lor decât tăcere și indiferență.

*Caraghiosul domn Du Moulin bântuise iar? Să fi reușit el să-i descalifice nu doar pe cei doi comisari francezi, de care nu părea să-și facă griji cineva, ci și pe Ahmed și pe Sinan pe lângă Ministerul Afacerilor Externe din Turcia? Totuși, aceștia doi aveau un amestec în farsa pe care i-o jucase fără să vrea Lou Andréas, punându-l să îmbrace costumul de licantrop confecționat de Kubilay Bozkurt. De altfel, afacerea nu avu-
sesse consecințe negative asupra lui, dimpotrivă. Identitatea*

nu-i fusese dezvăluită și nimeni nu-l recunoscuse cu adevărat sub aspectul de animal sălbatic sărind pe culoarele de la Versailles și în culisele Operei. Scos afară cu discreție, i se făcuse o injecție cu antidotul pus la punct de doctorul Teke și își reluase activitățile obișnuite, consacrate în special autopromovării. Cineva trebuia să-i fi fost totuși recunoscător pentru riscurile la care se supusese fiindcă a găsit repede un post strategic pentru a-și continua cariera. Dacă nu era el, nu era nici fratele lui, a cărui influență scăzuse mult în ultima vreme. Sinan și Ahmed să fi fost oare victimele unei răzbinări a lupilor gri, furioși că nu reușiseră să torpileze „Timpul Turciei?” Toate acestea erau de neînțeles, dar un singur lucru era cert: cineva, undeva, și fără îndoială la vârful ierarhiei, jurase să-i omoare din punct de vedere administrativ. Posturile de ambasadori devenind din ce în ce mai râvnite în aceste timpuri de criză, o manevră venită de sus era mai mult decât veridică.

După câteva săptămâni, când orizontul li se anunța la fel de negru, cei doi prieteni au fost din nou convocați de medicul ambasadei, care era serios neliniștit de starea lor. Consultația nu l-a liniștit. Sinan îi povestise niște întâmplări fără noimă cu lupi, în timp ce Ahmed delirase pe jumătate, evocând întâmplări cu o sirenă cântând muzică barocă la bordul unei galere. Depresia făcuse progrese fulgerătoare, iar medicul constatare cu stupefacție că bucuria de a trăi care-i caracterizase cu câteva luni înainte pe cei doi pacienți părea acum să le fi dispărut. Slăbirea lor era iarăși spectaculoasă. Durduliul Sinan se topise, în timp ce privirea malițioasă i se stinsese. Nu mai avea chef de nimic, până și acea baba cu rom de la bistroul Papillon îl lăsa indiferent. Ahmed nu se mai bărbiera și părea un zombi cu tenul lui de la o zi la alta tot mai alb. Nu mai dormea, îl durea spatele și greturile îl tulburau ca și când ar fi suferit permanent de rău de mare. Alarmat de aceste simptome, medicul înțelese că nu-i va

veni de hac acestei duble depresii cu leacurile obișnuite. Ridicând receptorul telefonului, formă numărul Ambasadei Turciei și ceru să vorbească cu ambasadorul.

El șopti ca să nu-i alarmeze pe cei doi:

— Mă tem că trebuie repatriați de urgență, domnule ambasador. Au devenit complet nebuni și nu sunt sigur că-i pot controla. Orice e posibil. Chiar și ce poate fi mai rău.

Dar ambasadorul nu acceptă această soluție, care ar fi riscat să facă valuri în țara lui. El propuse să-i trimită mai întâi să-și ia câteva săptămâni de odihnă obligatorie pe strada Ankara, în palatul prințesei de Lamballe, redat de Ambasada Turciei vocației lui inițiale de casă pentru intelectualii oboșiți. Statul turc, nemaiputând contribui la funcționarea frumosului palat, decisese să vândă acest patrimoniu. O picătură de apă în oceanul de datorii cărora statul trebuia să le facă față, dar una din acțiunile acelea simbolice care puteau să aducă beneficii mari în termeni de imagine.

Și astfel, într-o dimineață de octombrie, o ambulanță veni să-i ia pe cei doi din strada Paradis. Acțiunea a avut loc în zori pentru ca totul să se petreacă în cea mai mare discreție. Patru infirmieri urcară discret la primul etaj și deschiseră ușa apartamentului cu o cheie pe care o aveau de la serviciile secrete. Surprinși în plin somn, cei doi abia dacă s-au putut opune, amețiți repede de un tampon cu eter, și au fost imbarcați rapid în ambulanța care porni cu toată viteza spre strada Ankara. Directorul acestui ilustru azil, celebru pentru că îi găzduise pe Maupassant, Nerval sau Theo Van Gogh, îi aștepta la intrare.

Doctorul Teke le spuse în chip de bun venit:

— Apropiați-vă, prieteni, nu vă temeți, vă vom îngriji bine.

Acestui medic faimos pentru că le venise de hac celor mai dificili pacienți, ambasadorul i-l încredințase deja pe Kubilay Bozkurt, eliberat pentru iresponsabilitate în momentul

faptelor pe baza Articolului 64 din Codul penal, dar cu interdicția de a mai purta haine de piele și cu obligația de a urma o cură de europeanizare intensivă. El se întâlnise acolo cu Toulang, care fusese diagnosticat ca un caz rarism de logoree reglementară compulsivă. Aștepta să fie expulzat în Turcia, în speranța că va contamina populația și o va face să înghită cele 80 000 de pagini de acquis comunitar, fără de care turcii nu vor fi niciodată buni europeni.

Doctorul Teke nu avea așadar nicio îndoială cu privire la capacitatea sa de a spăla creierele lui Sinan și Ahmed, pentru a-i putea face operaționali înainte de a se întoarce în patrie. „Timpul Turciei” fusese lung și obositor, dar, abordând toate problemele Turciei, îi și determinase pe cei doi bărbați să-și pună sub semnul întrebării convingerile cele mai profunde. Ahmed, kemalist convins, se îndoia acum serios de credința lui în salvarea națiunii turce și în catehismul ei omniprezent (Atatürk e cel mai mare, Atatürk poate pentru toți, să credem în Atatürk). Sinan nu mai înțelegea această ruptură, cu care li se înfundau urechile din copilărie, între lumea otomană și lumea turcă și corolarul ei inevitabil, marșul forțat al Turciei spre modernitate. Pe scurt, viermele era în fruct și numai o lobotomie adecvată ar fi putut să-i elibereze de gândurile negre.

Pentru ca acest program de reeducare să fie cât mai eficient cu putință, priceputul doctor Teke concepușe cu mare atenție un program special. Dimineața: ascultarea repetitivă a discursurilor lui Atatürk. După-amiaza: atelier de desen, cu reproducerea drapelului turc și exerciții pentru a învăța cum să amplaseze steaua și semiluna sub îndrumarea domnului Keraban, expert al ambasadei, a cărui competență în domeniu cei doi prieteni avuseseră ocazia s-o verifice la Lille și la Nantes. De două ori pe săptămână, aveau dreptul să participe la cursuri de tangou, dansul național decretat de Atatürk în 1928.

Pentru a-i distra, Lou Andréas intrase în joc cu reluarea orelor la somptuoasa locuință pentru retardați. Organiza serate libertine în costum stil Régence, ea însăși apărând cu plăcere ca marchiză sau ca prostituată, înnebunindu-i cu șarmul ei pe bărbații internați care, dată fiind starea lor mintală, nu aveau nicidecum nevoie de așa ceva. Într-o seară, se arătă în desuuri provocatoare sub un fru-fru roșu și alb, singurele culori autorizate în local, cu privirea aprinsă de dorințe inocente.

— Alteța Sa e servită, i se adresă ea lui Ahmed, alergând pe scara mare.

Cu juponul ridicat cu stângăcie prefăcută, ea îi oferi într-un nor de falduri unul dintre cele mai frumoase spectacole de glezne agile și frumos conturate cum nu mai văzuse niciodată. Într-o lucire de mătase, Ahmed crezu chiar că observa cum grija ei pentru autenticitate sporise și mai mult. Deasupra jartierei, era goală pe sub rochie. Zâmbetul nebunatic pe care i-l aruncă peste umăr, din dosul părului negru lăsat să curgă în cascade, îi confirmă că nu se înșelase. Inima lui nu rezistă. Copleșit de un avânt de tandrețe care îl făcu să fugă după Lou, se prăbuși cu mâna pe piept în poziția amantului care-și declară flacăra dragostei la picioarele stăpânei inimii lui. Ochii i se închiseră peste viziunea celestă a unui vârtej de fuste în alb și roșu care se ridica, învăluind picioarele zeiței. Murise așa cum visase deseori, în felul președintelui Félix Faure: își pierduse cunoștința și ea plecase pe scară.

A fost plâns. Lou era inconsolabilă și veselă, dar tot atât de literară.

Sinan se întoarse singur acasă, meditând la fragilitatea lucrurilor omenești care nu durează niciodată decât un timp, fie și cel al Turciei în Franța.

Cuprins

Prolog.....	7
Capitolul 1.....	14
Misiunea	
Interludiul 1	31
Capitolul 2.....	33
Fie ce-o fi!	
Interludiul 2.....	52
Capitolul 3.....	54
Galera ia apă	
Capitolul 4.....	79
O pană în istoria în marș	
Capitolul 5.....	103
Pe urmele lui Barbarossa întâmplă-se orice!	
Capitolul 6.....	122
Un sabotaj premeditat îndelung	
Capitolul 7.....	142
Războiul zaharicalelor nu va avea loc	
Interludiul 3.....	158

Capitolul 8.....	160
Deschiderea	
Interludiul 4	183
Capitolul 9.....	186
Două capace în căutare de pubelă	
Interludiul 5	201
Capitolul 10.....	203
Nostalgii	
Interludiul 6	220
Capitolul 11	223
Un Ramadan nu prea catolic	
Interludiul 7	237
Capitolul 12.....	240
Léon du Moulin intră în scenă	
Interludiul 8	257
Capitolul 13.....	260
Pregătirea vizitei Sultanului la Paris	
Interludiul 9	277
Capitolul 14.....	280
Iluminări	
Interludiul 10	300
Capitolul 15.....	304
Revanșa Marelui Vizir	
Capitolul 16.....	320
Lupul demascat	
Epilog	324

De-a lungul misiunii lor vecine de multe ori cu eșecul, Ahmed și Sinan vor avea de înfruntat tot felul de obstacole. Dar calitățile lor de diplomați experimentați și abili îi ajută să iasă triumfători din toate încercările și să neutralizeze orice tentativă de sabotare.

Operațiunea va avea un mare succes, însă cei doi, care așteptau o recompensă pentru eforturile depuse, se lovesc de o tăcere pe care nu o înțeleg.

Ahmed și Sinan, doi diplomați recunoscuți și apreciați, sunt trimiși în misiune la Paris, unde trebuie să se asigure de buna desfășurare a unui amplu eveniment cultural.

„Operațiunea Serüven” este menită să schimbe imaginea țării lor în Franța, cu ocazia aderării Turciei la Uniunea Europeană.

Numai că acest eveniment cultural atrage din partea potrivnicilor aderării Turciei o rezistență susținută de tot felul de tentative tragicomice de sabotare.

Fiind totodată jurnal de călătorie, thriller diplomatic și fabulă filosofică, această carte plină de umor și imposibil de inclus într-o singură categorie înlătură bariere și face lumină într-o lume a blocajelor administrative și a intereselor absconse.

